

Régine Deforges

MODRÝ BICYKL / 3

Ďáblův smích

KNIŽNÍ KLUB / IKAR

Régine Deforges

MODRÝ BICYKL/3
Ďáblův smích

KNIŽNÍ KLUB

PŘELOŽIL HUGO SOCHOR

LE DIABLE EN RIT ENCORE, LA BICYCLETTE
BLEUE (1944-1945) de Régine Deforges

Copyright © LIBRAIRIE ARTHÈME FAYARD 1993

Translation © Hugo Sochor, 2001

Copyright of the Czech édition © Euromedia Group k. s.,
2001

ISBN 80-242-0524-4 (3. díl)

ISBN 80-242-0468-1 (1. díl)

ISBN 80-242-0494-0 (2. díl)

Mému otci a synovi Franckovi

Resume předcházejících dílů

Počátkem onoho podzimu 1939 žijí Pierre a Isabelle Delmasovi šťastně na svých bordeauxských vinicích v Montillaku, obklopeni třemi dcerami, Francoise, Leou a Laurou, a jejich věrnou guvernankou Ruth. Lea, sedmnáctiletá, velmi krásná dívka, zdědila po otci lásku k půdě a k vinicím, na nichž vyrostla vedle Mathiase Fayarda, syna správce vinného skladu, svého společníka při hrách, jenž je do ní tajně zamilován.

1. září 1939. Na statku Roches Blanches, patřícím d'Argilatům, Delmasovým přátelům, se slaví zasnuby Laurenta d'Argilat s jeho něžnou sestřenkou Camillou. Je zde i Leina teta a dva strýci se svými dětmi: Bernadette Bouchardeauová a její syn Lucien, advokát Luc Delmas s Philippem, Corinne a Pierrem, a Adrien Delmas, dominikán, který je v rodině pokládán za revolucionáře. Jsou zde také Leini obdivovatelé Jean a Raoul Lefèvrovi. Jen Lea se ten den neraduje: je zamilovaná do Laurenta a nemůže se s jeho zasnubami smířit. Z trucu se zasnoubí s Claudem d'Argilat, Camilliným bratrem. Ten den se Lea seznámí i s elegantním a cynickým, dvojsmyslným a sebejistým Francoisem Tavernierem. A téhož dne vypukne válka; je vyhlášena generální mobilizace.

Zoufalá Lea na svatbě Camilly a Laurenta onemocní a na radu rodinného lékaře doktora Blancharda odloží datum své svatby. Její snoubenec zahyne v prvních bojích. Lea odjede do Paříže ke svým pratetám Lise a Albertině de Montpleynet. Shledá se zde s Camillou a Francoisem Tavernierem, který ji zároveň přitahuje i odpuzuje. A náhodou se seznámí s Raphaělem Mahlem, homosexuálním, výstředním židovským spisovatelem, stejně jako se Sárou Mülsteinovou, mladou německou židovkou, jež uprchla před nacisty.

Laurent odjíždí na frontu a Lea mu slíbí, že se bude starat o křehkou Camillu, jež čeká dítě. Nakonec ale obě po silnicích plných utečenců, za bombardování a v dramatických podmínkách prchají před okupací Paříže domů. Cestou vyčerpaná Lea narazí na Mathiase Fayarda, jenž jí pomůže z obtížné situace, a na Francoise Taverniera, jenž jí odhalí tělesnou rozkoš. Podepsání příměří umožní oběma mladým ženám návrat do Bordeaux, kde se s pomocí německého důstojníka Frederika Hankeho narodí malý Charles.

Den návratu je i dnem smutku: Isabela, milovaná Leina matka, zahynula při bombardování. Otec se z toho duševně zhroutí a na zrekvírovaném statku nastává nejistý život plný nedostatku a potíží. Lea s Camillou a malým Charlesem se u přátel setkají s Laurentem, jenž uprchl z Německa: je nucen odejít do ilegality. Vesnice i jednotlivé rodiny se začínají dělit na přesvědčené pétainisty a zastánce boje za svobodu. Lea se instinktivně zařadí mezi ty druhé. Neuvědomuje si nebezpečí a slouží tajným odbojářům jako spojka. Zatímco se její sestra Francoise zamiluje do německého důstojníka, poručíka Kramera, Lea udržuje poměr s Mathiasem Fayardem, jehož otec baží po statku, v němž je správcem. Když Lea posléze Mathiase odvrhne, chlapec odjede pracovat do Německa.

Lea, drcená tíhou zodpovědností, se vrací do Paříže k Lise a Albertině de Montpleynet. Svůj čas dělí mezi předávání vzkazů pro odboj a návštěvy společenských událostí okupované Paříže. S Francoisem Tavernierem se pokouší zapomenout na válku U Maxima nebo U přítele Louise či v malé ilegální restauraci rodiny Andrieuových. Vídá se také se Sárou Mülsteinovou, jež jí odhaluje pravdu o koncentračních táborech, a s Raphaëlem Mahlem, jenž se snížil k té nejpodlejší kolaboraci. V náručí Francoise Taverniera ukájí svou touhu po životě. Avšak v Montillaku ji potřebují: nedostatek peněz, nenasytnost otce Fayarda, vratký rozum Leina otce i nebezpečí, hrozící rodině d'Argilat, to vše ji nutí, aby se vrátila domů. V toulouském podzemí se díky páteru Adrienu Delmasovi setká s Lamentem a svede ho. Je

předvolána k výsledku k poručíku Dohsovi a komisaři Poinsovovi. Za svou záchranu pak vděčí pouze kolaborujícímu strýci Lukovi. Francoise prchne, neboť její otec odmítá myšlenku na její svatbu s poručíkem Krame-rem. To je víc, než může Pierre Delmas snést; raní ho mrtvice. Otec Adrien, strýc Luc, Lament a Francois Tavernier se nakrátko setkávají na pohřbu. Po posledním objetí uprostřed půvabů montillackého statku se ocitne Lea sama s Camillou, Charlesem a starou Ruth v očekávání svého nejistého osudu.

V noci z 20. na 21. září 1942, uprostřed německé okupace, čeká v celách v pevnosti Hâ poblíž Bordeaux sedmdesát odbojářů na popravu. O něco později za deštivého rána před popravčí četou si naposledy zazpívají Marseillaisu.

Navzdory snahám Camilly, jež se pokouší zvládat situaci a čelit správci Fayardovi, který sní o tom, že se panství zmocní, obyvatelé Montillaku strádají.

Lea je v Paříži u slečen Montpleynetových. Opět se zde setkává s Raphaëlem Mahlem, židovským spisovatelem a donašečem gestapa, a se záhadným Francoisem Tavernierem, jenž ji stále podivně přitahuje a s nímž se chodí bavit do restaurací fungujících na černém trhu. Když zjistí, že její židovskou přítelkyni Sáru Mülsteinovou zatklo gestapo a strašlivěji mučí, pomáhá Raphaëlu Mahlovi při organizaci Sárina útěku. Než se jim podaří dostat ji z Paříže, schovávají ji Lea s Francoisem u slečen de Montpleynet.

Zatímco Lamenta hledá gestapo, Camille je zatčena. Je držena v pevnosti Hâ a pak v táboře Mérignac, kde onemocní. Lea se vrací na Montillac a podniká vše pro její záchranu. Když gestapo nedokáže z Camilly dostat žádné informace, nakonec ji propustí.

Prostřednictvím Mathiase Fayarda, svého přítele z dětství,

jenž pracuje pro Němce, a bratrů Lefèvrových, působících jako ona v odboji, poznává Lea smutnou skutečnost: hrůzu a mučení. Mathias jejího dospívání umírá v jejím nitru v

jednom špinavém hotýlku, vedeném odpornou starou prostitutkou.

Mnoho mladých lidí z bordeauxského kraje nyní pracuje pro gestapo. Místní obyvatelstvo rozděluje nenávist. V této tísnivé atmosféře čeká Lea na Francoise Taverniera; ten konečně přijíždí. Účastní se na Montillaku oběda na počest mladého gestapáka, s nímž se seznámila naivní Laura, Leina mladší sestra. Týž den tento gestapák zastřelí doktora Blancharda a Laurent d'Argilat a Francois Tavernier se poprvé za tři roky ocitnou tváří v tvář. Společně se rozhodnou odeslat obyvatele Montillaku do Paříže.

Francoizi by rádi hledali zapomnění v četbě, ale knihkupectví jsou prázdná. Je to doba šmelinářů, udavačů a černého trhu. Němci ustupují na východní frontě. Lea se nevázaně baví, aby už nemusela myslet na své zmizelé přátele. Brzy však odjíždí zpátky do Bordeaux.

Z Raphaëla Mahla, jehož se jeho gestapáctí přátelé zřekli, se stává číslo 9793 v jedné z kobek v pevnosti Ha. Tam sbírá informace zejména o odbojářích a anglických pilotech, o nichž Němci nevědí. Chladnokrevně je udává místnímu gestapu. Když je prozrazen, spoluvězni ho strašlivě zmučí a poté jeho zohavenou mrtvolu vyhodí na smetiště.

Francois Tavernier přijíždí za Leou na Montillac, ale hned zase musí odejet. Lea zůstává sama.

*Wo wir sind, da ist immer vorn
Und der Teufel der lacht nur dazu.
Ha, Ha, Ha, Ha, Ha, Ha, Ha!*

*Naše místo je vždycky v čele
A ďábel se tomu jenom směje.
Ha, Ha, Ha, Ha, Ha, Ha, Ha!*

1. KAPITOLA

„A tak čas koná své dílo. Jednoho dne slzy oschnou, vztek a vášně pohasnou, hroby zaniknou. Avšak Francie zůstane.“

Charles de Gaulle,
Válečné paměti

Pro Leu tedy nastal dlouhý čas čekání. Počasí, jež bylo na počátku onoho roku 1944 teplé a deštivé, se 14. února prudce zhoršilo a teploměr spadl ráno až na $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$. Celých čtrnáct dní se honil sníh se severákem. V polovině března se vzduch konečně oteplil a bylo cítit, že se blíží jaro. V Montillaku Fayard znepokojeně pátral zrakem po nebi. Ani mráček, a nepršelo už hezky dlouho. To sucho vyvolávalo beznadějný rolníků, kteří neměli čím krmit dobytek a obávali se o letošní senoseč.

Vztahy mezi obyvateli „zámku“ a Fayardem, správcem sklepů, byly od kontroly účetních knih, kterou na statku provedl povoláný účetní, na pokraji roztržky. Vinař musel přiznat, že prodával víno okupantské vrchnosti přesto, že mu to Lea a před ní i její otec zakázali. Ten dobrák na svou obranu tvrdil, že by byli jedinými vinaři v kraji, kteří neprodávají víno Němcům; a že jim ho ostatně prodávali už před válkou, že většina důležitých skopčáků v kraji je doma významnými obchodníky s vínem; mnoho z nich mělo obchodní styky v Bordeaux již dvacet let před válkou. Někteří z nich byli dokonce dávní odběratelé; copak si slečna nepamatuje na starého přítele pana d'Argilat, který přijel pana d'Argilat pozdravit při vinobraní roku 1940?

Na toho si Lea pamatovala moc dobře. Také si pamatovala, že její otec i pan d'Argilat požádali tehdy onoho počestného mnichovského obchodníka, z něhož se stal důstojník wehrmachtu, aby za nimi po dobu války nejezdil. Fayard přiznal, že si peníze z těchto obchodů dal „stranou“, protože věděl, co by si o tom slečna myslela. Ale tvrdil, že měl pořád v úmyslu jí je vrátit. Část těchto peněz byla stejně

použita na údržbu a obnovu sklepů. Slečna si neuvědomuje, kolik dnes stojí každá pitomost!

Ale uvědomuje! Dobře ví, kolik co stojí. Tučný šek, který poskytl Francois Tavernier, přijal starý bordeauxský bankéř s úlevou. Nedovedl si představit, že by se domáhal proplacení nekrytých šeků a nezaplacených směnek na dceři svého starého kamaráda z lycea Michela Montaigne. Naneštěstí na pravém křídle domu při jedné noční bouřce popadaly tašky ze střechy a montillacké účty se zase vyčerpaly. Jakýsi Tavernierův známý jim půjčil s tím, že mu to brzy splatí, ale ani on, ani Lea o Francoisovi už od poloviny ledna neslyšeli. Byl skoro konec března.

Účetní skončil svou práci a vzhledem k situaci jim radil, aby se s Fayardem dohodli, nebo ho zažalovali pro zpronevěru. Lea odmítala jak jedno, tak druhé řešení. Nebýt malého Charlese, jenž svými hrami a křikem dodával Montillaku trochu veselí, vládla tam spíše pochmurná nálada. Každý se přitom snažil, aby před ostatními vlastní úzkost skryl. Jedině Bernadettě Bouchardeauové občas po pohublých tvářích skanula slza. Camille d'Argilat žila v nejistotě, ve dne v noci poslouchala rádio Londýn a čekala, zda se neozve Laurent. Sidonie od smrti doktora Blancharda hodně zeslábla, chodila jen od postele k pohovce, postavené přede dveřmi. Odtud pohledem objímala montillacké pozemky a rozlehlou pláň, z níž stoupal kouř ze Saint-Macaire a z Langonu. Její dlouhé hodiny ticha a samoty odměřovaly vlaky, dunící přes Garonnu. Stará kuchařka se raději vrátila na Bellevue. Ruth jí denně nosila jídlo a Lea s Camillou a Bernadettou se u ní střídaly na krátkých návštěvách. Nemocná Sidonie hudrala, že s ní jenom maří čas a že mají lepší věci na práci, než se starat o bezmocnou stařenu. Všechny ale věděly, že ji při životě drží jen tyto návštěvy. Tomuto ovzduší smutku a úzkosti propadla už i klidná Ruth. Poprvé od počátku války ztrácela jistotu. Strach z toho, že se objeví gestapo nebo milice, nedal té silné Alsasance spát.

Lea se zase pro ubití času vyžívala v rytí záhonů na zeleninové zahradě a vytrhávání plevelu pod keřiky révy. Když to nestačilo k únavě těla a uspání mysli, šlapala na kole kilometry po kopcovité krajině. Po návratu se zhroutila na kanape v otcově pracovně, kde usínala neklidným spánkem bez odpočinku. Při probuzení u ní skoro vždy stála Camille se sklenicí mléka nebo miskou polévky v ruce. Obě mladé přítelkyně se na sebe usmály a dlouho mlčenlivě hleděly do ohně hořícího v krbu. Když se jim ticho zdálo příliš těžké, jedna z nich zapínala veliký radiopřijímač, trůnící na komodě u pohovky, a pokusila se chytit Londýn. Kvůli rušení bývalo čím dál obtížnější rozumět těm hlasům, hovořícím o svobodě, které si zamilovaly.

„Čest a Vlast. Hovoří k vám vězeň uprchlý ze zajateckých táborů, člen řídicího výboru Shromáždění válečných zajatců ve Francii, Francois Morland.

Uprchlí váleční zajatci, kamarádi z odbojových skupin: chci vám napřed zopakovat jednu dobrou zprávu.“

Hlas hlasatele překrylo praskání.

„To je tak vždycky: nikdy se nedozvíme žádnou dobrou zprávu,“ řekla Lea a bušila pěstí do rádia.

„Počkej, vždyť víš, že tohle k ničemu není,“ odstrčila Camille jemně přítelkyni.

Několikrát přístroj vypnula a zase zapnula. Už toho chtěla nechat, když se hlas ozval znovu:

„Řekl jsem vaším jménem generálu de Gaullovi, jaká víra nás všechny spojuje. Řekl jsem vaším jménem komisaři Frena-yovi, jenž uprchl jako my, o všem, co tvoří náš smysl života. Ale tito muži, jejichž ctí je, že věří v budoucnost, již pochopili, jakou naději v sobě chováme.“

Rušení začalo nanovo, pronikaly jím jen útržky vět, a pak naráz přestalo.

„...Ale jejich požadavky jsou ještě větší a vznešenější. Protože se v táborech a v komandech poučili, žádají vlast bez známek únavy a opotřebovanosti. Protože jsou vědoucí, chtějí vlast, kde třídy, stupně a kategorie společenského žebříčku spolu budou žít na základě spravedlnosti, nikoliv dobročinnosti. Protože ve městech i v krajích svého exilu sdíleli stejnou bídu s muži všech ras a všech národů, chtějí s nimi sdílet i dobrodiní budoucího života.

Ano, soudruzi, bojujeme za všechny. Kvůli tomu jsme si boj zvolili. Připomeňme si přísahu, kterou jsme složili v okamžiku našeho odjezdu, když jsme své spolubojovníky nechávali za sebou. Nabádali nás: „Hlavně nás nezradte, hlavně řekněte Francii, ať nám přijde naproti se svou nejkrásnější tváří/

Uprchlíci, navrátilci, všichni, kdo jste se navzájem podporovali, vy všichni z odloučených podzemních skupin, nyní je čas splnit tento slib.“

„Zase jeden idealista!“ zvolala Lea. „Jo! Pěkně krásnou tvář má Francie! Jen ať se ten Morland přijde podívat, jak ta krásná tvář vypadá... opuchlá strachem, nenávistí a závistí, s práskaným pohledem a s pusou přetéající pomluvami a udáními...“

„Uklidni se! Dobře víš, že Francie není jen tohle, ale taky muži a ženy, jako je Laurent, Francois, Lucien, paní Lafourcadeová...“

„Kašlu na to,“ ječela Lea, „tihle umřou nebo jsou už mrtví, a zůstanou jen ti druzí.“ Camille zbledla. „Mlč... tohle neříkej...“

„Pst! Ted' vysílají osobní vzkazy.“

Přiblížily hlavy k rádiu tak blízko, že se jejich tváře téměř dotýkaly leštěného dřeva.

„Vše se vzdouvá proti mně, vše na mě útočí, vše mě láká... Opakuji: vše se vzdouvá proti mně, vše na mě útočí,

vše mě láká... Ginettiny kachny dobře došly... Opakuji: Ginettiny kachny dobře došly... Barbařina fena bude mít tři štěňata... Opakuji: Barbařina fena bude mít tři štěňata... Laurent vypil sklenici mléka... Opakuji...“

„Slyšelas to?“

„Laurent vypil sklenici mléka...“

„On žije! Žije!“

Se smíchem a se slzami v očích se vrhly jedna druhé do náručí. Laurent d'Argilat se má dobře. To byl jeden z dohodnutých vzkazů, aby věděly, že si nemusejí dělat starosti.

Té noci Lea i Camille spaly klidně.

Týden po Velikonocích za nimi přijel dodávkou na dřevoplyn jejich přítel, řezník ze Saint-Macaire, který pomáhal při útěku otce Adriena Delmase. Dodávka tak rachotila, že o jeho příjezdu věděly už několik minut předem. Když vozidlo zajelo do dvora, Camille s Leou stály před vchodem do kuchyně.

Albert k nim šel se širokým úsměvem a nesl balíček zabalený do bílého plátna.

„Dobrý den, Camillo, dobrý den, Leo.“

„Dobrý den, Alberte, to vás rády vidíme! Už jste u nás nebyl pomalu měsíc.“

„Jojo, paní Camillo, člověk dneska nedělá, co by právě chtěl. Můžu dál? Přinesl jsem vám krásnou pečení a pro malého telecí játra. Mireille k tomu přidala misku zaječí paštiky. Jsem zvědavý, co jí řeknete.“

„Děkuji, Alberte. Bez vás bychom tady moc často maso neviděli. Jak se má váš syn?“

„Dobře, paní Camillo, dobře. Říkal, že je to trochu tvrdé a že hodně vytrpěl kvůli omrzlinám, ale teď už je to lepší.“

„Dobrý den, Alberte. Nedal byste si šálek kávy?“

„Dobrý den, slečno Ruth. S radostí. To máte pravou?“

„Skoro,“ řekla stará guvernantka a vzala do ruky kávovou konvici, která se přihřívala na kraji sporáku.

Řezník odložil hrnek a hřbetem ruky si otřel ústa.

„Máte pravdu, je málem jako pravá. Pojd'te sem, musím vám říct něco důležitého. Takže... včera jsem dostal vzkaz od otce Adriena. Možná ho tu v okolí brzy zase uvidíme...“

„Kdy?“

„To nevím. Podařilo se zorganizovat útěk bratrů Lefèvrových z nemocnice.“

„Jak se jim daří?“

„Jsou v péči jednoho doktora u Daxu. Jakmile se vylížou, vrátí se ke skupině Dédého Baska. Pamatujete si na Stanislas?“

„Stanislas?“ zaváhala Lea.

„Nebo Aristide, jestli chcete.“

„Ano, samozřejmě.“

„Vrátil se sem, aby dal znovu dohromady síť a potrestal zrádce, kteří udali kamarády.“

„Vy s ním pracujete?“

„Ne, já pracuju s těmi z Réole, ale protože jsme na hranicích obou sektorů, tak sloužím jako prostředník mezi ním a Hilaiрем. Jedna z vás by měla zajít za paní Lefèvrovou a říct jí, že její chlapci se mají dobře.“

„Zajdu tam,“ řekla Lea. „Jsem tak šťastná. Bylo to pro ně hodně těžké?“

„Ne. V nemocnici jsme měli spojence a policajti, co je strážili, byli Lancelotovi přátelé. Slyšely jste včera na rádiu Londýn vzkaz od pana Laurenta?“

„Ano. Jako by po tolika dnech úzkosti přicházely dobré zprávy všechny společně.“

„Dobré jenom pro někoho. Já nemůžu zapomenout na těch sedmnáct kluků ze skupiny Maurice Bourgeoise, které ti hajzlové 27. ledna postříleli.“

Všichni si pamatovali na výtisk *la Petite Gironde*, ve kterém byla zpráva o exekuci „teroristů“ v Bordeaux.

„Vy jste je znal?“ vydechla Camille.

„Některé. Příležitostně jsme si pomáhali, i když to byli komunisti a my gaullisti. Jednoho z nich jsem měl moc rád: Serge Arnaud, byl tak ve věku mého syna. Je hrozné umřít v devatenácti.“

„Kdy to všechno skončí?“ vzdychla Ruth a otřela si oči.

„Doufám, že brzy! Je nás pořád málo. Gestapáci jsou mazaní. Od té vlny zatýkání, deportací a poprav v Gironde se Aristidovi a ostatním dost těžko shánějí dobrovolníci.“

Přerušilo je zazvonění zvonku na řídítkách kola. Dveře se otevřely. Vešel pošťák Armand.

„Dobrý den, dámy. Mám pro vás dopis, slečno Leo. Doufám, že vám udělá větší radost než ten, co jsem přinesl otci Fayardovi.“

„Zase nějaký přípiš z banky,“ vzdychla Lea.

„Víte, co v něm bylo?“ pokračoval Armand. „Nehádejte, to byste neuhodla. Rakev.“

Kromě Alberta všichni zvolali:

„Rakev!“

„Jak vám říkám. Černá rakvička vystřižená ze čtvrtky. Zdálo se mi, že na ní bylo napsáno jméno Fayard.“

„Ale proč?“ podivila se Camille.

„Poněvadž ty, co kolaborovali se skopčákama, to dostávají, aby věděli, že je po válce odkrouhnou...“

„Pro pár lahví vína,“ zašeptala Camille opovržlivě.

„Nejde jen o pár lahví vína, paní Camillo,“ řekl chladně řezník.

„Co tím chcete říct, Alberte?“ zeptala se Lea.

„Nejsme si jistí. Ale nejméně dvakrát viděli Fayarda, jak vychází z Komandatury v Langonu.“

„Tam jsme někdy byli všichni.“

„To já vím, paní Camillo, ale říká se leccos hlavně o jeho synovi. Když si pomyslím, že jsem ho znával jako kluka. Vidím vás oba dva, jak se honíte po vinicích, celí zmazaní od hroznů. Pamatujete si na to, Leo?“

„Ano... Jako by to bylo už tak dávno...“

„To zrovna Fayardovi náladu nezvedne,“ řekla Ruth a nalila pošťákovi sklenku vína.

„To teda ne. Když viděl, co je v obálce, celý zrudl a pak zbledl. Ani jsem nečekal na drobné a mazal jsem pryč.“

Vypil skleničku jedním douškem.

„To není jen tak... A já tu žvaním a žvaním... Mám toho ještě dneska hodně... Tak na shledanou, panstvo, zase příště.“

„Sbohem, Armande, a brzy na shledanou.“

„Já už abych taky jel,“ řekl Albert. Lea ho doprovodila k dodávce.

„Brzy nám mají shodit nějaké zbraně. Mohla byste se zajít podívat, jestli tu skrýš na křížové cestě někdo neobjevil? Měla by tam být bedna zásobníků a bedna granátů.“

„Zajdu tam zítra.“

„Jestli je všechno v pořádku, udělejte bílou křídou kříž na mříž, co je kolem rozcestí u anděla.“

„Dobře.“

„Buďte opatrná, váš strýc by mi neodpustil, kdyby se vám něco stalo. A dejte si pozor na starého Fayarda.“

V kapli na křížové cestě se všechno zdálo normální, bedny byly nedotčené. I když bylo krásně, na cestě nebyla ani noha.

V noci z 15. na 16. duben hustý a vydatný déšť rozbrázdil svažité pěšiny a na krajích navršil drobné hromádky šterku, který klouzal pod nohama. Cestou zpátky se Lea zastavila na hřbitově. Na hrobě rodičů vytrhla pár rostlinek plevelu, které unikly Ruthině pozornosti. Náměstí bylo prázdné. Bylo slyšet křik dětí. „Zrovna mají přestávku,“ pomyslela si a stiskla kliku na dveřích baziliky. Ve vlhkém chladu se roztřásla. Při jejím vstupu se ohlédly tři modlíci se staré ženy. Co tam dělaly? Svatá Exupérance vypadala ve své vitríně víc než kdy jindy na to, co opravdu byla: veliká vosková panenka se zaprášenými šatičkami. Kam se podělo dojetí, jaké Lea pociťovala v dětství? Kam se poděl ten nádherný obrázek malé svaté, jejíž jméno dnes pro některé lidi sama nosí?

Všechno to začínalo být směšné a nebezpečné. Zaplavovala ji narůstající špatná nálada. Chut' pustit všechno k vodě, procházet se někde na bulváru Saint-Michel nebo na Champs-Élysées s Laurou a jejími kámoši šmelináři, pít koktejly zvláštních jmen i barev, zatančit si na večírcích v tajných barech a poslouchat zakázané americké desky, a ne šlapat na kole přes pole a přes vinice s dopisy nebo s granáty, kontrolovat účty a čekat u rádia na zprávy o Francoisovi, o Laurentovi nebo o nějakém pochybném vylodění! Přestat žít ve strachu, že přijde gestapo nebo milice, z návratu Mathiase a z nedostatku peněz. Francois Tavernier je možná už po smrti, jinak by splnil svůj slib... Tato myšlenka ji téměř srazila na kolena.

„Pane Bože, jen to ne!“

Sklíčená Lea vyšla z kostela.

Zmocnila se jí obrovská ochablost. Chatrné boty s dřevěnými podrážkami jí připadaly jako z olova. Když procházela kolem posledního statku ve vesnici, běželi za ní chvíli se štěkotem hubení vesničtí psi a pak se uklidněné vrátili zpátky do svých pelechů. Na „rozcestí u anděla“ se přesvědčila, že tam nikdo není, a na rezavou mříž udělala křídou bílý kříž. Na zvonici ve Verdelaish odbilo šest hodin. Po nebi se honily velké temné mraky.

Snad to byla výzva nekonečného bouřlivého nebe. Lea se ocitla na cestě vedoucí k domu staré Sidonie. V té ohromné krajině vypadala její drobná postava směšně maličká. Stařenka měla úplnou pravdu, že se chtěla vrátit zpátky do Bellevue! Tady duše vzlétala nad vzdálený landeský kraj, nad obrovské pláně oceánu a k nekonečným nebesům. Před tím známým pohledem pociťovala vždycky ve svém nitru mír, touhu odpočívat, snít, meditovat, jak by řekl Adrien Delmas.

Z myšlenek ji vytrhlo jakési zaskučení. Bela, Sidoniina fena, naříkala přitisknutá ke dveřím.

Lea natáhla k psovi ruku a ten s vrčením vstal. „Ty už mě nepoznáváš?“

Když Bela zaslechla přátelský hlas, došla k Lee a lehla si jí k nohám. Žalostně zavyla. Lea v náhlé zlé předtuše otevřela dveře a vstoupila dovnitř. V místnosti vládl neuvěřitelný nepořádek, jako by nějaký uragán pokácel nábytek, rozbil nádobí a rozházel papíry a prádlo. Povlečení stržené z postele a převrácená matrace svědčily o tom, že zde proběhla prohlídka jak se patří. Kdo se mohl takhle vyžívat na ubohém majetku té staré nemocné ženy? Lea odpověď znala, ale dosud si ji odmítala připustit.

„Sidonie... Sidonie...“

Fenka zalezla pod postel a odtud tiše ňafala. Stařenka ležela v bezvědomí natažená v mezeře mezi čelem dřevěné postele a stěnou. Lee dalo práci ji nadzdvihnout a položit ji na matraci. Plet' měla sedavou, z pravé nosní dírky jí vytékalo trochu krve a na levé straně obličeje se jí modrala velká podlitina. Lea se nad ní naklonila. Z pootevřených úst jakoby nerad vycházel slabý dech. Ve výstřihu její bílé bavlněné noční košile byly vidět na povadlé kůži na krku stopy prstů. Lea tupě zírala na ležící tělo té, jež ji kdysi těšila a dávala jí potají laskominy, když ji Ruth nebo matka potrestaly. Při vzpomínce na mazlení ve velkém křesle před ohništěm v montillacké kuchyni se rozplakala a začala znovunalezeným dětským hlasem volat:

„Donnie, Donnie, odpověz mi...“

Stařenka se vytrhla ze smrtelné strnulosti a otevřela oči. Lea se k ní vrhla.

„Sidonie, prosím tě, řekni něco...“

Pomalou zdvihla jednu paži a položila ruku na skloněnou dívčí hlavu. Rty se jí otvíraly a zase zavíraly, ale nevycházel z nich žádný zvuk.

„Snaž se... řekni mi, kdo to udělal...“

Ruka ztěžkla. Lea přitiskla ucho k jejím rtům. „U... u... teč...“

Ruka ztěžkla ještě více. Lea se pokusila jemně se vymanit a zašeptala:

„Co tím myslíš?“

Ruka jakoby nerada sklouzla z Leiných těžkých kadeří a těžce s jemným bouchnutím dopadla na postranici postele. Bela dlouze zavyla.

Lee přestaly téct slzy. Nevěřicně pátrala pohledem v té staré milované tváři, jež byla najednou cizí a nepřátelská.

To nemůže být pravda... sotva před chvílí cítila na tváři teplý dech... a teď tady... ta necudná kostra s vyhrnutou košilí...

Zlostně jí zakryla kolena.

Ať někdo umlčí tu fenu!... Co tu má co takhle výt? Blbej pes. Copak ona pláče?

Uslyšela za sebou šramot a prudce se otočila. Na prahu stál nějaký muž. Zůstala hrůzou jako zkamenělá. Co tady dělá, v tom vyrabovaném domě, před tou ještě teplou mrtvolou? Jako by náhle pochopila. Všechno její sebevědomí spláchl odporný strach.

„Prosím tě!... Neubližuj mi!“

Mathias Fayard z ní spustil oči, odstrčil ji a bledý, se zaťatými pěstmi přistoupil k posteli.

„Co si to dovolili!“

S nevýslovnou něhou spojil pokroucené ruce a zavřel oči té, které jako dítě říkával „máma Sidonie“ a u které se vždycky mohl skrýt před otcovými pohlavky. Poklekl, ne aby se pomodlil, to už dávno zapomněl, ale z přemíry smutku.

Lea na něj hleděla s obavou, ale když k ní otočil ztrhaný obličej, po němž stékaly slzy, rozplakala se také a vrhla se mu do náručí.

Jak dlouho tak spolu klečeli v objetí před tou mrtvou, jež s sebou odnášela do chladného hrobu vše, co zbývalo z jejich dětství?

Bela vyskočila na postel a se skučením olizovala své paní nohy.

První se vzpamatoval Mathias. „Musíš odsud pryč.“

Lea nereagovala. Mladík vytáhl z kapsy ušmudlaný kapesník, utřel jím oči své přítelkyni a pak sobě. Nechala ho,

jako by o tom ani nevěděla. Zatřásl s ní, napřed jemně, pak skoro hrubě.

„Poslouchej mě. Musíš pryč z Montillaku. Někdo vás s Camillou udal.“

Když viděl, jak je lhostejná, málem ji uhodil.

„Proboha slyšíš mě? Dohseho muži a chlapi od milice tě přijdou zatknout.“

Konečně! Zdálo se, že porozuměla a že ho vidí. Smutek a sklíčenost postupně ustupovaly před výrazem nevěřící hrůzy.

„A to mě varuješ ty!...“

Její zvolání ho přimělo sklopit hlavu.

„Slyšel jsem, jak Denan dává rozkazy Fiauxovi, Guilbeauovi a Lacouturovi.“

„Já myslela, že pracuješ pro ně?“ Naráz se jí vrátila její síla i pohrdání.

„Občas ano. Ale ať si myslíš, co chceš, nechci, aby dostali tebe.“

„Jak dobře znáš jejich metody!“

Mathias vstal a pohlédl na Sidoniinu mrtvolu.

„Myslel jsem, že je znám.“

Lea sledovala jeho pohled a vstala také, s očima znovu plnými slz.

„Proč ona?“

„Zaslechl jsem, jak Fiaux říká, že na ni někdo v dopise žaloval, že skrývala tvého bratrance Luciena a že ví, kde jsou bratři Lefèvrové. Ale ani na chvíli by mě nenapadlo, že ji přijdou vyslýchat. Myslel jsem jen na to, abych tě varoval. Nechápu ale, proč pak hned nešli na zámek.“

„Co o tom všem víš?“

„Šel jsem sem zkratkou přes vinice. Byl bych jejich auto viděl nebo slyšel. Leda by se schovali v borovém lesíku.“

„Nevšimla jsem si jich. Šla jsem tudy z Verdelais.“

„Pojď odsud.“

„Nemůžeme tu Sidonii takhle nechat.“

„Té už nijak nepomůžem. Až se setmí, půjdu to říct faráři. Pospěš si.“

Lea naposledy políbila vychladlou tvář a nechala hlídat mrtvolu fence, která bezustání skučela.

I nebe venku bylo plné temných hrozeb.

Pod terasou před domem se Mathias zastavil.

„Počkej na mě tady. Jdu se podívat, jestli tam nikdo není.“

„Ne, jdu s tebou.“

Pokrčil rameny a pomohl jí vyskočit na zídku. Zdálo se, že je všude klid. Byla teď taková tma, že bylo sotva vidět průčelí domu.

Lea si všimla, že se plížil kolem habrů s ještě tenkými lístky, aby na něj nebylo vidět od statku a od stodol. Nechtěl, aby ho viděli rodiče.

Zasklenými dveřmi, vedoucími na dvůr, procházelo slabé světlo. Camille zřejmě byla na stráži, protože dveře se naráz otevřely a v nich stála mladá žena oblečená v modrém plášti, jako by se chystala jít ven.

„Konečně jsi tady!“

Jak se Lea hrnula dovnitř, strčila do ní.

„Sidonie je mrtvá.“

„Cože?“

„Kumpáni tohohle ji přišli, vyslýchat’.“ Camille si přitiskla pěsti na prsa a nevěřicně hleděla na Mathiase.

„Nedívejte se tak na mě, paní Camillo. Neví se, co se přesně stalo.“

„To se podívejme... Neví se, co se přesně stalo!... Máš nás za pitomce? Ví se moc dobře, co se stalo, chceš, abych ti to přesně řekla?“

„To je zbytečné a nic se tím nezmění. Teď jde o důležitější věci. Musíte odsud pryč.“

„A jak máme vědět, že to není past a že nás nezavezeš rovnou ke svým kámošům na gestapo?“

Mathias k ní pokročil se zaťatými zuby a s napřaženou pěstí.

„To je ono, jen mě bouchni, začni to za ně... To se ti líbí, mlátit lidi, vid’?“

„Paní Camillo, řekněte jí, ať mlčí. Ztrácíme tady čas... ztrácíme...“

„Jak máme vědět, že vám můžeme důvěřovat?“

„To vědět nemůžete. Ale vy, která milujete svého manžela, uvěříte, když vám budu přísahat, že miluju Leu a že přes všechno, co nás rozděluje a ať už jsem udělal cokoli, jsem připraven zemřít, jen aby se jí nic nestalo?“

Camille položila mladíkovi ruku na paži.

„Já vám věřím. Ale co já, proč se snažíte zachránit mě?“

„Kdyby vás zatkli, Lea by mi to nikdy neodpustila.“

Vešla Ruth s tlumokem nacpaným k prasknutí a podala ho Lee.

„Tumáš! Dala jsem tam teplé oblečení, baterku a dvě zavařeniny. A teď už jed’te.“

„Jed’te... jed’te...“, prozpěvoval si malý Charles s rádiovkou naraženou až na uši.

„No tak, pospěšte si,“ řekla Ruth a postrkovala je ven.

„Půjdeš s námi!“

„Ne, musí tu být někdo, kdo se jim postaví, když přijdou.“

„Já nechci!... Po tom, co udělali Sidonii.“

„Sidonii?“

„Umučili ji u ní doma.“

„Pane Bože!“ vydechla guvernantka a pokřižovala se.

„Rozhodněte se rychle, slečno Ruth. Jdete s námi, nebo ne?“

„Ne, zůstanu tady, nemohu opustit dům pana Pierra. Nebojte se, já s nimi budu umět promluvit. Důležité je pro mě jen jedno...“

„Když budeme dvě, spíš nám uvěří, že jste odjely do Paříže,“ řekla Bernadette Bouchardeauová, jež právě vešla.

„Tvá teta má pravdu, když tady budou, nebude vypadat tak divně, že jste odejely.“

„Ale vždyť je mohou zabít!“

„O nic víc, než když tu zůstanete.“

„To je pravda,“ řekla Ruth.

„Už jděte, teď je tma. Mathiasi, ručíš mi za ně?“

„Copak jsem vám někdy lhal?“

„Co chceš dělat?“

„Zavézt je k Albertovi, aby je schoval.“

„Proč k Albertovi?“ téměř vykřikla Lea.

„Protože je v odboji a protože bude vědět, co s vámi.“

„A z čeho tak soudíš?“

„Přestaň mě mít za blbce. Vím už dávno, že schovává anglické letce, že zná místa shozů a že se podílel na útěku bratrů Lefèvrových.“

„A tys ho neudal?!“

„Není v mém stylu udávat lidi.“

„Tak to se svým šéfům asi moc nelíbíš.“

„To stačí!“ zvolala Camille tvrdě. „To si vyřídíte později. Teď jde o to, abychom tu nebyly, až přijdou. Jste si jistá, Ruth, a vy, paní Bernadette, že nechcete jít s námi?“

„Naprosto. Chci být tady, kdyby mě potřebovali Lucien nebo můj bratr. A pak, jsem už moc stará na šlapání po cestách a spaní pod širým nebem. Měly byste nám tu nechat Charlese, my bychom se o něj postaraly.“

„Moc vám děkuji, ale budu klidnější, když bude se mnou.“

„Já jdu k rodičům, aby vás neviděli odcházet. Za čtvrt hodiny se setkáme v Montonoiru, kde jsem nechal zaparkovaný citroen.“

Mathias vyšel přes kuchyni.

Obě mladé ženy i dítě zhlty miskou polévky, zapnuly si kabáty, naposledy se objaly s Ruth a s Bernadettou Bouchardeauovou a vyšly do noci.

Už skoro dvacet minut čekaly na Mathiase, schované poblíž jeho černého citroenu.

„On nepřijde. Říkám ti, že nepřijde!“

„Ale ano, přijde. Pst! Poslouchej... Někdo jde po silnici.“
Camille, přikrčená vedle auta, k sobě přitiskla svého chlapečka.

Byla taková tma, že silueta muže splývala s oblohou.

„Leo, to jsem já.“

„To sis dal na čas!“

„Nešlo zastavit tátův křik a mámin nářek. Musel jsem prakticky utéct. Rychle, nastupte si.“

Charles, jenž k sobě tiskl Leina plyšového medvídky, kterého Ruth našla a zalátala, skočil do auta se smíchem. Byl jediný, komu se ta situace zdála zábavná.

Uličky středověkého městečka Saint-Macaire jim ještě nikdy nepřípadaly tak úzké a tmavé. Modravý svit zahalených reflektorů jim pro orientaci nestačil. Konečně dojeli před řezníkův dům. Mathias vypnul motor. Ani světélko, ani hlásek. Tíživé ticho neproniknutelné noci, která jako by snad neměla nikdy skončit. V autě všichni tajili dech a byli ve střehu, dokonce i Charles s obličejem zabořeným mámě pod bradou. Così cvaklo a Lea sebou škubla: Mathias si nabíjel pistoli.

„Bude lepší, když se tam půjdeš podívat ty,“ zašeptal.

Pružně vyklouzla ven a šla zaklepat na dveře; při pátem úderu se zdušený hlas zeptal:

„Kdo je tam?“

„To jsem já, Lea.“

„Kdo?“

„Lea Delmasová.“

Dveře se otevřely a stála v nich řezníková žena v noční košili, s šálem přes ramena a s baterkou v ruce.

„Pojďte rychle dovnitř, maličká. To jste mě polekala, já už myslela, že se něco stalo Albertovi.“

„On tu není?“

„Ne, jel do Saint-Jean de Blagnac pro nějakého parašutistu... Ale co vás k nám přivádí?“

„Gestapo... Jsem tu s Camillou d'Argilat a s jejím synem. Přivezl nás sem Mathias Fayard...“

„Mathias Fayard?... Sem?... To jsme ztraceni!“

Mathias, strkající před sebou Camillu a Charlese, vstoupil dovnitř a zavřel za sebou dveře.

„Ničeho se nebojte, Mireille, kdybych vás chtěl udat, mohl jsem to udělat už dávno. Jediné, o co žádám Alberta a jeho kamarády, je, aby je schoval, nechci vědět, kam, do té doby, než najdu nějaké jiné řešení.“

„Já ti nevěřím. Všichni vědí, že pracuješ pro ně.“

„Mně je fuk, co vy víte. Nejde tady o mě, ale o ně. Jestli to může Alberta a ostatní uklidnit, ať si vezmou mé rodiče jako rukojmí.“

„Fuj, to je nápad!“ odplivla si Mireille opovržlivě. Mathias pokrčil rameny.

„Mně je jedno, co si o mně myslíte. Důležité je, aby je gestapo nezatklo. Jestli se mnou bude chtít Albert mluvit, ať nechá vzkaz *U zlatého lva* v Langonu. Přijdu, kam bude chtít. Teď už musím jet.“

Když přistoupil k Lee, odvrátila se. Jediná Camille s ním měla soucit, když viděla, jaké utrpení se zračí v jeho tváři.

„Děkuji, Mathiasi.“

Všechny tři ženy zůstaly nehnuté stát v kuchyňských dveřích, dokud se hluk motoru nevzdálil. Na židli u vyhaslého krbu Charles mezitím usnul, aniž pustil svého medvídka.

Byly tři hodiny ráno, když se Albert vrátil z výsadku v doprovodu četníka Ririho, automechanika Dupeyrona a železničního hlídače Cazenava. Všichni čtyři měli na rameni zavěšený samopal.

„Leo... paní Camillo... co se děje?“

„Jde po nich gestapo.“

Tři muži ztuhli.

„A to není všechno,“ pokračovala Mireille čím dál ostřejším hlasem, „zavraždili Sidonii a tyhle ženské sem přivezl mladý Fayard, abys je někde schoval.“

„Ten zkurvysyn,“ odplivl si automechanik.

„Ten nás půjde udat,“ zadrmlil četník.

„Já myslím, že ne,“ zašeptal zamyšleně řezník.

„Říkal, že jestli nemáte důvěru, tak ať si vezmete jako rukojmí jeho rodiče,“ brebentila Mireille.

Camille cítila, že by se do toho měla vložit.

„Já jsem si jistá, že nikoho nezradí.“

„To je klidně možný, paní Camillo, jenže my nesmíme riskovat. Myslím, drahá Mireille, že nakonec budeme muset k partyzánům.“

„To je nápad!... A co obchod!... A co malý, když bude chtít za námi, když nás bude potřebovat. Jdi si, když chceš, ale já tu zůstanu.“

„Ale Mi...“

„Nepřemlouvej mě, to je hotová věc.“

„Tak já zůstanu taky.“

Kyprá řeznice se vrhla manželovi kolem krku a ten ji stiskl a snažil se skrýt své pohnutí.

„Hele, jen si představ, že bych porážel vola matky Lécuyerové.“

Při té větě se musela usmát.

„Dobrá, jenže co teď uděláme s nimi?“ zeptal se četník a ukázal na Camillu a Leu.

Albert odtáhl kamarády na druhý konec kuchyně a tam si chvíli něco šeptali. Riri s Dupeyronem pak vyšli ven.

„Jakmile se vrátí a bude všechno v pořádku, půjdeme pryč. Zavedeme vás ke spolehlivým přátelům, kde můžete pár dní zůstat. A potom se uvidí. Hodně věcí bude záležet na tom, co mi řekne Mathias, až se s ním uvidím.“

Obrátil se ke své ženě. „Mireille, připrav košík s jídlem na cestu.“

„To není nutné, my máme všechno, co je třeba,“ řekla Camille.

„Jen si to vemte, nevíte, jak dlouho se budete schovávat.“

Automechanik se vrátil:

„Můžeme jít, všude je klid, Riri je na hlídce.“

„Dobře, tak jdeme. Neboj se, Mireille, když nebudu do rána doma. Já vezmu toho špunta, Cazenave vezme košík. Tak, dejte si sbohem.“

Dodávka nebyla zrovna nejpohodlnější a tvrdě drncala přes výmoly.

„Je to ještě daleko?“ štětila se Lea.

„Už moc ne, kousek před Villandraut. Ten kraj je bezpečný. Tamní makisti jsou naši kámoši. Váš strýc je dobře zná.“

„Myslíte, že tam budeme dlouho?“

„Jo, to já nevím. To se uvidí, až budu mluvit s Mathiasem. Už tam budeme.“

Projeli krátkou uličkou mezi nízkými domky a zastavili u domu stojícího trochu stranou. Zaštěkal pes. Otevřely se dveře. Došel k nim nějaký muž s puškou.

„To jsi ty, Alberte?“ zeptal se potichu.

„Ano, vedu ti přátele, kteří jsou v nesnázích.“

„To jsi mi mohl říct předem.“

„Nešlo to. Máš tu teď místo?“

„Máš štěstí, ti Angličané odešli včera v noci. Je to na dlouho?“

„Nevím.“

„Ženské s dítětem,“ zabrumlal si pod fousy, „to se mi nelíbí. Kvůli těm zatraceným samičkám máme vždycky problémy.“

„Ten je teda milý!“ procedila Lea skrz zuby.

„Toho si nevšímejte,“ řekl Albert, „starý Leon pořád jen nadává, ale v Landeském kraji nenajdete lepšího střelce ani lepší srdce.“

„Nezůstávejte jen tak venku. Sousedi všichni patří k nám, ale dneska se do stáda snadno dostane nějaké krvelačné zvíře.“

Místnost, do které vešli, byla dlouhá a nízká, s podlahou z udusané hlíny. Tři vysoké velké postele, oddělené červeným závěsem, připevněným ke stropním trámům, mezi nimiž stály vyřezávané dřevěné truhly, veliký stůl, plný pastí, červených a modrých patron, vedle ležel na novinách rozebraný samopal, špinavé nádobí a staré hadry, kolem stály různé židle, pak sporák, začerněný letitým užíváním, krb impozantních rozměrů s nezbytnými vycíděnými nábojnicemi z poslední války, ošoupaný kámen kolem dřezu, nad nímž byly zavěšeny zažloutlé kalendáře, pokecané mušincemi (kalendář z roku 1944 představoval koťata, jež se svými křiklavými barvami vypadala jako z jiné doby). To bylo veškeré zařízení, osvětlené žlutým světlem zavěšené petrolejky. Na statku ještě nebyla elektřina. Venkovská prostota, do níž se mísil silný pach svazků tabákových listů, zavěšených pod stropem, přikovala obě mladé ženy k prahu.

„Nečekal jsem nové hosty tak brzy, ještě jsem neměl čas ustlat,“ řekl Leon a z jedné z truhel vytáhl čisté povlečení.

„Jiná místnost tady není?“ zašeptala Lea Albertovi do ucha.

„No, není,“ zahučel jejich hostitel, jenž měl jemný sluch. „Žádná další místnost, tohle je jediný, co vám můžu nabídnout, slečinko. Tumaťte, pomozte mi ustlat ty postele. Uvidíte, jak jsou dobré opravdické peřiny z husího peří. Jak tam vlezete, už se vám nebude chtít ven.“

Prostěradla byla zapraná, ale byla pěkně cítit bylinkami.

„Jo, a ta malá místnůstka je hned za domem, tam budete mít místa, co hrdlo ráčí,“ dodal šibalsky.

„A na mytí?“

„Venku máte lavór a studna není daleko.“

Lea se musela tvářit dost divně, protože Camille přes svou únavu vyprskla smíchy.

„Uvidíš, bude nám tu dobře. Pojď, já ti pomůžu.“

Charles se ani nevzbudil, když ho jeho matka svlékla a strčila do postele.

2. KAPITOLA

Camille a Lea se už dlouho tak dobře nevyspaly. Dokonce i hošík, jenž obvykle vstával první, přes pokročilou ranní hodinu dosud spal. Světlo, procházející přes červené závěsy, bylo růžové a něžné. Dávalo tušit, že venku je krásně. Dveře byly nejspíš otevřené, doléhaly k nim uklidňující zvuky venkovského dvora: kvokání slepic, skřípání řetězu u studny, nárazy vědra o obrubeň, vrkání hrdliček, vzdálené zařetání koně, hlas dítěte, volajícího matku. Vypadalo to, že ten mír nemůže nic narušit. Někdo vstoupil do místnosti a nasypal do sporáku uhlí. Chvilí nato se po místnosti začala linout vůně pravé kávy. Camille i Lea, jako uhranuté tou vůní, v dokonalé shodě roztáhly závěsy. Při pohledu na ty dvě rozčepýřené mladé tváře vydal Leon zachrochtání, jež se podobalo smíchu.

„No teda, slečinky, aby vás člověk odtud dostal, musí nasadit těžký kalibr. Nic menšího než čistou Kolumbii.“

Lea málem spadla z postele, protože zapomněla, jak je vysoká, a uchopila hrnek, který jí podával Leon. Zdvihla ho k nosu a s rozkoší nasávala to nádherné aroma.

„Dal jsem tam dvě kostky cukru. Doufám, že to nebude moc.“

„Dvě kostky!... Slyšíš, Camillo?“

„Slyším,“ vydechla a popošla blíž, tak drobounká ve své bílé noční košili, že vypadala jako nějaká chovanka z internátu.

Leon jí podal hrnek: byl šťastný, že jim způsobil takovou radost.

„Jak jste k tomu všemu přišel?“

„Angličani mi nechali balíček kafe, když odcházeli. A to není všechno.“

Z truhly, jež asi sloužila jako špižírna, vytáhl velký bochník chleba.

„Jsem zvědavý, co tomu řeknete. Je to bílý chléb, opravdová vecka!“

Vyndal z kapsy nůž, pomalu ho otevřel a ukrojil tři krásné krajíce. Lea zabořila nos do hutné a měkké střídky a lačně k ní přivoněla, jako by se bála, že ta vůně navždy zmizí. Camille si svůj krajíc prohlížela s vážností, která jí byla vlastní.

„Chleba... chleba...“

Charles se postavil na posteli a napřahoval ruce. Leon ho vzal do náručí, posadil si ho na klín a ukrojil mu krajíček.

„To je pro něj moc, pane, tohle on nikdy nesní,“ zvolala jeho matka.

„To by mě překvapilo, takový chlapík. Tak už se napijte, nebo vám to vystydne.“ Starý venkovan měl pravdu, Charles snědl celý krajíc.

Uplynuly tři bukolické dny. Bylo krásné, trochu chladné počasí.

Navečer jednadvacátého se vrátil Albert. Setkal se s Mathiasem v Langonu. Mladík souhlasil, že s nimi pojedou se zavazanými očima a svázanými rukama v kufru auta k makistům u Mauriaku. Tam bez zdráhání odpověděl na všechny otázky, které mu položil řezník a partyzáni. Albert byl s jeho odpověďmi spokojen a vysadil ho v noci u nádraží v La Réole.

„Přišlo na Montillac gestapo?“ zeptala se Lea.

„Gestapo ne, ale policajti od komisaře Penota.“

„Byl s nimi Maurice Fiaux?“

„Nebyl.“

„A co se dělo? Jak se má teta a Ruth?“

„Dobře. Vyslýchali je zdvořile a Ruth říkala, že ani pořádně neposlouchali jejich odpovědi.“

„Co chtěli?“

„Chtěli vědět, jestli nevědí o otci Adrienovi. O vás ani o paní d'Argilat nepadlo slovo.“

„To je divné!... Proč mi Sidonie před smrtí říkala, abych utekla, a proč si Mathias myslel, že nás zatknou?“

„Protože zaslechl, jak nám řekl, nějaký rozhovor mezi velitelem milice a Fiauxem, který říkal, že toho musíte fůru vědět o útěku bratrů Lefèvrových a o tom, kde je otec Adrien a váš bratranec Lucien.“

„Proč tedy šli napřed k Sidonii?“

„V jednom udavačském dopise, který došel na policii – myslím, že vím, kdo ho psal – se říkalo, že u sebe schovává odbojáře.“

„Proč nás Mathias nevaroval už dřív?“

„Denan ho prý na pár hodin zadržel ve své kanceláři.“

„Kdo je ten Denan?“ přerušila ho Lea.

„Lucien Denan, pěkný hajzl! Utekl do Bordeaux před Němci. Až do roku 1942 byl prodavačem v Dames de France a byl jmenován pomocným inspektorem pro židovské otázky, pak krajským pověřencem. Když se v Bordeaux zakládala milice, stal se velitelem 2. odboru. Říká se, že pracuje také pro německou zpravodajskou službu pod pseudonymem „pan Hen-ri“. To je tak všechno. Ale abych se vrátil k mladému Fayardovi, jakmile mohl odjet, vzal si služební auto. Bohužel pro Sidonii přijel moc pozdě. Chudáka stařenku pohřbili dneska ráno. Nešlo nás za márami moc.“

Lea nedokázala zadržet slzy.

„Ruth všechno moc dobře zařídila,“ pokračoval Albert. „Belu jsem si vzal k sobě. Ale bojím se, že to nešťastné zvíře brzy půjde za svou paní.“

„Hledají nás, nebo ne?“ zeptala se Camille.

„Podle Mathiase oficiálně ne. Ale to nic neznamená. Myslí, že bude lépe, když zůstanete nějaký čas schované.“

„On ví, kde jsme?“

„Samozřejmě že neví, až tak daleko naše důvěra v něj zase nejde. Čtyřicátého máme schůzku v Bordeaux na nádraží Svatého Jana. Pokusím se sem zajít den potom. Do té doby se moc neukazujte.“

Bylo nádherné počasí, i když k ránu bylo dost chladno. Lea s Camillou, opojené vůní pinií, měly dojem, že jsou na prázdninách. Zmocňovala se jich tělesná i duševní malátnost, proti níž nebojovaly. Celé dny posedávaly pod stromy, podřimovaly v písčném dolíku, hrály si na schovávanou s Charlesem a to vše jim dávalo zapomenout na skutečnost. Ta se jim brutálně připomněla, když jeden makista přišel oznámit otci Leonovi, že řezník i jeho žena byli zatčeni. Mireille odvezli do pevnosti Hâ a Alberta vyslýchali na routě du Médoc 197, přejmenované mezitím na avenue Maršála Pétaina.

Camille zbledla. Vzpomněla si na strašné dny strávené ve sklepeních té ponuré budovy a na křik mučených vězňů.

„Kdy byl zatčený?“

„Když šel za mladým Fayardem na nádraží Svatého Jana.“

„Tak on ho udal!“ zvolala Lea.

„To si nemyslíme. Z bezpečnostních důvodů jsme o tom řekli Aristidovi. Dva jeho muži sledovali okolí nádraží a jeden čekal na Mathiase Fayarda tam, kde měli domluvenou schůzku. Všechno se zdálo normální. Já přišel s Albertem a s Ririm pět minut před domluveným časem. Dav, který vystupoval z pařížského vlaku, nás rozdělil. Riri a já jsme viděli, jak přišel Mathias, vypadal sám. Otočili jsme se. Asi deset metrů od nás stál Albert, obklopený německým oficírem a dvěma vojáky a třemi Francouzi v civilu. Zaslechli jsme, jak říká: ‚To se mýlíte.‘

Dav se před tou skupinkou rozestoupil a myslím, že v tom okamžiku si Mathias uvědomil, co se děje. Zbledl, popošel pár kroků směrem k nim a pak se zastavil. Já byl kousek od něj.

‚Ty hajzle,‘ povídám mu, ‚my tě dostáném.‘

Podíval se na mě, jako by mi nerozuměl.

Já za to nemůžu, nechápu to. To je náhoda.‘

‚Za tuhle náhodu nám draze zaplatíš.‘

‚Přestaň blbnout, nikdo kromě mě nevěděl, že s ním mám schůzku.‘

‚A není snad tohle důkaz?‘

‚Mysli si, co chceš. Půjdeme za nimi, chtěl bych vědět, kam ho vezou. Pojd' se mnou.‘

‚Abys mě taky nechal zatknout!...‘

‚Tumáš, vem si mou pistoli. Jestli si myslíš, že tě chci zradit, budeš mě klidně moci oddělat.‘

A pak mi ji podal, ani se nesnažil ji nějak schovat. Všichni nás mohli vidět. Tak jsem mu ji vytrhl z ruky a řekl: ‚Zbláznil ses?‘

Zkontroloval jsem, jestli je nabitá, strčil jsem si ji do kapsy a šli jsme k východu. Přidal se k nám Riri. Myslel jsem, že ho tam zastřelí na místě.

‚Vysvětlí mu to,‘ řekl klidně Mathias a šel klidně ke svému citroenu, zaparkovanému pod schody...

Mezitím jen o pár metrů dál strčili Alberta do velkého černého auta s německou poznávací značkou. Já nastoupil k Mathiasovi a Riri šel pryč.

‚On s námi nejede?‘ zeptal se mě.

‚Nemá k tobě důvěru, pojede za námi s kamarády, co tu jsou s námi.‘

‚Tak ať dělají rychle,‘ řekl mi a rozjel se za tím německým autem.

Vytáhl jsem pistoli a namířil ji na Mathiase. Byl jsem připravený ho při prvním podezření sejmout. Několikrát jsem se otočil a říkal jsem si, jak nás chce Riri a kamarádi sledovat. To skopčácký auto před námi jelo na plný plyn.

‚Do prdele,‘ řekl Mathias, ‚oni nejedou na Cours du Chapeau-Rouge.‘

‚Co je na Cours du Chapeau-Rouge?‘

Jedna Poinsova kancelář.‘

‚No a co?‘

‚To znamená, že ho předají Němcům a těm je těžší se dostat z přátel než francouzským policajtům.‘

Na třídě Aristida Brianda jsme zahnuli a vydali se po Albertově třídě. Řekl jsem si: to ho vezou do pevnosti Hâ. Ale ne, jeli dál. Projeli jsme kolem vězení. Na rue de l'Abbé-de-1'Epée se mě Mathias zeptal, jestli za námi vidím své kamarády. Kromě pár kol a jednoho německého vojenského nákladáku tam žádné auto nebylo. Na rue de la Croix-de-Seguey jsem pochopil, kam jedou. U závory před Médokem nás zastavili němečtí policajti. Zastrčil jsem pistoli do kapsy, byla ve mně malá dušička. Mathias jim ukázal nějakou legitimaci a oni mávli, ať jedeme dál. V ulicích Bouscatu nebylo moc lidí a ani jedno auto. Mathias zpomalil, aby zvětšil vzdálenost mezi nimi a námi. Po mých kamarádech pořád ani stopy. Když zastavili, my zastavili taky, asi sto metrů za nimi. Viděli jsme, jak strčili Alberta do dveří, kde víme, že je kancelář gestapa. Nedalo se nic dělat. Podíval jsem se na Mathiase, byl pořád hrozně bledý a ruce měl zaťaté do volantu. Měl jsem chuť ho tam na místě zabít. Uhodl to, protože mi řekl:

„To by k ničemu nebylo, jen by tě dostali taky. Musíme varovat jeho ženu a ostatní. Přísahám ti, že jsem nikoho nezradil. Zrádce máte u vás.“

Nechal jsem ho nastartovat, projeli jsme pomalu kolem čísla 224, to je zámek, kde bydlí velitel Luther, skoro naproti číslu 197. Všude byl klid.“

Muž vyprázdnil sklenku vína, kterou mu podal Leon.

„A co pak?“ zeptala se Lea.

„Vrátili jsme se na nádraží Svatého Jana, jestli tam nejsou ostatní. Prošli jsme nádraží a Mathias mi řekl:

„Tady nemůžeme zůstat, ještě by si nás někdo všiml. Jedeme do Saint-Macaire varovat Mireille.“

Jeli jsme po pravém břehu Garonny. Kousek před Rions nás zastavili milicionáři, kteří pátrali po tom, kdo spáchal nějakou sabotáž, co se stala den předtím. U výjezdu ze Saint-Maixantu byla další kontrola, tentokrát německá. Když jsme konečně dojeli do Saint-Macaire, uběhly od Alberta zatčení dobré tři hodiny.

„Bude lépe, když pojedem přes přístav,“ řekl Mathias. Pod troskami starého hradu zastavil a schoval auto do jedné jeskyně, kterou tam mají vinopalníci jako sklad. Vyšplhali jsme po srázu a octli se za kostelem.

„Buď potichu,“ řekl mi, jako by si ani nevšiml, že na něj mířím pistolí.

V uličkách nikde ani myš, většina okenic byla zavřená, i když byl den. Třeskly dva výstřely a rozlehly se uličkami.

„To je odněkud od Alberta,“ zvolal Mathias.

Schovaní ve výklenku jsme viděli, jak zatýkají Mireille, nějaký německý desátník ji strkal do auta. Před řeznictvím ležel na chodníku krvácející pes. Někáký voják do mrtvolky se smíchem kopl a ta přistála nedaleko od nás. Slyšel jsem, jak Mathias šeptá:

„Bela... oni zastřelili Belu...“

„Sidoniina psa!“ zvolala Lea. „Chudák zvíře.“

„Co jste dělali pak?“ zeptal se Leon.

„Přinutil jsem ho slézt zase dolů a odvézt mě k Bazasu, kde jsem ho předal Georgesovým chlapům, než se nějak rozhodneme.“

„A jak jste se dozvěděli, kam vlastně odvezli Mireille?“

„Když jsme přijeli k Georgesovi, jeden kamarád, policajt z Bordeaux, jim právě oznámil to dvojí zatčení i kam je odvezli.“

Všichni sklíčeně ztichli. První se znovu ujal slova Leon a obrátil se na dvě mladé ženy, které k sobě tiskly malého Charlese. Chlapcovy neklidné oči bloudily z jedné na druhou.

„Tady už nejste v bezpečí.“

„Proč to říkáte?“ ozvala se Lea povzbudivě. „Albert nás nikdy nezradí.“

„Vydrží, co bude moct, tím jsem si jistý, ale takovéhle riziko si nemůžeme dovolit. Nezapomeňte, že zatkli také jeho ženu. Když ji budou před ním mučit, promluví.“

„On má pravdu.“

Náhle Leon strhl ze stojanu pušku, kterou míval obyčejně schovanou v posteli, a namířil jí na vchodové dveře. Všichni

zmlkli. Bylo slyšet zaškrabání, dveře se otevřely a v nich stál nějaký muž v krátké bundě.

„My goodness, Leone, vy mě nepoznáváte?“

Starý muž sklonil pušku a zabručel:

„Aristide, to je neopatrné takhle přijít.“

„Máte pravdu. Dobrý den, Leo, pamatujete si na mě?“

„Moc dobře. Ráda vás zase vidím.“

„To je jistě paní d'Argilat?“ řekl a obrátil se ke Camille.

„Ano, dobrý den.“

„Mám pro vás dobrou zprávu. Váš manžel odjel z Maroka s divizí, kterou zformoval generál Leclerc kvůli vyloštění a 21. dubna připlul do Anglie, do přístavu Swansea ve Walesu. Přijel ho tam přivítat sám generál De Gaulle.“

Radost Camillu úplně změnila. Jak je najednou krásná! pomyslela si Lea. S náhlým pohnutím ji objala. Jak se teď zdál vzdálený ten čas, kdy nenáviděla tu ženu muže, o kterém si myslela, že ho miluje a z něhož v červených cihlových sklepeních v Toulouse učinila svého milence! Teď bez postranních myšlenek sdílela štěstí Camilly, z níž se stala její přítelkyně.

„Děkuji za tu dobrou zprávu.“

„Myslím, že vám mohu říct, že se brzy dozvíte další. Teď ale musíte odsud odejít. Zavedl bych vás k jedné přítelkyni do Souprosses, jenže mám dojem, že ji sledují chlapi od Grand-Clémenta, kteří jdou po mně.“

„A co kdybychom se vrátily na Montillac, když nás nehledají?“

„To nemůžeme vědět. Nesmíme riskovat.“

„Na pár dní by se dalo jít do čihadla na holuby,“ řekl Leon. „To v lese nikdo nenajde. Není to moc pohodlné, ale...“

„Život je cennější než pohodlí,“ řekl Aristide. „Sbalte si šaty a zásoby na pár dní, odejdeme hned. Máte tam přikrývky?“

„Myslím, že ano. Vezmu jednu čistou pro toho malého.“

„Co uděláte s Mathiasem?“ zeptala se Lea anglického agenta.

„Kdyby to bylo na mně, poslal bych ho do kyték,“ zahudral Leon.

„Nemůžeme ho jen tak zlikvidovat. Musíme ho vyslechnout. Já, který nikomu nedůvěřuju, si myslím, že v těch zatčeních nemá prsty.“

„To je jedno, ale pracuje pro ně.“

„A bohužel nejen on! Ale dokud se nedokáže opak, on nikoho nezabil.“

„Jsme připravené, pane,“ řekla Camille s malým ruksakem v ruce.

Plukovník Claude Bonnier, oblastní vojenský zmocněnec známý pod jménem Přepona, byl vyslán do Francie Hlavním ústředím zpravodajské služby B. C. R. A. v listopadu 1943 s úkolem zreorganizovat odboj v Akvitánsku po zradě Grand-Clémenta.

Byl zatčený gestapem v únoru 1944 v Bordeaux, v Galarodově ulici u své vysílačky, když chtěl odeslat zprávu do Londýna. (Operátor, zatčený na udání, udal Přeponu, a ten padl do léčky, kterou mu nastražil poručík Kunesch.)

Odvezli ho do Bouscatu na routě du Médoc, kde ho asi v 18 hodin vyslýchal sám Dohse. Tvrdošíjně popíral, že je vyslaný z Londýna, že se jmenuje Claude Bonnier alias Bordin (i když ho identifikovali Toussaint, bratři Lespinoi, Durand i Grolleau), i že nařídil popravu plukovníka Camplana, podezřelého ze zrady. *

* Eugène Camplan, válečný hrdina z let 1914-1918, se brzy angažoval v odboji a v říjnu 1943 byl pověřen, aby jako velitel subdi-vize jih koordinoval činnost F. F. I. v bordeauxském kraji. Bonnier ho podezíral ze zrady (schůzky s Dohsem a Grand-Clémentem) a v lednu 1944 ho jeho muži u Ruffeku v lese Linaux popravili. Po válce byl na základě dlouhého vyšetřování plukovník Camplan prohlášen za „oběť

tragického omylu“ a oficiálně uznán za „hrdinu padlého za Francii“.

Asi po dvaceti minutách rozčilený Dohse přikázal, aby vězně odvedli do cely. Bude ho dál vyslýchat po večeři. Zavřeli ho, aniž mu sundali želízka. Pozdě v noci došli pro Dohseho do důstojnické jídelny. V cele Bonniera se prý něco divného děje. Když přišel do kobky číslo 197 na routě du Médoc, Bonnier ležel na podlaze, škubal se v křečích, měl u úst pěnu, obličej i rty měl zmazané prachem a slabě sténal. Vrchní bachař, skloněný nad nešťastníkovým tělem, se vztyčil.

„Er hat sich mit Zyankali vergiftet.“

„Das seh'ich auch, Dummkopf! Haben Sie ihn nicht durchsucht?“

„Selbstverständlich, Herr Leutnant, aber die Kapsel muss in seinem Jackenfutter versteckt gewesen sein.“

„Wie hat er das fertiggebracht, mit gefesselten Händen?“

„Er muss die Kapsel mit den Zähnen erwischt haben, aber darin ist sie ihm entfallen. Die Flüssigkeit hat sich auf dem Fussboden ausgebereitet und er hat sie aufgeleckt. Daher stammt auch der Staub in seinem Gesicht, und deshalb war er auch nicht sofort tot.“

„Rufen Sie schnell einen Arzt!“

*„Zu Befehl, Herr Leutnant!“**

*

„Otrávil se cyankáli.“

„To vidím, ty troubo. Vy jste ho neprohledali?“

„Samozřejmě že prohledali, pane poručíku. Měl nejspíš kapsli schovanou pod podšívku saka.“

„A jak ji odtud dostal se svázanýma rukama?“

„Zřejmě ji chytil do zubů, ale upadla mu, tekutina se rozlila po podlaze a on ji vylízal. Proto má také umazaný obličej a proto nebyl hned mrtvý.“

„Zavolejte lékaře, rychle!“
„Rozkaz, pane poručíku.“

Vyběhl ven a křičel:
„Einen Arzt, schnell einen Arzt!“

V okolních celách si vězni marně zacpávali uši, aby neslyšeli křik a sténání. Jestlipak ti dvacetiletí odbojáři, zmanipulovaní Dohsem, cítili výčitky před utrpením muže, kterého udali? Nejspíš ne. Zdálo se jim spravedlivé, aby ten, který nechal zabít jejich velitele, plukovníka Camplana, za to zaplatil životem.

Claude Bonnier zemřel za úsvitu, aniž promluvil.

Friedrich Dohse, na něž to hluboce zapůsobilo, zamumlal:

„Tihle chlapi z Londýna nejsou jako ostatní.“

Paradoxně tahle strašná smrt, jež měla paralyzovat veškerou energii odboje, povzbudila odbojáře skryté dosud ve stínu a dodala jim nových sil.

Stejně tomu bylo, když zmizel Albert.

Řezník také nebyl chlap jako ostatní.

Zapojil se do odboje z hlubokého přesvědčení, že Němci nemají ve Francii co pohledávat a že muži jako on musejí podniknout všechno, aby je odsud vyhnali, pokud se nemají v budoucnosti červenat před svými dětmi. Syn vojáka od Verdunu, který zemřel na svá zranění, přijal za svou jednu z oblíbených vět svého otce. Pokaždé, když se procházel po pianských stráních nad krajinou, se bývalý pěšák zastavil, aby se zahleděl na tu krásnou a bohatou zemi, a poklidně říkával:

„Francie si zaslouží, aby pro ni člověk zemřel.“

Albert žádnou kapsli cyankáli neměl a Dohse se mezi Poinsovovy mučitele nepletl. Ti ho mučili s velkou vynalézavostí, pomocí... řeznických nožů.

Zpočátku se pokoušel smát:

„Tak takhle mě pánbůh trestá, že jsem zabil tolik zvířat.“
Prošpikovali ho ranami, se smíchem mu zastrkovali dovnitř stroužky česneku:

„Hotová velikonoční kýta!“

Na obnažené svaly na prsou mu sypali sůl a pepř, svázali ho „jako pečínku“. Když dost „propracovali to maso“, jež mezitím znehybnělo a z něhož nevyrazili ani slovo, skouleli tělo po schodišti do sklepa a zavřeli je do cely, v níž předtím zemřel Bonnier. Když přišel k sobě, zaslechl své mučitele, jak s hrubým smíchem říkají: „Jestli zítra nepromluví, tak před ním rozporcujem tu jeho řeznici.“

Promluví, pomyslel si prostě.

Po celou tu nekonečnou noc mu každý pohyb působil takovou bolest, že nemohl zadržet křik. Celé hodiny hryzal část provazu, jenž mu znehybňoval paži. Přes vlhký chlad ve sklepem' byl brzy zalitý potem. Krátce před rozedněním provaz povolil. Tolik námahy jeho zmučené tělo vyčerpalo. Omdlel... Když přišel k sobě, svítalo. Pustil se do uvolňování pout, která se mu zařezávala do krvácejících ran a lepila se krví. Toto nové utrpení na chvíli zdolalo všechnu jeho energii. Plakal tak, jak nikdy neplakal od doby, kdy mu bylo devět let a zemřel mu otec. Jeho mocný chlapecký trup se otřásal hlučnými a směšnými vzlyky. Dopadl zpátky na umazanou podlahu a dosáhl samého dna beznaděje... Kdyby se v tom okamžiku vrátili jeho vyšetřovatelé, nejspíš by asi promluvil. Slzy mu pod tváří tvořily vlhkou loužičku, jež se mísila s prachem... Prsty hnětl tímto vzniklé bláto. „Země“... To z ní nakonec načerpal sílu a potřebný vztek, aby si strhl zaříznuté provazy. Spatně ucpaným sklepním okénkem procházel proužek světla. Vedle otvoru byl velký železný kruh, na nějž Albert dosáhne, když zdvihne ruku. Podél celé zdi vedla kanalizační trubka; stoupl si na ni a uvázal jeden konec provazu ke kruhu, na druhém konci udělal smyčku a provlékl jí hlavu. Sklouzl z trubky... Nohy mu několikrát kopy do prázdna... V posledním pudu sebezáchovy se

pokusil znovu vystoupit na trubku. Tenký provaz se zařízl do kůže a pomalu mu drtil hrtan. Albertovo umírání trvalo dlouhé minuty.

V sousední cele se dva odbojáři z makistické skupiny F. T. P. ze Sainte-Foy-la-Grande dali zlomeným hlasem do zpěvu, jenž stále sílil:

*Když padneš, kamaráde,
Ze stínu jiný vstane
Na tvé místo.*

*Nazítrí černou krev
Slunce zas vysuší
Na silnicích.*

*Hvízdejte do noci,
druzi mí, slyší nás
svoboda.**

* Zpěv partyzánů, slova Maurice Druon a Joseph Kessel, hudba Anna Marly, poprvé vysílaný na B. B. C. 9. února 1944. Báseň, napsaná v Londýně, vyšla poprvé v ilegální revui Les Cahiers de la Libération, založené v okupované Francii Emmanuelem d'Astier de la Vigerie v září 1943.

Albertova žena i jeho druhové se dozvěděli o jeho strašlivém konci až několik dní po osvobození Bordeaux.

3. KAPITOLA

„Drahá Leo, nevím, jak to berete na Montillaku, ale tady v Paříži jsou lidé jako blázni. Všichni žijí v očekávání vyloďení a Pařížani nikdy necítily tolik nenávisti k Angličanům a Američanům kvůli tomu zatracenému

bombardování. V noci z 20. na 21. duben bylo zvlášť strašidelné. Byla jsem u přátel, kteří bydlí v posledním patře na náměstí Pantheonu. Přes hodinu jsme tu podívanou sledovali z terasy a popíjeli jsme šampaňské a whisky. Bylo to krásnější než ohňostroj na 14. července; v bazilice Sacré-Coeur nezůstalo jediné okno celé. Bylo přes šest set mrtvých. Tetičky z toho byly celé bez sebe. Já taky, bolí mě to, ale radši na to nemyslím, jinak bych musela dělat to co ony: celé dny bych se modlila ve sklepe, v metru nebo v nějakém kinosálu, ty zůstávají otevřené až do šesti ráno a slouží jako kryty. Poplachy jsou skoro každou noc a někdy dokonce i ve dne. To není žádný život.

Pokud jde o zásobování, ještě štěstí, že si umím poradit, jinak by v Univerzitní ulici byla bída. Na Montillaku je to jistě snadnější. S kamarády mluvíme jen o doktoru Petiotovi a o jeho zločinech v Lesueurově ulici. Mám z toho noční můry. Tetička Lisa taky, vystříhuje si z novin všechno o té strašné aféře. Angličani prý shodili na Charentes bonboniéry, které vybuchují. Slyšela jsi o tom? I když si myslíme, že je to protianglická propaganda, někteří lidé říkají, že by toho Angličani klidně byli schopní. Do Paříže zavítal můj bývalý idol. Maršál se osobně přijel nechat oslavovat na náměstí před radnicí. Musely jsme s tetičkou Albertinou dělat hotové divy, abychom zabránily Lise tam jít.

Čas od času vídám Francoise s miminkem. Otto tu strávil minulý týden osmačtyřicet hodin na dovolence. Pořád nedostal povolení, aby se oženil. Myslím, že tím Francoise hodně trpí, ale nic neříká. Dělá, jako by se bavila se ženami, o kterých si myslí, že jsou ve stejné situaci jako ona; ve skutečnosti jsou to jen fuchtle vojáků. Poradila jsem jí, aby se až do konce války vrátila na Montillac, a ona mi odpověděla, že to nepřipadá v úvahu. Měla bys jí napsat. Otto se vrátil na východní frontu. Zkusím ti poslat nějaké cigarety a kousek modré látky.

Budeš se smát, ale já se pustila do čtení. Kamarádka mi půjčila knihu, která myslím vyšla před válkou. Je to historie

jedné rodiny a jednoho panství, které se podobá tomu našemu, až na to, že je to na jihu Spojených států a za války Severu proti Jihu. Je to úžasné. Měla by sis to zajet koupit k Mollatovi do Bordeaux.

Jak se má Camille, Charles, Ruth a teta Bernadette? Dej jim za mě pusu. A taky nezapomeň dát pusu Sidonii. Víte něco o Laurentovi? Viděla jsi se ještě s tím divným Francoisem Tavernierem? A jsou strýc Luc se svým kouzelným synkem pořád pro Němce? Co je s Mathiasem? Nemohu uvěřit, že by pracoval pro gestapo. A co jeho drazí rodiče, ještě nás okrádají? Nepodařilo se mi sehnat ty peníze, o které jsi mě žádala. Mluvila jsem o tom s Francoise a s tetičkami, ale víš, jak jsou na tom: jen tak tak se užívají. Když se o tom dozvěděl Otto, byl opravdu nešťastný, že nemůže nic udělat; otec mu zarazil příjem, má jen svůj žold. Měla bys možná posoudit ty Fayardovy návrhy. Co si o tom myslí Camille?

Já vím, že můžeš vyletět z kůže, když ti radím, abys prodala Montillac, nebo aspoň jeho část.

Už musím přestat, protože pro mě přišli, půjdeme do kina. Jdeme do Helderu na *Cestu bez zavazadel*.

Brzy mi napiš, líbám tě,

Laura“

„P. S. I když se tu bombarduje, měla bys přijet do Paříže, přišla bys na jiné myšlenky. Chtěla bych tě vzít na jazz do jednoho sklepa v Latinské čtvrti.“

Když Lea dočetla dopis, usmála se. Sestřička je fakt bez starostí, pomyslela si. Rozložila třetí list, pokrytý úhledným písmem.

„Děvenko moje,

využívám Lauřina dopisu, abych ti řekla, jak na tebe myslím, a na ten milovaný dům, ve kterém jste se všechny narodily a který tvůj ubohý otec i tvá drahá matka tolik milovali. Situace, se kterou zápolíš, nás s Lisou velmi

znepokojuje. Pořád dokola jsme kontrolovaly účty. Jsme prakticky na mizině. Mimo bytu v Univerzitní ulici v podstatě už nemáme nic. Kvůli jídlu jsme musely prodat ty nejkrásnější šperky po mamince za směšně nízkou cenu, a ty, co zbývají, už mají cenu jen těch vzpomínek, které se na ně vážou. Investice, které jsme udělaly před válkou, se ukázaly katastrofální, a náš bankéř utekl se zlatem, které jsme mu svěřily. To abys věděla, že ti nemůžeme pomoci, leda bychom prodaly byt. Jsme z toho s Lisou nešťastné. Nenapadlo tě poradit se se strýcem Lukem? Víím, jaké spolu máte složité vztahy, ale z účty k památce tvého otce jsem si jistá, že by ti pomohl, jak by to bylo možné. Spousta nečestných lidí se snaží zneužít žen, které zůstaly kvůli válce samy za okolností, na které nebyly připravené. Válka brzy skončí, kdybys tak mohla do té doby vydržet!...

Laura nám dělá velké starosti, pořád je někde venku, večer se vrací pozdě, bůhví s čím kšeftuje, máme s tou malou skoro tolik starostí jako s tvou sestrou Francoise, ta její svatba vypadá dost nejisté. Co s ní potom bude?...

Napiš nám o sobě častěji, a také o té drahé Camille, jsme moc rády, že ji máš u sebe. A že se pěkně nechám poroučet u tvé tety, paní Bouchardeauové, a u Ruth.

Děťátko moje, promiň nám, že ti nemůžeme nijak pomoci. Lisa a já se za tebe každý den modlíme a žehnáme ti.

Tvoje milující tetička Albertině“

Lea zmuchlala dopis a upustila ho na podlahu. Cítila se bezradná, opuštěná. Jenže něco se s tím přece musí dát dělat.

Mladé ženy s dítětem strávily v lese na čihadle jen dvě noci. Třetího dne zrána Leu probudil známý hlas, který se jí v polospánku nepodařilo identifikovat.

„Ta malá spí jako špalek!“

„Otče! To vás zase ráda vidím.“

„Strýc Adrien!“

„Ty moje Šípková Růženko!“

Lea si dřepala na příkryvku, nepouštěla strýcovu ruku a šťastně a nevěřicně na něj hleděla.

„Já myslela, že už tě do konce války neuvidím...“

„Konec se blíží.“

„Kdy jsi přijel?“

„Vysadili mě padákem dnes v noci, nedaleko odtud. Aristide mě čekal a řekl mi o Albertovi a o Mireille.“

„Musíme něco podniknout.“

„Aristide se svými chlapy se o to stará společně s těmi z La Réole. V téhle chvíli se nedá nic dělat.“

„Já musím pořád myslet na to, že je zatkli kvůli nám,“ řekla Camille.

„Nemám ten pocit. Gestapo našlo u některých odbojářů při zatčení dokumenty; jiní zase při mučení nebo pod pohrůžkou udali nějaká jména. Když jsem se v Londýně dozvěděl jméno mladíka, který má všechnu Poinsovou důvěru, hned jsem se o vás a o Alberta s Mireille začal bát. On už dávno věděl, že Albert je v odboji.“

„Proč se neprojevil už dřív?“

„Právě v tom se ukazuje nejzvrhlejší stránka jeho osobnosti: chce provést ten velký úder sám a dodat svým pánům hlavní velitele makistů v tomhle kraji.“

„Ale když se ví, kdo to je, proč se nenechá zmizet?“

Pohublý dominikánův obličej, změněný nyní nádherným knírem, obarveným na černo, s nímž byl k nepoznání, se zachmuřil. Lea si všimla, jak jeho tělo náhle ztuhlo. Chudák strýc Adrien, navzdory válce zůstával stále knězem, pro kterého zabít nepřítele, nebo dokonce zrádce, znamenalo popřít páté boží přikázání: nezabiješ. Jo, kdyby tak ona byla chlap...“

Tu myšlenku vyslovila Camille.

„Myslím, že jsem uhodla, o kom mluvíte. Jsem jenom žena, ale jsem připravená ho zabít, když mi to přikážete.“

Lea ohromeně pohlédla na přítelkyni. Skutečně, tahle Camille, kterou tak dlouho měla za kus hadru, ji vždycky

znovu překvapí. Už v Orleansu to přece byla ona, kdo vystřelil na toho muže, který je napadl!...

Otec Delmas pohlédl na mladou ženu s něhou a dojetím.

„To není úkol pro někoho, jako jste vy. Má kolem sebe tělesné strážce, kteří jsou stejně krutí jako on...“

„Ale přede mnou by se neměl na pozoru!“

„Buďte tak hodná, už o tom nemluvme.“

„Naopak, mluvme o tom. Camille má pravdu. Před námi by se na pozoru neměl.“

„Nevíte, o čem mluvíte. Tihle lidé jsou nebezpeční, velmi nebezpeční, a my máme dost zkušených mužů, kteří by tu práci vykonali, když už to uznáme za nutné.“

„Ale...“

„Camillo, nehádejte se...“

Adrienův tón už nepřipouštěl žádné námitky. Usmál se a pokračoval:

„Mám pro vás překvapení... Hádejte, s kým jsem se viděl?“

„Vy... vy jste mluvil s Laurentem?“

„Ano. Když jsem byl u generála Leclerka.“

„Jak se má?“

„Nejlíp, jak to jde. I když je to přísně zakázáno, vzal jsem si od něho pro vás dopis. Tumať.“

Mladá žena vzala váhavými prsty pomuchlanou obálku, kterou jí Adrien Delmas podával.

„Hlavně si ho nenechávejte. Jakmile ho přečtete, zničte ho. Pojd', Leo. Půjdeme se projít.“

Když Camille osaměla, obracela v rukou sem a tam obálku, na níž nebyl napsaný žádný adresát. Konečně roztrhla papír s hrubostí, jaká u ní nebyla obvyklá. Vyndala z ní dva složené listy špatného papíru:

„Moje milovaná ženo,

to, co dělám, je šíleně neopatrné pro nás oba i pro našeho přítele, ale tak dlouhé mlčení už nemohu vydržet. Neproběhne noc, abych nesnil o tobě a o našem dítěti,

představu-ju si, jak jsme konečně zase v domě mého otce. To za tenhle tolik očekávaný okamžik bojuji. Těch pár měsíců strávených v Africe mezi odhodlanými muži, s velitelem, o kterém si mnozí myslí, že je tvrdý, ale kterého všichni uctívají, mi dodalo důvěry v budoucnost.

Jsme ubytovaní uprostřed nádherného parku. Generální štáb sídlí na zámku a mužstvo v pohodlných ubikacích, které nám dala k dispozici britská vláda, stejně jako čtyři tisíce hektarů na cvičení. Vzpomenu si na tebe pokaždé, když vstoupím do generálovy kanceláře, zřízené v knihovně; polovina knih jsou francouzská díla z 18. století v přepychových vazbách. Ta místnost by se ti líbila. Její vysoká okna vedou na trávník lemovaný obrovskými stromy, tak zelený, jaký ve Francii nikde nenajdeš.

Od té doby, co jsme se tu nedávno usadili, rozhodl se generál, že bude večerět se svými nejvyššími důstojníky, takže mám tu čest účastnit se těch pochmurných a mlčenlivých večeří, protože šéf není od přírody moc řečný. K této poctě se přidává další, které se všichni obáváme, a to absolvovat procházku ‚velkou opičí dráhou‘, pokud to počasí dovolí, nebo ‚malou opičí dráhou‘, když je velká slota. Jde se tři kilometry, což se může podle nálady zdvojnásobit nebo ztrojnásobit. Jeho mlčení bývají přerušována vzpomínkami na Čad, na jeho dva útoky, na to, jak přešel Francii na kole. Tuhle večer mě požádal, abych mu něco řekl o svém synovi. Je to u něj tak neobvyklé, aby se zabýval rodinami svých vojáků, že jsem na nějakou chvíli oněměl. To ho rozčílilo. Jak odpovězte! Jste jako vaši kamarádi, tyhle procházky a mé monology o mých taženích vás otravují. Ale já jsem schopný se zajímat i o jiné věci, než je válka.’ To je nejspíš pravda, ale ani jednomu z nás to tak nepřipadá. A tak jsem mu vyprávěl o tobě, o našem Charlesovi, o našem kraji a o lidech, kteří v něm žijí. Nebyl jsem k zastavení. Ani jednou mě nepřerušil. Před zámeckou branou mě poklepal po rameni a řekl mi s úsměvem, který ho omladil a nadělal mu vrásky kolem očí: Jak vidíte, že umím poslouchat. Dobrou noc’

Naše dny začínají před svítáním a končí pozdě večer. Všichni jsme přecvičení a trochu nervózní. Zítra večer jdeme na koncert do katedrály, na Brahmsovo Rekviem a na Beethovenovu *Pátou symfonii*. Budu na tebe myslet víc než kdy jindy, a nechám se k tobě unést hudbou.

Má drahá, dávej na sebe i na chlapečka dobrý pozor. Řekni naší krásné přítelkyni, že vědomí, že ji máš u sebe, je pro mě velkou posilou. Řekni jí, že ji objímám. Prosím Boha, aby nás co nejdříve znovu svedl dohromady. Mluv o mně někdy s mým synem, aby mě poznal, až vás konečně obejmou. Tyto řádky jsou poslední, které ode mě dostaneš; neschovávej si je. Líbám celou tvou něžnou tvář i tvé krásné ruce. Miluji tě.

Laurent“

Camille stékaly po tváři slzy štěstí. Co ho znala, i když byl daleko, byl vždycky u ní a milující. A až to všechno skončí... Poblíž třeskl výstřel. Mladá žena, zabraná do svého milostného snění, se zachvěla. Vyšla na paseku. Starý Leon a tři mladíci v baretech s širokými okraji před sebou strkali samopaly hocha se ztrhaným obličejem, který si držel na prsou zakrvácenou ruku. Zacloumání, silnější než ta předešlá, ho srazilo k nohám Ley a jejího strýce.

„Je to špeh,“ řekl jeden z makistů.

„To není pravda!“

„Ty prevíte! Proč ses schovával?“

„A co ta pistole? To jsi měl na zajíce?“

„Tady v kraji není bezpečno...“

„To máš teda pravdu, ty šašku!“

Na jeho zakrvácenou ruku dopadla rána pažbou. Jeho zařvání přimělo Leu, aby se k němu vrhla.

„Nebijte ho! Vždyť je raněný!“

„Mluvte, hochu... Co tady děláte?“

„Chtěl jsem se dát k makistům.“

„Nevěřte mu! Říkám vám, že je to špeh.“

„Nechte nám ho, my mu rozvážem jazyk.“

„Prosím vás, otče, nenechte je...“

Leon až doposud nic neřekl. Seděl na kmeni s baretem v týle a s vyhaslým nedopalkem v ústech pozoroval tu scénu. Vstal, jako by se mu nechtělo.

„Teče z něj krev jak z vola... Paní Camillo, najděte nějaký hadr na obvaz... Neplač, bambulo, promluvíme si spolu.“

Charles, na kterého zapomněli, zatahal Leu za sukni.

„Proč toho pána bijou?“

Camille se vrátila s čistým klůckem. Ovázala poraněnou ruku.

„Takhle to půjde,“ usoudil Leon. „Vy ostatní se vraťte na hlídku. Otče, myslím, že je čas balit.“

„Taky si myslím.“

„Nikam nechod', hochu...“

Zajatec, který vstal, znovu se zasténáním klesl do písku. Starý venkovan, aniž ho spustil s očí, přikročil k dominikánovi a řekl mu potichu:

„Znáte soutěsky u Cironu?“

„Znám.“

„Máme tam naše lidi. Potřebujete, aby vás někdo vedl?“

„Jen než vyjdeme z vašeho doupěte. Pak už se v kraji vyznám.“

„V Bourideys jděte do domu s modrými okenicemi, tam je náš přítel. Řekněte mu, že Leon šel na houby, a on zapřáhne káru, dá vědět Aristidovi a odveze vás k jeskyním.“

„To není daleko, tam dojdeme pěšky.“

„S nimi a s tím malým ne.“

„Máte pravdu.. Co s ním chcete udělat?“

„Vyslechnout ho, cákryš.“

„Vy víte, co chci říct.“

„To není váš problém, otče. Tenhle úsek je můj. Já musím vědět. Poslední dobou dostali až moc našich.“

„Já vím. Aristide dostal z Londýna rozkaz zlikvidovat Grand-Clémenta...“

„Není jediný, kdo kolaboruje se skopčáky.“

„To bohužel dobře vím! Proto jsem tady. Grand-Clément a ti, co stáhl s sebou, nám strašně uškodili, ale já se snažím uvěřit, že za tím byly jeho styky s Dohsem...“

„Otče, za jeho styky, jak říkáte, byla zrada dobrých vlastenců, udávání soudruhů a vydání tun zbraní, které poslali Angličané. To mi úplně stačí. Takového neřáda je třeba utratit jako psa.“

Dominikán znaveně pokrčil rameny a přikročil k zajatci. „Mluvte, chlapče, bude to pro všechny lepší.“

„Hlavně pro tebe,“ ušklíbl se Leon a strčil do zraněného samopalem.

Vrátila se Camille s Leou a zavazadly. Lea si zabalila věci do velkého modrého lněného ubrusu, kterému svázala všechny čtyři cípy. Uzel si zavěsila na hlaveň lovecké ručnice landeského venkovana. Ve svých květovaných šatech, slaměném klobouku a plátěných sandálech vypadala jako nějaká venkovská děvečka, která nese na pole dělníkům oběd.

„Jeannot,“ zavolal Leon. Za jednou borovicí se objevil vousatý mladík. „Ukaž jim cestu až k silnici. A měj oči i uši na stopkách. Těhle sem možná nepřišel sám.“

„Dobrá, šéfe.“

„Na shledanou. Děkujeme za vaši pohostinnost.“

„Nemáte zač... A teď už jděte.“

Camille se ohlížela za tím starým vesničanem, za chatrčí i za lesem s dojetím, které ji překvapovalo. Obyčejně tak zdrženlivá mladá žena prudce objala Leona a oči měla plné slz.

„Nikdy nezapomenu na těch pár dní, co jsem strávila v tomhle kraji. Doufám, že se sem vrátím. Sbohem.“

Proč jen se ta prosluněná mýtina náhle zdála Lee tak chladná?

„Tak co, jdeme?“ pobídla ostatní a vzala za ruku Charlese.

Skoro celou hodinu šli lesem. Adrien Delmas si posadil dítě na ramena. Silnice na Bourideys byla prázdná. Velmi brzy došli k domu, který jim označil Leon, a našli člověka, který je měl odvézt k jeskyním. Zdálo se, že koníkovi, zapraženému do kočárku, se nelíbí, že má táhnout tolik lidí. Řehtal a frkal a škubal chomoutem s větší bujností, než bylo potřeba k chůzi. I přes toto špatně naložené zvíře však dosti rychle dojeli do Préchaku. U vjezdu do vesnice zastavili spřežení dva četníci.

„A, to jsi ty, Dumasi!“

„Nazdar, Renaulte, nazdar, Laffonte. Co se děje?“

„Co je to za lidi?“ zeptal se Laffont podezřívavě.

„To jsou přátelé. Vezu je k jeskyním. Poslal mi je Leon z Landes. Ale vy jste mi neodpověděli... Co se děje?“

„Děje se to, že k jeskyním nemůžeš.“

„A proč?“

„Němci to tam s milicí pročesávají...“

„Prý tady teď někdy vysadili padákem nějakého důležitého chlapka z Londýna.“

Camille k sobě přitiskla syna... Lea si mechanicky namotávala na prst pramínek vlasů... Adrien Delmas si pohlídl svůj příliš černý knír...

„Zatkli tam naše lidi?“ zeptal se Dumas.

„Ještě ne, ale mají dobré informace, syčáci. Nebýt jednoho kluka z Marimbaultu, který šel brzy ráno na ryby a doběhl do Gillets kámoše varovat, spadli by do toho všichni. Jen taktak a dostali Lancelota a Dédého Baska.“

„Do háje! Co teď s nima budu dělat?“

Četník Laffont pokynul Dumasovi, že si s ním chce promluvit stranou.

„Jsi si jistý tím chlapem s knírem?“

„Jasně! Jinak by mi ho starý Leon neposlal. Dokonce si myslím, že to je ten parašutista.“

„Dobrá, my se o ně postaráme. Odvezeme je v četnickém autě. A ty mazej, pro tebe tady teď není zdrávo. Panstvo, prosím, vystupovat. Máte kam jít?“

„Máme, do Brouqueyranu u Aurosu. Tam to musíte znát!“
„Jistěže! Jestli jedete k Píšťalce, tak si podáme ruku, je to má sestřenice, hodná ženská...“

„Dej nám pokoj se svými rodinnými historkama... Takhle tady postávat není bezpečné.“

„Máš pravdu, máš pravdu... dojdi pro auto. A vy ostatní pojdte se mnou.“

„Na shledanou!“ volal Charles a mával oběma rukama nad hlavou za kočím, který se s koněm otáčel na zpáteční cestu.

Celých sedm kilometrů z Préchaku do Captieux nepromluví ani slovo. Malý Charles usnul matce na klíně. Při vjezdu do vsi se četnický velitel Dumas otočil na otce Delmase.

„Máte nějaké papíry?“

„Mám.“

„A vy, dámy?“

„Ano. Proč?“ zeptala se Lea.

„Kdybychom potkali německou patrolu a kdyby nás zastavili, řekněte, že jedete na pár dní k příbuzným do Grignols, k Puchovým.“

„Co je to za lidi?“ zeptal se dominikán.

„Dobří lidé, ti už zachránili pár našinců.“

Nakonec všechno dobře dopadlo, do Brouqueyranu dorazili bez potíží. Jejich útočištěm byla trafika-výčep-koloniál-pekárna, podnik, který vedla brigadýrova sestřenice Píšťalka.

Nositelka té přezdívky za ni vděčila své mánii v pohvizdování, když nalévala skleničky. Přitom si potají za barem vždycky také jednu dala.

„Dobrý den, bratránku. Zase mi někoho vedeš?“

„Jako obvykle.“

Lea rychle omrkla okolí. Za starým dřevěným pultem byly prázdné police, kde dřív bývaly všechny základní potraviny. Zbývalo na nich jen tu a tam pár zaprášených

krabic. Na zemi, opřený o zeď, stál jediný pytel zrní a kolo drátu. Uprostřed sálu veliký stůl s lavicemi pro hosty a na kachličkách ošoupaných neustálým zametáním ležela tenká vrstva pilin.

„Mohu si s vámi promluvit o samotě?“ zeptal se Adrien Delmas majitelky.

„Pojďte na dvůr, tam budeme mít klid... Buďte tady jako doma... Laffonte, nalej jim něco a tomu roztomilému andílkovi dej limonádu.“

Nebyli pryč dlouho. Když se vrátili, Charles s Laffontovou četnickou čepicí naraženou až na uši pil limonádu. Píšťalka se při pohledu na něj musela rozesmát.

„S takovými vojáky bude brzy po válce.“

„Tak my už musíme jít... kamarádi se budou ptát, kam jsme zmizeli. Na shledanou, kloučku... Vrátiš mi čepici?“

„Ne, já si ji chci nechat.“

„Ale no tak, miláčku, jen ji vrať... Je ti moc velká,“ řekla Camille a pokusila se mu ji sundat.

„Ne... ne...“, vřískalo dítě.

„Tak koukej to pustit,“ zakročila Lea, prudce mu vytrhla čepici a vrátila ji jejímu majiteli.

Chlapec začal vřískat o to víc.

„Ať zmlkne, nebo mu jednu vrazím,“ zvolala Lea a bolestivě mu zkroutila ruku.

Charles byl tak překvapený prudkostí jejího hlasu, že zapomněl na bolest a zmlkl.

„Takhle se nemá mluvit s dětmi, slečno. Je ještě maličký,“ řekla Píšťalka a vzala ho do náručí.

Laffont si nasadil čepici a společně s Renaultem odešli.

Jakmile vyšli z krámků, zeptal se páter Delmas, který od svého příchodu na čihadlo nepustil starý odřený kufr, jenž se zdál těžký, zda by se tam nenašlo nějaké místo v ústraní.

„Nad stodolou je jeden nepoužívaný pokoj. Dávám tam obnošené hadry a otřískaný nábytek. Ten vám dám, má dva vchody.“

Charles s Leou na sebe vrhali temné pohledy. Trucovali. Camille, jež je pozorovala, se nemohla ubránit úsměvu.

„Leo... člověk si říká, který z vás dvou je větší dítě. Uvědom si, že jsou mu teprve čtyři.“

„A co! Kvůli tomu ještě nemusí takhle ječet.“

„Ty jsi zlá, jsi zlá... Nemám tě rád... Už nejsi moje kamarádka... Až budu veliký, tak si tě nevezmu za ženu.“

„To je mi úplně fuk, já si najdu nějakého krásnějšího.“

„To není pravda! Nejkrásnější jsem já! Vid', mamí?“

„To víš, že ano, moje lásco, jsi nejkrásnější a já jsem si jistá, že Lea si to myslí taky...“

„Ona nic neříká... Tak vidíš... Už mě nemá ráda!“

To už bylo na zamilovaného hošíka příliš. Rozvzlykal se.

„Charlesi, neplač! To byla jen legrace... Mám tě ráda, mám tě ráda nade všechno na světě,“ zvolala Lea, vytrhla ho matce z náručí a pokryla ho polibky.

„Opravdu?“

„Ano, opravdu, miláčku.“

„Tak proč jsi na mě křičela?“

„Prosím tě, promiň mi to, byla jsem unavená a vynervovaná. Slibuju ti, že to už neudělám. Obejmi mě.“

Několik minut pak bylo za zjhlého Camillina pohledu slyšet jen polibky, smích a něžnosti.

„Tak co, vy šmajchlíři, už jste se usmířili?“

Píšťalka zalezla za pult, s pohvizdováním si nalila malou skleničku a naráz ji vypila.

„Musíte mít hlad. Udělám vám dobrou omeletu s houbami a k tomu salát ze zahrady. A ještě tam mám dva kousky koláče. Dáte si?“

„Moc rádi, mnohokrát děkujeme. Nechcete, abych vám pomohla?“ zeptala se Camille.

„To není třeba, postarejte se o toho malého. A udělejte si pohodlí ve vašem pokoji. Je to nahoru po schodišti, druhé dveře vpravo.“

„Děkujeme za všechno.“

„Poděkujete mi později... Ticho! Někdo jde.“

Vstoupili tři postarší muži, oblečení do starých černých bavlněných vest, jaké se v kraji kolem Bazas nosí.

„Buďte všichni zdraví.“

„Píšťalko, máš tady návštěvu... Zase nějakí tví příbuzní?“ zeptal se s falešnou vážností ten, který měl na hlavě pomačkaný klobouk.

„Nech ji, Loubrie, do rodinných věcí nám nic není.“

„Máš pravdu, Ducloux, hlavně v dnešních časech.“

„Tak co, vy násoskové, co vám naleju?“

„Zbývá ti tam ještě to bílé vínečko ze včerejška?“

„To je na takové držgrešle, jako jste vy, moc drahé. Včera jsem vás pozvala, ale ne abyste si na to zvykli!“

„Ta je ale lakomá! Přestaň se štětit a něco nám nalej.“

Píšťalka přinesla tři skleničky a láhev růžového vína.

„Poslyš, ty o tom nevíš? Fricové se motají nedaleko odtud!“

„Jo, prý je to pravda. Před chvílí tady byl můj bratranec, ten, co je u četníků, a mluvil o tom.“

„Co hledají?“

„Jó, to se jdi těch mizerů zeptat!“

„Myslíš, že jsem cvok? Nechci, aby mě měli za jednoho z těch zatracenejch teroristů!“

„To ti nehrozí! Hned by viděli, že jsi jen plechová huba.“

Loubrieho kumpáni se zařehnili.

„Píšťalce takové kecy vykládat nemusíte!“

„Ta tě dobře zná, ty starej sukničkáři!“

„Pitomá! Nejste jediný, kdo tady roznáší drby. Píšťalka by udělala líp, kdyby k sobě nezvala tolik přespolečnic! Už se o tom začíná po chalupách mluvit.“

„Jestli myslíš, že mě s těma svýma pomluvama, co roznáší nějaký hovnivál, naženeš strach, ty prevíte, tak to se pleteš.“

„Já ti nechci nahnat strach, ale prokázat službu. Fricové začínají být nervózní. Nejsou žádný blázni. Vždyť oni ty anglický letadla slyší stejně jako my.“

„A i kdyby je neslyšeli, tak jsou tady syčáci, co mají oči i uši otevřené a hned je běží informovat.“

Loubrie vypil naráz svou sklenku tak prudce, že mu trochu vína steklo po neoholené bradě a zakuckal se. Ducloux mu dal ránu do zad.

„Hergot, ty jsi ale cinta! Nesmíš se tak rozčilovat... Když si nemáš co vyčítat, tak ti nic neudělají. Říká se, že ti od makistů jsou hodný kluci. Pojď sem, ať ti utřu bradu, nebo ti ta tvoje čistotná Raymonda ještě doma napráská,“ řekla Píšťalka se smíchem.

Loubrie odstrčil ruku, kterou ho chtěla osušit, a vstal s mručením z lavice.

„Přestaň mě tady šmajchlovat jako nějaký mimino.“

Chlapi vyšli ven za hlasitého smíchu hospodské, která za nimi zastrčila závoru.

„Takhle budeme mít pokoj. Já těm starým šmejdlům nedůvěřuji!. Půjdu radši dneska v noci na výzvědy... Ten pacholíček je ale roztomilej... Kde máš taťku? V tý zatracený válce...“

Při řeči Píšťalka připravovala omeletu. Na pánvi, postavené na okraji zchátralého špinavého sporáku, začínalo prskat husí sádlo.

„Slečno... mohla byste prostříť?“ zeptala se Ley. „Talíře jsou na polici v kredenci. Za chvíli budeme jíst.“

„Hm, to to voní! Připomíná mi to dětství, když nám Sidonie dělávala omeletu s liškami nebo se šunkou,“ řekl Adrien Delmas, jenž zrovna vstoupil.

„Musíte dnes v noci varovat chlapy v Aurosu a v Bazasu, Píšťalko, aby se měli na pozoru. Já půjdu varovat naše druhy ve Villandrautu a v Saint-Symphorien. Leo, ty půjdeš do Langonu a do Saint-Macaire, aby si taky dali pozor. Poinot a jeho chlapi znají všechny úkryty zbraní i všechna naše útočiště. Němci pročesávají soutěsky u Cironu, aby odvedli pozornost. Celou akci má na starost Maurice Fiaux s poručíkem Kuneschem. Dohse a milice chtějí za každou cenu zabránit Aristidovi, aby obnovil síť. Zkoušejí k tomu využít

Grand-Clémenta, ale tomu už nevěří ani ti nejdůvěřivější odbojáři... Londýn znovu vydal příkaz k jeho popravě, stejně jako k Fiauxově. Tak pojd'te ke stolu, noc bude dlouhá.“

„Otče, já se toho chci taky zúčastnit.“

„Ne, Camillo, vy ne.“

„A proč?“

„Vy máte povinnosti k Charlesovi. A navíc tady nemůže zůstat sám.“

Camille s povzdechem sklopila hlavu. „Samozřejmě... máte pravdu.“

„Pospěšte si ke stolu, nebo ta omeleta vystydne. Chutná ti, bambulko? Ukrojím ti kus bagety. Otče, co říkáte mé omeletě?“

„Je hrozná,“ usmál se.

4. KAPITOLA

Nebe bylo nádherné, poseté hvězdami. Než přejela Lea v Langonu přes Garonnu, zastavila se před kostelem a slezla z kola, které jí půjčila Píšťalka a které vypadalo, jako by zažilo válku v roce 1914. Bez nehody předala vzkaz svého strýce kuchaři v místním hotelu: „*Do laguny v Pouy-Blanc už nevtéká voda z Cironu.*“

„Řekněte mu, že jsem pochopil... To je správné, co děláte, slečno Leo, váš táta by na vás byl hrdý.“

Dceru Pierra Delmase nakrátko zaplavilo smutné štěstí. Jaký všude vládne klid! Těžko si představit, že někde nedaleko odsud, možná sotva dva kroky, se skrývají vojáci a čekají jen na rozkaz k zabíjení. Na křižovatce se Lea nedala doprava směrem na Saint-Macaire, ale zahnula vlevo a podjela pod viaduktem. Bylo to silnější než ona, musela se podívat na Montillac.

Ve svahu bicykl skřípal ve všech ložiskách a potvrzoval, že je starý vysloužilce. Lea sestoupila nohama na zem. Nad

statkem La Prioulette se stále tyčil kříž se svými temnými rameny. Pod tím křížem přijala první úkol od svého strýce. Jak se to všechno zdálo vzdálené! Při pohledu na černou stěnu stromů před statkem se jí rozbušilo srdce. Její dům stál před ní, úplně blízko. Před alejí, která k němu vedla, se zastavila a bojovala s touhou běžet se schovat do toho starého sídla, na chvíli se před odjezdem schoulit do náručí staré Ruth. Zaštěkal pes, pak druhý. Na prahu Fayardova domu se objevilo světlo. Hlas správce sklepů, příkazující jim, aby zmlkli, k ní doléhal zcela jasně. Uvědomila si, že zdržovat se tu je strašně neopatrné. Nasedla znovu na kolo a otočila řídítky nazpět. Byla jedna hodina ráno, když otvírala vrátka před přejezdem u Saint-Macaire. Zadržela výkřik, když na ni se štěkotem a mocným řinčením řetězu vyrazil pes hlídače u přejezdu. Přeběhla přes trať, na silnici vyskočila na kolo a dala se ulicí vedoucí k bráně na Benauge. Na třídě Republiky se zastavila před Dupeyro-novou garáží. Otevřel jí četník Riri. Sotva ji poznal, zatáhl ji dovnitř.

„Slečno Leo, co tady chcete?“

„Mám pro vás důležitý vzkaz: *„Do laguny v Pouy-Blanc už nevtéká voda z Cironu.“*

”

„A sakra, to musím varovat chlapy v okolí.“

„Už jsem to řekla v Langonu. A touhle dobou už to asi vědí taky ve Villandrautu, Saint-Symphorien, v Bazasu a v Aurosu.“

„Tím lépe. Dupeyrone, vem si na starost Cazenave, já se vrátím na četnictví.“

„Cože, ty nejdeš s námi?“

„Já nemůžu odejít ze služby, to by odnesli kamarádi. Už takhle máme dost malérů.“

„Víte něco o Albertovi a o Mireille?“

„Nic moc, slečno. Mireille je zavřená v kasárnách Boudet a ví se, že jí tam není nejhůř. O Albertovi nevíme nic. Poslední ho viděli Mathias Fayard a René. Od té doby nic. Nikdo ho neviděl vycházet z toho domu v Bouscatu. Vy to

asi nevíte, ale Mathiasovi se minulou noc podařilo utéct. Kluci z Mauriaku, kteří ho hlídali, se kvůli tomu museli vypařit z kraje.“

„Myslíte, že je udá?“

„Já nevím, já už těm mladým vůbec nerozumím. Jako by se všichni pomátli. Mathias znám dobře, hráli jsme společně fotbal, chodili jsme střílet koroptve, byli jsme skoro kamarádi, i když jsem starší než on. Nebyl to zlý kluk. V tom Německu se nějak úplně změnil. Vrátil se, hlavu plnou politiky. Politika není dobrá, hlavně teď ne. Ale já myslím, že on moc nebezpečný nebude. Strach mám z Maurice Fiauxe. To je ten pravý zloduch, má rád zlo. A navíc se tady v kraji dobře vyzná...“

Sbohem, slečno, řekněte tomu, kdo vás poslal, že uděláme, co je třeba, a že jestli mě bude potřebovat, ví, kde mě najde... Počkejte, než půjdete, jdu se mrknout na ulici... Můžete jít. Šťastnou cestu, slečno. Sbohem...“

Zdvihl se velmi chladný rezavý vítr a zpomaloval Leinu jízdu. Přesto byla zalitá potem, když projížděla Konstantinovým lesem. Zatínala zmrzlé prsty do rezavých řídítek. V místě, kde se říkalo U kapituly, jí praskla jedna opotřebovaná duše. Bicykl dostal smyk.

Lea zůstala s odřenými koleny a lokty dlouhou chvíli natažená na prašné cestě a neměla sílu se pohnout. Noční ticho přerušovalo jen skřípání kola, které se točilo setrvačností.

Vstát ji přiměl až chlad. Cítila, jak jí po nohou stéká krev. Kolena ji bolela, ale ruce ještě víc. Postavila bicykl, na kterém už se nedalo jet, z předního kola byla osmička. Vztekla shodila ten starý krám do příkopu a kulhavě se znovu vydala na cestu.

Kousek před Brouqueyranem zaslechla vrčení motoru a uskočila do příkopu. Několik metrů od ní projela tři rychlá auta. Přátelé, nebo nepřátelé? Jak to má vědět?

Prach se ještě ani neusadil, když k ní dolehlo praskání dvířek a hluk mužských hlasů. Zastavili se v Brouqueyranu. Jen aby strýc Adrien ještě nebyl zpátky! pomyslela si a běžela směrem k samotě.

„Dělejte, vylomte dveře.“

Při zvuku toho hlasu Lea strnula, jako by ji opařil. Byla náhle ochromená strachem. Utéct... musí utéct... Padla na kolena a ani necítila, jak se její bolest znovu ozvala. Muži konečně vyrazili dveře, další prohledávali chatrče kolem ubohé nálevny. Jen aby nenašli vysílačku! Vysílačku... Ale co záleží na vysílačce! Camille s Charlesem jsou v domě sami!... Zdvihla se a vyběhla na otevřené prostranství... Camillin křik ji zarazil v běhu.

„Ne... ne... Neubližujte mu.“

Nějaký muž překročil práh a nesl zmítající se dítě. Za ním vyběhla matka, všela se na muže, který ji odstrkoval nohama, ale nedařilo se mu přimět ji, aby uvolnila své sevření. „Mami, mami.“

Lea, schovaná za zídou, se pokoušela zrakem proniknout temnotu a hledala nějakou zbraň.

Z domu vyšlehl plamen a osvětlil celou scénu. Ani jeden muž v uniformě. Dva měli na rukávě pásku milice... Mladé ostře řezané obličejy ve světle sílícího ohně... Klátící se samopaly jako nějaké hračky... Plné kufry lahví... smích... francouzské hlasy, které chrlí urážky, řihají, zraňují...

„Řekneš nám, kde jsou ostatní, ty děvko!“

„A Píšťalka! Neříkej, sakra, že ji neznáš!“

„Albert... Mireille... Lucien... Aristide... A ten tvůj zkurvenej dominikán, říká ti to něco?“

„Já nevím, o čem to mluvíte. Vraťte mi syna!“

„Vrátíme ti ho, až promluvíš.“

„Nech ji, Jeróme, dej jí toho kluka, rozvážeme jí jazyk, až budeme někde v bezpečí. Tady blbnete s ohněm a za chvíli tu máme všechny makisty z okolí.“

„Kurva!... A co má bejt, Maurici? Počkáme si na ně.“

„Mami!“

„Proboha, vrať jí ho... Nastupujte.“

Camille si k sobě tiskla syna a nastoupila do jednoho z černých citroenů. Maurice Fiaux si sedl za volant.

„Jedeme do La Réole,“ vykřikl na ostatní.

Lea, zhroucená u zdi, se dívala, jak auta mizivé tmě směrem na Auros.

Adrien Delmas našel svou neteř, chvějící se chladem a horečkou, díky světlu z plamenů.

„Kde je Camille a Charles?“

„Fiaux... Maurice Fiaux...“

Třásla hlavou a cvakala zuby, neschopná říct cokoliv jiného. Dominikán ji zdvihl a jako bez sebe kráčel k plamenům. Vtom z nich vystoupila Píšťalka jako nějaká čarodějnice.

„Proboha! Kde je ten maličký a jeho matka?“

„Nevím. Vypadá to, že tu byl Maurice Fiaux a jeho banda.“

„Co to udělali, ti pekelníci!... Otče!... Ona je zraněná!“

„To jsem viděl. Takže tady nikdo není?“

„Jak je znám, určitě se rozutekli jako králíci. To jsme dopadli! A kvůli takovéhle chamradi lidi jako vy riskují život!“

„To neříkejte! Vy ten svůj taky riskujete, a teď jste o všechno přišla. Je kostel otevřený?“

„Není, ale já vím, kam farář schovává klíč. Ale poslyšte, otče, stodola ještě nehoří!... Možná, že ta vaše vysílačka...“

Opatrně uložil Leu v bezvědomí ke zdi hřbitůvku, rozběhl se ke stodole a volal:

„Camillo... Charlesi...“

Píšťalka vyndala ze škvíry ve zdi klíč a odemkla vrata. Bez velké námahy se jí podařilo dotáhnout dívku dovnitř, až před oltář. Tam byl koberec, kdysi přepychový, ale teď prošlapaný až na osnovu, dar farníků z Mirailu, ale přesto pohodlnější než chladné hrbolaté kameny. Položila ji na něj. Za velkou knihou evangelií našla poslepu krabičku zápalek. Po několika pokusech konečně jedna z nich vzplála. Píšťalka

zapálila dvě silné svíčky po obou stranách tabernáku, vzala jednu z nich a šla hledat do maličké sakristie. Jediné, co našla, aby ochránila poraněnou Leu od vlhkého chladu, byla pohřební plachta s bílým křížem, kterou se při pohřebních obřadech přikrývala rakev.

Když vycházela ven, mechanicky se pokřížovala.

Zdálo se, že požár polevuje. Směrem od Bazasu bylo slyšet bimbání zvonu na přijíždějícím hasičském vozu. Tento uklidňující zvuk vyvolal u provozovatelky nálevny-trafiky-koloniálu z Brouqueyranu jen pokrčení ramen.

„Máte pravdu, ta vysílačka tam byla,“ řekl Adrien Delmas, vlekoucí svůj těžký kufr. „Už jedou hasiči... Musíme ji schovat.“

„Vás taky, neměli by vás vidět. Tumaťe, vemte si klíč od kostela a zamkněte se zevnitř. Když se mě na něj budou ptát, řeknu, že se ztratil.“

„Víte něco?“

„Ne... Právě jsem se vás chtěla zeptat. Nejspíš je odvezli do Bordeaux.“

„Nevím, jestli bychom jim zrovna tohle měli přát.“

„Otče, takovéhle věci byste neměl říkat... Ani takovýchle lidé by tomu malému neublížili!“

„Nebesa vás slyší.“

Píšťalka tu větu rozčarovaného kněze už neslyšela, běžela naproti hasičům a hlasitě křičela.

Lea při mihotavém světle svíček nabyla vědomí. Byla tak ztuhlá chladem, že už se ani nechvěla. Nadzdvihla se na loktech. To místo, pohřební plachta, svíčky... na okamžik si pomyslela, že je mrtvá. Zběsilá úzkost ji vymrštila na nohy, odhodila makabrozní přikrývku. Místní farář by si nepochybně pomyslel, že se mu zjevila madona. V tom okamžiku vstupoval do kostela její strýc. Jak je to dítě krásné i strašné... jako by vystoupila přímo z nějakého černého románu, pomyslel si, než otočil klíčem v zámku.

„Kdo jste?“

„Neměj strach, to jsem já.“

„Ach, strýčku...“

Adrien k ní přistoupil, položil na zem kufr a přinutil Leu, aby se posadila na schod před oltářem. Přitáhl ji k sobě a přikryl ji černou přikrývkou.

„Vyprávěj.“

Tichým, ale pevným hlasem mu vyprávěla, co viděla.

Sklíčeně klopal hlavu a vyčítal si, že nezakročil včas. Zvenku k nim tlumeně doléhaly hlasy hasičů bojujících s ohněm.

„Řekl opravdu La Réole?“

„Ano.“

„Ale proč La Réole? Něco mi uniká. Měl je přece odvézt do Bordeaux...“

„Jak se o nás dozvěděli?“

„Jako obvykle, z nějakého udání. Mysleli si, že nás zatknou všechny... Jsi si jistá, že s nimi nebyli žádní Němci?“

„Myslím, že ne. Všichni mluvili francouzsky a žádný z nich neměl uniformu.“

„To asi potvrzuje informace, které jsem dostal z Londýna. Gestapo neví o tom, co Fiaux se svou bandou podniká. Jednají ve vlastním zájmu, a tím jsou ještě nebezpečnější, ještě nepředvídatelnější.“

„Proč by to dělali? Bez rozkazu.“

„Na to je jako vždy několik odpovědí.“

„Ale ty je dobře znáš!“

„Znám... a právě z toho mám strach. On to potřebuje vrátit společnosti; chce, aby z něj byl obávaný a respektovaný velitel. A navíc prokázal, že rád zabíjí, mučí, ponižuje.“

„Nemůžeme mu nechat Camillu s Charlesem napospas...“

Přerušila je rána na kostelní vrata.

„Otevřete, to jsem já, Píšťalka.“

Adrien Delmas s pistolí v ruce otočil klíčem.

Vešla Píšťalka a strkala před sebou mladíka v hasičské přílbě, která mu byla moc velká.

„Máme štěstí, že si starý Déon zlomil ruku. Tohle je jeho syn Claude, přijel za něj. Znáám ho, pracuje pro Leonovy makisty v landeském kraji, zkusí se s ním spojit. Řekla jsem mu o tom hošíkovi a o jeho matce.“

„To je dobře... Vypadá to, že je odvezli do La Réole.“

„Do La Réole! Doufám, že se mýlíte. Po kraji se povídá, že prý si tam místní gestapo zřídilo vyšetřovnu ve sklepe školy, kde vyslýchají komunistické partyzány.“

„Nějaké důkazy?“

„Ne, jen se to říká, to je všechno.“

„Otče, já zapoměla: Mathias utekl.“

„Tak to máme možná naději...“

„Už musím jít, pane, kamarádi se budou divit, kde jsem.“

„Máš pravdu. Nech mě ohlásit u faráře v Aurosu. Ať se zeptá Alphonse Duparca. Rozumíš?“

„Ano, pane. Zítra vám přijdu říct, co a jak.“ Dveře za Píšťalkou a hasičem se zavřely.

„Strýčku Adrieně, co jsi chtěl říct o Mathiasovi?“

„Odpočiň si, nech mě přemýšlet.“

„Jdeme, jdeme, jsou tu naši přátelé četníci.“

Lea otevřela s námahou oči.

„Tumáte, maličká, vypijte to, je to teplé.“

Píšťalka jí podala pohárek s tekutinou, podobající se kávě.

Vysrkla doušek a málem ho vyplivla nazpátek.

„Co je to? V tom je nějaký alkohol.“

„Tomu se říká kafe s šutrem, zakryje to chuť žita. No tak, pijte, jinak v tomhle studeném kostele ještě něco chytnete.“

Lea na pokraji nevolnosti tu směs vypila. Opravdu jí to udělalo dobře. Bez velké bolesti si protáhla odřená kolena, na nichž jí ztvrdlé strupy napínaly kůži.

Venku to vypadalo na hezký den. Zuhelnatělé zbytky krámku s nálevnou ještě doutnaly. Četníci Laffont a Dumas se opírali o auto a chladně na ně hleděli.

Adrien Delmas studoval mapu.

„Kam jedeme, strýčku?“

„Do La Réole.“

Lea na něj nechápavě pohlédla.

„Přejedeme Garonnu v Castets, to bude opatrnější. Pak pojedeme malými silničkami na statek nad La Réole.“

„Ale proč La Réole?“

„Celý tenhle kraj kolem je nepřátelské území, tady už se nemáme kam schovat. Tam, kde budeme, mohu snadno navázat kontakt s Hilaiрем.“

„Já od smrti manželů Debrayových v La Réole nebyla...“

Píšťalka hrabala vidlemi v troskách a hledala, jestli se z nich nedá něco zachránit. Přes rty jí nepřešlo ani postesknutí, ani povzdech. Ale to, jak se prohrabovala v ještě teplém popelu, prozrazovalo její zármutek. Práce za celý život shořela, nezbylo ani nakřáplé vejce!

„No tak, teta, už musíme jet,“ řekl Laffont a položil jemně ruku na rukojeť vidlí.

„Máš pravdu, hrabat se ve vzpomínkách k ničemu není.“

Zklamaneč odhodila vidle a bez ohlédnutí nastoupila do auta. Nikdo z okolí ji nepřišel politovat.

Ze statku bylo vidět, kdo jde, jak říkal Jean Callède. Píšťalka, kterou tam vstřícně přijali, pomáhala paní Callèdové v kuchyni. Nejeden makista se už seznámil s jejími známými pečenými klobáskami, zalévanými místním vínem.

Bylo psáno v osudu, že Lea s Píšťalkou nezůstanou v klidné péči hostitelů: druhý den po jejich příjezdu přišel vzkaz z Londýna: „*Čest vyrosté na Odvaze.*“ Znamenal, že příští noc proběhne parašutistická dodávka. Obě ženy trvaly na tom, že se toho zúčastní. Na žádost otce Delmase odbojáři přes svůj odpor nakonec souhlasili. „Ženský jsou dobrý tak na to, aby někde v kuchyni schovávaly zbraně a padáky.“ Adrien pak musel odjet za starým Dieuzaydem ze skupiny Jade-Amicola, Aristida, Dédé Baska, Lancelota a Georgese, aby tam vymyslel plán, jak zachránit Camillu d'Argilat a jejího syna a jak odstranit Maurice Fiauxe.

Bylo jich i s Leou a s Píšťalkou asi deset. Potmě, aby je nebylo vidět, obestoupili v pravidelných rozestupech planinu a čekali s baterkami v ruce. Další se rozešli kolem a s nastraženými ušima hlídali příjezdovou cestu. Cekání se zdálo dlouhé. Náhle jako by zaslechli vzdálené vrčení.

„To bude on,“ zasyčel Callède. „Připravte se.“

Vrčení zesílilo. Ozvalo se zahvízdání. Baterky se rozsvítily, skoro všechny současně... jedna... dvě... tři... čtyři... pět..., zhasnout... jedna... dvě... tři..., rozsvítit. Vrčení se změnilo v hukot... Černá masa zakroužila nad vyznačeným polem, sestoupila níž, jako by znehybněla, a její motory zeslábly... Od letadla se oddělil stín... plesknutí... otevírá se padák. Za ním další. S kovovým zařachtáním kontejnery dosedají na zem. Zásobovač se vzdaluje, ale dva poslední padáky zůstávají viset na kabině, nad La Réole se rozvinuly bílé prapory. Jestli po tomhle není gestapo i četnictvo na nohou... Muži se činí s nakládáním. Všechny stopy po výsadku musejí zmizet. Píšťalka s Leou odvažují padáky, skládají je a odnášejí do žebříňáku, k němuž jsou zapraženi dva volí. Odbojáři zdvihají kontejnery a nakládají je do dvou dodávek, aby je odvezli schovat na pilu do Bienvenue. Zbraně jsou schovány v jámě na piliny, další ve stodolách a v sušárnách tabáku. V La Réole se nic nepohnulo... Píšťalka kočíruje spřežení. Ve stodole schová Lea padáky pod slámou... Kolem statku je všude klid, ale nikomu se nedaří usnout. Všichni mají před očima bílé závoje, vlající nad Garonnou a nad starým městem.

Druhý den za svítání přijel na kole Depeyre, vběhl dovnitř a lapal po dechu.

„Němci se rozjeli po venkově, přišel nám to říct Rigoulet. Musíte si zkontrolovat, že jsou zbraně dobře schované, a musíte odsud nějak dostat ty ženy.“

„Ale kam je mám odvézt? K Rosiersům?“

„Ne, to je moc blízko. Odvez je k Toreům do Morizès.“

Brzy po jejich odjezdu přijeli Němci, všechno prohledali, podali si Callèda i jeho ženu, ale nenašli nic. A přece!... Jean Callède se klepal strachy. Jak byl poděšený, zapomněl dva padáky z předchozí akce smotané mezi starými plachtami a kulky do stengunu narovnané v krabicích od cukru. I když Němci nic nenašli, odvezli si Callèda a pak Loua, Depeyra, Bienvenuea, Charlota a Chiansona na výslech na gestapo do La Réole.

Když kolona zastavila před školou, byl tam zrovna shodou okolností starosta z Gironde-sur-Drop. Znal všechny zatčené a nevěděl nic o jejich podzemní činnosti. Požádal, aby si mohl promluvit s velitelem, a za všechny své rodáky se zaručil.

Pustili všechny kromě Pierra Chiansona. Toho nejspíš někdo udal za letecký výsadek v Saint-Félix-de-Foncaude.

Stejně jako Píšťalka měla Lea na sobě jen to, co si oblékla onoho dne, kdy shořel Píšťalce dům. Všechno ostatní, co měla s sebou, shořelo. Rozhodla se, aniž o tom někomu řekla, že dojde na Montillac, a když všichni usnuli, vzala si kolo.

Noc byla krásná, ne moc chladná. Před Sainte-Foy-la-Longue se zastavila, aby se pokochala tou ohromnou plání, v níž se pod hvězdným nebem blyštěla zvlněná stuha Garonny. Jako vždy se jí při pohledu na tu známou krajinu zmocnilo dojetí. Vrátilo se ono okouzlené překvapení. Tentýž pocit naprostého míru! Tatáž jistota, že tady se jí nemůže nic zlého přihodit! Pociť důvěry, vyzařující z té krajiny v hodině, kdy odpočívá... Všechno dobře dopadne... Strýci Adrienovi se nějak podaří z toho Camillu s Charlesem dostat. Vzpomínka na chlapečka, který si ji chce vzít za ženu, ji až bolestně zaskočila... Krajina se ponořila do mlhy... S těžkým srdcem se vydala na další cestu. V Saint-André-du-Bois málem vrazila do nějakého muže, který močil uprostřed silnice, a za jeho nadávek ujížděla dál.

Schovala kolo do trávy za podstavcem ke kříži u cesty, přešla přes silnici, vyhnula se aleji, kde příliš skřípe štěrk, a

šla po louce. Skrz okenice otcovy pracovny procházel úzký proužek světla. Nejspíš tam Ruth zrovna pořádá účty, pomyslela si a popošla blíž. Zaslechla zevnitř nějaké hlasy. Vůbec se jí nedařilo porozumět, co říkají, ani kdo to mluví. Ten smích!... Zase ten smích... Přestala se starat o to, jestli ji někdo uslyší, a obešla dům. Těžké okenice u vchodu i dveře byly pootevřené. Potmě se vyhnula nábytku v salonu a stiskla kliku do pracovny.

„Leo!“

Malý Charles se jí vrhl do náručí.

„Drahoušku... miláčku můj... To mám radost! Kdy ses vrátil?“

„Dnes večer, přivezl mě Mathias.“

„Mathias?“

„Hráli jsme si na schovávanou... Máma si s námi nechtěla hrát... ale teď, když jsi tady, tak pro ni pojedem. Vid' že pojedem?“

„Ano, ano... to víš, že ano.“

Mathias tam opravdu byl... ještě pohubřejší, dokonale oholený a oblečený, ale vlasy měl jako vrabčí hnízdo. „Ruth...“

Aniž Lea pustila z náručí hošíka, objala starou vychovatelku, tonoucí v slzách.

„Moje maličká, to jsem ráda... Já už myslela, že tě nikdy neuvidím. Na tenhle dům dopadá jedno neštěstí za druhým... Ale není to neopatrné, že ses vrátila?“

„To jistě je, ale já už neměla co na sebe... Jak jsi přišel k Charlesovi, Mathiasi? A proč jsi nezachránil taky Camillu?“

„Oba jsem zachránit nemohl. Camille je vyčerpaná, to ona mi svěřila svého syna.“

„To je neuvěřitelné!“

„Ale je to tak. Říkala, abych ti taky řekl, že kdyby zemřela, budeš pro něj matkou ty.“

„Já nechci, aby umřela!“

„Udělám všechno, co budu moct, abych ji osvobodil. Musel jsem dlouho vyjednávat s Fiauxem, abych mu vyrval

toho malého; chtěl si ho nechat, aby jím matce rozvázal jazyk. Vyslýchá ji, ale nepodařilo se mu z ní dostat nic jiného než „já nevím“. Ale kdyby bil to dítě, jak chtěl, tak by byla určitě promluvila.“

„To byl zlý pán,“ zamumlal Charles, a rozplakal se. „Tahal mě za vlasy a hrozně kopl maminku do břicha... a ona potom... už se nehýbala... Já jsem jí dlouho dával pusinky, až se probudila... a pak už jsem neměl strach... I když tam byla tma... Ona mi zpívala ‚hajej, dadej, můj andílku...‘“

V Lee narůstala prudká nenávist. Cítila, jak se jí na prsou chvěje a vzlyká dítě, kterému pomáhala na svět. Na rty se jí draly urážky na adresu kamaráda z dětství, hlavou se jí honily myšlenky na vraždu. On musí zmizet... Zničit ho i s ostatními... Cítila, jak v ní narůstá neznámá síla, touha se bít, zabíjet...“

„Já vím, co si myslíš, ale to není důležité... Musíme zachránit Camillu.“

„Jenže jak? Máš nějaký nápad?“

„Mám... Pokusím se dostat souhlas k jejímu převozu, ale máme málo času, je na dně. Když se mi to podaří, dám ti vědět. Kde se schováváš?“

„To ti nemohu říct.“

„Musím to vědět.“

„Nikdo neví, kde jsem.“

Pohlédl na ni s opovržením.

„To pak není divu, že s takovouhle disciplínou jsou tví přátelé každou chvíli v lochu.“

„Dostanou se do lochu, jen když je někdo udá.“

„Ty moje chudinko, snad si nemyslíš, že to Němci potřebují. Těm stačí poslouchat, co se povídá po hospodách...“

„To ale za ně poslouchají Francouzi!“

„Ne vždycky. Vy jste tak neopatrní, že by museli být slepí, aby si ničeho nevšimli.“

Vložila se do toho Ruth.

„Buďte tak hodní, nehádejte se. Poslouchej mě, Leo: já myslím, že Mathiasovi se dá důvěřovat.“

„Možná, ale já mu nemohu říct, kde jsem, a to on dobře ví.“

„Tak vyříd' svému strýci a Aristidově nebo Hilairově skupině tenhle návrh: jakmile se mi podaří dostat svolení k převozu Camilly d'Argilat do Bordeaux, dám ti vědět. Řeknu ti, jak bude vypadat kolona, počet mužů – podle mě jich moc nebude –, hodinu odjezdu a trasu. A tví společníci budou muset transport zastavit a Camillu osvobodit.“

Lea, jež k sobě stále tiskla malého Charlese, který mezitím usnul, se potichu zeptala:

„Myslíš, že je to opravdu možné?“

„Je.“

„Mohu se tě na něco zeptat? Proč zůstáváš u Fiauxe a jeho bandy? Kvůli penězům?“

Mathias pokrčil rameny. „Nebudeš mi věřit, když ti to řeknu.“

„Jen to řekni.“

„Tam, kde jsem, tě mohu líp chránit.“

„Máš pravdu, tohle ti nevěřím.“

„Tak vidíš!“ usmál se na ni smutně a pokrčil rameny.

„Co uděláme s Charlesem? Není nebezpečné mít ho zrovna tady?“

„Ne, pokud Fiaux ví, že je tady. A navíc jsem poprosil otce, aby na něj dával pozor.“

„A on souhlasil?“

„Neměl moc na výběr.“

Lea uložila jemně Charlese na staré kanape a sama se sesula do jednoho z křesel, rozestavených kolem krbu.

„Ruth, já mám hlad a je mi zima. Neměla bys něco k jídlu?“

„Samozřejmě, moje malá, udělám pořádný oheň.“

„Nechte to, slečno Ruth, já ho rozdělám.“

„Děkuju, Mathiasi.“

Za chvilku vzplál jasný plamen a nějakou dobu bylo slyšet jen praskání vinných šlahounů. Ten radostný zvuk, živé teplo a známé prostředí na chvíli nabyly vrchu nad vzájemnou podrážděností obou mladých lidí. Jejich pohledy, utopené ve výhni ohniště, se setkaly. V Mathiasově pohledu bylo zbožňování, šílená a zoufalá láska; v Leině nekonečný zmatek a únava.

Mladík bojoval sám se sebou, aby ji nesevřel do náručí, protože věděl, že by ho odstrčila. Ona by zase ráda zapudila ošklivou vzpomínku na tu neblahou noc v hotelu v Bordeaux, aby se k němu mohla přitulit a vyprávět mu o svých bolestech, jako to dělávala, když byla malá a když se spolu schovávali v dětském pokoji nebo ve stodole na seně.

Aniž si to uvědomili, vydali oba naráz vzdech, v němž se chvělo všechno hoře, které už nedokázali utišit.

Ruth se vrátila s tácem se dvěma miskami polévky, terinou domácí paštiky a lahví montillackého červeného. Zhltli to skromné jídlo s chutí, která dělala čest jejich mládí. Jako vždy po dobrém jídle Lea zapomněla na svou trudnou situaci.

„Ta tvoje paštika je hrozně dobrá,“ řekla s plnou pusou.

„To je pravda, je výborná,“ přisvědčil Mathias.

Dojedli v tichosti a vychutnávali tu chvíli klidu. Po poslední sklenice vína se Lea zeptala:

„Ruth, přišla jsem o všechny své šaty. Mohla bys mi připravit nějaký ranec? A neměla bys dvoje nebo troje šaty pro někoho s postavou asi jako teta Bernadette?... Jak se jí vlastně daří?“

„Nijak zvlášť, pořád si stěžuje, že nemá dost zpráv od Luciena, a moc ji trápí revma.“

„Chudinka... Tak podívala by ses mi po nějakých těch šatech a svetrech?“

„Jdu něco najít.“

Charles se ve spánku pohnul. Lea ho přikryla skotským plédem, do kterého se rád balil její otec, když v noci pracoval ve své pracovně.

„Musíme vymyslet, kde se setkáme.“

„V kostele v La Réole?“

„Ne, to je pro tebe moc nebezpečné. Fiaux a ostatní tě znají, mohli by tě dostat.“

„Tak kde?“

„Znáš hřbitov v Saint-André-du-Bois?“

„Samozřejmě,“ pokrčila Lea rameny.

„Víš, kde je hrobka rodiny Le Roy de Saint-Arnaud, napravo od vchodu?“

„Vím.“

„Ve kmeni cypřiše až vzadu vlevo je díra. Nechám tam vzkaz. Chod'te tam každý den. Jestli mi budeš chtít něco říct, udělej to stejně. Rozuměla jsi?“

„Nejsem pitomá. Ale co když mě tam nebudou chtít nechat jít?“

„Nějak si porad', abys je přesvědčila. Jde o život Camilly.“

Vstoupila Ruth a nesla velkou tašku.

„Ale to je moc velké!“

„Přivážu ti to na nosič. Kde máš kolo?“

„Za křížem.“

„Aha. Ruth, máte nějaké provazy?“

„Mám, už jsem na to myslela.“

Zatímco jí Mathias připevňoval tašku na kolo, Lea se sklonila nad spícím Charlesem a pohladila ho po plavých vláskách.

„Dobře se o něj starej...“

„Pokusím se... Už nemáme skoro žádné peníze. Tvá teta Bernadette zatím prodala své borovice...“

„Já vím, Ruth... Co ti na to mám říct? Prodej nábytek, jestli najdeš někoho, kdo by ho koupil, já už nemám nic.“

Na hošíkovu tvář dopadla slza a ve spánku zavrňel.

„Promiň mi to, miláčku. Jsem stará bláznivá ženská, že ti o tom o všem vyprávím zrovna v téhle chvíli. Nějak si s tím poradím.“

„Nikdy ti nebudu moct dost poděkovat za všechno, co pro nás děláš.“

„Radši mlč! Ještě abych tak čekala na děkování! Co jsi tady nebyla, přišly ti nějaké dopisy. Dala jsem ti je do tašky.“

„Až budeš chtít, tak můžeš jet. Tašku máš dobře přivázanou, mohla bys s ní přejet přes celou Francii a ani by se ti nepohnula,“ řekl Mathias, jenž právě vešel.

„Sbohem, Ruth. Dej za mě pusu tetě Bernadette.“

„Na shledanou, drahoušku. Bůh tě ochraňuj. Mathiasi, já vám ji svěřuju.“

„Nebojte se, slečno Ruth, všechno dobře dopadne.“

Když došli k bicyklu, Mathias ho postavil a zeptal se:

„Nechceš, abych jel s tebou?“

„Víš dobře, že to nejde... Nech mě, už musím jet.“

S lítostí jí předal řídítka. Chvilku zůstali potichu a bez hnutí nešťastně stát. Lea se zachvěla.

„Tak už jeď, máš před sebou určitě řízu kilometrů a já tě nerad vidím samotnou v noci na silnicích.“

„Mathiasi... Já tomu nerozumím... co se to s námi děje?“

„Jak to myslíš?“

„Ty a já, musíme se schovávat... jsou z nás nepřátelé... A přitom zároveň...“

„Zároveň co?“

Jaká naděje zazněla v jeho hlase... Jen aby si nepředstavoval, že mu chce odpustit.

„Nic. Zdá se mi, že žijeme ve zvláštní době, kdy už člověk neví, kdo jsou jeho přátelé, protože i ti nejmilejší zrazují.“

Mathias si nepřipouštěl tvrdost v jejím hlase, vzal si z toho jen „ti nejmilejší“. To byl on, ten nejmilejší, nepochyboval o tom. Co na tom, že ona si myslí, že ji zrazuje, a vůbec, jaképak zrazování, ji by on nezradil nikdy. Zbytek je jen politika a to nemá s city nic společného.

Zlehka jí pokynul rukou, otočil se a bez ohlédnutí kráčel k domu. Lea se v rozpacích dívala, jak se vzdaluje.

5. KAPITOLA

V Morizès už všichni spali. Lea zůstala sama v kuchyni, kde pro ni připravili postel, dívala se do vyhasínajícího ohně v krbu a kouřila cigaretu ubalenou z tabáku, který tajně sklídl Callède. Štiplavý silný kouř jí dráždil hrdlo a štípal ji do očí, ale trochu tišil její úzkost z toho, že je Camille tak zle. Gestapo bylo nuceno ji převézt do nemocnice Svatého Jana v La Réole. Nikdo za ní nesměl.

Otec Delmas se setkal s Mathiasem a přijal jeho pomoc. Aristide a jeho skupina s tím souhlasili. Od té doby jen čekali. Maurice Fiaux se se svou partou vrátil do Bordeaux.

Lea vstala ze štokrdlete a šla zapnout rádio. Rušení už pár dní neumožňovalo chytit Londýn. Po chvíli ladění se z aparátu ozval sotva slyšitelný známý hlas Jeana Oberlého:

„Básník Max Jacob zemřel v táboře Drancy. Odvezli ho do tábora, protože je Žid. Přitom již před třiceti lety konvertoval ke katolicismu. Celé jeho dílo od té doby vyzařovalo tu nejsilnější a nejupřímnější katolickou víru. Ale copak se o to Němci zajímají?

Němci lepí žluté hvězdy na hrud' těm, které mučí. Je to ponižující znamení, protože jediné ctihodné znamení je hákový kříž. Katolíci nebo Židé, pro ně, pro které je jediným bohem Hitler, je to jedno. Strážným v táboře Drancy je jedno, že Max Jacob je mrtvý, pro ně to znamená, že je o jednoho Žida méně.

Max Jacob byl malý mužíček s holou lebkou a ironickým pohledem za monoklem. Byl to ten nejduchovnější muž, nejúžasnější vypravěč překvapivých příběhů, které znal i které vymýšlel.

Snobové ho objevili, když se blížil padesátce. Sestoupil z pahorku Montmartre, kde žil s malíři a s básníky, do salonů, jež pak brzy opustil a uchýlil se do kláštera Saint-Benoît-sur-Loire. Tam žil klidně v ústraní, psal a maloval. Vodil do baziliky přátele, kteří za ním jezdili z Paříže i odjinud. Cinkal zvon, zvoucí na mši, a Max opouštěl své pero nebo štětec a chodil se modlit.

Bylo mu skoro šedesát let. Dva jiní básníci, jeho přátelé Jean Cocteau a André Salmon, jeli do Drancy v naději, že ho osvobodí. Řekli jim, že zemřel.

Krvežíznivý nepřítel, který mučí naši zemi už čtyři roky, nešetří básníky o nic víc než mladé vlastence. Pro Němce je jeden Žid a druzí komunisté, je to jednoduché. A pak, k čemu jsou básníci, když máme prózu pánů Henriota nebo Déata?

Avšak obdivovatelé Maxe Jacoba na celém světě, ti, co čtou jeho prózu či jeho básně, nebo vlastní jeho kresby či kvaše, na něj budou vzpomínat a nikdy nezapomenou, jaký to byl umělec a okouzlující muž. A připomenou si, že zemřel jako tolik dalších coby obětí německého barbarství v koncentračním táboře, ve vězení...”

Tak i básníci, pomyslela si Lea a vypnula rádio.

Když se v přítomnosti svlékala, vzpomněla si, jak jí strýc vyprávěl o svém setkání s Maxem Jacobem v Saint-Benoît, když v tom klášteře krátce pobýval, a o jeho naivní víře čerstvého konvertity. Zemřel jako Raphaël a možná jako Sára, také Židé. Krátce se zastyděla, že dává dohromady, ač ve smrti, takovou opovržením hodnou bytost, jakou byl udavač a kolaborant Mahl, s hrdinkou odboje a křehkým básníkem. Ale Raphaël měl v sobě beznaděj, která ji vždy dojímal. Přes všechnu jeho snahu být nenáviděný se mu to nikdy nepodařilo a jeho strašný konec mu dal navždy rozhrěšení. Stejně jako jí dnes večer mu vždy scházela přítomnost přítele.

Vklouzla pod hrubé a stále trochu vlhké přikrývky. Slabý svit řetavých uhlíků vytvářel v místnosti jakousi neskutečnou a uklidňující atmosféru. Jako by pod přivřenými víčky znovu

viděla jiné uhlíky a jiný pokoj... Červená peřina jí svou vahou připomínala tu příkrývku z lamy... Přes noční košili jí hrubá látka povlaku dráždila hroty ňader. Obrátila se ke zdi, aby se odtrhla od posledních záblesků světla. Hlavně nemyslet na něj, nepřipomínat si jeho hladící ruce, jeho polibky po celém těle, po tom těle, jehož touhy se jí tak těžko dařilo udusit. Tak dlouho už ji žádný muž... Vztekla vstala, zuřivá z pocitu narůstající nepotlačitelné touhy po milování. Strhla ze sebe noční košili a hrubě svou potřebu ukojila.

Druhý den přišel do Morizès Adrien Delmas. Doprovázel ho poručík Pierre Vincent, řečený Velký Pierre, velitel makistů z Puy u Monséguru, a tři jeho muži, kteří si přišli pro zásoby. Všichni byli velmi rozčilení a mluvili o zničení skladu paliva v Saint-Martin-de-Sescas, jež se podařilo provést patnácti z nich 5. května přímo ve dne. Poručík s dominikánem stěží krotili příval jejich slov. Lea na ně hleděla se závistí. Tihle alespoň něco dělají...

Po jejich odchodu přistoupil Adrien Delmas k neteři.

„Díky páteru Chaillouovi, který dělá duchovního správce v nemocnici, se mi podařilo mluvit s Camillou. Je jí mnohem líp. Je obrovsky statečná, ani jednou si nepostěžovala, má starost jen o svého syna.“

„Mohla bych ji vidět?“

„To mi připadá komplikované a zbytečně nebezpečné pro vás pro obě. Předě dveřmi jí ve dne v noci stojí nějaký gestapák. Ale jeden z nich má slabost pro sauterneské víno.“

„Tak ho opijem.“

Tomuto nápadu se musel Adrien usmát.

„Uvidíme. To není nejdůležitější. Musíme ji odtud dostat.“

„Co na to říká Aristide?“

„V téhle chvíli má na svém statku v mokřinách spoustu práce, aby zvýšil stavy, unikl před Grand-Clémentem a jeho muži, kteří se ho snaží zlikvidovat, a aby nastolil pořádek v

různých svých skupinách. Ale jakmile ho budeme potřebovat, pošle nám partu, jaká bude potřeba.“

„Víš něco o Mathiasovi?“

„Od té doby, co nám řekl o Camillině převozu, nevím nic.“

„Teď je řada na mně, abych šla do Saint-André-du-Bois.“

„Nezapomeň, že kdybys tam měla nějaké těžkosti, můžeš se obrátit na Julese Coiffarda, který bydlí v tom velkém domě u silnice. Se sousedy nám často slouží jako spojka nebo jako skrytá schránka. Já budu dnes odpoledne v Chapelle-de-Lorette. Od té doby, co spadla ta americká létající pevnost v Cours-Monségur, milicionáři a Němci v oblasti čím dál víc řadí. A ten výbuch cisteren v Saint-Martin-de-Sescas jim taky moc na klidu nepřidal. Gestapo vrhlo do kraje asi deset svých agentů. A právě díky jednomu z nich, jistému Coubeauovi, bývalému hokynáři z rue de la Croix-Blanche, který se vydával za kanadského důstojníka, zatkli četníci kapitána Lévyho a předali ho gestapu do Toulouse.“

„Mučili ho před popravou?“

„To já nevím, ale je to pravděpodobné.“

„Kdy to všechno skončí?“

„Bůh ví...“

„Nemluv mi o bohu,“ vykřikla, „ty na něj nevěříš o nic víc než já!“

„Mlč,“ zavrčel a prudce jí stiskl rameno.

Co se stalo s tím přívětivým, klidným a něžným mužem, jakého vždycky znávala? Ten pohublý obličej, horečnaté oči, ty zmučené rysy, pevně stisknuté rty za palčivým tajemstvím, ty tak krásné ruce, jež byly teď celé upracované a zatínaly se, jako by chtěly potlačit svou touhu udeřit, to přece nemohou být ruce kazatele, jehož hlas rozechvíval tisíce křesťanů po celém světě, jehož horoucí víra dlouho vévodila nad vlažným biskupstvím v Bordeaux a jehož otcovské city tak často pomáhaly Lee i celé rodině.

„Pust', to bolí.“

Pustil ji, opřel si čelo o krbovou římsu a stál tam s přihrblými rameny, náhle jako by velmi zestárl. Vypadal tak vyvedený z míry, tak sám! To bylo ono, on byl sám, zoufale sám, čelící sám sobě mezi drsnými muži, jejichž myšlenky často nesdílel. Byla to bytost, na niž se Lea od smrti svých rodičů nejvroucněji upnula. Ať již vědomě, nebo ne, se opírala o to, co říkal. Byl pro ni jakýmsi vodítkem, někým, koho nelze zklamat, lidským ideálem, jakého je těžké dosáhnout. Jakmile by se u tohoto muže projevila pochybnost, strach nebo nenávisť, zhroutil by se celý svět dobra a vědění. A to by nesnesla. Slepým hněvem se mu na čele zaperlil pot a prudce rozbušilo srdce.

Když se po chvíli, která vypadala jako věčnost, otočil, jeho zlost trochu polevila.

„Odpusť mi, drahoušku... To tou únavou... určitě... Já se teď nechám unést pro nic za nic. Odpustíš mi?“

„Ano, strýčku,“ řekla ještě celá rozechvělá slabým hláskem a přivinula se k němu.

Ale dobře cítila, že mezi nimi vyrostla jakási neviditelná hradba.

Konečně nějaká radost: příchod Jeana a Raoula Lefèvrových, dvou nápadníků z dob její puberty, které neviděla od jejich dramatického zatčení spolu s doktorem Blanchardem toho dne, kdy byla na náměstí ve Verdelaish zavražděna Marie. Mladí lidé se nemohli jeden druhého nabažít, okouzlení prostou skutečností, že se shledali živí.

Večerní jídlo bylo pro všechny svátkem. Lea seděla vtisknutá na lavici mezi svými znovunalezenými přáteli, oči jí zářily radostí a vínem z Callèdova sklepa, pokládala hlavu na rameno střídavě jednomu i druhému, hladila jim pod stolem ruce a svůdnicky se o ně otírala. Smála se, mluvila páté přes deváté, rozzářená štěstím, jaké už dlouho nepoznala, vyzařovalo z ní mládí a krása.

„To jsme rádi, že vás vidíme takhle veselou. My už jsme si se ženou říkali, jestli se taky umíte smát a bavit,“ řekl jejich hostitel.

„Jsi pořád jako dřív,“ řekl Jan a políbil ji na krk.

„Jsi ještě krásnější,“ řekl Raoul a políbil ji také. Oba mladíky sem poslal Leon z Landes, aby se přidali ke skupině Dédého Baska, která chystala sabotáž na nádraží v La Réole. V Chapelle-la-Lorette se pak dozvěděli, že jejich přítelkyně je v Morizès. Obšírně vyprávěli o tom, jak uprchli a jak byl Albert s ostatními statečný a mazaný. Zmínka o Albertovi zakalila na chvíli to radostné posezení, ale vzpomínka na žoviálního řezníka ze Saint-Macaire, o němž nikdo nic nevěděl, smutek zaplašila. Aby zmizel ještě rychleji, přinesl Callède další láhev.

Rozcházel se pozdě. Dohodli se, že Raoul a Jean odejdou až ráno: mohou přespát zabalení do deky před krbem.

Ještě dlouho po tom, co ostatní odešli, zůstali sedět a bavili se, kouřili a pili. Seděli na posteli a nemohli se odhodlat jít spát.

Lea, těsně obemknutá oběma mladíky na úzké posteli, se pomalu nechávala zaplavit blahem z jejich přítomnosti i teplem, vycházejícím z jejich těl. Prsty jim čuchala kudrnaté vlasy a oni nasávali vůni z jejího živůtku a zasypávali ji drobnými polibky. Ani jeden z nich netoužil po ničem jiném, než být spolu, proplétat si údy jako hravá mláďata. Ve svém potěšení ze shledání zapomněli, že jsou muži a žena, že jsou mladí a že život v podzemí není jejich milostnému životu vůbec příznivý. Bez nějakého záměru se polibky obou chlapců stávaly čím dál něžnější, jejich ruce se osmělily, objevovaly tělo své přítelkyně, jež místo aby se bránila, nabízela se jim s hrdelním smíchem, který je vzrušoval tak jako kdysi. Ty čtyři ruce, které po ní bloudily, před ní otevíraly zářivé prostory, zaháněly smutek a úzkost posledních dní. Už žádný strach... žádná válka... žádní mrtví... Když do ní Jean pronikl, zdusila svůj první výkřik na Raulových rtech.

Za svítání přivedl jejich nahá těla zpátky k vědomí chlad. Oba bratři, sklonění nad svou přítelkyní, na sebe hleděli s hrůzou v očích plných slz.

„Mně je zima,“ zamumlala.

Raoul vstal a hodil do ještě teplého popela otýpku vinných šlahounů. Za chvíli celou místnost zaplavily živé pablesky.

„Promiň nám to,“ zablekotal Jean s tváří zabořenou v Leiných vlasech.

Neodpověděla a s vážnou tváří přejížděla prstem po široké jizvě, táhnoucí se mladíkovi přes prsa a přes břicho.

„Pojď sem,“ řekla Raoulovi, jenž se právě dooblékl.

Se zaraženým výrazem si sedl na postel.

„Nesmíme litovat toho, co se stalo, naopak. Všichni tři se odjakživa milujeme, vyrůstali jsme spolu a vy dva jste se vždycky o všechno dělili.“

„Ale ne o tebe!“

Ten výkřik, vytrysklý ze srdce, ji rozesmál. Jean se válkou vůbec nezměnil. Zůstával tím vášnivým malým chlapcem, rozervaným mezi svou láskou k ní a láskou bratrskou.

„Nesměj se,“ řekl Raoul. „To, co jsme udělali, je ohavné.“

Lein obličej zvažněl a hlas jí ztvrdl.

„Tohle neříkej. My nejsme ohavní, ohavné jsou okolnosti. Vás zítra možná zabijí, mě taky. Je normální, že v těch vzácných okamžicích, kdy je to možné, využíváme života. Já se nestydím, že jsem se s vámi oběma milovala, a necítím žádné výčitky ani lítost. Jediné, čeho lituju, je, že jsme to nedělali častěji.“

„Mlč, jsi amorální.“

„A ty jsi pitomec, žádná morálka už není.“

„Když už není žádná morálka, můžeš mi vysvětlit, proč jsi si zvolila odboj, a ne kolaboraci? Mohla ses klidně v Paříži flákat po čajovnách s Francoise...“

„Raoule!“ zval Jean.

„... anebo prodávat své víno Němcům, místo aby ses trmácela po cestách se vzkazy, schovávala zbraně a riskovala, že tě zatknou, budou mučit... Můžeš mi říct, proč jsi s námi, když už není žádná morálka?“

„Dej jí pokoj!“

„Nech ho, Jeane, já se mu pokusím odpovědět. To není otázka morálky, aspoň ne pro mě. Vzpomeň si, před válkou mě všechny ty historky o Němcích, o Spojencích, o Maginotově linii nebo o Polsku nudily, nechtěla jsem o nich nic slyšet. A pak jsi ty s Jeanem, Laurent i ostatní museli odjet... A nastala pohroma. Já s Camillou na silnicích pod palbou, všichni ti lidé, co kolem nás umírali, Josettino tělo rozstřílené kulkami, její otevřený hrudník, ze kterého prýštila krev, ten muž, který nás přepadl... máma zabítá při bombardování... táta... Ale všechny ty hrůzy by byly možná nestačily, abych sdílela myšlenky strýce Adriena nebo vaše, nebýt těch Němců na Montillaku, v tom domě, který mi patří. Pokaždé, když jsem je viděla na terase, na vinicích nebo ve vinných sklepech, cítila jsem se vyvlastněná, ponížena. Říkala jsem si, že jsou tam neprávem. Tehdy jsem pochopila, co to znamená prohrát válku, co je to okupace, a s tím jsem se nemohla smířit. Vidíš, žádná velká sláva.“

„Možná, ale všichni Francouzi se nezachovali jako ty.“

„Nejspíš jim schází vazba na nějaký kus země, pocit, že z ní pocházejí, že k ní patří.“

„Ty jsi jako tvůj otec, zamilovaná do Montillaku,“ řekl Jean a objal ji.

„Máš pravdu. Uchováme si z téhle noci jen vzpomínky na ty nádherné okamžiky, kdy jsme zapomněli na morálku i na válku.“

„No tak, Raoule, netvař se tak, neudělali jsme nic špatného.“

Mladík pohlížel s opravdovým smutkem na ty dvě bytosti, které nade vše miloval. Ale pro svou lásku k Lee teď žárlil na svého bratra, což by nikdy nebyl považoval za možné. S velkým úsilím se na ně usmál.

Když pak vypili misku teplého mléka a snědli krajíc chleba, vydali se zpátky do Chapelle-de-Lorette.

11. května se oba bratři přidali ke skupině Grand-Pierrových makistů. V Sauveterre-de-Guyenne pak došlo ke srážce mezi Němci a makisty. Zraněného Jeana odvedl jeho bratr na zámek Madaillan, a pak, jelikož to tam nebylo bezpečné, do Blasimonu k faráři Maurici Grécietovi, jenž se uvolil ho u sebe schovat. Raoul se svými druhy se ukryl na nějaký čas v lese u Colonne blízko zámku Villepreux, a pak se vrátili do svého tábora v Puy.

Mathiasovu zprávu o tom, že Camillu budou převážet do kasáren Boudet v Bordeaux v pondělí patnáctého neobjevila Lea, ale kluk, kterého tam poslal Callède. Doba odjezdu byla určena na 13 hodin. Den před chystaným útekem navštívila Lea převlečená za ošetřovatelku společně s páterem Chaillouem Camillu. Využila při tom toho, že tu neděli na svátek Jany z Arku byla v nemocnici omezená denní služba. Němec na stráži, milovník sauterneského vína, popíjel s jednou ošetřovatelkou obdařenou velkými vnadami, jež se mu líbily. Ta žena se uvolila ho asi na dvacet minut zdržet někde v ústraní, zatímco jedna sestra ze Saint-Vincent-de-Paul hlídala u vchodu do nemocnice a jiná u kaple.

Lea byla připravená na to, že nalezne Camillu unavenou a pohublou; přesto se vyděla, když viděla, v jakém je její přítelkyně stavu. Byla kost a kůže a kolem očí, zapadlých v očních důlcích, měla velké tmavé kruhy. Lea se pokusila o úsměv, objala ji a... rozplakala se.

„No tak, no tak, to vypadám tak hrozně? Ty v té uniformě vypadáš úžasně. Neplač, už je mi mnohem líp, vidíte, pane faráři?“

„Ano, paní Camillo,“ přikývl farář a odvrátil oči.

Lea by si byla nejradši nafackovala. S námahou se jí podařilo znovu nasadit svůj úsměv.

„Pospěšte si, nemáme moc času. Jdu se podívat, jestli je ten náš opilec v pohodě.“

Obě přítelkyně zůstaly samy, s propletenými prsty, příliš dojaté na nějaké dlouhé povídání. Jako první přerušila mlčení Camille.

„Pan farář má pravdu, nemáme moc času. Jak se daří Charlesovi? Netrápí se moc? Máš nějaké zprávy od Laurenta?“

„Charles se má moc dobře, není nešťastný. O Laurentovi nic nového nevíme, ale když je v Anglii, není potřeba se o něj strachovat.“

„A co Francois Tavernier?“

„Nic,“ odpověděla Lea se sevřeným hrdlem.

„Jsem si jistá, že se o něm brzy dozvíš. To není muž, který by se nechal jen tak chytit. Měj důvěru. A jak žiješ ty?“

„Ty myslíš jen na druhé,“ řekla se smíchem bez radosti.
„Ale jak je tobě?“

„Mně je moc dobře.“

„Zítřka se pokusíme o tvůj útěk. Budeš na to mít dost síly?“

„Budu, chci zase vidět syna.“

„Tak mě poslouvej.“

Krátce jí vysvětlila, jaký vymysleli muži z odboje plán... Jenže ten plán asi nebude k ničemu.

Po návratu do Morizès řekla Lea svému strýci a pěti mužům, které poslal Aristide, že se musejí útoku na sanitku vzdát, protože Camille je moc slabá, aby utekla, až sanitka zastaví. Vymysleli s páterem Chaillouem něco jiného.

6. KAPITOLA

Tolik očekávaný déšť se konečně spustil. Černý citroen čekal se zhasnutými reflektory v uličce naproti nemocnici. Na náměstí Saint-Michel hlídkovali v dodávce Rigoulet s Píšťalkou. Na zadním sedadle mladý makista s rukama zaťatýma do pažby stengunu zadržoval dech. Dva muži číhali

v záloze na rue des Ecoles a jiný před domem U černého prince. „Pozor, už jdou.“

Po ulici Svatého Mikuláše běžel nějaký muž a žena. Muž, spíše vysoký, nesl kohosi v náručí, což ho brzdilo.

Zadní dvířka citroenu se otevřela a řidič přitom dvakrát krátce zablikal světlý. Odpověděly mu reflektory dodávky. Motory nastartovaly.

„Omdlela.“

Mathias položil Camillu na zadní sedadlo.

„Pospěšte si, za chvíli přijdou na to, že zmizela.“

„Děkuju, chlapče. To, co jste právě udělal, napravilo všechny vaše omyly. Pojeďte s námi, budete vítán.“

„Nejsem si jistý, otče. Pro mě už je moc pozdě.“

„Co budete dělat?“

„Budu tady hlídat. Teď už jeďte. Sbohem, Leo.“

„Sbohem, Mathiasi... Děkuju.“

Auto vyjelo. Nedaleko za ním ho následovala dodávka.

Už byl nejvyšší čas. Zatímco obě auta vyjela směrem na Bazas, v nemocnici se rozsvítila okna, ozvala se píšťalka, do toho se mísily výkřiky. Ani ne dva kilometry za starým městem zabočili vlevo a zastavili se před statkem jednoho přítele. Odnegli Camillu, stále v bezvědomí, do domu. Rigoulet se ujistil, že je všechno v pořádku, a vyjel sám směrem na La Réole, zatímco citroen pokračoval v cestě na Bazas.

O zorganizování celé akce rozhodl otec Delmas a přesvědčil své druhy, že Němce nenapadne, že by jejich vězeňkyně mohla být tak blízko. Navíc bylo potřeba získat čas na připravení nějakého útulku a únikové cesty do Švýcarska. Rozhodl, že Lea s Píšťalkou a dvěma makisty zůstanou u nemocné.

Tento útěk, společně se zničením skladu paliva, přestřelkou v Sauveterre a s četnými sabotážemi a pokusy o atentát, vzbouřil veškeré milicionáře i Němce v kraji. Po městech i vesnicích objížděly šedo zelené i modré

uniformy, prohledávaly domy, stodoly, kostely. Jejich návštěvu pocítily Saint-Pierre-d'Aurillac, Frontenac, Sauveterre, Rauzan, Blasimon, Mauriac, Pellegrue, Monségur, La Réole. Od 17. do 20. května bylo zatčeno mnoho odbojářů: Jean Lafourcade, Albert Rigoulet, Jean Laulan, Georges Loubière, Arnault Benquet, Noël Ducos, Jean Gallissaire, Pierre Espagnet, Gabriel Darcos... sedmnáct jich patřilo k Buckmasterově skupině. Někteří byli mučeni, zabiti nebo deportováni. Čtrnáct z nich se nemělo nikdy vrátit domů.

Devatenáctého Lea s Píšťalkou odvezly Camillu, schovanou v káře se senem, do Morizès. Její stav byl stabilizovaný.

Byl nejvyšší čas. Druhý den se rodina Rosierů, u které byly dosud ubytované, vracela z trhu v La Réole. Když přišli do Saint-Aignan, šla matka s dcerou připravit oběd, zatímco si otec dával skleničku s pošťákem a svým čeledínem Manuelem. Náhle se od silnice ozvalo vrčení motoru. Už deset dní předtím utekli po varování kamarádů do noci. Tohle ale bylo vážnější. Dole pod statkem uviděli střechu černého citroenu. Ani si nestačili vzít něco s sebou a prchali přes pole a přes les do Morizès, kde se o ně postaral Tore. Pošťák utekl na druhou stranu. Nikdo nebyl zatčen, ale Němci objevili v sušárně na tabák sedm tun zbraní.

Lea pochopila, že dokud nebude mít Camille u sebe syna, nezotaví se. Za spoluúčasti paní Rosierové a Píšťalky se rozhodla, že pro něj dojede. Všechny tři ženy vyjely na kolech. Lea nechala své společnice v Saint-André-du-Bois. Píšťalka jí měla přijet za dvě hodiny naproti.

U vinných skladů vládla horečná činnost. Fayard a tři muži, které neznala, nakládali do nakladačku bedny s vínem. Když ji správce sklepů uviděl, málem ohromením upustil bednu, kterou držel v rukou.

„Dobrý den, Fayarde, vypadá to, že se obchody hýbou.“

Odložil bednu, sundal si baret a odhalil své holé bílé temeno.

„Dobrý den, slečno,“ zablekotal. „Tak vy jste se vrátila?“
„Uklidněte se, ne na dlouho. Ale mí přátelé vám o mně brzy dají vědět.“

Proč mu to vlastně řekla? Ten nápad jí prolétl hlavou, když uviděla na jeho obličeji, jaký má strach. Stejně jako vzpomínka na jednu trestnou akci, kterou provedli partyzáni z Lot-et-Garonne proti obchodníkovi na černém trhu, podezřelému z udávání odbojářů. Pociťovala zlomyslnou radost, když viděla, jak se třesou ruce tomu zbabělci, kterého láska k pudě a lákadlo výdělků přivedlo ke kšeftování s okupanty, až se z něj stal udavač. Což ji možná navíc připraví o Montillac!...

Vztekle se otočila a pustila se k domu.

Bylo zataženo před bouřkou, ale staré panství si ještě uchovávalo trochu zimní svěžesti. Všude byl klid, nic se nezměnilo, ve vzduchu bylo cítit vosk, mísící se s vůní bílých růží, prvních toho jara, těch, co se vinuly po nejprosluněnější zdi vinného skladu. Tyhle voňavé rané popínavé růže tam zasadila Isabelle Delmasová. Ta kytice na kulatém stolku u vchodu... Když zavřu oči, uvidím vcházet maminku.

„Leo!“

Běžel k ní Charles s napřaženýma rukama.

„Ty ses vrátila... kde je máma? Já chci vidět mámu.“

„Uvidíš ji, drahoušku. Přijela jsem pro tebe.“

„Pro to dítě? Co tě to napadá?“

„Je to nutné, Ruth. Jinak se Camille nikdy neuzdraví.“

„Ale je to hrozně nebezpečné.“

„Prosím tě, nemám moc času. Připrav mu nějaké šaty.“

„Pojď se mnou, musím ti říct pár věcí. Charlesi, jdi za tetou Bernadettou.“

„Ne, já chci zůstat u Ley.“

„Poslouchej Ruth. Když budeš hodný, odvezu tě za mámou.“

„Opravdu?“

„Čestně.“

Hošík vyběhl a volal Bernadettu Bouchardeauovou.

Zatímco Ruth rovnala chlapci šaty do tašky, vyprávěla Lee, co se stalo po dobu, co tu nebyla.

„Před týdnem tu byli tvůj strýc Luc a tvůj bratranec. Chtěli ti říct, že přijde Fayardův notář kvůli prodeji Montillaku.“

„A co je strýci Lukovi do toho?“

„Fayard prý dostal svolení od Francoise...“

„Cože!“

„Řekla jsem ,prý'. Tak to říkal notář. A protože Laura je nezletilá a advokát Delmas je její poručník, ty jsi odešla k teroristům a je z tebe psanec, připadlo prý rozhodnutí o tom, jestli prodat nebo ne, tvému strýci.“

„Ale to je absurdní!“

„Možná, ale tvůj strýc a tvůj bratranec jsou právníci a říkají, že to platí, zvláště když tu nejsi.“

„Aha, to by se asi všem hodilo, kdyby mě zatkli a kdybych navždycky zmizela.“

„Fayardovi jistě, ale tvému strýci ne. Jsi dcera jeho bratra a on by rád, aby vám panství zůstalo. Od té doby, co odešel Pierrot, se hodně změnil...“

„Změnil! To bych se divila. Podle toho, co se o něm teď říká, to byl vždycky kolaborant.“

„Já myslím že ne. Byl pétainista, to je všechno.“

„Ale vždyť nechal svou dceru, aby se vdala za Němce!“

„To je pravda. Ale přesto je to čestný muž.“

„Takových čestných mužů, jako je on, je spousta. Víš, co ti řeknu? To už spíš rozumím Fayardovi. Fayard chce jen půdu. Vidí ve válce příležitost, jak dosáhnout svého, jak se obohatit. Francouzi nebo Němci, na to on kašle. Kolaboruje s těmi, kteří mu připadají lépe postavení, aby mu umožnili zmocnit se panství. On si ani neuvědomuje, že zrazuje svou zem, on, starý veterán z války v roce 1914. U strýce Luka je to vážnější, to je intelektuál, ví, co slova znamenají a k jak vážným činům to může vést. Jeho smysl pro pořádek, pro buržoazní hodnoty, a jeho povolání ho vedou k respektování zákonné moci. Pro něj je Pétain legitimní vládce a Pétain

požádal Francouze, aby kolaborovali. Taky si myslím, že mu naprosto schází představivost, jinak by viděl, že dřív nebo později Německo válku prohraje a že dnešní teroristé se zítra chopí moci.“

„Ale to právě on nechce. On říká, že jestli se Američané vyloží a de Gaulle zvítězí, Francie padne do rukou komunistů a pořádek u nás nastolí Rusové. Podle něj může Evropu ochránit před metlou komunismu jedině Německo. Je o tom hluboce přesvědčený.“

„A můj drahý bratránek si samozřejmě myslí totéž.“

„Ještě hůř. Mluví o tom, že se dá k legii francouzských dobrovolníků.“

„To by mě překvapilo, Philippe nebyl nikdy žádný hrdina.“

„Zatím si tvůj strýc myslí, že k odvrácení prodeje by bylo třeba, abys napsala dopis, že s ním nesouhlasíš. Není jisté, že to bude stačit, ale získá se tím čas.“

„Promluvím o tom se strýcem Adrienem a s Camillou.“

„Moc s tím neotálej. Podívej se na mě... Nevypadáš moc dobře. Jsi unavená.“

„Ujedu často třicet až čtyřicet kilometrů denně na kole. Je to tady samý kopec. Jestli bude válka trvat ještě dlouho, budu mít lýtka jako Le Guevel nebo Van Vliet a budu moct v Bordeaux jezdit Velkou cenu. A pak, mám spoustu starostí s Camillou.“

„Chudinka malá! Ta moc štěstí nemá. Řekni mi, jestli ji... víš, co chci říct?“

„Mučili? Ne doopravdy, tak jak to chápou takoví ničemové jako Denan. Víš, že ti lumpové od milice vymysleli nové slovo, hezčí a kouzelnější než mučit?... Oni nemučí, oni tujagují. Tujagování je jejich nejmilejší zábava.“

„Tujagování?“

„To pochází od jména Touyaga.“

„Touyaga?“

„Tak se jmenoval jeden odborník na účty, kterého milice zatkla na udání. Pierra Touyagu pálili, mlátili obuškem, stáhli

z něj kůži, vytrhali mu nehty, pálili mu nohy a pohlaví. Marcel Fourquey z Druhého odboru bordeauxské milice byl tak spokojený se svou prací a s prací svých pomocníků, Guilbeaua a Beyranda, že vymyslel to nové slovo. Ted' už v Bordeaux milice nemučí, ale tujaguje.“

„To je odporné!“

„Camille se dostalo jenom lehkého tujagování: facky, rány pěstí a kopance. Zachránila ji její slabost. Nemohli pokračovat v tujagování, jinak by ji zabili. Ale od té doby se nemůže zotavit. Myslela jsem, že když bude mít u sebe Charlese, mohlo by jí to pomoci.“

„Jenže při tom riskantním životě, jaký vedete, by to tam pro něj mohlo být nebezpečné.“

„Já myslím, že ne, makisté to tam dobře hlídají a Němci se po zatýkání z poslední doby stáhli do svých kasáren. Největší nebezpečí pochází od mužů, jako je Fiaux nebo Denan. Já vím, že Aristide dostal rozkaz je zlikvidovat a že kvůli tomu je tady strýc Adrien. Ale do té doby bude Camille s Charlesem v bezpečí ve Švýcarsku. Teče teplá voda? Umyla bych si hlavu. Na tu studenou si pořád nemohu zvyknout.“

Po koupeli, vonící šamponem, měla Lea pocit, že je z ní jiná žena. Přes hygienické rady partyzánských velitelů i rádia Londýn nevládla v táborech nebo na statcích, sloužících za útulek makistům, velká čistota. Někteří velitelé se sice pokoušeli nastolit vojenskou disciplínu: nástupy, rozcvičky, zacházení se zbraní, ústroj tak dokonalá, jak jen to je možné, zdravení šarží, úklid tábora a tělesná čistota, ale to bylo možné jen u významnějších skupin se silným zázemím, než byly ty v Limousinu, ve Vercorsu či v Bretani.

V Akvitánsku neměly partyzánské skupiny počátkem roku 1944 ještě moc bojovníků. Od května se věci změnily a Aristide mohl oznámit do Baker Street detailní stav současného mužstva: Bordeaux a Bordeaux-Saint-Augustin: 500 mužů; Mérignac: 45 mužů; ponorková základna: 15

mužů; Lormon-tova síť: 40 mužů; skupina z Pessaku: 20 mužů; sabotážní skupina z Bouscatu: 5 mužů; Bèglesova síť: 25 mužů; Leonova skupina z Landes: 500 mužů; skupina železničářů: 145 mužů; skupina z Arcachonu: 300 mužů. Celkem 1595 mužů, dokonale obeznámených se svým posláním a odhodlaných k boji. Tyto nepříteli početné stavy se měly do dne D zvýšit na 15 000 mužů. Zatím však plukovník Buckmaster vyjadřoval spokojenost.

Lea s potěšením odložila staré kolo, které jí půjčili Toreovi, a vzala si svůj modrý bicykl, na jehož nosič přidělala proutěné sedátko pro Charlese. Ted' bylo třeba si pospíšit. Fayard mohl dát hlášku gestapu v Langonu.

Ruth a Bernadette Bouchardeauová byly pobouřené, když viděly, jak jejich chlapeček, jediná radost jejich žití, odjíždí, směje se a nadskakuje na svém sedátku.

„Přestaň se mlít, nebo se vybouráme.“

Za svahem na Bernille se Lea setkala s Píšťalkou.

Šťěstí, které pociťovala matka se synem při svém shledání, trochu zmírnilo hněv Adriena Delmase nad tím, jakou neopatrnost ty tři ženy vyvedly. Píšťalka vzala všechno na sebe. Řekla, že jako nejstarší je za všechno zodpovědná ona. Dominikán dělal, jako by jí věřil.

7. KAPITOLA

Maurice Fiaux a jeho banda se nemohli smířit s Camilliným útekem z nemocnice Svatého Jana. Páter Delmas věděl, že milici a gestapu se podařilo infiltrovat do některých partyzánských skupin, a to jak do O. C. M., tak do Libé-Nord nebo F. T. P., což nepředstavovalo žádné velké těžkosti, protože mladí makisté byli často strašně lehkomyšní. Stačí sklenička vína navíc, nějaká hezká holka, před kterou si chtěli zahrát na hrdinu, nějaká ta přívětivá věta o odboji nebo o

generálu de Gaullovi, a k tomu se tvářit jako upřímný kamarád, a už se dají z nějaké obyčejné rozmluvy dešifrovat informace, které umožnily Dohsemu a Robertu Francovi zahájit zatýkání. Dokonce se mluvilo o nějakém muži od Grand-Clémenta, který se dostal mezi speciální oddíly, sestavované Aristidem. Vedoucí odbojáři viděli zrádce všude. Z Londýna odcházely rozkazy k popravám. Až do nynějška se bývalému veliteli O. C. M. dařilo zmařit všechny léčky, ale britský agent byl pevně rozhodnutý, že s ním i s těmi, kdo pro něj pracují, skoncuje. 22. května byl zastřelen jeden z Grand-Clémentových pobočníků, André Basilio. Bylo třeba jednat rychle, protože Grand-Clément věděl, že Aristide se vrátil: den před popravou Basilia se britský agent srazil v Bordeaux tváří v tvář s André Noëlem, bývalým členem své sítě, který přešel k nepříteli, přesvědčený Dohseovými teoriemi – i teoriemi toho, kterého pořád považoval za svého velitele – o bolševickém nebezpečí, hrozícím Francii. Byl vydán rozkaz zabít Grand-Clémenta i Noëla, ale ti nebyli k nalezení. Oba totiž odjeli do Paříže. Dohse nechal na oplátku prohledávat město, aby našel velitele S. O. E., ale s o nic větším úspěchem.

Páter Delmas i Aristide věděli, že vylodění se blíží. Anglický důstojník dostal už v dubnu rozkaz, aby každý měsíc poslouchal vždycky prvního, druhého, patnáctého a šestnáctého v sedm hodin večer francouzský program B. B. C., protože by se tam mohly objevit vzkazy, týkající se vylodění. Pro ten případ měli být připraveni: a to v klidu a potají. Tak tomu ovšem nebylo. Už od počátku roku si různé drobné, více či méně dobře vyzbrojené skupiny nedokázaly odpuštit různé útoky na okupanty: sabotáže, přepadání hlídek, ozbrojené útoky vězňů a podobně, čímž uváděli milice i Němce do stavu neustálé pohotovosti a silně ohrožovali bezpečnost makistů v Akvitánsku.

A v tomto ovzduší napjatého očekávání došel na Aristidův hlavní štáb do Blaye-Saint-Luce vzkaz od Mathiase Fayarda, adresovaný dominikánovi. Na statku v mokřinách u

ústí Ga-ronny se na okamžik všichni vyděsili: jak mohl vědět o tomhle místě, které všichni považovali za bezpečné? Z „poslíčka“ se jim nepodařilo nic dostat – byl to polodebilní syn jednoho z místních rybářů, uvězněného v pevnosti Hâ za šíření podzemních tiskovin dávno před Aristidovým návratem. Pro větší bezpečí ho nechali u sebe.

Obsah dopisu byl vrcholně znepokojující. Podle Mathiase znal Maurice Fiaux přesnou polohu většiny táborů makistů na východ od Bordeaux, počet mužů, výzbroj, jakou mají k dispozici, i jména velitelů. Z nějakého důvodu, známého jen jemu samotnému, nesdělil tyto informace ani gestapu, ani milici.

„Jak může Fayard tohle všechno vědět?“ zvolal Aristide.

„Podívejte, co píše: ‚Vy víte, otče, že hlídám Fiauxe, abych mohl lépe chránit Leu. Schoval jsem se na půdě domu v Bouscatu, kde bydlí. Jeho pokoj je hned pod ní. Protože strop jsou jen jednoduchá prkna, stačí napnout uši a slyšíte všechno. A odtud jsem včera vyslechl, co si povídá se svými dvěma osobními strážci. Z některých jeho řečí jsem získal dojem, že se pokusí prodat tyto informace veliteli gestapa, protože ke svým kamarádům z milice nemá důvěru. Podle něj by si to prý »ulili pro sebe«. Uvažoval jsem o tom, že ho zabiju, tam odtud, kde jsem byl, by to nebylo těžké, ale taky mě napadlo, že kdybych ho minul, on by to se svými kamarády pak jistě nezapackal a vás by pak nikdo nemohl varovat a chránit Leu. Jednejte rychle, je třeba mu zabránit, aby promluvil. Já bych se toho ujal, jenže on mi nedůvěřuje. Nepustí si mě k sobě blízko. Tenhle dopis, který podepisuji, je důkaz, že nelžu a že se vás nesnažím nalákat do nějaké pasti. Jestli se mnou budete chtít mluvit, dejte mi vědět k mým rodičům na Montillac nebo do hospody *U jemného kapouna*. Ptejte se tam po Reném, je tam pomocným kuchařem. Ví, kde mě najít, a předá mi vzkaz do jednoho dne. Pro vysvětlení chci dodat, že to nedělám pro odboj, ale pro Leu. S uctivým pozdravem Mathias Fayard’“

„To je nějaká absurdní historie,“ řekl Lancelot. „Já tomu blbečkovi vůbec nedůvěřuju.“

„Co vy si o tom myslíte, otče?“ zeptal se Aristide.

„Říká pravdu.“

„Jak si tím můžeme být jistí?“

„Včera jsme zatkli v Castillon-la-Bataille jednoho kluka, kterého jsme podezřívali, že hraje dvojí hru. Když jsem ho vyslýchal, odpovídal mi se smíchem, že jsme v háji, že milice přesně zná, kde se schovávají makisté, a že brzy přejde do útoku. V tom okamžiku pro mě přišel radista, abych rozluštil nějaký naléhavý vzkaz z Londýna. A když jsem se vrátil, byl ten kluk mrtvý.“

„Mrtvý?“

„Ano. Naši chlapci ho začali bít. Jeden z nich nejspíš chtěl, aby přestali, a pohrozil jim pistolí, nebo to bylo jinak, to se mi nepodařilo zjistit. Zkrátka vyšla rána a zabila ho na místě.“

„Snad ho nechcete litovat?“

„Smrt člověka je vždycky neštěstí.“

„To jistě, ale je válka. A ve válce se zabíjí a umírá. Někdy je třeba zabít člověka, aby se ušetřily desítky nebo stovky jiných.“

„To se říká ve všech válkách, aby se ospravedlnily. Kolik já viděl ve Španělsku lidských životů, obětovaných pod touhle záminkou...“

„To je možné, otče, ale my nemáme na výběr. Spojenecké vyloďení se blíží. Nemůžeme riskovat, že zaútočí na naše skupiny, nebo že budeme zničeni. Je třeba zlikvidovat toho Maurice Fiauxe, osobní strážce a Mathiase Fayarda.“

„A proč toho?“

„Já nesdílím vaši důvěru.“

„Já ho znám od dětství, jeho láska k mé neteři ho přiměla provést vážné hlouposti...“

„Vy říkáte vážné hlouposti tomu, že někdo pracuje pro gestapo a pro milici?“ přerušil ho Lancelot.

„Já navrhuju, abychom hlasovali,“ řekl Dédé Bask, jenž až doposud mlčel.

„Dobrá,“ přikývl Aristide. „Kdo je pro popravu těch čtyř?“

Zvedly se všechny ruce s výjimkou Adriena Delmase.

„Odsouhlaseno. Lancelote, nasad'te na ně své lidi, ať je lokalizují a podají hlášení. Nejpozději do osmačtyřiceti hodin musíme znát jejich zvyky, jejich bydliště a slabá místa jejich obrany. Pochopili jste?“

„Dokonale, šéfe. A vy byste měl zatím odejít do Jard-de-Bourdillas do bussackých Landes, dokud nebudou ti syčáci zlikvidováni.“

„Možná. Rozmyslím si to později. Já myslím, že mi tu žádné velké riziko nehrozí. Máme své lidi v Saint-Ciers, v Montendre, v Saint-Savin, v Saint-André-de-Cubzac i v Bourgu. Hlavní štáb je dobře chráněný. Otče, chtěl bych si s vámi promluvit o samotě.“

Ve srovnání se zbrázděnou tváří a vysokou pohublou postavou Adriena Delmase vypadal Aristide ještě mladší a ještě drobnější.

„Jak se daří paní d'Argilat?“

„Mnohem lépe.“

„To jsem rád. Podařilo se vám zorganizovat její odjezd do Lausanne?“

„Ještě ne. Hodně převaděčů pozatýkali a nechat nemocnou ženu cestovat přes celý jih Francie není žádná maličkost.“

„Já se spojil s Londýnem a pokusil jsem se, aby mi poslali letadlo, ale odpověděli mi, že by to teď bylo moc riskantní. Jenže jestli to, co říká Fayard, je pravda, pak ona ani vaše neteř nemohou zůstat v Morizès. Mohli bychom je poslat k naší skupině do Luze u Arcachonu.“

„Já bych radši, aby zůstaly v sektoru Daniela Fauxe a poručíka Vincenta. Lea ten kraj dobře zná. Když nastanou nějaké potíže, bude vědět, kam jít. A navíc na můj kontakt ze Švýcarska čekám v La Réole.“

„Jak chcete. Ale pak bych byl radši, kdyby byly blíž k Lorette.“

„Dobrá. Nechám zařídit jejich přestěhování hned zítra ráno. To jsou svatodušní svátky, doufejme, že nás osvítí pánbůh.“

„Setkáme se tu v pondělí v osmnáct hodin a dohodneme, jak vyřídíme toho Fiauxe a jeho pomahače.“

„Mohu vám něco říct, otče?“

„Řekněte.“

„Měl byste zajít za lékařem, vypadáte moc unaveně.“

„Uvidíme později,“ usmál se zlehka Adrien Delmas.

Druhý den páter Delmas celebroid mši v kostele v Chapel-le-de-Lorette za přítomnosti většiny makistů všech možných směrů, rozmnožených o Couthurovu skupinu, o Camillu a Leu. Charlese nechali u matky Fauxové, jež připravovala s pomocí Píšťalky pro všechny skopové s fazolkami, které bylo mezi stále vyhladovělými mladíky proslavené. Paní Carnélosová, jejíž statek, stojící nad Lorette, sloužil jako pozorovatelná a sklad zbraní, čistila pánev po rybách z Garonny. Kolem budov se silnými zdmi byly vykopány zákopy, zřízené jako palebná postavení. Před střílnami okopů byly připravené lehké kulomety. Další byly schované za zdí, postavenou kolem studny u domu rodiny Fauxů.

Od zavraždění kapitána Lévyho toulouským gestapem se přidalo do řad odbojářů mnoho mladých lidí. Plukovník Becq-Guérin, jenž nastoupil po něm, pokračoval v započaté práci a cvičil v ovládnutí zbraní nové brance, zběhy z totálního nasazení, venkovany, dělníky i studenty.

Při návratu ze mše Lea s rozkoší nasála vůni skopového s fazolkami, jednoho ze svých nejmilejších jídel.

„Ach, to mám ale hlad!“ zvolala a pohládila si žaludek.

„Já taky,“ řekla Camille, již se již trochu vrátila barva do tváře.

Lea na ni šťastně a překvapeně pohlédla.

„To už jsou celá léta, co jsem tě neslyšela říct, že máš hlad.“

„Mám pocit, jako bych se znovu narodila. Když jsem se pomodlila, udělalo mi to dobře a vrátilo mi to odvahu. Cítím, že tady jsme v bezpečí.“

Stejně jako na té pasece v Landes, Lea se navzdory svatodušnímu teplému polednímu slunci zachvěla.

„Podívej, kdo za námi přišel.“

„Raoule!... Jeane!...“

Oba bratři objali svou přítelkyni s lehkým studem, který rozptýlila tím, že je k sobě se šťastným smíchem přitiskla. Jean nemohl potlačit výkřik.

„Ach promiň, já zapomněla... Bolíte to moc? Je to vážné?“

„Ne, ale ještě to cítím.“

„Jean měl velké štěstí. Kousek vedle, a dostal by kulku rovnou do srdce. Jsem rád, Camillo, to je úžasné, že se zase uzdravujete. Jak se má Charles?“

„Je tady se mnou.“

Za řeči došli na dvůr Fauxů, kde byly postavené stoly a lavice. Odbojáři už se k nim posadili a netrpělivě čekali, až jim donesou jídlo. Vstali, aby uvolnili místo oběma mladým ženám, ale Lea si šla radši sednout do stínu lípy s bratry Lefěvrovými. Camille si sedla vedle Charlese, jenž měl před sebou už plný talíř.

Oběd byl veselý a všemi hlasitě chválený. Když byly vystřídány hlídky, mohly dojít to, co jim laskavě nechali kamarádi. Aby jim paní Fauxová vynahradila malé porce, dala jim dvojitou porci koláče, který uměla stejně dobře jako své vyhlášené jídlo. Když přišla služba sklízet nádobí, Lea se vytratila a šla se schovat do stodoly, kam za ruku přitáhla Raoula.

„Dej mi pusu.“

„Ale... Co Jean?...“

„Mlč, ten je raněný... Dej mi pusu.“

Svalili se do sena a po nějakou dobu mysleli jen na potěšení z vlastních těl.

Za večera se makisté rozešli do svých táborů a páter Delmas odjel do Bordeaux na motocyklu, zabaveném jednomu automechanikovi z Langonu.

Výjimečně teplá noc na konci května onoho roku 1944 jako by celá patřila knězi, jedoucímu na svém stroji přes svahy pokryté vinicemi. Bylo letní dusno. Skvělé počasí pro vinice, ale katastrofální pro ostatní úrodu, která krutě trpěla nedostatkem vláhy. Několik zablesknutí dávalo naději na déšť, ale bouřka se vzdálila.

Cestou přes lesík v jednom údolíčku k Adrienu Delmasovi zavanula silná vůně mechu a máty a vlhký chlad z mlází. Tenhle přechod od pozemků, neustále přetvářených lidskou rukou, k zalesněným prohlubním, uzavřeným před sluncem, zarostlým nepřátelským houštím, záludnými kořeny, s dírami se zahnívající vodou a obývaným drobným zvířectvem, byl pro něj i po tolika letech pořád ještě překvapením. Tahle místa, jež díky kontrastu působila ještě divočeji, v něm vyvolávala náhlý neklid. Ani v nejteplejším létě člověk neměl chuť položit se do těch zlověstných stínů. Nepamatoval si, že by se tam byl kdy zastavil. Avšak ten večer jeho duše i srdce ladily s tím močálovitým a temným prostředím.

Pustil plyn na řídítkách motorky a stiskl brzdy. V teplotě té mašiny bylo cosi přátelského, co ho na chvíli zarazilo, než ji opřel o strom. Rozhrnul větve, šlahouny břečťanu a vnořil se do stínu pod stromy. Jeho nohy, bořící se do rašeliny, vydávaly mlaskavé zvuky. Cestu mu přehradil povalený zakrnělý dub. Sklesl na prohnílý kmen; neměl už sílu bojovat s beznadějí, která se ho zmocňovala. Od té doby, co ho jednoho rána ve Španělsku před těmi mladými lidmi, ještě téměř dětmi, které tam popravovali, náhle opustila jeho víra v Boha, nevytryskla mu z pálicích očí ani slza. Kolik bezesných nocí tak strávil a volal na pomoc toho Boha, ve

kterého již nevěřil a k němuž se nicméně denně modlil a pokoušel se těmi známými slovy obnovit svou okouzlenou víru! Svěřil se jednomu ze svých španělských přátel, také dominikánovi, a ten na něj pohlédl s velikým soucitem a sevřel ho do náručí.

„Lituji tě z celého srdce, ale nemohu pro tebe nic udělat. Prožívám stejné drama a je to pro mě tak kruté, že jsem pomýšlel na sebevraždu. Odvrátila mě od ní jen myšlenka na to, jakou bolest bych způsobil své matce.“

Rozešli se ještě sklíčenější. Od té doby o tom Adrien Delmas už nikdy nemluvil a pokoušel se na svou bídu zapomenout v různých akcích. Nedařilo se mu to. Jeho utrpení bylo tak velké, že úpěnlivě přivolával smrt. Možná teď nadešel okamžik, aby jí šel vstříc.

Smrt druhých, i smrt zrádců a vrahů, mu vždy připadala nesnesitelná. A přitom právě v těchto bahnitých temnotách dospěl k děsivému rozhodnutí: zabije Maurice Fiauxe a zabráni mu tím, aby udal makisty. Tím, že přijal toto strašné rozhodnutí, našel znovu tento muž – kněz, jenž před válkou bojoval proti trestu smrti – svůj dlouho ztracený klid v duši.

Vypracoval si plán: díky matce toho chlapce zná jeho adresu. Fiaux se před ním nebude mít na pozoru, a pak, bude příliš šťastný, že má možnost zatknout velitele odboje, který až dosud unikl německé i francouzské policii. Po vraždě nebude

čas na útěk a některý z pomahačů mladého milicionáře ho zabije.

Zklidněný vyšel z lesíka.

Druhý den se dobrovolně přihlásil, že popraví Maurice Fiauxe. Ti, kteří o něm věděli, že je kněz, se na něj dívali s ohromením, pak s hrůzou, a marně se ho snažili od jeho úmyslu odvrátit. Přesvědčoval je, že je jediný, kdo se může k oběti přiblížit a provést to s minimálním rizikem. Přinutil je poslechnout: dal na váhu svou hodnost v tajné armádě a rozkazy z Londýna. Podrobili se, byť neradi a plní smutku.

Podařilo se mu vynutit z nich slib, že ustoupí od popravy Mat-hiase Fayarda, jenž byl nyní ostře sledovaný.

Poslední setkání však odsunula neočekávaná okolnost: Večer 30. května odjížděl Fiaux z Bordeaux do Paříže. Podle jeho matky měl být zpátky nejpozději 6. června. Co bude dělat v Paříži? Má se tam setkat s Darnandem kvůli odměně za svou horlivost.

8. KAPITOLA

„Philémon objednává šest lahví sauterneského.“

Aristide nadskočil na židli, až málem utrhl knoflík radiopřijímače, kterým už pár minut kroutil a snažil se při svém šestém povinném poslechu chytit B. B. C. Bylo sedm hodin večer 2. června 1944.

„Opakuji: Philémon objednává šest lahví sauterneského.“

Už nebyl pochyb, byl to vzkaz „A“, určený jeho oblasti, který oznamoval, že vylovení je za dveřmi, a zároveň vyhlášoval pohotovost v odbojářských skupinách. Večer shromáždil generální štáb: Lancelota, Francoise s Jacquelinou, Danyho a Marcela. Svolal velitele skupin na tři hodiny do Guynemerovy ulice číslo 29 na bordeauxském předměstí.

Druhý den se všichni dostavili. Aristide promluvil s jedním po druhém a vydal přesné instrukce. Napřed přikázal Capdepontovi, zodpovědnému za železničáře, aby prováděli sabotáž na lokomotivách, na výhybkách, na semaforech i na telegrafních linkách na dvousetkilometrové trati. Pierre Roland ze skupiny z bordeauxského přístavu byl pověřen zničením elektroinstalací na ovládání min, umístěných Němci podél nábreží. Henri Mesmet hlásil, že Leon z Landes má pět set mužů připravených k boji, ale jen polovina z nich má

zbraně; důstojník od S. O. E., britských tajných služeb, ho uklidnil: do dvou dnů čeká tři letecké zásilky. Žádné podobné problémy neměl kapitán Duchez z Arcachonské skupiny, jeho muži byli dobře vyzbrojeni a dobře vycvičeni v používání těžkých zbraní: kulometů, minometů a pancéřovek. Čtyři delegáti od skupin z Lège, Andrenos, Facture a Arès měli všichni něco mezi sedmdesáti a stem řádně vyzbrojených mužů; po vlně zatýkání zbývalo už jen asi dvacet mužů z mérignacké skupiny, které mohl nabídnout Pierre Chatanet; jejich posláním mělo být přerušování telefonního vedení. Byli tam také velitelé skupin z La Réole, Bègles, Pessaku, Lermontu, z Bordeaux-Saint-Augustin a z Blaye. Dobrovolnické sbory Dédého Baska horečně očekávaly, kdy budou moci přejít k akci. Operace spočívala v co možná největším zpomalení postupu německých vojsk, rozmístěných na jihozápadě, směrem k místu vylodění, jakmile bude známo.

Při odchodu z Caudéranu se usídlila v srdcích všech zúčastněných veliká naděje. Veliká naděje, a také veliká netrpělivost. Té hrstce mužů, kteří se nechtěli smířit s porážkou, se po čtyřech letech okupace najednou zdálo to několikadenní čekání příliš dlouhé.

Lea dokončila koupel a rozmáchlým pohybem vychrstla vodu z umývadla na dvůr.

„Hej! Dejte pozor!“ Jako by strnula v půli pohybu.

„Copak, jste jak solný sloup!“

Z ohromení ji vytrhl až výbuch smíchu. Umývadlo padlo na zápraží a odprýskly z něj úlomky modrého emailu. „Francoisi!“

Ten přidušený a divoký výkřik zasáhl Taverniera přímo do podbřišku. Když ji zachytil v letu, zcela necivilizovaně vyjekl.

Tak ona je tady... a žije... a hřeje... a je cítit špatným mýdlem a tou svou typickou vůní kvetoucích třešní.

Očichával ji jako zvíře, hryzal ji do krku, čuchal jí vlasy, lapal rty po jejím jazyku... Ona se o něj beze studu třela a její zasténání ještě zvýšilo jeho touhu... Odstrčil ji a přidržel si ji na vzdálenost paží, déle by byl svou touhu nesnesl. Hltal ji nenasytným pohledem... Ach! Jak mu scházela. Vzpomínka na její tělo mu působila bezesné noci s bolestnými erekcemi, jež nedokázala utěšit ani jeho ruka, ani přívětivé vojenské zdravotnice z anglické armády. Zpočátku ho bavilo, jak silně je vzrušený kvůli jedné nesnesitelné holce, a navíc tak vzdálené, ale jak běžely měsíce, přivádělo ho to k zuřivosti, které využívaly mladé Britky nebo londýnské děvky. Jakmile se jí dotkl, opouštělo ho všechno vžité společenské chování... Přepadala ho touha po znásilnění... žádné mazlení, žádné přede hry... vzít si ji... tady... na tom venkovském dvoře, za výsměšných a závistivých pohledů makistů, kteří předstírají, že se zajímají o údržbu svých stenů, jejichž fungování v duchu kontrolovali, aby se nenechali vzrušit:

„Naplníme zásobník tak, že přiložíme zbraň k zásobníku tak, že západka (f) se zasune do otvoru (g). Čtyři prsty levé ruky položíme na páku (a) tak, aby prsteník byl v otvoru (b) v páce a ukazováček na pojistce (c). Sklopíme patku (d), na níž spočívá malíček, a pravou rukou zasuneme do otvoru (e) náboj nábojnicí napřed. Prostředníkem přiklopíme patku a zatlačíme, aby se dal zasunout nový náboj. Opakujeme, dokud není nabito dvacet osm nábojů...“

Jednomu z nich se rozsypaly náboje. Celý červený je posbíral a zmizel. Většina jeho kamarádů odešla za ním.

Na prahu statku stála Píšťalka a s rukama v bok pozorovala souhlasným pohledem mladý pár. Nedá se nic dělat, tihle dva jsou stvořeni jeden pro druhého! Tu krásnou a drzou dívku, která na muže pohlížela zároveň nevinně i mlsně, mohl zkrotit jedině takovýhle veliký halama se způsoby pytláka. Už aby Lea s tou jemnou paní d'Argilat

odjela do Švýcarska, nebo se tady chlapci kvůli ní ještě nakonec začnou zabíjet.

„Hej! Miláčkové, tohle není nejlepší místo na špásování, máme tu spoustu pěkných klidných koutů. Hej, no tak!... Slyšíte mě?...“

„Promiňte, madam,“ řekl Francois Tavernier a vytrhl se ze svého opojení.

„Nemusíte se omlouvat, kdybych já byla krásný mužský vedle takovéhle samičky, chovala bych se stejně... a dokonce bych nezůstala trčet na dvoře, ale rychle bych šla cukrovat do té horní sušárny na tabák, tam, co je složené ložské seno.“

„Děkuji, madam, za milou informaci. Leo, vy víte, kde je ta sušárna na tabák?“

„Pojďte.“

Píšťalka se dívala, jak odbíhají po šterkové cestě.

Těch pět set metrů, dělicích sušárnu od statku, jim připadalo nekonečných. Ve spěchu klopýtali ve vyjetých kolejích, kleli a smáli se, nohy se jim podlamovaly. Jednou paží ji držel v pase, ve druhé nesl tlumok a pušku. Dveře byly zavřené zrezlým zámkem. Urazil ho pažbou své pušky.

Dolehla na ně omamná vůně sušeného tabáku a čerstvě pokosené trávy a definitivně jim rozbouřila smysly. Odhodil tlumok i pušku, strhl si sako a zatlačil Leu do sena. Padli společně do měkkého a zápasili, netrpěliví zmocnit se těla toho druhého. Spojili se bez něhy, se zoufalou prudkostí, vyráželi krátké výkřiky. Rozkoš je zaplavila a zmítala jimi jako mocná vlna, strhla je do hloubky a pak je vyvrhla, jakoby vymknuté z kloubů a neukojené.

„Svlékni se.“

Aniž z ní spustil oči, svlékl si šaty. Nahý, se vztyčeným pohlavím, šel zaklínit dveře puškou. Teď už nechtěl být nikým rušen. Dá si na čas, aby si užil toho povolného těla.

Když konečně ukojil svůj veliký hlad po ní, bylo dost pokročilé odpoledne. Nevyměnili si spolu jiná slova než ona

tolikrát opakovaná banální slůvka lásky. Někdo zabušil na dveře. Rychle se chopil své pušky.

„Co se děje?“

„Pane majore, to jsem já, Finot, řekli mi, že jste tady.“

Tavernier odložil pušku a začal se oblékat.

„Co chcete?“

„Musíme jít, pane majore, jestli nechcete zmeškat letadlo.“

„Kolik je hodin?“

„Čtyři.“

„Proboha! To jste pro mě nemohl přijít dřív?“

„Nikdo nevěděl, kde jste, pane majore!“

Lea, pořád nahá, ho vleže, opřená o lokty, pozorovala.

„Ty odjíždíš?“

„Já jen využil jedné mise tady v kraji, abych se s tebou mohl vidět. Na Montillaku nikdo nevěděl, nebo mi nechtěli říct, kde jsi. Naštěstí jsem si vzpomněl na paní Lafourcadovou a její syny. Maxime byl tak hodný, že zatelefonoval, a tak jsem tě našel.“

„Jenže zase odjedeš?“

„Ano, ale vrátím se.“

„Pane majore!“

„Už jdu.“

„Francoisi!“

„Pst, děvčátko... žádný pláč, žádné slzy. Všechno dobře dopadne, válka brzy skončí.“

„Ale... ani jsme neměli čas spolu mluvit!“

„Já vím, lásko, promluvíme si později.“

Zdvihl ji a podržel ji přitisknutou k sobě, tak křehkou v její nahotě.

„Polib mě...“

„Pane majore!“

Když od ní odstoupil, cítil v ústech chuť soli. Nevěděl pořádně, jestli to byly slzy její, nebo jeho vlastní.

Pak se řítíl po svahu ke statku a strkal před sebou svého šoféra. Tam ho čekal starý černý mercedes, do něhož se vrhl.

Auto vystartovalo. Ohlédl se. Na prahu dveří stála nějaká mladá žena, která se podobala Camille d'Argilat, držela za ruku malého chlapce a prudce na něj mávala.

Francois Tavernier, kterého shodili padákem den předtím kvůli misi, týkající se vylovení, nastoupil v noci na palubu britského armádního Blenheimu, startujícího směrem na Londýn.

Když Lea v noci sešla se zarudlýma a zapadlýma očima ze sušárny tabáku, přišla jí Camille naproti, něžně ji objala a řekla prostě:

„Ty máš ale štěstí.“

Vešly do statku a držely se za ruce. Koneckonců si Lea na ten život v ilegalitě a bez pohodlí zvykla, i když si čas od času stěžovala na drsnost prostředí a na nedostatek soukromí. Naopak Camille, jež si nikdy nestěžovala, začínala už tím těžkým životem trpět. A nadto se obávala, že na ležení zaútočí Němci. Její zdraví se zlepšilo, ale byla někdy tak zesláblá, že nebyla schopna ani jít. Posilovala ji jen víra v Boha a myšlenka na syna a na manžela.

Vzkaz „B“, Aristidem a jeho muži tolik očekávaný, byl vyslán v noci z 5. na 6. červen jako jeden ze tří set, vysílaných onoho večera francouzskou sekcí britské tajné služby S. O. E. jejím důstojníkům. *Růže za uchem* oznamovala spojenecké vylovení v Normandii a mobilizaci celého francouzského odboje.

Okamžitě byly zahájeny připravené operace: od svítání byly rychle distribuovány zbraně, trpělivě skladované po stodolách, sušárnách tabáku, vinných sklepích a jeskyních; byly přerušeny podzemní kabely, spojující generální štáb generála von der Chevallerie, velitele 1. armády, dislokované v Bordeaux, se základnou v Mérignaku a s kasárnami německých vojsk, a později i kabely spojující luftwaffe s dělostřeleckými bateriemi v Chutu. V nádražním depu v Pessaku zničil Pierre Chatanet se svými muži trhavinou devět

lokomotiv, čímž o několik dní zpozdil odjezd tří tisíc německých vojáků na frontu v Normandii; také přerušili spojení Lacanau – Saint-Louis. Georgesova skupina zase vyhodila do povětří železniční trať mezi Le Puy a Lonzakem, železniční most mezi Montendre a Chartressakem, přerušili telefonické linky německé armády v Souge, zničili osm vysokonapěťových sloupů u Ychoux a tři v Boir. V téže době nádražáci Fernanda Schmaltze, popuzení „konkurencí“ Georgesovy skupiny, přiložili své polínko a poslali Aristidovi hlášení o osmačtyřiceti hodinách vlastních akcí: „Poblíž Pons vykolejil transport německých vojsk. Zničení železničního mostu u Fléaku. Vykolejení německého vojenského transportu po srážce se soupravou cisternových vagonů u Bordeaux. Tato poslední akce vyvolala na trati obrovský požár a způsobila vážné ztráty na straně Němců, zejména smrt jednoho kapitána a jednoho kaprála. Třiatřicetitunový jeřáb, vyhozený do povětří dynamitem, spadl na parní lokomotivu, což způsobilo přerušení trati. Jeřáb i lokomotiva jsou mimo provoz. Přerušená železniční trať v Soulaku...“ Arcachonská skupina, řízená majorem de Luzem a kapitánem Duchezem, vyhodila do povětří dva sloupy vysokého napětí, čímž připravila o elektřinu jižní část železniční sítě, také byly zničeny telefonické a telegrafické kabely lázeňského střediska a to tím bylo odříznuto od zbytku světa; Dédé Bask a Leon z Landes neustále napadali německé konvoje, které se po vedlejších silnicích snažily dostat k nor-mandským plážím.

Navečer 6. června na statku v Carnélos poslouchali i přes rušení, díky němuž byl občas sotva slyšitelný, hlas, jenž byl po čtyři roky nositelem francouzské cti:

„Hlavní bitva je zahájena!

Po tolika bojích, válečném běsnění a bolestech nyní nadchází definitivní střet, očekávaný s takovou nadějí. Je to, samozřejmě, bitva o Francii, je to bitva Francie!

...Pro syny Francie, ať jsou kdekoliv a ať jsou kdokoliv, je samozřejmým a posvátným úkolem bojovat všemi prostředky, které mají k dispozici. Jde o to zničit nepřítele, jenž rdousí a zneucťuje naši vlast, nepřítele nenáviděného a bezectného.

Nepřítel udělá vše, aby unikl svému osudu. Zuřivě se bude držet naší země tak dlouho, jak jen to bude možné. Avšak je již hezký čas pouze ustupující šelmou...

Národ, který bojuje se svázanýma nohama i rukama proti utlačiteli, ozbrojenému až po zuby, musí zachovávat v bitvě dokonalou disciplínu..."

Zvuk zanikl, posluchači zaslechli až konec projevu generála de Gaulla:

„Bitva o Francii začala. V národě, ve vládě i v armádě je již jen jediná a jednotná vůle, jediná a jednotná naděje. Aby se za těžkým mrakem naší krve a našich slzí znovu objevilo slunce naší velikosti.“

Když zazněla Marseillaisa, všichni zcela přirozeně vstali. Někteří plakali a ani se nesnažili slzy skrýt. Později, po různých doporučeních člena štábu vrchního velení spojeneckých expedičních sil, určených obyvatelstvu, nacházejícímu se v zóně vylodění, si vzal slovo Jacques Duchesne v pořadu „Francouzi hovoří k Francouzům“:

„Není to náhodou, přátelé, že dnes večer neuslyšíte ‚Dnes, 277. den od invaze, atd.c Není to opomenutí, že neuslyšíte ‚1444. den boje francouzského lidu za osvobození‘. Bylo třeba 1444 dní, aby toto osvobozování začalo. Avšak tyto dvě formulace už nikdy neuslyšíte.“

Všichni zatleskali tomu „už nikdy“. Ještě trochu trpělivosti, a už nikdy nebudou mít strach, nebudou se muset schovávat. Ještě pár dní, pár týdnů, a budou se moci vrátit domů, pustit se znovu do vinic, jít do továren, do kanceláří,

prostě začít pracovat. Za jeden nebo dva měsíce se vrátí vězni, možná to stihnou do vinobraní... Oné noci se na statku Antoina Carnélose všem zdály pěkné sny. Německý útok se nedal předvídat.

Toho brzkého odpoledne 9. června bylo dusno a zataženo. Lea s Charlesem sestupovali se smíchem z Candaleského lesa, vyhladovělí po dlouhé procházce, během níž hledali lesní jahody. Našli jich asi deset, sotva zralých, a spravedlivě se o ně rozdělili. Hošík Leu zbožňoval. Chovala se k němu jako k mladšímu bratrovi, hrála si s ním s dětskou vážností. Rozhodli se, že si udělají piknik, ale svačina, kterou jim připravila paní Fauxová, byla už dávno snědená. Proto se vraceli dřív, než měli v úmyslu, a doufali, že na statku dostanou nějaké zbytky od oběda.

Už cítili vůni každodenního skopového s fazolkami, kterého Lea, i když bylo velmi lahodné, už začínala mít plné zuby. Náhle zaslechli dávku ze samopalů a strnuli na místě.

„Oni si hrají,“ pronesl hošík s vážnou tváří někoho, kdo ví.

„Já myslím že ne. Počkej, zůstaň tady... nikam nechod', jdu se podívat.“

„Ne, já chci jít s tebou.“

Další dávka, pak ještě jedna.

„To je od statku!... Slib mi, že tu zůstaneš, přivedu ti mámu.“

Seběhla po svahu, schovala se za silnou třešň, přecházející nad carneloským statkem... asi sto metrů daleko se v obilném poli objevily šedé přílby německých vojáků. Doprovázely je milicionáři, rozeznatelní podle modrých uniforem a černých přileb. Jeden z nich s výkřikem vstal, pak padl a polámal svou vahou křehké obilné stvolky. Ze statku se ozývala hustá palba. Z horních oken kropily pole lehké kulomety Daniela Fauxe a jeho kamarádů... Muži padali... Přicházeli další. Za jedním z oken v přízemí klečela Camille s

puškou a střílela. Charlesi!... Charlesi... kde jsi?... Nic se mu nemůže stát, je s Leou... Před kmenem třešně proběhlo několik makistů. Lea se rozběhla za nimi. Skryli se na okraji lesa a hodili směrem k nepříteli několik ručních granátů.

„Leo! Leo!“

„Sakra, ten mrňous!“

Charles, vyděšený střelbou a výkřiky, se rozběhl dolů mezi stromy. Lea se vrhla za ním. Strach dodával jeho nožkám křídla. Zběsilá střelba pokračovala.

„Charlesi... Charlesi.“

Neslyší. Řítí se jako čertík. Zastav se. Prosím tě, zastav se... Zaběhl za roh zdi. Zmizel jim z pohledu. Pane Bože, ochraňuj ho!

„Mami! Mami!“

„Charlesi.“

Camille zakřičí jako zvíře. Pustí svou pušku, vrhne se mu naproti. Píšťalka se ji snaží zadržet. Camille se vzpírá, křičí. Náhle nastane veliké ticho. Dítě stojí na dvoře. Lea zaběhla za roh. Někdo ji přitlačil k zemi. Na prahu statku se objevuje Camille... s napřaženýma rukama běží k dítěti, které jí utíká naproti... jak jsou krásní... užuž si padnou do náručí... je to jako nějaký velmi pomalý balet. Charles se zatočí. Na jeho bílé košilce se rozstříkne červený květ, jeho ruce pomalu zamávají ve vzduchu, zapotácí se... jedna z jeho bílých ušmudlaných plátěnek mu sklouzne z nohy, z jeho otevřené pusy nevychází žádný zvuk. Ale Camille dobře vidí, že ji volá. Neboj se, já jsem tady. Maminka je tady, můj maličký. Pozor, ať neupadneš. Ach! Miláčku! Neudělal sis bebičko?... Teče ti krev!... To nic. Ach!... já už tě nevidím. Něco teplého mi teče po čele... po rtech... je to slané... Kde jsi. Á, tady jsi!... Ty ležiš na zemi?... Pravda... upadl jsi... Nebolí tě to? Maminka ti to ošetří... Ty jsi ale statečný... nepláčeš. Počkej, já tě zdvihnu. Jak jsi těžký. Víš, já nejsem moc silná. Zavolám Leu. Ona mi přijde pomoci...“

Lea vidí, jak rty v zakrváceném obličejí vyslovují její jméno. Zmítá sebou, aby odpověděla na to němé volání. Jean Lefèvre ji vší silou tiskne k zemi.

„Pusť mě! Camille mě potřebuje!“

„Nedá se nic dělat.“

Kolem matky a dítěte sviští kulky. Tělo mladé ženy dopadá na tělíčko jejího syna. Lea se vymaní Jeanovi. Doběhne k nim zároveň s Píšťalkou, která táhne Camillu k domu. Píšťalka padá... Lea zdvihne Charlese a utíká s ním k lesu... Běží... neodvažuje se na něj podívat. Po prstech jí stéká krev... Běží...

Běžela až do Deymieru. Tam ji vzala k sobě žena, které zabili syna v roce 1940. Paže a nohy měla rozedrané trny, šaty potrhané. Žena jí jemně vzala z rukou dítě.

„Žije.“

Do Lorette došel rozkaz k ústupu kolem šesté večer. Němci nasadili těžké dělostřelectvo. Skupina podminovala celé ležení a vytratila se i s raněnými do lesa. V opuštěném statku nechali mrtvoly Camilly a Píšťalky, nad nimiž se před odchodem pokřižovali a poklonili. O několik okamžiků později nepřítel obklíčil dům. Střecha, vyhozená do vzduchu výbuchem trhaviny, se zřítila na útočníky.

Nepřítel utrpěl těžké ztráty: bylo zabito čtyřicet osm Němců a dvacet osm milicionářů. Partyzáni se přeskupili k Lamot-he-Landerronu. Asi patnáct raněných bylo odvezeno do bezpečí. Všichni však to štěstí neměli.

Robert Liarcou s rozdrčenou nohou byl i přes statečnost Reného Fauxe, který ho s poraněnou patou schoval, nakonec objeven. Vytáhli ho ven na štěrk. Německý ošetřovatel mu omotal zraněnou nohu hrstí slámy a zavázal mu ji mezi dvě prkýnka. Hodili ho v bezvědomí do nákladáku, kde byly na hromadě židle, potraviny a bicykly. Zavezli ho do školy v La Réole, kde sídlilo gestapo. Setkal se tam se svým společníkem Paulem Gérardem, z něhož crčela krev; všechny

čtyři údy měl rozdrčené. Objevili ho u Fauxů. Němci se na něm vyřádili. Zemřel v noci, po několika ranách dýkou od jednoho milicio

náře. Jeho tělo odvezli v pytli a hodili do společného hrobu, vyhloubeného na břehu Garonny.

Když pro něj za svítání přišli, myslel Robert Liarcou, že ho vedou na popravu. Po zastávce na gestapu v Langonu ho zavezli do pevnosti Hâ, kde zůstal bez ošetření v péči dvou odbojářů, raněných jako on: Laforesterieho z Puisseguinu a Marcela Guinota z Bergeraku. O pár dní později ho strážní odvěkli na ošetřovnu, kde ho měl prohlédnout doktor Poinot. Když viděl, jak vážně je zraněný, pokusil se přesvědčit velitele pevnosti, aby nechal mladíka odvézt do nemocnice. Velitel s tím souhlasil až po tom, co se Robertovi pětkrát nebo šestkrát spustilo silné krvácení. Nohu mu amputovali 14. července v nemocnici v Béquetu poté, co zůstal třicet tři dnů bez ošetření. V srpnu ho odvezli zpátky do pevnosti Hâ.

Ten se z toho aspoň dostal. Tři jeho kamarády, uvězněné jako on v La Réole, deportovali. Nikdy už se nevrátili. Jmenovali se Bolzan, Labory a Zuanet.

Charles ztratil mnoho krve, ale přesto, že vypadal křehce, měl silnou náuru. Z poranění na rameni se velmi rychle zotavil.

9. KAPITOLA

Maurice Fiaux byl spíše překvapený než nedůvěřivý, když uviděl na prahu pátera Delmase. Krátce omrkl ulici a přikázal svým osobním strážcům, aby je nechali o samotě.

„Ve společnosti kněze mi nic nehrozí, vidíte?“ řekl s výsměšným úsměvem.

„Co mi chcete?“

„Německo má válku prohranou. Lidé jako ty budou zastřeleni. Ale do té doby vás potřebujeme. Londýn mě pověřil, abych ti učinil návrh. Když budeš souhlasit, mohu ti zachránit kůži.“

Fiaux hleděl na dominikána pochybovačně.

„Kdo mi zaručí, že na mě nelíčíte past?“

Adrien Delmas na něj pohlédl s opovržením.

„Máš mé slovo. Má starost je ušetřit lidské životy. Pojď se se mnou projít. Nechci riskovat, že tvoji přísluhovači uslyší, co ti mám říct.“

Maurice Fiaux zaváhal a pak se náhle rozhodl.

„Jak chcete, otče... ale budu se muset nechat sledovat.“

„Na tvém místě bych to nedělal.“

„Dá se na tom něco vydělat?“

„Možná,“ řekl Adrien Delmas a stěží skrýval své znechucení.

„Tak dobrá, jdeme. V každém případě jsem dost velký na to, abych se ubránil sám,“ ušklíbl se Maurice Fiaux a ukázal pod sakem působivou pistoli parabellum.

Cestou dolů po schodišti se potkali se dvěma mladíky, kouřícími na podestě.

„Když nebudu do hodiny zpátky, dejte zprávu komisaři Poinsovovi. Řekněte mu, že jsem měl schůzku s jednou důležitou osobou z odboje, která nám foukla z tábora Mérignac, on už bude vědět.“

„Nechceš, abychom šli s tebou?“

„To není nutné.“

Toho podvečera 9. června bylo velmi dusno. Na rue de la Porte-Dijeaux bylo trochu rušněji, právě končila pracovní doba v kancelářích. Děti s bledou pletí čvachtaly ve špinavé vodě ve stružkách kolem chodníků.

„Kam jdeme?“

„Na nábreží, tam je klidněji.“

Na tváři Maurice Fiauxe se objevilo zaváhání.

„Dal jsem své slovo,“ řekl kněz hořce.

„To, co mi máte říct, musí být dost důležité, když jste riskoval, že vás poznají a zatknou. Viděl jste se s vaší kouzelnou neteří? Říkali mi, že si hraje na válku někde pod La Réole. Počkejte... zapomněl jsem, kde. Jo! Už si vzpomínám. V Lorette. Je to tak, že ano? Nikdy bych nevěřil, že se mladá dívka z dobré bordeauxské rodiny bude stýkat s komunisty. Vypadá to, že taky z paní d'Argilat se stala komunistka. Říkali mi, že ten její chlapec zpívá *internacionálu*. Ale tomu jsem nechtěl věřit. Syn hrdiny z Londýna! Je pravda, že vy jste jim moc dobrý příklad nedal. Už v době, kdy jste chodil za šéfem mé mámy, jste měl bolševické myšlenky. To je u katolického kněze divné. Ještě štěstí, že nejsou všichni jako vy!“

„Je jich mnohem víc, než si myslíš.“

„My o nich víme. Pamatujete si na pátera de Jabruna? To byl jezuita. Byl to váš přítel?“

„Ano.“

„Prý umřel vloni v Buchenwaldu.“

Takže on je mrtvý. Louis de Jabrun, s nímž před válkou tak často celé hodiny diskutoval o traktátech Mistra Eckharta, o *Vyznáních* Jacoba Boehma nebo o svatém Augustinovi. Zase trochu té soli země, která zmizela.

„Pokud jde o pátera Dieuzaida a abbého Lasserra, na jejich místě bych se už modlil.“

To bys možná opravdu měl, pomyslel si Adrien Delmas s černým humorem.

V tichosti kráčeli po Richelieuově nábřeží, po Alsasko-lotrinské třídě. Otec Delmas zabočil do rue de la Porte-des-Portanets.

Po několika krocích se náhle Fiaux znepokojeně zastavil. Ruka mu zabloudila k pažbě pistole.

„Pusť to! Tohle je jen skromná francouzská pistolka, ale střílí dobře.“

„Vy jste se zbláznil! Co mi chcete?“

„Jdi dovnitř.“

Hrubě ho postrčil do pochmurného vchodu kdysi nádherné budovy z 18. století. Do poschodí vedlo kamenné, odporně špinavé schodiště.

„Kam jdeme?“

„Do druhého poschodí, dveře na konci. Nestrkej si ruku do kapsy.“

Žádné schodiště mu nikdy nepřípadalo tak příkré. Fiaux po něm stoupal jako v křeči a čekal, i když tomu vlastně nevěřil, že dostane kulku do zad. Adrien Delmas zdvihal nohy s námahou, celý zbrocený potem.

„Není zamčeno, jdi dál.“

Po té špíně venku se místnost zdála neobyčejně čistá. Celé zařízení tvořilo polní lůžko, stůl, vojenský kufr a dvě židle.

„Posaď se,“ řekl dominikán a vzal mu pistoli.

„Ne.“

„Posaď se,“ vzdychl Delmas a posadil se na jednu židli. Fiaux, bledý, ale s pevným pohledem, poslechl.

„Co mi chcete?“

„Zabít tě.“

Tupě se na něj díval s otevřenou pusou. Po bradě mu stékala slina. Prsty zaťal do sedadla židle, nohy mu změkly. Začal se třást.

„Na to nemáte právo.“

„A tys měl právo zabíjet, mučit a udávat?“

„Já poslouchal rozkazy!“

„Já taky.“

„Ne, to není pravda!... Vy chcete chránit svou rodinu...“

„Mlč. Jestli jsi věřící, poruč svou duši Bohu.“

Maurice Fiaux sklouzl se židle a padl na kolena.

„Ale vy mě nemůžete zabít!... Vy ne!“

„Ale mohu. Jestli je to hřích, беру ho na sebe.“

„Moc vás prosím, znal jste mě jako kluka... Pomyslete na mou mámu... Co řeknete mé mámě?“

To je pravda, on má matku... Rychle s tím skoncovat.

Fiaux před ním byl už jen uzlíčkem strachu, z něhož se linul odporný zápach. Chudák kluk, pomyslel si a stiskl spoušť. Kulka pronikla do levého spánku a zabila ho okamžitě.

Adrien Delmas pohlížel na své dílo bez zjevného pohnutí. Obrátil mrtvolu a prohledal jí kapsy. V portmonce z krokodýlí kůže se zlatými rohy našel seznam partyzánských skupin z Gironde a téměř v každém případě i jméno velitele a počet mužů. Skupina z Lorette byla červeně zakroužkována s číslem 9, u těch v Libourne, Targonu, Villandrautu a Podensaku byly červené puntíky. Jestli mají Němci tenhle seznam, je s odbojem na jihozápadě konec. Aristide musí být co nejdříve informován.

Před odchodem udělal nad mrtvolou mechanicky znamení kříže.

Pozdě v noci páter Delmas našel velitelské stanoviště Angličana, který se od vylodění denně přemísťoval. Tam se dozvěděl o útoku na skupinu v Lorette a o smrti Camilly a Píšťalky. O Lee a malém Charlesovi se nevědělo nic, jen to, že Charles byl zasažen zároveň se svou matkou. Zmizeli v okamžiku, kdy Němci zaútočili.

Tyto zprávy, i když mu je šetrně sdělil Leon z Landes, byly pro dominikána dalším šokem; pocítil náhlou slabost. Vrhli se k němu, aby ho podepřeli, a on se vztyčil. Proč toho d'ábla nezabil už dřív? Proč s jeho zabitím dva dny váhal? Kvůli němu, kvůli těm pitomým skrupulím zemřely dvě ženy a jedno dítě a další byli zranění nebo ve vězení. A kdo ví, jestli zítra, nebo dokonce ještě téhle noci nečeká jiné stejný osud, protože on váhal připravit o život jednoho lumpa?

Zmořeně podal hlášení o popravě Maurice Fiauxe. Po jeho strohých a přesných slovech zavládlo bolestné ticho.

„Já jedu do La Réole a pokusím se zjistit, co je s Leou a s Charlesem. Máte nějaký vzkaz, který tam mohu předat?“

Všichni věděli, že je zbytečné ho zdržovat. Dédé Bask ho s jedním mladým odbojárem doprovodili až za vesnici, kde jim hlídka předala kolo.

„Odpočiňte si, Otče, pojedete tam později.“

„Ne, musím tam teď. Sbohem, přátelé.“

Dédé Bask za ním starostlivě hleděl, jak odjíždí do tmy.

Když dojel Adrien Delmas na dohled střech La Réole, už bylo několik hodin světlo. Sešel pěšky po svažitých uličkách do centra a strkal kolo před sebou. Na náměstí Jeana Jaurèse vešel do hotelu Terminus. O něco výš čněla nad Garonnou škola, sídlo gestapa. V tomhle hotelu měl nechat vzkaz převaděč do Švýcarska.

Těžce dosedl na jednu ze židlí v restauraci. Číšnice, aniž ji o to požádal, před něj položila ošatku chleba a plátek paštiky.

„Dáte si sklenku vína?“

„Když myslíte...“

Dívka se vrátila s otevřenou lahví a skleničkou. Zatímco mu nalévala, zeptal se jí:

„Mluvila jste s Helenou?“

Než odpověděla, rychle si ho s úlevou omrkla.

„Ano, bude tu brzy.“

To znamenalo, že pro odjezd Camilly a jejího syna je všechno připraveno.

„Není vám dobře?... Jste celý bledý!“

„Ne, ne, to nic... jsem jen trochu unavený. Kdy přijde?“

„Ještě nevím. Myslím, že brzy.“

V tuhle hodinu bylo v restauraci pusto. Pootevřenými dveřmi do kuchyně k nim doléhalo řinčení nádobí.

„Musím prostříit na oběd,“ řekla nahlas. „Neměl byste se ukazovat ve městě; víte, co se tu stalo včera?“ zeptala se potichoučku.

„Vím. Kolik zabitých?“

„Mluví se o dvou nebo třech ženách a jednom malém chlapci.“

„A nějaké ranění?“

„Asi patnáct.“

„Kde jsou ostatní?“

Z kuchyně se ozval nějaký hlas.

„Germaine, máš zpoždění. Prostírej.“

„Ano, už jdu... Jsou mezi Mongauzy a Lamothe-Landerronem.“

„Germaine...“

„Už jdu, už jdu. Jen skasíruju pána.“

„Tumáte, děkuju. Drobné si nechte.“

„Děkuju, pane.“

Adrien Delmas vyšel ven a vzal si kolo. Před zavěšeným mostem se potkal s německou patrolou. Nasedl na kolo a vydal se po silnici na Marmande. Padesát kilometrů, které ujel v noci, cítil v nohou. Dlouho už šlapat nevydrží. Jel cikcak až do Mongauzy. S rudým závojem před očima a s brunátným obličejem dojel před kostel. Všechno se s ním zatočilo; srdce mu mohlo vyskočit z hrudi. Jak padal, spatřil strachem zkroucený obličej člověka, kterého zavraždil.

Přišel k sobě ve farářově posteli. „Vy jste mi ale nahnal strachu, pane.“

„Jsem tu už dlouho?“

„Tři dny.“

„Musím jít.“

„Ať vás to ani nenapadne! Doktor říkal, že je to s vámi velmi vážné. Přejde zase dneska. Ale pane!... Lehněte si... Dobře vidíte, že nemůžete vstát.“

„Jenže musím.“

„Nevím, proč tolik chcete odejít, a ani to nechci vědět. Ale tady jste v bezpečí a jak doktor, tak učitel, který mi pomáhal vás sem vynést, jsou osoby, kterým se dá věřit.“

Adrien Delmas pohlédl na toho chlapíka v ošoupané zelené sutaně, na níž scházelo pár knoflíků. Byl to hodný chlap, venkovský farář. Co by asi udělal, kdyby věděl...

„No! Vidím, že už je vám líp. Nemluvte! Napřed si vás poslechnu. Kdy nabyl vědomí, pane faráři?“

„Myslím tak před čtvrtodílkou.“

Lékař nemocného pečlivě vyšetřil. Byl starý a dávno asi už měl být v penzi. Jeho ruce s dlouhými kostnatými prsty se přesnými jemnými pohyby dotýkaly hubeného těla Adriena Delmase. Když skončil, pečlivě složil stetoskop a obřadně si otíral brýle, až se to knězi začínalo zdát dlouhé.

„No tak, pane doktore, nenapínejte nás.“

„Není to slavné. Kolik je vám let?“

„Pětapadesát.“

„Drahý příteli, vy máte srdce jako člověk mého věku, navíc vyčerpaný. Musíte si bezpodmínečně odpočinout. Předepíšu vám pár léků a doufám, že je lékárník bude mít. Dal bych vám je, jenže všechno jsem rozdál už hezky dávno, a to, co se tady tuhle stalo, úplně vyčerpalo všechny moje zásoby.“

„Myslíte tu přestřelku s partyzánskou skupinou...“

„Ano. Hodně jich bylo pěkně zřízených.“

„Byly mezi nimi nějaké ženy?“

„Raněné? Ne. Dvě nešťastnice tam zabili.“

„A dítě?“

„Žádné dítě, ani mrtvé, ani živé, jsem neviděl.“ Adrien Delmas zavřel oči a přitiskl si ruce na prsa.

„Už radši nemluvte, moc vás to unavuje.“

„Pane doktore, ještě jedno slovo. Neslyšel jste tady po okolí něco o dívce s malým dítětem, kteří se někde schovali?“

„Ne. Vím leda o jednom mladém makistovi, zraněném na hlavě, který bez ustání opakuje: Leo, nechod' tam, Leo, nechod' tam.“

„Ji právě hledám. Je to velmi hezká dvacetiletá dívka.“

„Ne, žádnou hezkou dívku jsem neviděl. Proč ji hledáte? Je to vaše příbuzná?“

„Ano, je to moje neteř.“

„Že jste to vy, tak se poptám. Mě tady všichni znají. Když budou něco vědět, řeknou mi to. Ale pod jednou podmínkou: že vy zůstanete v klidu.“

„Slibuju.“

„Dobrá. Když se něco dozvím, řeknu to panu faráři.“

„Děkuju, pane doktore,“ zamumlal ještě dominikán, než omdlel.

„Chudák chlap, moc času už bych mu nedával. Modlete se za něj, pane faráři. Ten se asi něco natrpěl, že je takhle opotřebovaný.“

„Máte ponětí, kde by mohla být ta dívka s dítětem?“

„Ne. Ale pojedu až do Jauguenaux, tam, co se starají o ty raněné. Zastavím se zase večer. Na shledanou, pane faráři.“

„Na shledanou, doktore.“

„Dobře se o svého nájemníka starejte.“

Lékař měl čas přijít až druhý den. Tvářil se rozrušeně.

„Nikdo nic neví. Naposledy, co je viděli živé, bylo v okamžiku útoku na statek. Dítě bylo mrtvé nebo zraněné. Někteří říkají, že je možná Němci hodili do hořící budovy. Momentálně je to tam ale hlídané, nikdo k domu nesmí.“

Adrien Delmas poslouchal, neschopen vyslovit jediné slovo.

„Proč by to dělali? Jsou to přece vojáci, ne zvířata.“

„Drahý pane faráři, ti jsou horší než zvířata! Oni jsou tím nečistým zvířetem, o kterém mluví vaše písmo.“

„Co se stalo, pane doktore? Vypadáte celý bez sebe.“

„Stalo se, pane faráři, že vyvražдили všechny obyvatele z jedné vesnice v Limousinském kraji.“

„To snad není možné!“

Avšak slzy, stékající po staré tváři, říkaly, že je to pravda. Farář se pokřižoval a položil starci ruku na rameno. „Bůh jim odpusť.“ Lékař se zlostně vztyčil.

„Tak vy říkáte, ať jim odpustí!... Ale jestli ten váš zatracenej bůh existuje, tak tohle odpustit nemůže. Já viděl za svého dlouhého života spoustu bídy a spoustu hrůz. Viděl

jsem v blátě v zákopech umírat chlapy s utrženýma nohama, viděl jsem zmrzačená těla i rozbité obličejy z Velké války... Viděl jsem své nejlepší kamarády rozšvihané na kaši na poli u Verdunu! Já vím, co je to válka a smrt, pobuňuje mě to, ale přijímám to jako nešťastný osud mužů. Ale masakr žen... dětí... hlavně dětí, to přijmout nemohu.“

„Uklidněte se, doktore.“

„Že se mám uklidnit, pane faráři? Víte, co udělali v Oradouru-sur-Glane? Řekněte, víte to? Bylo to minulou sobotu, desátého července... Lidi se tlačili kvůli distribuci tabáku. Shromáždili taky všechny školáky kvůli lékařské prohlídce. Den předtím tam přijeli uprchlíci, asi dvě stovky... A oni tam přijeli v nákladácích po obědě, v polních uniformách, a namířili pušky na domy... Jejich major, nějaký Otto Dickmann, si nechal přivést starostu, pak polního hlídače... Ten pak se dvěma esesáky obcházel vesnici a vybubnovával ‚Výzvu pro obyvatelstvo‘. Víte, jak to obecní hlídači vyvolávají po celé Francii... No a pak jim řekl tu zprávu: ‚Výzva pro obyvatelstvo: muži, ženy i děti jsou povinny se okamžitě shromáždit se svými doklady na náměstí před kostelem kvůli kontrole totožnosti.‘ Ty, kteří byli nemocní nebo nemohli chodit, vytáhli esesáci z postele a pažbami je strkali na náves, dovezli tam i venkovany, které posbírali po polích kolem vesnice, rodiny ze samot v okolí, rybáře od řeky... děti, které nemohly dost rychle jít, bili pažbami. Brzy tam shromáždili všechny obyvatele. Ze druhého konce vesnice se ozvalo pár výstřelů, vyděšený dav sebou škubl. Všude kolem byly rozestaveny kulomety. Ženy a děti plakaly. Němci oddělili ženy od mužů. Ženy tiskly v náručí své děti, křečovitě se držely dětských kočárků. Obstoupilo je deset esesáků a odvedlo je i se školními dětmi do kostela. Farář tam nikdy neviděl tolik lidí... Muže nechali nastoupit do tří řad. Bylo takové ticho, že bylo slyšet zvonit tramvaj z Limoges, která právě přejížděla přes most. A pak zazněl výstřel. Jeden voják řval dokonalou francouzštinou, že teroristé schovali ve vesnici velkou zásobu zbraní a munice a

že pod trestem represí musejí říct, kde jsou skryše. Jeden starý venkovan oznámil, že má loveckou pušku. „To nás nezajímá,“ řval voják... Muže pak rozdělili do čtyř skupin po čtyřiceti až padesáti. Dvě odvedli na horní konec vesnice, dvě na dolní... Zavřeli je do sedmi stodol... Němci na ně mířili samopaly a kulomety, klábosili a smáli se... A náhle spustili palbu... Těla padají jedno přes druhé, kulky pleskají o zdi, ranění křičí... Pak palba ustala. Pistolí dobili všechno, co se ještě hýbalo. Vojáci přinesli slámu, seno, polena, jeden žebřík, žebřík. Zapálili otepi slámy a házeli je na hromadu umírajících... Ti se zmítali v posledních záškubech... pak Němci zavřeli vrata. Ve všech sedmi stodolách totéž divadlo... V kostele čtyři sta, možná pět set žen a dětí s děsem pozorovaly skupinu vojáků, táhnoucích těžkou bednu, z níž visely šňůry. Zapálili je a vyšli ven... Výbuch... Kostelní loď zaplavil hustý černý dým. Poloudoušené ženy a děti řvaly hrůzou a rozbíhaly se na všechny strany. Otevřenými kostelními dveřmi zaštěkaly kulomety... vybuchly granáty. Některým obětem vzplály vlasy... vůni kadidla vystřídal pach krve, výkalů a spálené kůže. Dvacetiletí kluci házeli do té lidské změti otepi slámy. Pak vyšlehl plamenomet. Jedna žena, se svou dcerkou zabitou vedle sebe, se vztyčila. Dva mrňousové, kteří se schovali do zpovědnice, byli zabiti. Matky s dětmi v objetí byly zaživa upáleny. Slyšíte ten křik?... Řekněte, slyšíte to?... Vidíte to posvátné místo potřísněné krví obětí?... Krvavé stopy těch ubohých prstů, klouzajících po kamenné dlažbě? Ty roztrhané obličejy a utržené ruce a nohy? To miminko, křičící v kočárku, dokud z něj není hořící pochodeň?... Řekněte, VIDÍTE TO VŠECHNO?...”

Viděli to tak jasně, že farář padl na kolena a modlil se a starý lékař zavíral hrůzou oči. Beze slova se otočil ke dveřím a zmizel ve tmě, shrbený pod všemi bolestmi světa.

Adrien Delmas vstal, v ústech cítil odporně hořkou chuť. S námahou jemně zdvihl starého faráře a uložil ho do postele,

z níž vstal. Oblékl se, zkontroloval si pistoli. Před odchodem pohlédl na ležícího faráře a beze slova vyšel ven.

Dlouho kráčet přes vinice a přes pole, nesnažil se skrývat. Lidé, které potkal, ho pozdravili, jak se to v takových případech dělává. Neodpověděl. Překvapeně a trochu znepokojeně se za ním ohlédli. Kdo ví, koho je možné dnes potkat v polích. Na jednom statku požádal o sklenici vody a zdvořile poděkoval. Hospodář se ženou se za ním dívali, když odcházel, celí nesví, žena se rychle pokřižovala a řekla:

„Jako kdybychom právě potkali d'ábla.“

Hubená černá postava už před hezkou chvílí zmizela, když se žena konečně vrátila do domu.

Za soumraku se zastavil v jednom vlhkém lesíku na mechu, opřel se o kmen stromu a mechanicky mu pohladil kůru, jak to rád dělával jako malý kluk v landeském kraji. Jenže borovice mu nechávaly na prstech svou hořkou smůlu a trvalou vůni. Při té vzpomínce se zachvěl. Zahnal ten sladký obraz, v hlavě si vytvořil naprosté, definitivní prázdno. Už žádné myšlenky. A pak, s tváří obrácenou k širému nebi, vytáhl pistoli.

10. KAPITOLA

Zmizení Adriena Delmase způsobilo Aristidovi další starosti. Od schůzky, na které ohlásil popravu Maurice Fiauxe, ho nikdo neviděl. Báli se, jestli mu milice nebo gestapo nenastražily nějakou léčku. Ale zvědům se nepodařilo nic zjistit. Aristide i Dédé Bask přes rady svých kamarádů nezměnili žádná data schůzek a chystaných akcí; jeden jako druhý byli přesvědčeni, že otec Delmas by nepromluvil, ani kdyby ho mučili. Lancelot jim tyhle projevy důvěry vyčítal. Od „dohody“ mezi Dohsem a Grand-

Clémentem, která už stála tak těžké ztráty odboj na jihozápadě, žila většina velitelů partyzánských skupin v utkvělé představě zrady. Někteří z nich viděli zrádce všude kolem. Určitě musí být zrádce ten Renaudin, delegát z Hnutí národního osvobození, který měl znovu spojit odbojářské síly a kterého bylo až moc často vidět s Grand-Clémentem nebo s jeho muži; říkalo se o něm, že je velitelem sítě čítající tři tisíce mužů.

Jednoho dne šel Dédé Bask společně s Lancelotem na schůzku do parku v Bordeaux a když vystupovali z tramvaje, přímo vrazili do Andrého Noëla, který byl už odbojem odsouzen, a do Renaudina. Noël k nim s širokým úsměvem přistoupil: „Nazdar, inspektore! Říká se, že co jste odešel od policie, děláte důležité věci.“

„Chceš, abych ti hned předvedl ukázkou?“ řekl Dédé Bask a vstrčil si ruku do kapsy.

„Ale no tak! Nebuďte pitomec. Od vylovení je všechno jinak. Mám pro vás důležité zprávy. Přijďte zítra v jedenáct na náměstí Vítězství a dohodneme tam společnou akci.“ Na druhý den přišel Dédé Bask na schůzku společně s Markem, jedním odbojářem z Toulouse, a dalšími čtyřmi ozbrojenými muži. Nikdo nepřišel. Na okamžik se jim zdálo, že viděli Renaudina na rohu ulice Elie Gintraka. Po nějaké chvíli se rozhodli, že odejdou. A v té chvíli se za napůl staženou roletou jednoho krámku objevili čtyři esesáci a chopili se čtyř partyzánů, kteří šli napřed. Ti neměli ani čas sáhnout po zbraní. Dédé Baskovi a Markovi se podařilo utéct, zatímco esesáci zatáhli jejich společníky do krámku. Tři z nich se pustili do pronásledování uprchlíků. Proběhli kolem vchodu do domu, za nímž se schovával Dédé Bask. Jakmile zabočili za roh, vrhl se Dédé do krámku s pistolí v ruce. Několikrát vystřelil. Partyzáni se vrhli na své strážce a odzbrojili je. Protože je nemohli vzít do zajetí, přikázal jim Dédé, aby se vypařili. Několik kolemjdoucích, kteří se neschovali v okolních domech a neutekli po prvním výstřelu, celou scénu nečinně pozorovalo.

Po návratu do Aristidova generálního štábu podali Dédé Bask s Markem hlášení. Po jeho vyslechnutí byl Aristide definitivně přesvědčen o Renaudinově zradě. Toto přesvědčení už ani nemuselo posílit další zatčení: Pierre Roland, pověřený sabotáží na elektrickém vedení, umožňujícím odpálení náloží, které měly zničit přístav a část města Bordeaux, mohl provést jen některé nedůležité akce. Přemluvil Aristida, aby požádal vysílačkou plukovníka Buckmastera, aby Spojenci bombardovali sektor, kde byly umístěny kabely. Na druhý den po odeslání zprávy zničilo asi patnáct bombardérů 15. letecké armády USA celý odpalovací systém. Dva dny po bombardování byl Pierre Roland zatčen a odvezen do Bouscatu, na routě du Médoc 197. Tam ho podrobili mučení, ale zemřel, aniž promluvil.

Pod hrozbou, která všechny tížila, sestavil Aristide, zmítaný zármutkem i vztekem, družstvo čtyř odhodlaných mužů. Po tři dny sledovali Renaudina. Konečně bylo 29. června všechno připraveno. Zastřelili ho na rohu Héronovy a Mouneyraovy ulice. Nějaký policajt, který si myslel, že jde o loupežné přepadení, za nimi běžel, střílel a zranil přitom dva muže, Moucheta a Langlada. Mouchet, ležící na chodníku, vystřelil na strážníka a zabil ho, zatímco Julesovi a Fabasovi se podařilo uprchnout před příchodem německých vojáků i francouzských policistů. Oba dva zajatce mučilo gestapo. Moucheta popravili a Langlade zemřel po dlouhých útrapách.

Později, 11. srpna, přišla řada na Andrého Noëla, kterého nalákal do léčky Triangle. U něj se partyzáni, pověřeni popravou, nespokojili zabitím, ale předtím ho strašlivě ztloukli; nepochybně se snažili pomstít se za své mrtvé či deponované soudruhy. Když se konečně odhodlali ho zabít, nebyl zrádce k poznání. Těla se zbavili tím, že ho hodili do Garonny.

Pokud jde o Grand-Clémenta, toho nebylo možné nalézt.

V Deymieru se Lea těžko zotavovala z šoku, který zažila při Camillině smrti. Každou noc se probouzela v slzách a

volala svou přítelkyni. Paní Larivierrová, žena, která ji vzala s Charlesem k sobě, ji vždy ukládala zpátky pod přikrývku a jemně ji konejšila. Na krátký čas pak usínala, zachvácená strašnými sny, které často mívala po zabití toho lupiče v Orleansu, a k nimž se nyní přidávaly krvavé obrazy, v nichž se zmítali Camille, Charles a Píšťalka.

Od paní Larivierrové se dozvěděla, že partyzáni se rozprchli, někteří se znovu dali dohromady někde u Blasimonu a u Mauriaku. Ta dobrá žena jí nemohla nebo nechtěla říct víc, jen že Camille s Píšťalkou byly provizorně pohřbeny v La Réole. Uvolila se, že nechá odnést dopis Ruth, v němž ji Lea žádala, aby doručiteli dala trochu peněz a nějaké šaty. Mladý chlapec, který doručil vzkaz, se vrátil celý zaražený; doprovázela ho Ruth, která ho zavřela v pokoji, dokud jí neřekl, odkud dopis přinesl. Paní Larivierrová dostala zlost, hřímala, že je Němci jistě přijdou pozatýkat a že je třeba do hodiny zmizet. Ruth koupila za cenu zlata staré kolo pro Leu a na své posadila Charlese se slovy:

„Já bych pro vás byla přijela vlakem, jenže železnici zase přerušili při bombardování.“

Lea vřele poděkovala své hostitelce, které se ulevilo, když je viděla odjíždět.

Na Montillac přijeli pozdě večer druhý den. Lea byla tolik zesláblá, že nemohla vyšlapat po příkrých silničkách přes tamní kopce. Ruth se podařilo dostat je dovnitř, aniž je viděl Fayard. Silná horečka připoutala Leu na dva dny k posteli. Pokud jde o Charlese, kterému vychovatelka zakázala, aby chodil ven, bloudil smutně a trucovitě domem a pořád se ptal po mámě.

Když byla Lea schopná mluvit, vyprávěla hluchým hlasem a bez slz o přestřelce, která se odehrála, a jak skončila Camille.

„A co je s tvým strýcem a s bratry Lefèvrovými?“

„Nevím. Strýc Adrien se po návštěvě Francoise Taverniera už neobjevil. Myslela jsem, že tady o něm budete něco vědět.“

„Ne. Tvá teta Bernadette dostala pohled od Luciena a to je všechno. Víme, že tvůj strýc Luc má velké starosti o Pierrota, který je prý v Paříži. Když jsi odjela, přišel dopis od Laury. Dovolila jsem si ho otevřít.“

„Co píše?“

„Nic důležitého. Ze zásobování v Paříži už prakticky žádné není, že už nejedí metro, protože nefunguje elektřina, že předměstí je skoro denně bombardováno a že Němci jsou čím dál tím nervóznější. Tetičkám se daří dobře.“

„To je všechno?“

„Ano, leda ještě že tě čeká v Paříži.“

„O Francoise nic nepíše?“

„Ne, ale od ní jsem taky dostala dopis. Už tři měsíce neví nic o Ottovi, který bojuje v Rusku.“

„Ten se nevrátí.“

„Proč to říkáš?“

„Všechny nás zabijou jako Camillu,“ vzlykla, obrátila se ke zdi a přetáhla si deku přes hlavu.

Ruth s bolestí hleděla na rýsující se postavu svého miláčka. Co má dělat?

Cítila se stará a bezmocná. Byla otřesená Camillinou smrtí a nevěděla, jaké by měla učinit rozhodnutí pro Leinu bezpečnost. Tady zůstat nemůže. Fayard se každou chvíli může dozvědět, že je tady, a udat ji. Neznala v celém kraji jediné dostatečně bezpečné místo, kam by ji mohla schovat, domy většiny přátel byly sledované.

Když viděla, že se Lea pod přikrývkou pořád nehýbá, odhodlala se odejít z dětského pokoje, kde Lea chtěla spát.

Navečer patnáctého července seděla Lea v kanceláři svého otce, i přes úmorné vedro za zavřenými okny i okenicemi, a poslouchala na rádiu Londýn Jeana Oberlého, hovořícího o zavraždění Georgese Mandela.

„Po Philippovi Henriotovi je to druhý poslanec z kraje Gironde, zavražděný za posledních pár dní,“ řekla Ruth, která došívala ze svých starých šatů košilku pro Charlese.

„Z Henriotovy smrti musí být smutná zvláště teta Lisa, měla tak ráda jeho hlas.“

Náhle obě strnuly, protože se ozvalo zaškrábání na okenici.

„Slyšela jsi to?“

„Ano. Vypni rádio.“

Lea s nastraženými ušima a s bušícím srdcem poslechla. Zaškrábání se ozvalo znovu. „Schovej se, otevři okno.“

„Kdo je tu?“ zašeptala.

„Jean Lefèvre,“ ozval se přidušený hlas. „Jsme zranění.“

„Rychle, otevři.“

Cervenavé slunce sotva zmizelo za verdelaiským kopcem; ještě na pár vteřin dodávalo krajině ten růžově zlatavý nádech, ve kterém za letních nocí vypadala tak krásně. V téhle chvíli zalévalo světlo svou nádherou dva mladíky pokryté prachem a krví a vytvářelo nad nimi svatozář. Lea zapomněla na svou únavu a vyskočila oknem, na které oba neměli dost sil vylézt.

S pomocí Ruth je dostrkala oknem dovnitř. Raoul se v bezvědomí sesul na podlahu.

„Ztratil moc krve... měl by se zavolat lékař,“ řekl Jean, ještě než se zhroutil i on.

Silná Ruth propukla v pláč.

„Teď není čas plakat. Dojdi pro lékaře.“

Ruth si prudkými pohyby otřela obličej.

„Co když nebude chtít přijít? Mají teď velký strach z gestapa.“

„Nemusíš mu říkat, kdo je tu raněný, řekni... já nevím... že se někdo sekl do nohy kosou nebo sekyrou!“

„Ale až je uvidí?“

„Je to lékař. Jedno je jisté, a to že umřou, když nic neuděláme.“

„Máš pravdu, jdu telefonovat.“

„Telefon funguje?“

„Ano.“

„Tak na co čekáš? Běžím pro ručníky.“ Potmě v salonu Lea vrazila do své tety Bernadetty Bouchardeauové.

„Co se děje? Slyšela jsem nějaký šramot.“

„Když už jsi tady, tak nám pomůžeš. Jsou tady Jean a Raoul a jsou zranění.“

„Ach! Proboha! Chudáckové malí!“

„Dojdi pro ručníky a pro lékárníčku. A dej pozor, ať neprobudíš Charlese.“

V kanceláři Jean pomalu nabýval vědomí.

„... ano, pane doktore, panství Montillac, nahoru po svahu a doleva... Pospěšte si... Už jede. Je to nový doktor z Langonu.“

„Děkuju, Ruth. Jak je bratrovi?“

Ani jedna z žen neodpověděla. Ruth mu strčila pod hlavu polštář.

Vešla Bernadette s čistým prádlem a skříňkou s lékárníčkou. Málem se jí udělalo zle, když spatřila oba zakrvácené mladíky, a rozplakala se jako předtím Ruth.

„Ale ne!“ vykřikla Lea a vytrhla tetě ručníky z rukou.
„Dones mi vařící vodu.“

Když přijel doktor Jouvenel, našel oba raněné s umytýma rukama i obličejí. Byl velmi mladý, vypadal ještě jako student. Když je uviděl, zbledl.

„Proč jste tvrdily, že jde o nehodu?“

„Nebyly jsme si jisté, že přijedete, kdybychom vám řekly pravdu,“ namítla Lea.

„Slečno, já jsem lékař, já musím ošetřit každého, odbojáře i Němce.“

„U nás jde o odbojáře, pane doktore,“ řekla mu Lea mírným hlasem.

Dál už na nic nečekal a prohlédl Raoula, jenž byl pořád v bezvědomí.

„Dejte mi nůžky.“

Rozstříhl kalhoty, ztvrdlé zaschlou krví. Všechny tři ženy nedokázaly potlačit výkřik. Celý podbřišek byla jedna velká rána.

„Chudák... Tady nemohu nic dělat, je třeba ho převézt do nemocnice. Ztratil příliš mnoho krve.“

„Doktore, to není možné,“ řekl Jean, jenž se doplazil k bratrovi.

„Když ho dostane gestapo, zabijou ho.“

„Postavím se proti tomu.“

„Tak zavřou vás.“

Doktor Jouvenel pokrčil rameny.

„Jeane...“

„Jsem tady, Raoule, ničeho se neboj, jsme v bezpečí, odvezou tě do nemocnice.“

„Já to slyšel... To je zbytečné... Umřu, než tam dojedu...“

„Mlč... Mluvíš hlouposti, uzdravíš se...“

„Leo... Jsi to ty?“

„Jsem, Raoule.“

„To jsem rád.“

„Nemluvte,“ řekl lékař a přiložil mu provizorní obvaz.

„Pane doktore, to už nemá cenu, dobře to víte... Leo? Jsi tady?...“

„Jsem.“

„Dej mi ruku... Už je to dobré, pane doktore, postarejte se o bratra.“

„Už jsem skončil, jdu zavolat sanitku.“

„Počkejte trochu, pane doktore, pomozte mu.“

„Udělejte, o co vás prosí,“ řekla Ruth. Jean měl kulku v rameni, druhou ve stehně, a ošklivě zraněnou ruku.

„Vás taky musím odvézt do nemocnice. Nemám tu nic na vyndávání kulek.“

„Tím hůř. Tak mě jen obvažte.“

„Riskujete, že dostanete otravu krve.“

Lea potichu vykřikla: „Raoule!... Raoule!...“

„Nekřič, Leo... Jsem šťastný... Umírám vedle tebe...“

„Mlč!“

„Jeane, jsi tu?“

„Jsem.“

„Tak to je dobře... Leo, já tě miluju... Jean taky... Takhle je to lepší... Po válce se vezmete...“

„Po válce si vezme tebe, starouši... Vždycky ti dávala přednost. Vid', Leo?“

„Je to pravda?“

„Je,“ zamumlala, uhranutá tou vyhublou tváří, horoucíma očima, sevřeným chřípím a šedou bledostí smrti mladého muže, který byl po jednu bláznivou noc jejím milencem.

„Leo...“

Ach! Jak ta hlava náhle ztěžkla! V duchu se jí na okamžik zjevila mrtvá Sidonie... Jak je krásný i přes ty několikadenní vousy, které mu kazí rysy. Usmívá se. Něžně přiložila rty na dosud vlažná ústa. Když se vztyčila, zatočila se jí hlava. Opřela se lékaři o paži.

„Lehněte si.“

Vleže se dívala, jak k sobě plačící Jean tiskne mrtvého bratra. Její teta a Ruth plakaly také. Ji samotnou dusil smutek bez slzí.

Lékař s pomocí Ruth a Ley vyhloubil vedle vinných sklepů, za hradbou ptačího zobu a šeríků, v sypké půdě příkop. Do díry pak bylo uloženo tělo zabalené do prostěradla a přikryto zemí. Na zvonici verdelaické baziliky odbily tři hodiny ráno.

Jean nezareagoval, když mu lékař dával protitetanovou injekci. Ten mu dal také zklidňující injekci, po níž brzy upadl do mrtvolného spánku.

Lea doprovodila doktora Jouvenela až na místo, kde si nechal kolo. Teď už nemělo smysl se schovávat, Fayardovi si její přítomnosti jistě všimli.

„Měla byste odsud co nejdříve odjet,“ řekl jí.

„Ale kam?“

„Máte snad nějaké příbuzné jinde!“

„V Paříži.“

„Jet tam v téhle době není nic moc pohodlného, vlaků jezdí málo, ale na vašem místě bych to přece jen zkusil.“

„Nemohu je tu nechat samotné!“

„Budu o tom přemýšlet. Když vám budu moci nějak pomoci, udělám to. Mohu vás odvézt autem do Bordeaux.“

„Děkuju, pane doktore. Uvidím. S Jeanem to není moc vážné?“

„Ne, moc ne. Ale nesmí si nechat ty kulky v těle moc dlouho. Na shledanou, slečno.“

„Na shledanou, pane doktore.“

Jean Lefèvre spal v kanceláři Pierra Delmase až do oběda. Lačně vypil miskou bídné kávy, kterou mu přinesla Ruth, a snědl ohromné množství bublaniny.

„A, ty už jsi vzhůru!“ řekla mu Lea, jež vstoupila do místnosti. „Nebolí tě to moc?“

„Ne. Odejdu.“

„Kam chceš jít?“

„Nevím. Pokusím se najít ostatní, jestli je všechny nepochytali nebo nepostříleli.“

„Co se stalo?“

„Neměla bys cigaretu?“

Lea vyndala z kapsy svých květovaných šatů z umělého hedvábí starý pytlík na tabák a balíček cigaretových papírků Job a podala mu je.

„To je všechno, co mám.“

Prsty se mu třásly tak silně, že nemohl udržet tabák v maličkém žlábků. „Dej to sem.“

Lea zkušenými prsty ubalila cigaretu, olízla okraj papírku a zapálila mu ji. Po nějakou chvíli v tichosti kouřil.

„Všechno to začalo minulé pondělí, to bylo 10. července. Byli jsme s Raoulem u skupiny Grand-Pierra. Zachytili jsme na B. B. C. vzkaz. Ještě slyším hlas toho hlasatele: *Z Buchara jde strach... říkáme: Z Buchara jde strach...* Maurice Blanchet se obrátil na Maxima Lafourcada a řekl mu:

„Můžeš svolat skupinu, bude to dnes večer.“

Zeptal jsem se Maxima, co to znamená, a on mi odpověděl:

„Parašutistickou dodávku u statku Bry v Saint-Léger-de-Vignague.“

To byla dobrá zpráva, protože od toho střetnutí v Saint-Martin-du-Puy nám pomalu docházela munice. Kolem desáté večer nás bylo asi deset kolem toho prostranství, šest z nás hlídalo silnici, co vedla kolem, dva další seděli v dodávce schované v křoví, a ostatní netrpělivě čekali na přílet letadla. Konečně, asi za půl hodiny, jsme uslyšeli hučení létající pevnosti, a zapálili jsme pochodně. Na povel jsme se ještě se třemi kamarády vrhli k prvnímu kontejneru, plnému stenů a obvažů; ve druhém byl tabák, materiál na sabotáže a granáty. Právě jsme otevírali třetí, když jsme zaslechli zapískání.

„To jsou oni,“ zakřičela hlídka.

„Pospěšte si,“ řekl nám Maxime.

Podánilo se nám naložit, co bylo ve čtvrtém kontejneru, do dodávky. Maxime nám dal povel k ústupu v okamžiku, kdy na nás Němci začínali střílet. Dostali jsme se k Durasově skupině a tam jsme se na druhý den dozvěděli, co se stalo našim čtyřem kamarádům.“

Jean nervózně potáhl z vyhaslé cigarety. Lea mu zapálila druhou. Bezbarvým hlasem pokračoval:

„Maxime zůstal na místě s Rogerem Manieuem, Jeanem Clavém a Elie Juzanxem, aby kryli náš ústup. Postavili si kulomet mezi dva kontejnery a díky munici, kterou nám letadlo právě shodilo, kropili terén. Němci palbu opětovali, ale neukazovali se. Až nějací čtyři milicionáři je dovedli ani ne čtyřicet metrů od našich kamarádů, i když kulomet Němcům způsobil velké ztráty. Nakonec byli všichni čtyři postřelení, pokusili se utéct, ale už bylo pozdě. A pak jim došlo střelivo. Němci je omráčili pažbami a pak se se smíchem dívali, jak je ti hajzlové od milice mučí. Vytrhali jim nehty, stahovali z nich kůži, skalpovali je... a pak museli sebrat poslední síly a vykopat si hrob.“

Lea očima bez slz hleděla na Jeana, jenž vzlykal.

„A pak, co se stalo potom?“

„Podpálili statek Bry a se zpěvem odjeli do Mauriaku. S Durasovými partyzány jsme se rozestavili asi padesát metrů odtud, kolem silnice na Blasimon. Začali jsme kropit ubikaci kulometem a házet granáty. Němci a milicionáři se vrhli na zem a začali střílet. Tam byl Raoul raněný do ramene a já do nohy. Vedle nás zahynuli dva kamarádi, Jean Koliosky a Guy Lozanos. Ustoupili jsme, přitom jsme jich pár skosili samopalem. Když jsme se blížili k mauriackému hřbitovu, byli jsme zraněni znovu. Abbé Gréciet se nás ujal a poskytl nám první pomoc. Když viděl, jak je na tom Raoul špatně, poslal zprávu doktoru Lecarerovi z La Réole, který patří k naší síti. Ale kvůli německým zátarasům na cestách nás k němu nemohl zavézt, a nechal nás v Pianu, odkud jsme přišli pěšky. Dál už to znáš.“

Oba přátelé zůstali dlouho potichu sedět a drželi se za ruku. Jejich pochmurné snění přerušila Ruth, jež náhle vešla do pracovny.

„Mám starost, u Fayardů nikdo není, všechno je zamčené. Děti, musíte odejít.“

„Kam bychom asi šli?“

„Do Paříže, k tetičkám.“

„Já teď odjet nemohu, musím dojít do Verdelaís a promluvit s mámou.“

„O to se postarám, Jeane.“

„Děkuju, Ruth, ale Raoulovu smrt musím mámě oznámit sám.“

„Rozumím, chlapče... A co pak, co budete dělat?“

„Budu dál bojovat. Nezlob se, Leo, že tě opustím, ale nemohu jinak.“

„Vemte si můj bicykl, Jeane, půjde vám to rychleji.“

„Děkuju. Když to bude možné, vrátím vám ho. Sbohem, Leo. Ty musíš taky odejít.“

Místo odpovědi ho políbila. Bernadette Bouchardeauová a Ruth ho objaly a nabádaly ho, aby nezapomněl na své zranění.

11. KAPITOLA

Lea uložila do námořnického vaku posledních pár svršků pro sebe a pro Charlese a přidala tam malou skříňku s několika posledními šperky po své matce. Ruth jí přinesla sendvič zabalený v bílém hadříku a termosku s vodou. „Dala jsem Charlesovi pytlík třešní a zbytek bublaniny.“

„Pojed' s námi, Ruth, moc tě prosím.“

„Ne, miláčku. Někdo se musí postarat o dům a o tvou tetu.“

„Bojím se nechat vás tu samotné.“

„Co se může stát dvěma starým ženským, jako jsme my? Zbytečně si děláš starosti, všechno bude dobré.“

„Pořád nevíš nic o Fayardovi?“

„Ne.“

„V kolik hodin má přijet doktor Jouvenel?“

„Ve tři. Vlak by měl v podstatě odjet asi ve čtyři, jestli se podařilo uvolnit trať.“

„Myslíš, že v Bordeaux dostaneme lístky do Paříže?“

„Doktor Jouvenel povídal, že řekne svému příteli, který pracuje na nádraží Svatého Jana.“

„Leo, kdy už pojedem?“ zeptal se Charles, jenž vběhl do místnosti.

„Brzy. Cekáme na doktora.“

„Odveze nás za mámou?“

„Já nevím... možná. Jdi na dvůr, přijdu za tebou.“

Lea zavřela zavazadlo a rozhlédla se kolem sebe. Tuhle místnost už neuvídím, pomyslela si.

Se sevřeným srdcem zavřela dveře dětského pokoje, ve kterém tak často skrývala své smutky i zlost.

Venku bylo nebe bez mráčku. Polední slunce pálilo stejně lako předešlého dne. Na vinicích bylo jako ve výhni. Proč Fayard opustil Montillac právě v téhle chvíli, kdy je všude tolik práce?

„Ruth, odnesu zavazadla do cestářské boudy k silnici. Doktor tak nebude muset zajíždět až na dvůr.“

„Jak chceš. Tumáš, tady máš trochu peněz na cestu, to je všechno, co mám.“

„Děkuju, Ruth. Ale co vy si počnete?“

„My peníze nepotřebujeme. Jídlo máme ze zahrádky a slepice snášejí vejce. A pak, tvá teta by měla příští týden dostat penzi. Pospěš si, za chvíli bude oběd. Vem si klobouk, slunce hrozně pálí.“

Lea nechtěla staré ženě odmlouvat a došla si ke vchodu pro slamák. Po horku a oslnivém světle na dvoře byly chlad a přítomí v předsíni příjemné. Měla tu místnost, kde se scházeli všichni obyvatelé domu, moc ráda; byla obrácená na sever a na jih, vždycky v ní byl trochu nepořádek, každý tam na stole nebo na židli nechal nějaké svršky, hračku, knihu, noviny nebo rozdělané šití. Až bude po válce, musím to tu nechat vymalovat, pomyslela si s pohledem na bílé stěny, zpestřené starými rytinami, představujícími různé bordeauxské pamětihodnosti, talíři z období Direktoria z bílého a žlutého porcelánu, zdobenými mytologickými postavami. Vysoké osleplé zrcadlo polepené mušinci jí ukázalo její obraz. To ale zhubla! To by se Francoisovi, který měl rád ženy trochu kulatější, nelíbilo. Ale co ji překvapilo nejvíc, byl její pohled, zároveň tvrdý a vyhaslý. Vybavily se jí mrtvé Raoulovy oči... Camilliny... Sidoniiny... doktora Blancharda... služebné Marie... jejího otce... její matky... manželů Debrayových... Raphaëla Mahla... všech, které měla ráda. Kdo další ještě zemřel?... Albert a Mireille?... strýc Adrien?... Laurent?... Lucien?... bratránek Pierrot?

„Leo, kde jsi s tím kloboukem?“

Charlesův hlásek ji odtrhl od jejích přeludů.

„Jdu odnést zavazadlo a trochu se projít. Chceš jít se mnou?“

„Ano, Leinko,“ vypísl hošík a přivinul se k ní.

Schovali si vak i menší zavazadlo do budky u cesty a ruku v ruce sestupovali mezi vinice a pole dole pod terasou. Přes chronický nedostatek pracovních sil byly vinice pěkně udržované.

„Podívej, rozvázala se mi tkanička.“ Lea se shýbla a uvázala mu kličku.

„Nehýbej se!...“ zašeptala náhle a strhla chlapce k zemi.

Po cestě lemované cypřiši přicházelo asi sedm nebo osm mužů v modrých uniformách, šli příkrčením a v rukou drželi samopaly. Dole pod terasou se zastavili. Pak se nad nimi objevil nějaký muž... Lea zadržela výkřik; za ním potichu běželi němečtí vojáci. Z místa, kde Lea ležela, bylo vidět jen jejich šedozelené přilby. Důstojník wehrmachtu dal signál milicionářům a ti se vyšvihli na terasu.

Charles se pokusil vymanit z dívčina sevření.

„Pusť mě, to bolí.“

„Prosím tě, mlč... Na Montillaku jsou Němci.“

Malé tělíčko se rozklepalo.

„Já se bojím... Já chci za mámou.“

„Mlč, nebo nás oba vezmou s sebou.“

Zmlkl, potichu plakal a ani si neuvědomil, že se počural.

Pod sluncem, pražícím na návrší, vládl všude klid. Skoro ji napadlo, jestli se jí ti Němci a milicionáři nezdáli. Ač napínala sluch, neslyšela nic než cvrkání cikád. Možná je Ruth a teta Bernadette viděly přicházet a podařilo se jim utéct. Vtom tuto naději pohřbil nelidský výkřik. Lea bez přemýšlení vstala a s Charlesem za ruku se rozeběhla k terase. Proklínala přitom své zdaleka viditelné květované šaty. Schovali se za jedním cypřišem. Němci a milicionáři chodili po dvoře sem a tam, holínkami i pažbami samopalů vyraželi dveře vinných skladů; dávkami ze samopalu rozbili

všechna okna; z jednoho okna v prvním patře někdo vyhazoval nábytek. „Proč to dělají?“ pomyslela si Lea. Byla příliš daleko, aby jasně viděla a slyšela, co se vlastně děje. Dvůr byl zčásti zakrytý hranatým sloupovým. Vjel na něj nákladák a z jednoho sloupu urazil kamenný roh. Začalo rabování. Doléhaly k nim výkřiky, smích a výstřely, jež se zdály v tomhle známém prostředí, zalitém sluncem, téměř neskutečné. Na zahrádce vedle Fayardova domu milicionáři honili drůbež. A náhle hrůza... Nad habrovím se objevila hořící postava, motala se sem a tam a pak padla na štěrkovou cestu.

Lea k sobě přitiskla chlapce, jenž už se nehýbal. S vypoulenýma očima sledovala to hroučící se tělo jedné ze dvou žen, které chvíli předtím opustila... Je to Ruth, nebo Bernadette?... Plameny šlehaly tak, že obličej nebylo vidět... A ostatně už žádný obličej nebyl... tál. Z černého otvoru, který býval ústy, přestaly vycházet výkřiky. Zůstala jen zčernalá a dosud hořící kostra. Jeden německý voják do ní strčil koncem kovové trubky, připojené k jakýmsi dvěma bombám, které nesl na zádech. Nejspíš se mu ještě nezdála dost zuhelnatělá, protože se zlověstným zasyčením vypustil z trubky dlouhý plamen. Zkroucená ruka mrtvol, napřažená s roztaženými prsty k nebi v gestu jakoby volajícím o božskou ochranu, se působením ohně sesypala. To vojáka rozesmálo... Obrátil se a šel zpátky na dvůr. Nákladák byl nacpaný bednami vína. Lea jako paralyzovaná nebyla schopná odtrhnout oči od těch kouřících ostatků, jejichž odporný zápach cítila i na dálku. Do toho příšerného snu odbily na radniční věži v Saint-Maixantu dvě hodiny. Přes viadukt přešel vlak... V Saint-Pierre-d'Aurillac nejspíš už opravili trať.

„Leo... rozmačkáš mě... já chci pryč, já mám strach.“

Charles... málem na něj zapomněla, tolik už k ní patřil. S námahou se otočila. Když se na ni podíval, rozplakal se. Přitiskla mu ruku na ústa a zatřásla s ním.

„Mlč, nebo nás chytanou.“

V jejím hlase byla taková naléhavost, že přestal fňukat, ale slzy mu dál tekly po tvářích a máčely mu košilku. Tam nahoře před domem víno teklo proudem po bradách té sebranky v uniformách. Jeden milicionář se vypotácel ze dvora s láhví v ruce. Rozepnul si kalhoty a močil na kouřící hromádku, přičemž skytal smíchem, a pak se obrátil s gestem, jako by připíjel na zdraví té, kterou právě zmasakrovali... Lea začala zvracet... Charles ji tahal za šaty.

„Pojď... utečeme!“

Má pravdu. Musejí utéct. Pomalu se vzpřímila. NE!!... Z okna pokoje rodičů šlehaly plameny, z Ruthina pokoje také... Strnula bez hnutí, odevšad viditelná, a nemohla odtrhnout oči od hořícího domu. Nakonec ji odtáhl Charles; hlavu stále otáčela k tomu sídlu, jež bylo jejím přístavem, stejně jako bývalo pro jejího otce... Lea hořela spolu s ním...

„Nedívej se... Pojď...“

Hošík ji vši silou táhl pryč. Jak se jim podařilo dostat se k silnici, aby je nikdo neviděl?... Chlapec vytáhl sak i tašku z cestářské boudy a podal je Lee, jež si je mechanicky vzala. Plameny bylo nyní vidět zdaleka... Siréna ze Saint-Macaire vyla nad krajinou zalitou sluncem. Lea se prudce obrátila. Něco v ní právě umřelo zároveň s domem. Nač dál zůstat někde, kde už nic není? Odhodlaně si hodila vak na rameno, odhodila svůj zahradnický slamák, pevně uchopila Charlese za ruku a bez ohlednutí odcházela po silnici pryč.

Fayardovi se vrátili až druhý den večer. Díky horlivé snaze hasičů bylo jejich obydlí, stodoly, vinné sklady i skladiště nářadí ohně ušetřeny. Ze zámku zůstaly jen zčernalé zdi. Když přijeli, záchranáři se dosud prohrabovali v troskách. Přerušili svou pochmurnou práci, když spatřili nehybný pár, jak s pusou dokořán civí na tu zkázu. Přikročil k nim nějaký muž v pokročilém věku, s pažemi i obličejem pokrytými sazemi. Dlouze na ně pohlédl a pokojně jim plivl do tváře.

„Ty ses zbláznil, Baudouine,“ vykřikl Fayard, „co tě to bere?“

„Ty chlape špinavá, jako bys to nevěděl,“ ukázal začerněný muž na doutnající trosky.

Fayard se na něj podíval, jako by nerozuměl. Baudouin se na něj vrhl a chytil ho za límec.

„Nedělej ze sebe nevinátka, ty zkurvysynu! Nepozval jsi sem ty fricky snad ty? Kdo tady s nimi šmelí, co, kdo jim levně dodává víno svých pánů? Řekni, ty hajzle... Nejsi to ty?“

„Ale já nikdy nechtěl, aby spálili zámek!“

„To je mi jasné! Už dlouho po něm pošilháváš. Pane jo! To tě bude stát peněz, nechat ho znovu postavit.“

Jiný muž přikročil k paní Fayardové.

„Tak co, Melanie, nezeptáš se, co se stalo s těmi dámami ze zámku?... Co?!... Nekrepej se tak! My plamenomet nemáme, my máme jen pěsti, kterými vám rozbijem hubu.“

„Uklidni se, Florente, nebudem si s nimi špinit ruce.“

Melanie Fayardová pod černým slaměným kloboukem poplašeně koulela očima.

„Nerozumím, o čem to mluvíte! Byli jsme u sestry v Bazasu.“

„A u koho ještě, ty stará lhářko! Odjeli jste, protože jste udali slečnu Leu a paní d'Argilat gestapu...“

„To není pravda!“

„... a protože jste nechtěli být u toho, co se tu bude dít. Hele! Nejspíš byste se podělali, kdybyste viděli, jak sestra pana Delmase hoří jak briketa a jak ze slečny Ruth crčí krev. A slečnu Leu a toho malého jsme vůbec nenašli!... Jsou možná tam pod tím. Což by pro ně bylo lepší, než aby je odvezli Němci nebo ti chlapi, co pro ně pracují.“

„My nevěděli, že se slečna Lea a Charles vrátili.“

„To byste teda byli jediní, co to nevědí. My všichni ostatní v Saint-Macaire jsme věděli, že se vrátili bez paní d'Argilat, kterou zabili v Lorette... Ale vy, sousedi

odvedle!... Kdyby byla na světě spravedlnost, měli bychom vás spálit taky.“

„Nerozčiluj se, příteli. Konec války je za dveřmi a lidi jako tihle to zaplatí, to mi věř. A bude je soudit lidový tribunál.“

„Tihle lidi si žádný soud nezaslouží.“

„Přisaháme, že my jsme to nebyli! Je pravda, že po tom panství už dlouho šilhám a že jsem prodával víno Němcům, ale ne víc, než ostatní. Jak jsem se měl starat o vinice, kdybych neprodával víno? A čím bych zaplatil dělníky a materiál? Můžete mi to říct?“

„Nedělej si z nás srandu. Myslíš, že nevíme, co sis všechno nastrkal do kapes?“

„To jsou všechno pomluvy a závist.“

„A co tvůj syn Mathias? Chceš nám říct, že si nedělal zuby na slečnu i na panství? A že nekšeftuje se skopčáky z Bordeaux?“

„O mého syna tu nejde...“

„Jemu to taky spočítáme, a ty, tumáš! Tady máš závdavek...“

„Přestaňte!“

Dva četníci sestoupili z bicyklů. Jeden z nich se obrátil ke správci sklepů.

„Fayarde, budete muset přijít na četnickou stanici sepsat svědectví a identifikovat mrtvolu.“

„Jakou mrtvolu?“

„Myslíme, že je to paní Bouchardeauová.“

„Ach! Proboha!“ vypískla Melanie Fayardová a skryla si obličej do kapesníku.

„Přijďte oba dva zítra hned ráno.“ Cetník se otočil k Baudouinovi.

„Nenašli jste nějaké další oběti?“

„Ne, všechno jsme prohrabali. To bych se divil, kdyby tam ještě někdo byl.“

„Tím líp. Jenže nám říkali, že v domě byla ještě jedna dívka a dítě, co se s nimi stalo?“

Baudouin bezmocně rozpráhl paže.

„Dobrá, to stačí!“

„Dali jste to vědět rodině v Bordeaux?“

„Starosta to zařídil. Advokát Delmas by měl přijet zítra.“

„Možná bude o své neteři něco vědět. A vašemu faráři jste o tom řekli?“

„Děláte si legraci? Vždyť víte, že ho hledá gestapo i francouzská policie! Jestli víte, kde je, tak ho udejte, za to by mohla být pěkná prémie.“

„Za koho mě máte? V tomhle já nejedu.“

„Naši spoluobčané tak hrdí nejsou. Není dne, abychom nedostali anonymní dopis s udáváním Židů, makistů, těch, co u sebe schovávají takzvané anglické piloty nebo poslouchají Londýn. Brzy budou ti samí udávat děvčata, co mají lehčí mravy a v neděli tančí s německými vojáky v tančírně ve sklepem' v Saint-Macaire.“

„A dobře udělají,“ řekl jeden uhrovitý a silně šilhající mladíček.

„Mluví z tebe závist, Krásnoočko.“

„Neříkej mi Krásnoočko! Ty, co tančí s Němci, jsou všechny kurvy! A kdyby s nimi jen tančily, ale ony s nimi píchají, zatímco jejich snoubenci jsou ve vězení, u partyzánů nebo v totálním nasazení. Ale počkejte, jen co bude po válce, zmastíme jim držku i píču, těm děvkám. To je naučí, dělat kurvy skopčákům.“

„Nechtěl bych být na jejich místě, až je ty a tobě podobní dostanou do rukou. A teď, chlapi, jděte domů, tady už nemáme co dělat.“

Tělo Bernadetty Bouchardeauové bylo pohřbeno do hrobky rodiny Delmasových 22. července ráno, v přítomnosti advokáta Delmase, jeho syna a množství osob, z nichž některé přišly jen proto, aby vyjádřily svůj odpor a svou zlost. Na náměstí pod lipami byla zaparkovaná četnická dodávka. U hrobu Toulouse-Lautreka postávali dva policisté v civilu a pozorně si prohlíželi každou osobu, která přišla advokátovi kondolovat. Fayardovi se drželi v ústraní a

neodvažovali se jít blíž, protože si uvědomovali, jaké rozhořčení ve většině přítomných budí. Nakonec k nim došel Luc Delmas a stiskl jim ruku se srdečností, jež se všem zdála přehnaná. Celý obřad proběhl bez incidentů.

V langonské nemocnici se Ruth stále zmítala mezi životem a smrtí.

12. KAPITOLA

Rivalita, rozdělující od počátku roku 1944 hlavní směry odboje na jihozápadě, byla výsledkem hry německých velitelů v kraji. Co jim záleželo na tom, že generál Koenig je vrchním velitelem francouzských ozbrojených sil, že generál Delmas nastoupil po Bougrès-Maunourym, že Triangle je generál Gaillard, vojenský přidělenec pro oblast B, že v kraji Gironde vykonává velení Aristide jménem generála Koeniga, že Gaston Cusin je komisařem Republiky, že gaullisté nedůvěřují komunistům a že generál Moraglia, vyslaný Vojenským akčním výborem, nejdůležitější komisí ve Výboru národního osvobození, si nedokáže získat autoritu? Anonymní dopisy, dobrovolná udání, prozrazení při mučení nebo pod hrozbou i různá kolaborace, to vše jim umožňovalo provádět krvavou represi na obyvatelstvu, ničit makistické skupiny a provádět zatčení důležitých členů odboje.

Vinou zrady přepadlo asi třicet Němců, kterým velel poručík Kunesch, a asi třicet milicionářů v čele se svým krajským velitelem, podplukovníkem Francem, statek u Saucats. Schovávalo se tam asi osmnáct mladých lidí, většinou studentů a středoškoláků, a zřídili si tam tábor, kde čekali na leteckou dodávku zbraní a střeliva. Ráno 14. července jich bylo na statku dvanáct. Byli slabě vyzbrojeni, ale bojovali tři hodiny. Všichni zemřeli: Lucien Anère, Jean Bruneau, Guy Célèrier, Daniel Dieltin, Jacques Goltz, Christian Huault, Pogre Hur-teau, Francois Mosse, Michel

Picon, Jacques Rouin, Roger Sabate a André Taillefer. Nejstaršímu bylo dvaadvacet let, nejmladšímu sedmnáct.

Zradou bylo také 25. června prozrazeno místo, kde přebývala skupina makistů vedená Jeanem Dufourem. Němci a milicionáři, podporovaní četou Indů, specializovaných na boj v lese, přešli do útoku za svítání v lese u Vignes-Oudines. Jean Dufour v čele několika svých mužů se pokusil zpomalit jejich postup. Když jim došlo střelivo, byl zabit. Hon na partyzány trval až do příštího dne, tábory ve Vignes-Oudines, Baleys i v Haut-Garnaut byly zničeny. Byla zabita asi stovka Němců a sedmnáct odbojářů. Jednoho raněného vystavili na náměstí v Hourtinu, kde bez pomoci zemřel. Jako při útoku na Saucats byli zajatci zastřeleni na místě a ranění dobiti. Milicionáři a vojáci se vyřádili na obyvatelstvu v Liardu a na obyvatelích zámku Nodris, mnoho osob pozabíjeli a pozatýkali. Zatčení byli odvezeni do pevnosti Hâ k šesti vězňům z nepovedeného přepadení prachárny v Sainte-Hélène, k němuž došlo 23. června. Všichni byli mučeni a pak popraveni nebo deponováni do koncentráků.

A další zrada umožnila zatčení Luciena Nouauxe, řečeného Marc, a jeho kamaráda Jeana Barrauda. Dohse zase jednou přiměl svými hrozbami i sliby mladého odbojáře, kterého udali dva odbojáři a zatkla německá policie v Pauillaku, aby pomohl nastrojit léčku. Mladík doprovázený Rogerem, agentem gestapa, si s nimi dal schůzku u městského stadionu. Když je Marc viděl přicházet, neměl žádné podezření. A v tom okamžiku Němci vyskočili ze svých úkrytů a obou se zmocnili. Byli odzbrojeni a odvezeni na gestapo k výslechu. Než je přivedli k Dohsemu, byli krutě zbiti. Při vchodu do kanceláře vytáhl Marc malou pistolku, která unikla prohlídce, vystřelil a lehce zranil dva německé vojáky, než ho složil Roger. Byl na výslech příliš těžce raněný, a tak ho hodili do cely v pevnosti Hâ, kde ho jeho mučitelé dorazili na druhý den ráno, 28. července.

Ten 28. červenec byl pro bordeauxský kraj zvláště temným dnem.

Bylo dusno a zataženo, sem tam drobná přeháňka. Za svítání vystoupilo v táboře Souges z nákladáků wehrmachtu čtyřicet osm mužů, které tam přivezli na popravu. Mezi nimi i jedna významná oběť: Honoré (Robert Ducasse), jenž byl pod jménem Vergaville jedním z hlavních velitelů Spojených odbojových hnutí v lyonské oblasti.

Byl zatčen v říjnu 1943 a v lednu 1944 se mu podařilo uprchnout. Kriegel-Valrimont ho vyslal do Bordeaux, kde byl jmenován oblastním velitelem F. F. I. Ukrýval se u svých bordeauxských protestantských přátel a navázal spojení s Oblastním výborem osvobození, kde se setkal s Gabrielem Delaunayem. 22. června jel Honoré se svými zástupci, dvěma muži a dvěma ženami, na kole směrem na Sauveterre-de-Guyenne. Slo o zorganizování sabotáže a o vyzvednutí střeliva, schovaného na daignackém koňském závodě. Když projížděli Créonem, jeli kolem četnictví. Četníkům, kteří je viděli tudy projíždět, se nejspíš zdálo jejich chování divné, protože zburcovali své kolegy v Targonu, kteří za nimi vyjeli a zatkli je. Dokumenty, které u nich našli, byly dostatečně kompromitující, aby targonské četníky znepokojily, a okamžitě o nich dali vědět policii v Bordeaux. Jedna ze dvou žen pod brutálním mučením přiznala, proč tam jeli. Internovali je v pevnosti Hâ a pak je komisař Penot předal do rukou gestapa. Výsledky vedl poručík Kunesch.

Honoré byl zastřelen onoho 28. července i se svými dvěma společníky, René Pezatem a Jacquesem Fromentem, a s dalšími pětáctyřiceti muži. Jedné ze dvou žen se podařilo uprchnout, druhou poslali do koncentráku.

Onoho dne byl také popraven Grand-Clément s manželkou a jedním svým přítelem.

Od smrti Noëla a Renaudina Grand-Clément věděl, že jeho dny jsou sečteny. Uchýlil se pod ochranu Dohseho, a ten mu nabídl vilu v letovisku *Pyla*, kde nějaký čas pobýval se

svou ženou Lucette pod jménem Le Français. V tomto lázeňském městečku ho objevil Meirilhac, vyslaný plukovníkem Passym, jenž chtěl vrhnout světlo na okolnosti smrti Přepony.

Agent B. C. R. A. informoval plukovníka Triangla o své misi, navázal kontakt s Jeanem Charlinem, jenž považoval stále Grand-Clémenta za velitele Civilní vojenské organizace na jihozápadě. Ten souhlasil, že předá zprávu svému veliteli. Oba muži se sešli v Bordeaux na rue du Hautoir v restaurantu *U zlatého volánu*. Tam mu Charline řekl, že ho chce Londýn vyslechnout, aby ho zbavil nařčení ze zrady, které na něm spočívalo, a že ho odvezou do Anglie. Grand-Clément se sice vzpíral, ale nakonec souhlasil se schůzkou s Meirilhacem.

Aby se Dohse nedozvěděl o jeho úmyslech, bylo dohodnuto, že nafingují únos v bytě jeho přítele a osobního strážce Marka Dulugueta. 23. července přišel do Duluguetova bytu Meirilhac se třemi odbojáři, pokáceli tam nábytek a několikrát vystřelili, aby únos vypadal věrohodně... Grand-Clément vyžadoval, aby jeho žena a Duluguet jeli s ním.

Odvedli je napřed do Léognanu a na druhý den ráno je Meirilhac předal Georgesovi, který je vyslechl. Grand-Clément zpočátku odmítal odpovídat a žádal, aby ho odvezli do Londýna, jak mu slíbili. Pak, nejspíš ze strachu před okamžitými represemi na něm i na jeho společnících, tváří v tvář mužům, kteří mu nevěřili, souhlasil, že na Georgesovy otázky odpoví, a přiznal, že vydal Němcům sklad zbraní, a že je nepřímo zodpovědný za tři tisíce zatčených a za tři sta popravených. Byla sepsána a podepsána žaloba.

28. července byli všichni tři zajatci odvezeni pod řádnou eskortou k Franku Cazenavovi, odbojáři poblíž Bělinu. Kolem domu se poschovávalo mnoho dalších odbojářů. Kolem jedné hodiny odpoledne přišel Aristide, Dédé Bask a Lancelot. Když Grand-Clément spatřil anglického agenta, pochopil, že je ztracený. Aristide kolem stolu shromáždil členy tribunálu, kteří ho měli soudit. Grand-Clément odpovídal při novém výslechu a dodal, že Dohseho nabídku

přijal proto, aby uchránil život své ženy a své rodiny. Nechali zajatce vyvést,

aby se poradili.

Smrt byla odhlasována jednohlasně. Po dlouhých debatách byli odsouzeni k smrti i jeho žena a jeho přítel.

Navečer bývalý odbojář nastoupil do černého citroenu společně s Lancelotem a dvěma dalšími odbojáři, zatímco jeho žena a jeho osobní strážce se usadili společně s Aristidem a dvěma strážci do druhého. U jednoho zátarasu je zastavili milicionáři; Lancelot vystoupil z vozu a zahajloval. Milicionáři si mysleli, že mají co dělat s gestapem, a nechali oba vozy projet. Grand-Clément se ani nepohnul. Auta zastavila u lesa poblíž Muretu. Tam Aristide oznámil odsouzenčům rozsudek.

Všechno proběhlo velmi rychle: Dédé Bask odvedl Grand-Clémenta do jednoho ovčína a tam ho zastřelil. Lancelot popravil Marka Dulugueta a Aristide na sebe vzal úkol, do kterého se nikomu nechtělo.

Georgesovi muži pohřbili těla v lese.

Aristide poslal plukovníku Buckmasterovi hlášení, že spravedlnost byla vykonána.

13. KAPITOLA

Lea, ležící se zavřenými víčky na plážovém ručníku, se navzdory tvrdému dláždění navigace na břehu Seiny nechávala ukolébat vzpomínkou na šplouchání vln, dorážejících na písčnou pláž u Biscarrosse, na křik dětí a skřehotání racků. Horké slunce ji jemně otupovalo, tělo jí pod příjemným pálením ožívalo. Blaženě se protáhla, cítila se jako v mlze, v neskutečnu, téměř zahanbená svým potěšením, které cítila vzdor hrůzám posledních dní. Něco v ní jí říkalo, aby na to nemyslela, aby dělala, jako by se to nikdy nestalo a

byl to jen zlý sen, z něhož se probudí a nebude si nic pamatovat.

Pootevřela oči. V jejím zorném poli prolétl po nebi bez mráčku rychlý racek. Nějaké dítě se smálo a tleskalo rukama. Rybáři, nehybní pod svými kšiltovkami a slamáky, upírali oči na červené, žluté nebo bílé splávky. Řeka jemně šplouchala. Nějaký nedělní malíř si míchal barvy. Kolem projela lodička se dvěma děvčaty ve světlých šatech. Nedaleko odtud hrál kdosi na harmoniku jeden módní popěvek. Všechno bylo harmonické a klidné. Lea si lehla na břicho a vzala si knihu, kterou jí tak vřele doporučovala Laura.

„Nyní šli všichni kromě ní a starých dam tančit. Všichni kromě ní se šli bavit. Uviděla Rhetta Butlera. Stál hned za doktorem. Než měla čas změnit výraz tváře, všiml si jí, stiskl rty a zdvihl obočí. S nadutě vztyčenou bradou se Scarlett otočila a vtom zaslechla své jméno... své jméno pronesené s charlesterským přízvukem, který si člověk nemůže splést, své jméno znějící nad změtí hlasů.

„PaníHamiltonová... sto padesát dolarů... ve zlatě’/

Při vyslovení jména i sumy se náhle nad celou společností rozhostilo ticho. Scarlett byla tak ohromená, že se nemohla ani pohnout. S bradou v dlaních a s očima rozšířenýma překvapením zůstala sedět na taburetu. Všichni se k ní otočili. Viděla, jak se doktor naklonil a špitl něco Rhettu Butlerovi do ucha. Říkal mu nejspíš, že je ve smutku a že se nemůže ukazovat mezi tanečníky. A viděla, jak Rhett ledabyly pokrčil rameny.

„Tak snad některá jiná z našich krás?” zeptal se doktor nahlas.

„Ne’ pronesl Rhett jasným hlasem a přehlédl ledabyly očima dav. „Paní Hamiltonová’

„Říkám vám, že to není možné,” trval na svém doktor. „Paní Hamiltonová nebude chtít... ,

Scarlett uslyšela hlas, který zprvu nepoznala... svůj vlastní hlas!

„Ano, chci!“

Ta Scarlett byla nesnesitelná ženská! Zato Rhett Butler! To byl chlap!...

„Líbí se ti to?“ zeptala se Francoise.

„Hm, hm...“

„Neruš ji, nevidíš, že právě tančí valčík s krásným Rhettem?“ řekla Laura s naprosto vážným výrazem.

„Podala bys mi *Silhouettes*?“

„Počkej, jen si doprohlédnu ty modely pro děti. Já bych tak chtěla holčičku, abych ji mohla pěkně oblékat!“

„Co jsi v Paříži a chodíš do módních salonů, začínáš být pěkně malicherná. Francoise z Montillaku se pěkně změnila! Už vůbec nevypadáš jako ta malá způsobná langonská služtička.“

„Neměla bys mi vyčítat, že jsem povrchní. Co mám podle tebe dělat? Zavřít se v bytě, zatáhnout všechny záclony a čekat na konec války? Nebo odjet do Německa, jako to dělají některé ženy v mé situaci? Kam chceš, abych tam šla? K Ottovu otci? Ten by mě vyhnal! A ostatně, žije vůbec ještě? A co Otto? Kde je ten? Možná že je v téhle chvíli mrtvý nebo těžce raněný.“

„Promiň, nechtěla jsem ti způsobit bolest. Podívej, jak si Charles pěkně hraje s malým Pierrem. Jako by byli bratři.“

„Ano, jsou moc roztomilí. Tumáš, tady máš *Silhouettes*.“

Francoise vstala, popotáhla si modré lněné plavky a přistoupila ke kočárku, v němž seděl její chlapeček.

„Četla jsi ten článek od Luciena Francoise?“ zeptala se Laura. „Proti slipům, za pravé spodní prádlo? Z toho by člověk umřel smíchy. Poslechni si to:

Kritici vraští obočí při myšlence, že se někdo může zabývat v nynější době tou nejmalichernější věcí, která má navíc příchut' libertinství: ženským prádlem. Člověk by jim nejradši dal za pravdu. Více se již ale zamyslí, když si uvědomí, že móda slipů a podprsenky, přicházející z ciziny,

přinesla nezaměstnanost tisícům dělnic krajčářského průmyslu a výroben jemného prádla, což obojí pochází od nás.

Slyšíš to? Já jsem si jistá, že si myslí, že francouzští vojáci prohráli válku proto, že jejich ženy nosily anglické nebo americké spodní kalhotky! A poslechni si ten konec:

Není silného národa bez ženských žen vedle skutečně mužných mužů. Úpadek rasy se projevuje, když se pohlaví začnou navzájem ovlivňovat. Oboupohlavní bytosti ve slipech byly přítelkyněmi mladíků v měňavých košilích. Nehrozí nebezpečí, že by opravdová žena v domácnosti nosila jiné než krajkové kalhotky!

Nepřipadá ti neuvěřitelné, že tady někdo mluví o kalhotkách v době, kdy nefunguje elektřina ani plyn, metro nejedí od soboty od jedné hodiny až do pondělka do jedné, kdy Estelle musí stát ve frontě před obchody a doufá, že tam dostane trochu vyčichlého Prosperova hrášku, kdy už tři dny jíme jen slanečky a kdy tisíce lidí hynou při bombardování?... Neuvěřitelné! To je doba! Co ty si o tom myslíš, Leo?“

Lea, jež přerušila četbu a poslouchala svou sestru, jen pokrčila rameny.

„O nic neuvěřitelnější než ležet si tady takhle v plavkách na břehu Seiny a za chvíli jít do Moulin Rouge na Edith Piaf, když v Normandii, v Bretani, v Rusku nebo v Pacifiku se bojuje. Neuvěřitelné je, že my jsme všechny tři naživu... Já mám hlad. Francoise, podala bys mi sendvič?“

„Z toho bude pozdvižení, jestli nás tu uvidí jíst sendvič z pravého chleba a s pravým salámem. Nemyslíš, Lauro?“

„Tak si mají umět poradit jako já. Nemysli si, že je snadné sehnat v Paříži 5. srpna 1944 chleba a salám.“

„To ti ráda věřím,“ zakousla se Lea s chutí do sendviče, který jí podala Francoise. „S tvým nadáním pro obchod a finance ses měla radši starat o Monti...“

Náhle zbledla a zarazila se na tom jméně, o němž si přísahala, že už ho nikdy nevysloví. Laura si to uvědomila a ovinula sestře ruku kolem ramen.

„Uvidíš, že Montillac zase opravíme.“

„Nikdy! Tys ho neviděla jako já! Ty jsi neviděla běžet hořící tetu Bernadettu... Ona nikomu neublížila... A Ruth?...“

„Mlč! Zbytečně se drásáš. Vybavovat si tyhle hrůzy není k ničemu. Zapomeň na ně.“

„Zapomeň!... To se ti snadno řekne! Co ty znáš z války? Jen ty své kšeftíky na černém trhu...“

„Přestaňte se hádat, všichni se na vás dívají. Pojd'te pryč,“ řekla Francoise a posbírala si šaty.

„Jděte domů, když chcete, já tu ještě chvíli budu. Vemte Charlese s sebou.“

„Leo, já chci zůstat s tebou.“

„Ne, miláčku, buď hodný a jdi domů, já potřebuju být sama.“ Hošík na ni pohlédl se zvláštní naléhavostí. Vzal dívku za ruku a vši silou ji stiskl.

„Přijdeš brzy?“

„Moc brzy, slibuju.“

„Buď doma v půl třetí. Představení začíná v půl čtvrté. Na cestu na place Blanche na kole potřebujeme dobrou půlhodinu. Víš, že je to tam do kopce.“

„Neboj se, přijdu včas.“

Lea se přestala starat o své sestry i o děti, znovu si lehla a zavřela oči. Avšak obrazy, které se jí tvořily pod víčky, byly tak příšerné, že je raději rychle zase otevřela.

Jeden z koupajících vstal od svých novin a s lehkým šplouchnutím skočil do Seiny. Lea si noviny vypůjčila. Byl to U Oeuvre Marcela Déata. Přečetla si mechanicky článek Rozličné čeledi makistů, v němž plival žluč na komunisty, na

gaullisty, na socialisty a další „příbuzné druhy“. Dozvěděla se postupně o tom, že na žádost francouzské milice, pohoršené nemorálností zábavních zařízení, bylo zavřeno sto devadesát amerických barů; dozvěděla se, že v Grand-Palais byla otevřena výstava Duše vojsk; že doktor Goebbels prohlásil: „*Německý lid musí masově povstat a zvrátit osud*“; že němečtí námořníci na speciálních plavidlech potopili třináct anglických a amerických lodí; že francouzská úderná brigáda zbraní SS byla nasazena na východní frontě; že dnes se dostihy konaly ve Vincennes a zítra, v neděli, budou v Auteuil; že na Pařížské burze se aktivněji obchodovalo; že Führer s doktorem Goebblem poslali blahopřejný telegram Knutu Hamsunovi k pětadesátým narozeninám; že příští nábor odvodové komise pro francouzské dobrovolníky do Waffen SS se bude konat v pondělí 7. srpna v devět hodin a že nábor do Legie francouzských dobrovolníků proti bolševismu bude v Královniných kasárnách ve Versailles; že jeden dětský domov ponese jméno Philippa Henriota, kolaboranta z Bordeaux; že zítra od patnácti hodin se koná šampionát v plavání od Slavkovského mostu k mostu Alexandra III.; že Elvire Popesco hrála v Apollu ve hře *Má sestřenice z Varšavy*, Jane Sourza a Raymond

Souplex zase *Na lavičce* v Casino de Paris; že v Lunaparku je možno zatleskat Georgiusovi, Georgette Planaové a mnohým dalším, a že Edith Piaf...

Lea odhodila noviny, navlékla si přes dvojdílné červenobílé plavky šaty z umělého hedvábí potištěné velkými květy, dárek od Francoise, a zavázala si tkaničky bílých plátěnek na vysoké korkové podrážce. Pak vyběhla po schodišti na nábřeží.

11. srpna oznámilo rádio smrt Saint-Exupéryho, který byl sestřelen při jednom nočním letu na jihu Francie. Hlasatel litoval, že spisovatel přešel do tábora nepřátel Francie.

Téhož dne našla Lea pode dveřmi zasunutý dopis od Laurenta, adresovaný Camille ke slečnám de Montpleynet. Celá rozechvělá ho šla otevřít.

„Má milovaná ženo,

konečně jsem zase zpátky na půdě Francie. Nemám slov, jak ti vyjádřit naši radost, naše dojetí. Viděl jsem, jak několik tvrdých chlapů padlo po vylodění na kolena a se slzami v očích líbali rodnou zem, jiní si strkali do kapes písek z té normandské pláže, na které před námi už dostali přednost spojenečtí vojáci. Ani nevíš, jak nám všechno to čekání připadalo dlouhé. Zdálo se nám, že ten den nikdy nepřijde.

Svou první noc jsem strávil na sedadle v džípu. Spal jsem jen čtyři hodiny, ale nikdy jsem se necítil tak čerstvý a při síle. Říkal jsem si, že teď jsme na stejné zemi, pod toutéž oblohou, že vás s Charlesem brzy budu moci přitisknout k sobě. Bylo to příliš štěstí najednou.

Za šedého rána jsme se s generálem Leclerkem dostali do Sainte-Mère-Eglise, a on tam nevěřicně píchal holí do písku kolem sebe. Slyšel jsem, jak si mumlá: ‚Zvláštní pocit...‘ a pak se rozhlédl kolem sebe s úsměvem, který mu dělal vějířky kolem očí: ‚Kruci, to je radost.‘ Tlačili se kolem nás fotografové z armádních dokumentačních služeb, kteří si chtěli vyfotografovat stisk ruky mezi naším generálem a americkým generálem Walkerem. Leclerc to dělal nerad, odmítal se vrátit na přístavní hráz.

Doprovázel jsem ho až do generálního štábu amerického III. armádního sboru, k němuž je přidělena 2. obrněná divize. Tam jsme se setkali s generálem Pattonem. Jaký kontrast mezi těmi dvěma muži! Široká kovbojská tvář pijáka whisky, který nosí u pasu kolty, jak to znáš z kina, a vedle něj aristokrat s lodičkou se dvěma hvězdičkami – už přes rok se čeká, až bude ušitá ta třetí-, s pršipláštěm utaženým v pase a s anglickými kamašemi. Dalo práci, aby se vzdal brašničky, která se mu klátila u boku. Patton byl ve skvělé náladě; německá fronta byla v Avranches konečně proražena. Tudy

jsme projížděli směrem na Le Mans. Kolem všechno jako po zemětřesení. Po pobořených ulicích bloudili civilisté a prohledávali trosky, v polích se hromadily stovky zajatců se zasmušilým pohledem, jedna přes druhou naházené mrtvolky Američanů, Kanadčanů, Angličanů i Němců. Ve vesnicích, kudy jsme projížděli, nám dívky podávaly květiny, chleba, láhve vína nebo jablečného moštu. Střídavě jsme se dostávali z radosti osvobozených vesničanů do beznaděje těch, kteří přišli o všechno.

Bez odpočinku jsme desátého trochu neuspořádaně zaútočili a ve všeobecném zmatku nastal tvrdý boj. Měli jsme třiadvacet zabitých, asi třicet raněných a přišli jsme o čtrnáct vozidel. Druhý den v Champfleur seděl generál na taillyské věžičce a odtamtud vydal rozkaz k přibližovacímu manévru. Po celý den byl buď v džípu, nebo v průzkumném obrněném vozidle, nestaral se o kulky a o dělostřelbu a strhával za sebou své vojáky. Na konci druhého dne bojů byl spokojený, osvobodili jsme asi třicet vesnic a postoupili o čtyřicet kilometrů. Byli jsme vyčerpaní, spali jsme rovnou na zemi. Ale ne dlouho. Kolem druhé hodiny ráno začaly padat granáty na louku, kde spal Leclerc, rozbily jeden polopásák a zabily dva muže od obsluhy děla. Pro všechny noc skončila. Od 10. do 12. srpna zabila 2. obrněná divize osm set Němců, zajala přes tisíc zajatců a zničila patnáct obrněnců. V lese u Ecouves se nepřátelští vojáci vzdávali po tisících.

V pátek třináctého jsme zaútočili na vesnici Cercueil. Když jsme sjížděli na Ecouché, zažil jsem příšerný masakr. Měli jsme se dostat na státní silnici 24b. Jel jsem za vozidlem jednoho přítele, Georgese Buise, který velel předvoji. Za loukami lemovanými křovím jsme silnici uviděli. Byla zacpaná nepřátelskými vozidly, táhnoucími se donekonečna. Jako by plula nad křovisky. Na několik okamžiků všechno strnulo. A pak nastala apokalypsa. Děla ze všech našich tanků začala chrlit oheň a vzduch se zaplnil kouřem a křikem... Jednomu oddílu se podařilo postranními cestami předjet tu ohromnou zácpu, plnou pokroucených mrtvol, zmrzačených

těl a hořících tanků, přejet přes silnici a zmocnit se cíle: mostu přes řeku Orne.“

Tady po něžných slovech, určených Camille, a po polibcích pro malého Charlese dopis končil. Lea ho pečlivě složila. V rádiu hlásili, že Drieu la Rochelle se pokusil o sebevraždu. Zazvonil telefon.

„Haló... Ruth! Jsi to ty? Jsi to opravdu ty?“

„Jsem, holčičko, jsem to já.“

Když Lea, která od Camilliny smrti neuronila ani slzu, uslyšela ten slaboučký, ale dokonale slyšitelný hlas guvernantky, o níž si myslela, že je mrtvá, ucítla, jak jí po tvářích stékají vlažné a slané pramínky. Dokázala jen blekotat:

„Ach, Ruth!... Ruth...“ Po ní chtěly mluvit s guvernantkou i Francoise a Laura, jež se také radostí rozplakaly. Během chvíle bylo ze všech obyvatelek bytu v Univerzitní ulici jedno plačtivé údolí. První si otřela oči Laura a zvolala:

„To je první dobrá zpráva po dlouhé době, to se musí zapít.“

Došla pro láhev šampaňského do skřípky, které říkala „má zásobárna“.

„Bude trochu teplé, ale to nevadí“. Estelle, dej nám skleničky a připij si s námi.“

Dokonce i Charles dostal „na prst šampaňského“, jak říkala tetička Lisa.

„Ani nás nenapadlo se jí zeptat, co je s Montillakem,“ uvědomila si Laura, když nalévala sklenky.

To je pravda, pomyslela si Lea, že samé radosti, že je naživu, jsem úplně zapomněla na Montillac. Je to tak lepší. Montillac je pro mě mrtvý... Nezáleží mi na tom, co se s ním stane... Do té země už vyteklo příliš mnoho krve... Ať si ho Fayard vezme, mě už to nezajímá.

„Představte si to, slečno Francoise, čtyřicet franků za kilo brambor! Tříhodinová fronta na trhu na Saint-Germain na

dvě kila! A máslo? Došlo! A to je ho kilo za tisíc franků, na to by člověk musel být milionář!“ zvolala Estelle.

„Nebojte se,“ řekla Laura, „přinesu máslo zítra, dostala jsem tabák a mýdlo, můžu to vyměnit za trochu jídla.“

Stará služebná pohlédla na dívku s obdivem.

„Nevím, jak to děláte, slečno Lauro, ale bez vás bychom tady už dávno pomřeli hlady. Ještě štěstí, že neposloucháte slečnu Albertinu.“

„Mlčte, Estelle, měla jsem být na Lauru přísnější a nepřipustit ty její obchůdky na... na...“

„Rekněte to, tetičko: na černém trhu. Tak dobrá, kšeftuju na černém trhu. Jenže mně se nechce umřít hlady, než přijedou Spojenci. Nic nekradu, jen vyměňuju a nechávám si malý zisk. Prostě obchoduju. Všichni mí přátelé to dělají také.“

„To tě neomlouvá, děvenko. Tolik nešťastníků trpí a nemají nic. Stydím se za to, jak se máme.“

Lisa, která dosud neřekla nic, nadskočila a se zarudlým obličejem se obrátila na sestru:

„Jak se máme!... Doufám, že si děláš legraci?... Pojd'me si říct, jak se máme. Žádný čaj, žádná káva, žádné kakao, ani maso, ani chleba, který by byl k jídlu! A tuhle zimu žádné topení! A to všechno proto, že se slečna nechce dosyta najíst a mít doma teplo, pod záminkou, že existují lidé bez práce, vězni a chudáci, kteří nemají nic! Jenže když my se budeme uskrovnovat, jim nebude menší zima a nebudou mít menší hlad!“

„To já dobře vím, ale musíme být solidární.“

„Dneska už žádná solidarita neexistuje,“ vykřikla Lisa.

„Jak to můžeš říct?“ zašeptala Albertině, podívala se na svou sestru a po zvrásněné tváři jí stékala slza, za níž zůstávala v pudru tenká pěšinka.

Tato slza zklidnila Lisin vztek. Vrhla se k Albertině a prosila ji o odpuštění. Ruku v ruce se pak obě odebraly do Albertini-na pokoje.

„Je to pořád ta samá písnička,“ řekla Laura, „stačí, aby se jedna rozplakala, a hned ji druhá utěšuje... co děláš dnes odpoledne?“

„To mluvíš se mnou?“ zeptala se Lea.

„Jo.“

„Slíbila jsem Charlesovi, že s ním půjdu do Lucemburské zahrady na dřevěné koníčky.“

„A co ty, Francoise?“

„Já půjdu domů. Jeden Ottův přítel mi má večer zatelefonovat a říct mi, co je s ním.“

„To máš fůru času.“

„Ne tak úplně. Ted', když metro nejezdí, se musím vrátit pěšky. Mám to na dvě hodiny. A co ty budeš dělat?“

„Nevím. Od té doby, co zavřeli všechny americké bary, nevíme s kamarády, kam se vrátit. Půjdu se podívat, jestli není parta na Trocadéru.“

„Tak půjdeme společně?“

„Ne, ty jdi pěšky, já si radši vezmu kolo.“

„Jak chceš. Zavolám večer, když se dozvím něco o Ottovi.“

Charles s ručkou v Leině dlani způsobně krácel vedle ní. Čas od času jí silněji stiskl prsty, na což odpovídala stiskem, který znamenal: „Jsem tady, neboj se.“ To ho uklidňovalo. Moc se děsil, že by mu mohla zmizet jako jeho matka.

Když odešli ruku v ruce bez ohlédnutí od hořícího domu, domyslel si, že o některých věcech s Leou nemá mluvit a že maminka k těm věcem patří. Miloval Leu stejně, jako ji milovala maminka... Proč tolik křičela, když k ní běžel toho dne, co všude kolem stříleli Němci? Vzpomínal si, jak ho něco bolelo, jak cítil, že ho matka k sobě tiskne, pak ho pustila, a pak už nic.

Když se ptal, odpovídali mu, že se maminka brzy vrátí. Jenže on dobře věděl, že to není pravda, že odešla daleko, moc daleko... Možná do nebička? Máma říkala, že když člověk umře, odejde do nebička... Takže?... Mami...

Chlapeček se naráz zastavil, měl náhle sucho v ústech, tělíčko zalité potem. Proč se zastavil právě tady, před domem na bulváru Raspail, kde kdysi bydlela Camille? Lea v duchu znovu uviděla, jak jí mladá žena s jemným úsměvem, s nímž vypadala tak dojemně, otevírá dveře do bytu. Jejich ruce se k sobě tiskly, tiskly, až z nich byla jedna... Zdvihl oči, Lea se k němu sklonila... Pomalu ho zdvihla do výše a dlouho ho držela v náručí.

Nějaký německý důstojník, následovaný svým sluhou, se zastavil a zjihlým pohledem na ně hleděl.

„Já mám taky chlapečka v jeho věku. Nemá takové štěstí, jako ten váš... Jeho matka zahynula při bombardování i s mou prvorozenou dcerou,“ řekl dokonalou francouzštinou, ale s přízvukem, a pohladil Charlese po vlasech.

„Ty hnusnej skopčáku! Nešahej na mě.“

Němec zůstal zaraženě civět a stáhl ruku nazpátek. Sluha vykročil kupředu.

„Tak ty budeš nadávat kapitánovi?“

„Nechte toho, Karle, to je normální, že nás Francouzi nemají rádi. Omluvte mě, paní, nechal jsem se unést. Na chvíli jsem zapomněl na válku, která oběma našim zemím tolik ublížila. Už brzy bude po všem. Nashledanou, madam.“

Důstojník sklapl podpatky a dlouhými kroky vykročil k hotelu Lutétia, na němž pořád vlál prapor s hákovým křížem.

14. KAPITOLA

Onoho odpoledne 15. srpna se tísnil početný dav pod stromy v Lucemburské zahradě i kolem bazénku, na němž se pohupovaly malé plachetničky babky, která je půjčovala. Zevlouni procházeli kolem Senátu bez jediného pohledu, ignorovali hlídky za pytlí s pískem i jejich zátarasy z ostnatého drátu. Děti se svými matkami čekaly, až skončí loutkové představení, aby mohly jít na další. Manéž vzaly

útokem, stejně jako kočárky s oslíky a poníky. Bylo tam tolik dětí, že to vypadalo jako nějaký červnový pátek nebo neděle na konci školního roku. Většina z nich byla ošizená o prázdniny kvůli stávkám železničářů a hlavně kvůli bojům, blížícím se k Paříži. Nejmilejší hrou deseti až dvanáctiletých byla hra na válku, ale všichni chtěli být Francouzi, nikdo nechtěl být Němec. Malí vedoucí dětských part museli vždycky použít rozpočítávání nebo losování. A „Němci“ pak bojovali proti „Francouzům“ bez přesvědčení.

Charles třikrát objel manéž, aniž se mu podařilo zachytit tyčkou dřevěný kroužek, a pak chtěl zmrzlinu. U vstupu do zahrady směrem na bulvár Saint-Michel prodával zmrzlinář s nádherným pestře natřeným vozíkem, upraveným jako kočár, a měl zmrzlinu nazývanou „jahodová“. Lea koupila dvě. Pod hudebním pavilonkem hrál orchestr v zelených uniformách Straussovy valčíky. Na některých stromech byly připíchnuty žlutočerné plakáty, podepsané novým vojenským guvernérem Paříže generálem Choltitzem, které vyzývaly pařížské obyvatelstvo ke klidu a oznamovaly mu „ta nejprísnejší a nejkrutější represivní opatření“, která proti němu budou přijata v případě nepořádku, sabotáží nebo atentátů.

Ale většina lidí se při jejich čtení usmívala: v poledne hlásilo rádio, že Spojenci se vylodili v Provinci. Někteří tvrdili, že Američani jsou už před branami Paříže, protože zaslechli dělo. Jiní se vraceli z Notre-Dame ze vzpomínkového obřadu k výročí zaslíbení Ludvíka XIII., i když to generál Choltitz zakázal.

Pařížané zákaz nebrali v úvahu a na výzvu biskupů se naopak dostavili v hojném počtu. Tak hojném, že se nevešli do katedrály a zaplavili ještě polovinu náměstí, tiskli se před hlavním portálem, kde se na lešení odehrával stejný obřad jako uvnitř v katedrále. Procesí mezitím vcházelo jedním bočním vchodem a druhým zase vycházelo. Dav zaníceně odpovídal na litanie, předříkávané misionářem z lešení: „Svatá Jano z Arku, osvoboditelko vlasti... oroduj za nás... Svatá Geneviève, ochránitelko Paříže... oroduj za nás...“ V

jedné chvíli misionář přerušil své prosby, aby si vyslechl, co mu říkal jakýsi kněz. Ti, co stáli poblíž portálu, viděli, jak se mu rozzářila tvář. Mnoho lidí pak padlo na kolena, když zvučným hlasem zvolal: „Právě nám oznámili, že se spojenecká vojska vylodila v Provinci. Modleme se, drazí bratři a sestry, aby Marseille a Toulon byly uchráněny před zničením: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvět' se jméno Tvé, buď království Tvé... „ Dojetí pak dosáhlo vrcholu, když kardinál Suhard pronesl improvizovanou řeč, v níž hovořil o „poslední zkoušce, kterou je třeba překonat“. Tomu všemu přihlíželo bez mrknutí oka pár německých vojáků, stojících před ústřední nemocnicí a před prefekturou. A divná věc, nikde kolem nebyl žádný strážce pořádku: od onoho rána francouzská policie stávkovala na protest proti odzbrojení svých kolegů z komisariátů v Asnières a v Saint-Denis.

Den po Nanebevzetí Panny Marie se znovu objevilo zrušené *Je suis partout* a ohlašovalo příští číslo na pátek 25. srpna. Nákladní automobily plné milicionářů začaly opouštět hlavní město směrem na východ. Na avenue de l'Opéra, na Champs-Élysées a na bulváru Saint-Michel pochodovali němečtí vojáci se zpěvem a s vojenskou kapelou, sledovaní zevlujícími posměváčky. „To je začátek konce,“ říkalo se s úšklebkem.

Sedmnáctého srpna už bylo stěží možno potlačit jásot lidí, když viděli odjíždět přeplněná obrněná vozidla, nákladáky, sanitky i osobní auta, nacpaná Němci s ponurými pohledy a ztrhanými rysy. Za nimi jela nejrůznější bizarní vozidla: káry, koňské povozy šmelinářů, až po nápravy přetéající kořistí: radiopřijímači, psacími stroji, obrazy, křesly, postelemi, matracemi, kufry, a jako koruna všeho nezbytnými srolovanými matracemi, které připomínaly Pařížanům jejich vlastní hromadný útěk po francouzských silnicích.

Ach! Ta radost, vidět takhle plazit se zbytky neporazitelné armády!... Kde jsou ti úžasní opálení dobyvatelé z června 1940?... Co se to stalo s jejich perfektními uniformami?

Ošoupaly se po čtyřleté válce v ruských stepích? A v afrických pouštích? V křeslech hotelu Meunce? Nebo Crillon? Nebo Intercontinental?... Lidé si sedali na židle před kavárničky na Champs-Élysées, aby mohli v pohodlí pozorovat jejich odjezd, počítali osobní auta i nákladáky. Úsměvy nemizely, ani když tudy procházeli příliš mladí nebo příliš staří vojáci v příliš širokých nebo příliš úzkých blůzách, neoholení, rozhalení, vláčející svou pušku nebo obtížení potravinami či štůčkami látek, které neváhali prodávat obyvatelstvu.

Laura s Leou šlapaly na kole podél nábřeží. Přes napětí, vládnoucí v některých čtvrtích, byla ve vzduchu jakási euforie. Všude se ozývalo hrčení motorů, výkřiky, bylo cítit kouř z archivů gestapa a úřadů, zapalovaných přímo na chodnících, i nervozitu prchajících. Od devíti večer byl zákaz vycházení. Obě sestry předjelo dlouhé auto, v němž se dvě příliš elegantní a příliš blondaté mladé ženy tiskly ke generálovi s monoklem.

Na navigaci kolem Seiny byli všichni rybáři se svými pruty i koupající se mládež na svých místech. V prudkém letním světle se lehce pohupovaly plachetnice. Celé město čekalo.

Musely slézt z kola, aby přešly přes most, zahrazený zátarasy z ostnatého drátu.

V Univerzitní ulici na Leu netrpělivě čekal Charles, aby jí mohl ukázat obrázek, který kreslil od samého rána. Estelle naříkala nad svýma ubohýma nohama, plnýma křečových žil „kvůli všem těm frontám“. Lisa byla velmi vzrušená: v poledne slyšela v rádiu z Londýna, že Američané jsou v Rambouilletu. Albertině vypadala ustaraně.

Díky Lauřině zásobárně vypadal oběd spočívající ze sardinek v oleji jako hotová hostina. Od půl jedenácté večer do půlnoci zase fungovala elektřina, což přineslo Lise zklamání: Američané nebyli v Rambouilletu, ale v Chartres a v Dreux.

Krátce před zákazem vycházení začali esesáci střílet dávky ze samopalů na zevlouny, kteří se dívali, jak němečtí úředníci stěhují dokumenty z hotelu Trianon na rue Vaugirard. Na bulváru Saint-Michel a na place de la Sorbonně tak bylo mnoho lidí zraněno nebo zabito.

Pařížané byli vyrušeni ze spánku výbuchem muničních skladů, které okupanti vyhodili do povětří.

„Dnes ráno nejsou žádné noviny,“ řekl Lee prodáváč z kiosku naproti kavárně U dvou magotů na bulváru Saint-Germain. „Začíná to pro kolaboranty smrdět. Podívejte, jak se tváří ten chlap v brýlích. To je Robert Brasillach, jde na kávu do kavárny Floře. Nikdy nevypadal moc dobře, ale tyhle dva dny vypadá opravdu nemocný. Být na jeho místě, tak odjedu s přáteli Fricky.“

Tak to je ten Brasillach, o kterém mluvil s takovým obdivem Raphael Mahl? Vypadal jako neduživé děcko.

Lea se posadila před nedalekou kavárničku a objednala si kávu. Starý číšník v dlouhé bílé zástěře jí odpověděl, že jí nemůže nic teplého přinést, protože nejde plyn. Vzala za vděk odpornou zelenou limonádou.

U vedlejšího stolu nějaký vysoký asi třicetiletý muž v brýlích na krátkozrakých očích psal drobným pečlivým kulatým písmem do sešitu. Přišel si k němu sednout nějaký křehký mladý blondáček.

„Nazdar, Claude. Pracuješ?“

„Dobré jitro, Claude. Dá se to tak říct. Co je nového?“

„Včera došlo ve čtvrti ke spoustě incidentů. Němci stříleli na rue de Buci a na bulváru Saint-Germain.“

„Byli nějakí mrtví?“

„Jo, spousta. Jak se daří vašemu otci?“

„Dobře. Je ve Vémarsu, zítra za ním pojedou.“

Temné výbuchy zabránily Lee, aby dál sledovala jejich rozhovor.

„To jsou muniční sklady,“ řekl jeden z nich.

„Zapálili skladiště za Eiffelkou a několik restaurací. Už se blíží konec. Kolaboranti utíkají jako krysy. Už neuslyšíme hlas Jeana Hérola-Paquire, je po Radiožurnálu. Luchairové, Re-batetové, Bucardové, Cousteauové, Bonnardové, řečení gestapa, všichni se vydali do Německa. Zůstal tu jen tenhle, a já bych rád věděl, proč,“ blondatý muž ukázal na Brasillacha.

„Možná z důvodů jisté cti. Nějak ho už nemohu nenávidět, je mi ho líto.“

„A proč jste ho nenáviděl?“

„To je stará historie – kvůli jednomu odpornému článku o mém otci, který vyšel v roce 1937.“

„Na ten si pamatuju! Jmenoval se Kritická doba pana Mauriaka.“

„Jo. Brasillachovy hrubé nadávky mě tehdy hluboce ranily. Chtěl jsem mu jít rozbít hubu.“

Lea položila peníze na stůl a vstala. Oba mladíci ji očima sledovali.

„Hezká holka!“

„Jo, moc hezká.“

Nebýt vzdálených explozí muničních skladů, podobalo by se to dusné dopoledne 18. srpna 1944 kterémukoliv obyčejnému letnímu dopoledni. Všude byl klid. Chodci, kterých nebylo mnoho, si vykračovali pomalu jako turisté. Po ulicích projížděly na kolech usměvavé dívky ve světlých šatech. Před kostelem Saint-Germain-des-Prés živě diskutovala skupinka mladých lidí; ve výloze knihkupectví Divan žlutlo několik zaprášených a vyčpělých čísel Martineauovy revue; na náměstíčku před kostelem si nějaká stařenka rozbalovala novinový papír, v němž měla žrádlo pro kočky, vysypala je pod strom a volala:

„Či či či či... pojd'te, micky...“

Na Fursternberském náměstí se vágusové hádali o poslední hlt jakési brečky v láhvi; na rue de Seine stály dvě domovnice na prahu svých domů a donekonečna probíraly události předešlého dne; na křižovatce Buci byly zelinářské

pulty beznadějně prázdné, což ovšem nezabránilo se vším smířeným posluhovačkám, aby se stavěly do fronty; rue Dauphine byla liduprázdná; na rue Saint-André-des-Arts se honila děcka s kousky dřeva jako pistolemi a schovávala se ve výklencích Rohanského dvora.

„Pif pať... vzdej se, seš mrtvej...“

Lea bezcílně bloudila ulicemi.

Ocitla se na náměstí Saint-Michel. Lidé se tísnili kolem jednoho platanu. Prorazila si mezi nimi lokty cestičku. Byl tam vyvěšený malý bílý plakát se dvěma zkříženými praporky s francouzskou trikolorou. Četla:

Prozatímní vláda Francouzské republiky. Spojenci jsou před branami Paříže. Připravte se na poslední boj s okupanty. Boje už začaly. S akcí čkejte na příkazy buď pomocí plakátů, nebo rádia, boje budou probíhat po obvodech.

Nebylo Pařížana, který by nevěděl, že od osvobození či zničení města je dělí pouze dny, a možná hodiny. Někteří se na to aktivně připravovali, většina lidí byla pevně rozhodnutá, že se nehnou z domova a počkají, až Němci odejdou, aby mohli projevit svou radost.

Lea se neustále zmítala mezi nenávisť a strachem, pomstychtivostí a zapomněním. Přecházela z jednoho do druhého s rychlostí, jež ji nervově vyčerpávala. Neklidné a bezesné noci jí vryly vrásky kolem očí, jimž dodávala únava na průzračné modři. Kadeře vyčesaných vlasů podtrhovaly novou křehkost jejího obličeje.

Měla by zareagovat a spojit se se členy skupiny, o níž jí řekl mladý lékař z Langonu, který je po cestě naložil do auta, odvezl do Bordeaux a naložil do jednoho z posledních vlaků do Paříže. Cesta byla rušná, trvala kvůli přerušeným kolejím i kvůli bombardování, při němž vždycky museli cestující vyběhnout z vlaku a vrhnout se na břicho do polí, dva dny. Lea mechanicky běhala za ostatními, byla lhostejná k

nebezpečí i ke vzlykům Charlese, jenž se jí neustále držel za ruku. Vřelé přijetí tetiček i sester její nezájem o všechno kolem nijak ne-zmírnilo. Teprve Ruthin hlas ji dokázal vytrhnout z apatie. Slzy, které jí vytryskly, jí pomohly znovu nalézt radost ze života, nenavrátily jí ovšem tu sebedůvěru, v níž bývala její síla.

Až do večera se toulala Paříží, v níž bylo cítit napjaté očekávání. Do Univerzitní ulice ji krátce před zákazem vycházení přivedl až hlad, na jehož utišení jí Estelle mohla poskytnout jen trochu studené kaše a kousek vyschlého camembertu. Albertině de Montpleynet se konečně uklidnila a ani jí nevyčítala, že byla tak dlouho venku. Charles, jenž nechtěl jít spát, dokud nebude Lea doma, usnul a držel ji přitom za ruku.

Několikrát za noc Leu probudily divoké sny. Teprve za svítání jí dopřály chvíli klidu.

15. KAPITOLA

Vstávej, vstávej...“ Laura s Leou už chvíli třepala, až se Lea konečně s otupělým výrazem opřela o loket. „Vzbud’ se. Pařížští odbojáři se zmocnili prefektury, po celé Paříži se bojuje, Američané přijíždějí. Obleč se.“ Laura bez dechu šermovala rukama po pokoji. „Co mi to tu vykládáš?“

„Gaullisti obsadili policejní prefektům... Policisté bojují na jejich straně.“

„Kdo ti to řekl?“

„Franck, jeden kamarád, kterého neznáš; bydlí v obrovském bytě na bulváru Saint-Michel, který má okna na bulvár, ale taky na nábřeží a do rue de la Huchette. Telefonoval mi. S kamarády tam celou noc pili a tancovali. Kvůli zakazu vycházení zůstali všichni spát u něj. A když šel kolem sedmé hodiny stáhnout rolety, všiml si, jak se po jednom, po dvou scházejí muži a všichni přecházejí přes most

Saint-Michel směrem k Notre-Dame. Když viděl, kolik jich je, oblékl se a sešel na ulici. Sel za nimi a dostal se na nádvoří, kde čekalo asi tisíc nebo snad dva tisíce lidí a potichu se bavili. Z jejich řeči si domyslel, že to jsou policajti v civilu. Pak přijelo nějaké auto. Mezi strážníky rozdali několik pušek a pět nebo šest samopalů. Poté byl asi vydán nějaký příkaz, protože všichni zamířili k velké bráně prefektury. Franck se držel při nich. Vrata se otevřela a dav v tichosti zaplavil velký dvůr. Někaký velký chlap v pepita obleku s trikolorou na rukávu vylezl na střechu auta a volal: Jménem republiky, jménem generála de Gaulla zabírám policejní prefektum!' Úředníci ve službě se nechali bez odporu odzbrojit. A pak vztyčili vlajku a zazpívali *Marseillaisu*. Franck, který přitom není žádný citlivka, mi řekl, že se málem rozbřečel. Byl prý jmenovaný nový prefekt, myslím, že Charles Lizet. Pojď, půjdeme tam, bude legrace.“

„Legrace asi zrovna ne. Může to ale být zajímavé,“ řekla Lea a vstala.

„Ty spíš nahá?“

„Když jsem odjížděla, zapomněla jsem si vzít noční košili. Nech mě, chtěla bych se umýt.“

„Pospěš si, čekám tě v kuchyni.“

„Dobrá. Hlavně nic neříkej tetičkám.“

„Jasně, nejsem blázen.“

Němečtí vojáci v přílbách, projíždějící na otevřeném nákladáku po bulváru Saint-Germain a tisknoucí k sobě pušku nebo samopal, křikem pozdravili ty dvě hezké dívky na kolech, které předjeli poblíž rue du Bac.

„Nevypadají moc znepokojeně,“ ohlédla se za nimi Lea.

Bulvár, nyní zcela vylidněný, se táhl před nimi. Na rohu rue du Dragon na ně nějaký Němec namířil samopalem.

„*Abhauen oder ich schiesse!*“*

* „Zmizte, nebo budu střílet!“

Na stolicích před kavárnami U dvou magotů a Floře čekaly poloprázdné skleničky a šálky, až se vrátí zákazníci, kteří utekli dovnitř. Na rue de Rennes se několik osob rozbíhalo na všechny strany. Krátká dávka a dvě z nich padly. Od křižovatky Mabillon přibíhali k místu přestřelky nějakí mladíci v bílých pláštích s nosítky Červeného kříže. Křižovatka Odeon byla přehrazená tankem. Zahnuly do rue de Buci. Železné rolety většiny obchodů byly stažené, kavárníci ve spěchu uklízeli židle, procházeli tudy muži s trikolorou na rukávě a tvářili se důležitě. Jeden z nich jim řekl:

„Jděte radši domů, tady bude mela.“

Na ulici Saint-André-des-Arts byl všude překvapivý klid:

nějaká domovnice zametala před domem jako každé ráno; knihkupec si dával skleničku bílého u pultu trafiky s tiskařem z rue Séguier a prodavačka bonbonů leštila ze zvyku své skleněné nádoby, naplněné falešnými cukrátky. Na bulváru Saint-Michel se pár zevlounů dívalo směrem k prefektuře a k Notre-Dame, na nichž vlály francouzské trikolory.

Když Laura s Leou vstoupily do Franckova bytu, ozvaly se jim na pozdrav bujaré výkřiky.

„Přivedla jsem sestru Leu, povídala jsem ti o ní.“

„To jsi dobře udělala. Dobrý den, Leo. Je pravda, že jste hrdinka z odboje?“

„Nesmíte věřit všemu, co Laura vykládá, ona vždycky přehání.“

„Nic jsem nepřeháněla...“

„Mlč, nechci, aby se o tom mluvilo.“

„Odboj neodboj, vítáme vás tu. Pojd'te se podívat.“

Mladík ji zavedl k jednomu vysokému oknu rozlehlého salonu.

„Podívejte, jsme tady jak v první lóži. Matka bude moc litovat, že odjela do Touraine. Za nic na světě by o tuhle podívanou nechtěla přijít. Jsem si jistý, že by sezvala všechny

kamarádky. Teď je zrovna trochu klid. Co tomu říkáte? Krásný výhled, ne?“

„Ano, dokonalý.“

„Francku, neměl bys něco k jídlu? Odjely jsme tak nakvap, že jsme neměly čas něco sníst.“

„Znáš můj dům. U Francka nikdy nic nechybí! Kromě chleba, který není úplně čerstvý, je tu šunka, salám, paštiky, studené kuře, nějaké sladkosti a šampaňské a whisky po libosti.“

„Vy máte potravinářský krám?“ zeptala se Lea stroze.

„Mohl bych, milá dámo, ale radši obchoduju s hedvábnými punčochami, parfémy a cigaretami. Kouříte? Anglické, americké? Jaké račte. Které máte radši?“

„Americké. Ale především mám hlad.“

„Jak poroučíte. Haló! Vy ostatní, přineste princezně něco k pití a k jídlu. Ráčí vaše veličenstvo připít na naše příští osvoboditele?“

Poprvé, co tam vstoupila, se Lea na mladíka podívala. Měl příjemný výraz kamaráda z dětství, někoho, kdo vzbuzuje důvěru, s kým si člověk sděluje tajemství, ale koho příliš nevnímá jako muže. Nevysoký, ztrácel se v obleku s příliš širokými rameny, příliš krátkými kalhotami, pod kterými bylo vidět bílé ponožky a k tomu nezbytné boty s trojitou podrážkou. Přes klackovitý obličej s dosud dětskými rysy mu padal dlouhý pramen světlých vlasů, sestřižených podle poslední módy. Ten hoch, smějící se jako Laura, byl jeden z králů pařížské šmeliny a bez vědomí svých rodičů nahromadil na černém trhu hotové jmění. Protože byl štědrý, klidně hostil své přátele i přátele svých přátel. Lea byla nejspíš se svou prohlídkou spokojena, neboť se na něj uráčila usmát.

„Ano, připijeme si na osvobození Paříže.“

Seděla na okenním parapetu a divila se, že v tomhle vzbouřeném městě, chystajícím se k boji, popíjí šampaňské.

Přes náměstí Saint-Michel přeběhlo několik členů civilní obrany a křičeli, že zákaz vycházení začíná ve dvě hodiny odpoledne.

„To není pravda,“ řekl jeden chlapec, jenž právě vstoupil. „Teď jsem byl na komisariátě a tam mi řekli, že o ničem nevědí. Chlapi z odboje, kteří ho obsadili, taky o ničem nevědí. A hele, nějaká nová. Dobrý den, já jsem Jacques.“

„Dobrý den, Lea. Kde jste byl?“

„Pomalu všude. Spousta radnic je v rukou komunistů.“

„Odkud to víte?“

„Povídá se to. Jsou jediní, kdo je dost zorganizovaný a vyzbrojený. Na rue de Rivoli, na rue du Louvre, u Châtelet, na náměstí Republiky a na avenue de la Grande-Armée jsou zřízeny stanice první pomoci s prapory Červeného kříže. Začala shánka po zbraních. Kdo má nůž, obere německého vojáka o revolver nebo o pušku, s puškou se zmocní kulometu, s kulometem kamionu střeliva a to rozdává kamarádům. Heslo pro nové brance je ‚každý svého skopčaka‘.“

„Budete bojovat?“ zeptala se Lea.

„A proč ne! Budeme hrdiny zítřka... Rozmyslím si to, až se najím.“

Celá parta, pět chlapců a tři děvčata, se usadila v kuchyni, kde Laura s Muriel, hezkou blondýnkou, prostřely stůl.

„Kdybychom si pustili nějakou hudbu, bylo by to veselejší.“

„Ano, ano, dej tam Andrews Sisters,“ souhlasila Muriel.

„Dobrá. Kterou písničku chceš?“

„Pennsylvania Polku nebo Sonny Boye.“

„Kde jste ty desky sehnali?“ zeptala se Lea. „Já myslela, že americká muzika je zakázaná.“

„Máme své kanály. Prozradíme ti to, až bude po válce.“

Vysoké hlasy Andrews Sisters se rozlehly bytem. Jídlo proběhlo za všeobecného veselí, každý přispěl nějakým vtipem nebo žertem. Všichni byli tak mladí, tak bezstarostní,

že se Lea přistihla, jak se za souhlasného pohledu směje jedné z jejich anekdot. Franck nalil všem víno.

Vstal, aby obrátil desku. V poměrném tichu třesklo několik výstřelů.

„Rychle, pojdte sem, Němci útočí.“ Všichni se vrhli k oknům.

Na bulváru du Palais stříleli Němci ze tří nákladních aut do brány prefektury, k Notre-Dame přijížděly tři tanky. Výstřely se ozývaly od Justičního paláce a od prefektury, několik útočníků padlo. Nákladáky zmizely směrem k Châtelet. Vybuchlo několik dělostřeleckých nábojů. O něco později zastavily na bulváru du Palais jiné nákladáky. Mladí lidé viděli z oken muže v košilích s vykasanými rukávy, ozbrojené revolvery nebo puškami, jak se schovávají do východů z metra a do kavárny Départ, před jejíž vchod postavili kulomet.

Prvním cílem byl nákladák, přijíždějící od mostu Saint-Michel. Jeden voják, ležící na kapotě, spadl zraněný na dlažbu. Jeden nákladák se zastavil a druhý za jásotu pozorovatelů vrazil na rohu nábřeží des Grands-Augustins do Rôtisserie périgourdine. Odbojáři doběhli pro mrtvolu a schovali je na schodiště vedoucí dolů k Seině. Se zájmem je při tom pozorovali koupající se mladíci, kteří se opalovali opření o zeď nábřeží des Orfèvres na druhé straně řeky. U Châteletu stoupal temný dým z hořícího nákladáku. Na nábřeží Saint-Michel zabočil s kvílením pneumatik nějaký černý citroen, označený velikým V jako vítězství a lotrinským křížem, a za ním jela sanitka a požární vozidlo. Od průčelí Notre-Dame se tři tanky připravovaly k útoku na prefekturu.

„Tam nemohou vydržet,“ řekl Franck. „Nemají prakticky žádné střelivo a proti dělům je těch pár pytlů s pískem neochrání.“

Na nábřeží doběhla skupinka mladíků, nesoucích starý kulomet, v němž Franck poznal Hotchkiss. Jeden z nich měl kolem krku kulometný pás. Jmenoval se Jeannot, bylo mu

patnáct let a nevěděl, že o chvíli později zemře na nábřeží Montebello s krkem roztrženým tříštivým nábojem.

Do otevřené věže jednoho z tanků přistála zápalná láhev, vyhozená z jednoho okna prefektury, a tank vzápětí vzplanul. Radostný řev obležených se nesl přes Seine a mísil se s křikem obyvatel nábřeží Saint-Michel, přilepených k oknům, aby jim nic z té podívané neuniklo. Prošla tudy skupina německých zajatců s rukama vzhůru, vedená několika odbojáři. Na náměstí byl nějaký kolemjdoucí zasažen zbloudilou kulkou. Jakýsi Němec, zbrocený krví, střílel do vzduchu a točil se dokolečka. Kulka mu prorazila lebku. Po několik příšerně dlouhých vteřin šel dál a pak se zhroutil uprostřed ulice. Lea byla jediná, kdo neodvrátil oči.

Celou čtvrtí se rozlehl výbuch. Cisterna s benzinem vrazila do zdi kláštera Panny Marie. Plameny olízly roletu a stoupaly vzhůru po fasádě. Odbojáři z F. F. I. vyběhli ze svých stanovišť a pokoušeli se kamion odstrkat dál, aby ochránili zchátralou budovu. Naštěstí bylo za chvíli slyšet sirénu hasičů.

Jeden z chlapců využil chvíle klidu a rozhodl se, že se půjde

podívat ven. Vrátil se asi za hodinu se zprávou, že bylo uzavřeno příměří, aby mohli být posbírání mrtví a ranění. Tato dobrá zpráva byla jak se patří oslavena otevřením láhve šampaňského, která se přidala ke svým sestrám do vany v jedné z koupelen.

Vypadalo to na dusný a bouřlivý večer. Pařížané se znovu zmocnili svého města, procházeli se po ulicích a tu a tam se náhle zamyšleně a tiše zastavovali před vysychající loužičkou krve.

„Sakra, my jsme neřekly nic tetičkám,“ zvolala Laura a vrhla se k telefonu.

Nebe nad Pont Neuf vypadalo čím dál hrozivěji.

„Tetička Albertině chce, abychom se okamžitě vrátily. Charles má prý vysokou horečku.“

„Zavolala doktora?“

„Starý doktor Leroy nezvedá telefon a ostatní nechtějí nikam chodit.“

„Dobrá, já tam jedu. Jedeš se mnou?“

„Ne, já radši zůstanu tady. Jestli budeš něco potřebovat, zavolej mi. Francku, dáš Lee číslo telefonu?“

„Jo. Já ji doprovodím. Budu zpátky tak za hodinu. Půjčím si tvé kolo.“

16. KAPITOLA

Lea strávila celou noc u postýlky blouznícího chlapce. Ráno ho zabalila do deky, půjčila si od domovnice rozvrzaný kočárek, položila ho do něj a vydali se k nejbližší nemocnici.

Po noční bouři se černé mraky na nebi ještě nestačily rozptýlit. Z vlhké dlažby se linul pach prachu. Na ulicích, které v tom těžkém tichu deštivého nedělního rána vypadaly hrozně, nebyla ani noha...

V nemocnici Laënnec na rue de Sèvres odnesl dítě jeden ošetřovatel, který měl službu u vchodu. Nebyl očividně schopen určit, čím hoch trpí, a poradil Lee, aby ho tam nechala, než přijde šéf, a přišla si pro něj později. Když chlapce odmítla nechat samotného, přidělil jim dvoulůžkový pokoj. Chlapci dal polknout nějaký prášek.

Později odpoledne Leu probudil zvuk hlasů.

„Tedy děvče, vy máte pevný spánek. To dítě je vaše?“

„Ne.“

„Kde jsou jeho rodiče?“

„Co je mu, pane doktore?“

„Těžká forma zánětu hrtanu, komplikovaná počínajícím zápallem plic.“

„Je to vážné?“

„Mohlo by být. Měli bychom si ho tu nechat, ale nejde to.“

„Nejde to?“

„Spousta personálu tady není. Neodpověděla jste mi. Kde jsou jeho rodiče?“

„Jeho matku zabili Němci a jeho otec je u generála de Gaulla.“

„Chudák malý.“

„Leo... Leo...“

„Jsem tady, miláčku.“

Charles se jí křečovitě chytil a zasténal. Lékař se na ně ustaraně podíval.

„Odvezte si ho domů a budete ho léčit přesně podle toho, co vám předepíšu. Umíte dávat injekce?“

„Ne.“

„Naučíte se to.“

„Ale.“

„Není to moc složité.“

Dveře do pokoje se prudce otevřely.

„Pane doktore, přivezli nějaké zraněné děti.“

„Těžce?“

„Na břicho a na nohou.“

„Už jdu, odvezte je na operační sál. Vidíte, slečno, toho jsem se bál. Ze sem přivezou nějaké raněné, když nás je tu málo i na ošetřování našich nemocných.“

Lékař vypsál recepty.

„Zeptejte se ve vrátnici u vchodu na adresu sloužící lékárny a nechte tam svou adresu. Zítra ráno se pokusím u vás zastavit, nebo pošlu nějakého kolegu.“

„Pane doktore... Ale nemůže on...“

„Ne. Je to statný chlapíček, dostane se z toho. Dávejte mu pravidelně léky a kontrolujte mu teplotu.“

Po celé tři následující dny spala Lea jen pár hodin, naprosto odříznutá od vnějšího světa, a žila jen rytmem chlapcova dechu. Na pobledlé rty se jí draly různé naivní modlitby. Ruce se jí už netřáslly, když mu píchala injekce. Za svítání 23. srpna horečka klesla; pohublý hošík řekl slabým hláskem:

„Já mám hlad.“

Lea ho zasypala polibky a on se zemdleně a šťastně usmál.

„Co se děje?“ zeptala se Albertině a otevřela dveře.

„Nádhera! Charles je vyléčený, chce jíst.“

„To je opravdu dobrá zpráva. Ještě štěstí, že nám Laura sehnala trochu mléka a sušenky. Jdu říct Estelle, aby mu přinesla něco k jídlu.“

Snědí jednu sušenku, vypil polovinu mléka a pak pod zjihlým pohledem čtyř žen, které po špičkách odešly z ložnice, znovu usnul.

„Teče voda? Mám chuť se vykoupat,“ zeptala se Lea.

„Ano, ale jako obvykle studená.“

Studená? To bylo slabé slovo. Ale i kdyby byla ještě studenější, byla by se do ní Lea ponořila s rozkoší, aby ze sebe smyla úzkost, která na ní ulpívala jako nános špíny od chvíle, co cítila, že kolem Charlese krouží smrt. Upnula se na jeho záchranu, předem cítila kritické okamžiky, kdy se osláblé tělo přestává bránit, jako „pojídačka zla“ mu vdechovala sílu dotykem svých rukou. To napětí ji vyčerpalo. Ale teď cítila, že je zachráněný.

Úzkost i únava se rozpouštěly ve vodě, z níž měla na těle husí kůže. Důkladně se omyla lněnou žínkou, pokrytou pěnou z šeříkového mýdla, které dostala od Laury. Protože neměla šampon, umyla si hlavu mýdlem a propláchla si vlasy ve vodě s octem, aby jim navrátila lesk.

Nemilosrdně se prohlédla ve velkém zrcadle s rámem ze zlaceného dřeva, s nímž vypadala prostá bíle kachlíčková koupelna přepychově.

„Jsem už jen kost a kůže,“ řekla si nahlas.

Určitě hodně zhubla, ale obraz, který před sebou viděla v zrcadle, se jí nezdál ani trochu nelichotivý. Se zalíbením si pohladila prsa s bradavkami ztuhlými chladem, prohnula se v bocích a zdálo se jí, jako by zaslechla obdivný hlas Françoise Taverniera:

„To je teda kus!“

Při té představě se začervenala a zatetelila se potěšením. Pohnutá vlastní představivostí se zabalila do froté županu a důkladně si vysušila vlasy. U vchodu zazvonil telefon.

„Leo, chce s tebou mluvit Laura,“ zakřičela Albertině přes dveře.

„Už jdu.“

Celá rozcuchaná si vzala do ruky sluchátko.

„Haló, Leo... Teta Albertině říká, že Charlesovi už je líp. Je to pravda?...“

„Je... už nemá horečku... Dnes ráno už trochu jedl... Mohla bys ještě sehnat mléko?“

„To je čím dál těžší, řidiči nákladňáků vstoupili do generální stávky a odmítají jezdit na venkov... Žádné zásobování už nefunguje, je leda maso díky odbojářům od F. F. I., kteří zabrali tři tisíce pět set tun, co měli Němci uložené v lednicích v Bercy a ve Vaugirardu. To ti můžu sehnat, ale potřebuju lístky, černý trh je teď strašně hlídáný...“

„Stavím se s nimi u tebe.“

„Dávej pozor, od soboty se situace hodně změnila. Včera a především se v Latinské čtvrti hodně bojovalo. Pomalu všude jsou barikády, milicionáři a Němci číhají na střechách a střílejí na lidi na ulici, každý den se svážejí do márníc stovky mrtvol. Umíš si představit, jaký pach se v tomhle vedru rozlévá po Notre-Dame-des-Victoires, kde se konají mše. Jsou tam uloženy rakve, než je odvezou na hřbitov do Pantinu, kde je pohřbívají v oddělení povstalců... Lidi od Červeného kříže jsou úžasní. Nejen že zachraňují raněné, ale taky pracují za stávkující zaměstnance pohřební služby... Víte něco o Francoise?“

„Ne... myslím, že ne...“

„Mám o ni starost. Včera na náměstí Saint-Michel zlynčoval dav jednoho kolaboranta, byla na to děsná podívaná... Ženské byly nejzuřivější... Tloukly do něj vším možným a hystericky křičely... Prý mu vypíchly oči ulomenou nohou od židle... Bylo to hrozné... Kdybys slyšela ten křik! A nejnesnesitelnější na tom všem byli čumilové

okolo, kteří to se smíchem pozorovali a nebo odstrkávali chlapy od F. F. I., kteří se do toho snažili vložit. A když si dost zamlátili, se zakrvácenými šaty i rukama zmizeli a na chodníku nechali nepopsatelnou fašírku... Haló!... Jsi tam ještě?...“

„Jsem... Proč mi to vyprávíš?... Jak to souvisí s Françoise?...“

Ted' se zase odmlčela Laura, zatímco Lea křičela:

„Haló!... Haló... Slyšíš mě?...“

„Ano, slyším...“

„Takže?“

„Oni chytají taky ženy, které spaly s Němci.“

„A co jim dělají?...“

„Prý jim holí hlavu dohola...“

„Holí jim hlavu!“

„Jo, stalo se to na některých radnicích. Vlasy pověsí na zábradlí a ženám namalují na lebku hákový kříž. Nejčastěji jsou to prostitutky nebo různé rajdy, které udaly sousedky.“

„Ale Françoise nic takového není!“

„To já vím, ale myslíš, že po tom budou tolik pátrat? Já jen doufám, že se řídila mou radou a že odjela s malým Pierrem do Německa.“

„Telefonovala jsi k ní?“

„Samozřejmě, nezvedá to. Naposledy jsem s ní mluvila v pondělí ráno, to u ní zrovna byl nějaký německý oficír. Přijel pro ni, aby ji odvezl do zrekvírovaného hotelu. Svázejí tam všechny ženy, které jsou v její situaci. Odmítla s ním jít.“

„Jak se jmenoval ten hotel?“

„Nevím, zapomněla jsem to.“

„Musíme obtelefonovat všechny hotely.“

„Víš, kolik jich v Paříži je?“

„Ne, ale to nevádí. Napřed zavoláme do všech, které jsou v Michelinově průvodci. Má ho tam Franck?“

„Má... myslím, že má.“

„Tak začni odzadu, já řeknu tetičkám, aby je probraly odpředu, a když se něco dozvědí, aby nám zavolaly. Za chvíli jsem u tebe.“

„Dávej pozor...“

Lea už zavěsila.

Slečny de Montpleynet se vyděsily, když jim Lea vysvětlila situaci, ale Albertině se brzy vzpamatovala a začala telefonovat:

„Haló, hotel Crillon?...“

„Podívej, tetičko, to bych se divila, že by byly v Crillonu, v Majesticu, v Meurici, v Continentalu nebo v Lutécii, tam přece všude sídlí německé úřady!“

Univerzitní ulice byla liduprázdná. Před lékařskou fakultou na rue des Saints-Pères ležela ohořelá kostra nákladního auta, ozdobená lotrinským křížem. Stejný klid vládl i v rue Jacob. Vjížděla do rue de Seine, aby se dostala na nábreží přes rue Guénégaud, a vtom si vzpomněla na zatčení Sáry Mülsteinové... Od té neblahé noci tudy nešla. Pokračovala k rue Buci; tam přešlapovala od svítání před pekařstvím dlouhá fronta hospodyněk. Lea si pomyslela, že navzdory únavě a obtížnému shánění potravin je mezi lidmi cítit jakási radostná nálada, jakou už čtyři roky nezažila; jako by celé pařížské ovzduší bylo náhle nějaké lehčí. Po rue Dauphine jel na kole jakýsi mladík v tričku s puškou na řemeni, pod paží měl balík novin a křičel:

„Čerstvé *l'Humanité*!... Slečno, nechcete noviny?“ zeptal se a zastavil se vedle ní.

„Noviny už zase vycházejí?“

„Od pondělka. Tumáte, dělá to dva franky...Děkuju... Nejezděte k Pont-Neuf, Němci tam střílejí na barikádu. Před chvílí tam nějací syčáci z auta označeného F. F. I. začali střílet na naše lidi a dva zabili. Němčouři se vypařili přes rue Christine. Na shledanou!“

Lea se opřela o domovní vrata a četla:

Celá Paříž na barikády! Velitel F. F. I. (Forces françaises de l'intérieur, Francouzské ozbrojené síly domácího odboje) pro město Paříž vyzývá Pařížany k všeobecnému povstání... Muži, ženy, děti, všichni musejí pracovat na opevňování ulic, domů, veřejných budov, veškeré obyvatelstvo se musí s odvahou a obětavě podílet na podpoře slavných Francouzských ozbrojených sil. Zakládejte všude VLASTENECKÉ MILICE! Nejlepší obranou je útok. Napadejte nepřitele!... Z POVSTALÉ PAŘÍŽE SE NESMÍ DOSTAT ANI JEDEN NĚMEC ŽIVÝ!... Bitva probíhá na všech válečných frontách... Celý den zuří bitva v 1., 4., 5. a 6. obvodě, všude získávají navrch vlastenci... Válka všech národů proti Němcům pokračuje... Komunistické ženy bojují za osvobození Paříže. Mladá dívka byla mučena milicí... Vstupte do strany popravených!

Na náměstí Saint-André-des-Arts se zmítal a křičel obrovský dav. Už nepříliš mladí muži, ženy, mnoho žen, mladých i starých, všichni měli na tváři tentýž výraz nenávisti, ústa zkroucená společným vztekem chrlila nadávky. Zdvihaly se holé ruce, z prstů se stávaly drápy. Svině kolaborantská!... Shnilotino!... Zaprodance!... Zrádče!... Vrahu!... Uprostřed těch furií se vzpínal nějaký vysoký blondák. Něčí nalakované nehty mu roztrhly tvář.

„Já jsem z Alsaska!“ křičel.

„Prdlajs jsi z Alsaska!“ odpověděl mu nějaký hlas s pařížským přízvukem. To vyvolalo všeobecný smích.

Z jednoho okna, obsazeného členy F. F. I., se snažil muž v napůl vojenském oděvu zjednat klid. Někáká dívka na něj udělala dlouhý nos. Jedna odbarvená blondýna se širokým černým pruhem uprostřed hlavy ječela:

„Je to Němčour!... Já ho znám! Jsem si jistá... Zabijte ho!...“

Chytila ho za vlasy, zatímco jiná mu plivla do tváře a jiná se mu pro legraci snažila rozepnout kalhoty:

„Podíváme se, jestli má kulky, hajzl!“

Davem zabouřil hurónský smích a ozvalo se skandování:

„Do naha s Němčourem! Do naha s Němčourem!“

Pokoušel se odstrčit ty spáry, které se po něm sápany, a zkoprněle opakoval:

„Já jsem z Alsaska!“

Z nosu i z tváří už mu teče krev. Jedno oko má zavřené... Poprvé upadne... Ze všech stran prší kopance. Jeden ho zasáhne do nosu... Podaří se mu vstát... Nějaký mladý chlapec s páskou F. F. I. na rukávě se do toho snažil vložit. Tři muži ho uchopili za ruce, zdvihli ho a postavili vedle Ley, jež od toho masakru nedokázala odtrhnout oči. Ani si to neuvědomovala, ale už nějakou chvíli se houpala dopředu a dozadu, jak to často dělají slepci. Z krvavého otvoru, který býval hochovými ústy, vychází místo slov jakési bublání:

„Já... ch Alchachka...“

Lee se zdvihl žaludek a přinutil ji odvrátit se od té podívané. Ten chlapec s páskou F. F. I. stojí pořád vedle ní. Je velmi mladý. Po jeho bledém obličejí stékají slzy a nechávají za sebou lesklé pěšinky. Jejich pohledy se setkaly.

„Leo!“

„Pierrote!“

Vrhli se jeden druhému do náručí, roztřesení odporem a hrůzou. První se vymanila Lea.

„Oni ho zabijí!...“

„Nedá se nic dělat, je jich moc.“

„Ty jsi od F. F. I., dojdí pro kamarády!“

„Nebudou chtít, včera jednoho z nich málem zlynčovali místo kolaboranta, kterého se zastal.“

„To je strašné.“

„Pojď, nedívej se na to... Pojď, jdem pryč... Půjdem na velitelské stanoviště plukovníka Lizého do Guénégaudovy ulice.“

„Já nechci jít do Guénégaudovy ulice,“ zaječela Lea.

Její prudkost Pierrota Delmase překvapila.

„Já tam musím, sloužím jako spojka mezi Lizem a Rolem.“

„Kdo je to Rol?“

Podíval se na ni vyčítavě.

„Ty jsi ještě neslyšela o plukovníku Rolovi?... To je velitel povstání, velitel Francouzských vnitřních odbojových sil.“

„A Lize?“

„Plukovník Lize je zase jiný velitel. Moc tomu nerozumím, je to všechno samá politika. Jediné, co vím, je, že Rol je komunista.“

„To by se tvému tátovi líbilo, kdyby tě s nimi viděl,“ řekla mu se smutným smíchem.

„O tátovi se mnou nemluv, je to kolaborant. Pro mne je mrtvý.“

Během řeči táhl svou sestřenici k rue Gît-le-Coeur. Zastavil se před špinavou výlohou jednoho malého hokynářství, vyšel po třech schodech a zaklepal.

„Je zavřeno,“ zabručel nějaký hlas uvnitř.

„Otevřete, tady Pierrot z Bordeaux.“

Dveře se pootevřely.

„To jsi ty?... Pojd' dál, prcku. Kdo je tohle?“

„Má sestřenice Lea.“

Hokynářství bylo taky hospůdkou se stěnami pokrytými barvotisky, reprodukcemi z Epinalu, rytinami, více i méně zdařilými portréty Napoleona, jednotně pokrytými zahnědlou patinou. Místnost byla rozdělena krátkým dřevěným nálevním pultem, sloužícím zároveň jako bar i jako místo, kde se vystavovalo případné zboží, dnes představované umělými konzervami. Vzadu byla jídelna se stoly pokrytými modrobíle kostkovanými ubrusy, které vévodil starý černý sporák s blyštivými měděnými nádobami, na němž momentálně stál lihový vaříč. Na něm se vařilo cosi, co svou vůní trochu připomínalo králičí ragú. Ta vůně se Lea málem stala osudnou.

„Dej pozor na svou sestřenici, nebo ti tady omdlí,“ zvolala žena, jež jim otevřela.

Pierrot jí pomohl posadit se na židli a podal jí skleničku kořalky, kterou jí nalila šéfová. Do tváří se jí pomalu vracela barva a předměty se navracely na své místo.

„Už je ti líp?... Tumáš, dej si ještě.“

„Ne, děkuju.“

Rozhlédla se kolem sebe. Vypadalo to tam, jako by se tam po celé století s ničím nehnulo. Před válkou se tam jistě jedlo, to bylo vidět na s láskou udržovaném sporáku. Uklidnilo ji to. Tam, kde se dobře vaří, nemohou žít úplně špatní lidé.

„Musíte mít hlad,“ hudrala žena a šla k vařiči.

„To mám!“ zvolal Pierrot, který se naposledy pořádně najedl před několika dny.

„Ne, děkuju, madam. Já si dám jen skleničku vody.“

„Děláš chybu, paní Laetitie vaří dobře, i když nemá z čeho.“

Usadil se před hlubokým talířem, do něhož okamžitě dostal jakýsi zahnědlý guláš, ze kterého stoupal jemný proužek páry.

„Nechápu, jak můžeš teď mít chuť k jídlu,“ řekla Lea podrážděně.

Přes vrstvu špíny, která mu pokrývala tvář, se Pierrot prudce začervenál. Ruka se lžící, kterou nesl k ústům, mu sklesla nazpátek a pohlédl na ni tak nešťastným pohledem, že si svou poznámku vyčítala.

„Promiň... Jez... Vyprávěj mi, jak ses sem dostal.“

Začal s plnou pusou vyprávět:

„Když jsem se dozvěděl, že mě chce otec poslat k jezuitům s příkazem, aby mě nepouštěli ven, rozhodl jsem se, že se dám k partyzánům. Vynechám detaily cesty, schovával jsem se v nákladních vagonech, přespával jsem v příkopech, abych unikl četníkům, živil jsem se různým polním pychem. Na nádraží v Limoges mě honili milicionáři. Díky nádražákům se mi podařilo jim utéct. Několik dní mě schovávali v jednom odstaveném vagoně před hangárem. Byla tam spousta Němců a milicionářů a kontrolovali každého cestujícího, každého zaměstnance, takže mě nemohli

pustit ven. Konečně mě schovali do jed noho dobytčáku do nákladního vlaku na Eymoutiers.“

„Eymoutiers... to je v Limousinském kraji?“

„Ano. Proč? Ty to tam znáš?“

„Ne, ale měla jsem jednu židovskou přítelkyni, která se tam nějaký čas ukrývala. Pokračuj.“

„V Eymoutiers mě převzali další železničáři a odvedli mě k jejich veliteli, plukovníku Guingouinovi řečenému Veliký nebo Raoul. To je kus chlapa! Postrach Němců v celém kraji. Všechno řídil ze svého velitelského stanoviště v lese u Châteauneuf. S příchodem zimy jsme bohužel museli opustit tábor U tří koní. Už byl nejvyšší čas, protože o pár dní později vrazilo do toho lesa tři tisíce mužů. Němci tomu tam říkali Malé Rusko, takový měli strach, že upadnou do léčky nebo že je někdo přepadne ze zálohy. Měli tam spoustu mrtvých. Za ten poslední půlrok jsem dělal spojkou mezi různými leženími. Znam tam teď každou vesnici, každý les. Guingouin si uměl poradit, a tak jsme byli pořádně oblečení a dostávali jsme jídlo. Obyvatelstvo tam drželo s námi. Chtěl jsem, aby mě s sebou bral na sabotáže, na přepady vojenských konvojů, jenže on říkal, že jsem na to moc mladý. Začátkem měsíce mě poslal se vzkazem pro plukovníka Rola sem. Pak byla stávka a po ní povstání, a tak už jsem se nemohl vrátit. A to je všechno.“

Lea si s obdivem prohlédla bratrance. Ten ale vyrostl, ten kluk, co tu na ni teď oslněné zírá!

„A ty, odkdy jsi ty v Paříži?“

„Taky od počátku měsíce.“

„A jak se mají všichni na Montillaku? Má Camille nějaké zprávy o Laurentovi? A co teta Bernadette? A Ruth a Mathias?... Co je ti?“

Lea seděla se sklopenou hlavou a mechanicky si třela čelo.

„Co je ti?“ zeptal se Pierrot znovu s úzkostí v hlase.

„Camille a teta Bernadette jsou mrtvé... Montillac už není...“

„Co to povídáš?“

„Němci a milicionáři je zabili, pak podpálili dům...“

Zůstali dlouho bez hnutí potichu sedět. Z jejich pochmurných myšlenek je vytrhl až příchod nějaké hlučné skupiny lidí, která vrazila do hokynářství jako uragán.

„Á! Tady jsi, Pierrote! Všude jsme tě hledali. Měli jsme strach, aby tě nezřídili jako toho kolaboranta, co říkal, že je z Alsaska.“

„Možná že byl z Alsaska!“

Jeden chlapec, sotva o něco starší než Pierrot, se obrátil k Lee, překvapený tou prudkou reakcí.

„Možné to je, ale lidi si toho tolik vytrpěli, že je normální, když se chtějí pomstít.“

„Normální! Takováhle řezničina se vám zdá normální?“

„A Němčouři se nechovají jak řezníci? Víte, kolik našich povraždili minulý týden u vodopádu v Boulogneském lesíku?... Nevíte?... Pětatřicet, tak ve vašem věku. Magisson, devatenáct... Verdeaux, devatenáct... Smet, dvacet... Schlosser, dvaadvacet... Dudraisil, jednadvacet; říkalo se mu filozof... bratři Bernardovi, dvacet a čtyřiaadvacet let. Mám pokračovat?“

„Já vím stejně dobře jako vy, čeho jsou schopni. Měla jsem možnost je vidět při práci. Ale kvůli tomu ještě člověk nemusí být horší než oni!“

Oba dva byli bledí a navzájem se měřili pohledy. Pierrot se do toho vložil.

„Dej jí pokoj. Má pravdu.“

„Jenže teď zrovna není chvíle říkat ji nahlas!“

„Uvidíte, že ta chvíle nepřijde nikdy.“

„Mlč, Leo. Půjdeš se mnou na Lizého velitelské stanoviště?“

„Ne, musím jít za Laurou. Jsme u tetiček de Montpleynetových, zavolej nám... Ráda bych tě viděla a mluvila s tebou déle.“

„Jakmile budu mít čas, zavolám nebo se stavím. Dej za mě pusu Lauře.“

Venku před krámkem se rozešli.

Na to, aby se dostala přes náměstí Saint-Michel, potřebovala Lea skoro hodinu. Střelci, poschovávaní na střechách, stříleli na každého, kdo se odvážil vyjít na volné prostranství. Dvě osoby už zabili.

V obrovském bytě, v němž přebývalo teď asi deset bojovníků F. F. I., to vypadalo, jako by tudy prosvíštěl uragán. Z party už tam zbyla jen Laura, ta hezká Muriel a Franck, jenž ji s radostí přivítal.

„Podařilo se ti najít Francoise?“

„Ještě ne, telefonovali jsme asi do dvaceti hotelů, ale marně.“

„Musíme pátrat dál. Potkala jsem na ulici Pierrota.“

„Jakého Pierrota?“

„Našeho bratrance.“

„Syna strýčka Luka?“

„No ano.“

„To je senzace! Co tady dělá?“

„Nosí pásku na rukávě a má revolver.“

V kuchyni připravovali dva mladíci zápalné láhve podle receptu Frédérika Joliot-Curie, který rozšiřoval plukovník Rol: stačí normální láhev, do tří čtvrtin naplněná benzinem a ze čtvrtiny kyselinou sírovou. Zazátkuje se a přilepí se na ni viněta, potřená chlorečnanem draselným. Když se láhev rozbije, chlorečnan draselný ve styku se směsí prudce vzplane. Je to obávaná zbraň proti tankům.

Náhle se rozlehl ohromný výbuch a všichni se vrhli k oknům. Obránci z rue de la Huchette vylezli na barikádu, aby viděli, co se děje. Prodavačka z pekařství vykřikla:

„Skopčáci vyhodí celou Paříž do vzduchu!“

Zpráva se jako blesk šířila po čtvrti a lidi začínala zachvacovat panika. Kdesi od Champs-Élysées stoupal hustý sloup dýmu. Všichni se přikrčili a čekali další výbuchy. Ale až na pár jednotlivých výstřelů od Lucemburské zahrady byl všude klid.

Bojovníci i zvědavci se postupně vraceli ke svým zvyklostem z posledních dnů, zdravili procházející skupinu německých zajatců v rozepnutých uniformách, s rukama zkříženýma za hlavou, vedenou třemi členy F. F. I. s puškami, kteří ji odváděli za ostatními na dvůr policejní prefektury. Náhle se na ně z ulice des Grands-Augustins plnou rychlostí vyřítila motorka se sajdkárou. Cestou zkosila dávka ze samopalů jednoho z členů F. F. I.. Zpoza barikády se ozvaly výkřiky. Vyskočil na ni nějaký mladík a hodil po Němcích zápalnou lahvi. Výsledek svého hrdinského činu už neviděl, protože padl pod dávkou ze samopalů mrtvů do nakupeného harampádí. Před motorkou vyšlehl veliký plamen, kterému se řidič nedokázal vyhnout. Oba muži se na okamžik objali a nastala příšerná jízda dvou planoucích bytostí na motorce, hořící barevnými plameny, dokud nenarazila do zdi vedle bedny nějakého bukinisty. Kromě planoucího ohně, z něhož trčela jakoby žalující ruka napřažená k nebi, na okamžik všechno strnulo.

Lea se křečovitě držela okenního parapetu a znovu, se stejným pocitem příšerné bezmoci, prožívala utrpení své tety. Ten Němec i ta stará žena učinili při smrti stejné zoufale volající gesto. Upíná se tělo při upálení vždycky k Bohu?

Všechno další se událo velmi rychle. Zpoza barikády na náměstí Saint-André-des-Arts i z okolních uliček se vyvalil řvoucí dav a vrhl se na zajatce. Ti stáli jako zkamenělí a sledovali smrt svého kolegy. Oba bojovníci z F. F. I., kteří přežili, se snažili zabránit střetu, ale dav je smetl. Jeden z nich odběhl pro pomoc na prefektuře. Když se vrátil s asi deseti strážníky, tři Němci byli mrtví. Jednomu z nich vypíchl oči, druhý neměl nos a třetí vůbec neměl obličej. Jejich kamarádi, více či méně zranění, se krčili na zemi; ti stateční muži, z nichž mnozí bojovali na ruské frontě, plakali jako děti. Při příchodu policistů, z nichž někteří měli uniformy, lidový hněv trochu ochladí. A lidé, nepochybně dobří lidé, se jako v transu potáceli zpátky, opilí masakrem,

který většina z nich později vymazala z paměti. Diváci, kteří se na to bezmocně dívali, na to neměli zapomenout nikdy.

Ve velikém bytě zavládlo ohromené ticho. Mladí lidé se neodvažovali na sebe pohlédnout. Odbojáři, sedící na podlaze s puškami mezi koleny, klopili oči. Franck a jeho přátelé se dívali do zdi před sebou. Všeobecnou tíseň trochu rozptýlil až příchod jednoho „poručíka“.

„Němčouři zapálili Grand-Palais!“

„Tak to byla ta exploze a ten kouř!“

„Jenže vevnitř byl cirkus!“

„Ano, cirkus Houcke. Nevím, jestli se záchranářům podařilo odsud dostat šelmy. Koně utekli. Jednoho z nich někdo zastřelil na kruhovém objezdu před Champs-Élysées, a nebudete mi věřit, ale viděl jsem, jak se na něj vrhli muži a ženy s noži, aby ho rozporcovali, a vůbec se nestarali, že nad nimi odevšad hvízdají kulky. Někteří měli dokonce v rukou talíře! Když jsem odešel, už toho z něj moc nezbývalo.“

„Kousek jsi nám mohl přinést!“

„To nešlo! Ti pitomá by mě snad zapíchli!“

Po těch větách, pronesených s pařížským přízvukem, všichni vyprskli smíchy.

„Představ si ty chlápky, jak sedí kolem objezdu s bílými ubrousky pod bradou, baští syrové maso, zdvihají přitom způsobně malíček a přitom je zpovzdálí mlsně pozorují hladoví lvi, které drží Fricové na řemínku!“

Po tom napětí, které před chvílí prožili, jim smích dělal dobře; znovu nalézali schopnost žertovat, vlastní jejich věku.

Dole na náměstí a na nábřeží lidé odklízeli mrtvolu Němců i Francouzů a odnášeli raněné do nemocnice.

Zbytek odpoledne strávili telefonováním po pařížských hotelech. Bezvýsledně. „Ne, žádnou paní Delmasovou s dítětem ani jiné ženy tady ti pánové nebytovali.“ Obě sestry už pomalu ztrácely naději.

„Zkus ještě tenhle: hotel Regina, Opera 74-02,“ řekla Lea. Laure poslechla.

„Haló, hotel Regina...“

„Pak zavoláme tetičce Albertině, jestli ona na něco nepřišla.“

„... Haló... Ano... To je ono... Dejte mi ji k telefonu... Proč to není možné?... Máte rozkazy...“

Lea jí vytrhla sluchátko z rukou.

„Dejte mi paní Delmasovou... Já kašlu na vaše rozkazy, dejte mi ji... Haló... Haló... Kdo je u telefonu?... Jaký poručík?... Poručíku, dejte mi paní Delmasovou. Jsem její sestra... Ze mi zavolá? Ale opravdu... Máme velkou starost... Děkuju.“

„Díky Bohu našli jsme ji!“

„Ano, ale nemluvili jsme s ní. Doufám, že mi ten Němec nelhal a že jí to vyřídí. Jdu zpátky domů. Jdeš se mnou?“

„Ne, radši zůstanu tady. Dej mi vědět.“

Jeden bojovník od F. F. I. Leu doprovodil na druhou stranu náměstí Saint-Michel. Tam ji před knihkupectvím Clavreuil opustil.

Po všem tom křiku a střelbě v Latinské čtvrti se zdály Jakubská a Univerzitní ulice jako ostrůvky klidu. Charles, jenž část dne prospal, ji přivítal s projevy lásky, na něž odpovídala se znavenou něhou.

Z Franckova bytu přinesla půl litru mléka, pár kostek cukru, chléb a maso, jehož se Estelle zmocnila jako nějakého pokladu. Nastalo čekání u telefonu.

Když kolem desáté hodiny večer konečně zazvonil, Lea s tetičkami se právě radovaly u rádia ze zprávy o osvobození Paříže. V témže okamžiku přerušila ticho, vládnoucí v té klidné čtvrti, kulometná dávka. Albertině de Montpleynet si přejela dlouhými prsty po čele a řekla nenapodobitelným hlasem:

„Zdá se, že ti pánové z Londýna jsou nějak špatně informovaní.“

„Ale když to říkají, tak to musí být pravda,“ pronesla naivní Lisa, jež věřila všemu, co se říkalo v rádiu, jako

evangelium, ať mluvil Jean Hérold-Paquis, Philippe Henriot, nebo někdo od Maurice Schumanna či Jeana Oberlého.

Zazvonění telefonu Lee zabránilo, aby se k té dobré osobě projevila nezpůsobně.

„Haló... Jsi to ty, Francoise?... Je všechno v pořádku?... Proč jsi nešla sem?... Haló, haló, nepřerušujte nás... Slyšíš mě?... Zavoláš zítra?... Taky tě líbám... Tak zítra, dobrou noc...“

Lea položila sluchátko s pocitem nepokoje. Tam nemůže Francoise zůstat. Na hotel Regina mohou každou chvíli zaútočit. Hned zítra pro sestru dojde.

I přes svou úzkost usnula hlubokým spánkem.

17. KAPITOLA

Když se Lea probudila, bylo v Paříži pošmourné. V postýlce vedle ní spal Charles, hezkou tvářičku měl uvolněnou. „Ten je ale podobný Camille,“ pomyslela si a pohladila ho rukou po jemných světlých vláskách. Navlékla si modrý bavlněný župan a šla do kuchyně. Naštěstí fungoval plyn. Ohřála trochu mléka a vypila přitom půl misky Estelliny „kávy“, jež byla ještě teplá. Z Lisina pokoje byl slyšet praskot rádia. Ve dveřích se objevil Charlesův obličejík.

„Ale už ať si jdeš lehnout! Jsi ještě nemocný, tady nastyďneš.“

„Ne, už jsem zdravý. Mám hlad.“

„Sedni si, dám ti mléko a koláčky.“

„A pak půjdeme na procházku?“

„Ne, miláčku, to ještě nejde, venku je válka.“

„Já chci jít ven a zabít ty ošklivé Němčoury, co ublížili mamince.“

Lea vzdychla a dívala se, jak hošík, rozhodnutý zabíjet, pokojně pije mléko.

„Válka je jen pro dospělé.“

„Tak proč střílejí na děti?“

Na tuto úvahu čtyřletého chlapce nenalezla odpověď.

„A můj táta, ten je ve válce?“

„Ano, s generálem de Gaullem.“

„Kdy se vrátí?“

„Už brzy.“

„To je moc dlouho!“

Měl pravdu, už to bylo dlouho. Celé čtyři roky! Čtyři roky člověk předstírá, že žije, aby neupadl do úplné beznaděje. Těch mrtvých! A toho utrpení za čtyři roky!

„Táta bude smutný, že je maminka mrtvá.“

Tak on to ví! A dva měsíce dělá, jako by věřil jejímu zamotanému vysvětlování!

„Ano... bude moc smutný, ale my tady budem a utěšíme ho. Musíš ho mít moc rád.“

„Ty tady taky budeš a budeš ho mít ráda, vid’? Budeš mít ráda mého tátu?“

Zdálo se jí, jako by zaslechla Camillin hlas: „Slib mi, že se o Charlese postaráš, kdyby se mi něco stalo... a o Laurenta...“ O Laurenta, kterého něžně milovala jako bratra, jako velmi drahého přítele, ale už ne jako milence. Ještě teď se divila, jak mohla vyprchat láska, o níž si myslela, že je nesmrtelná! Umírá láska vždycky dřív než milovaná bytost? Tak to říkal Raphaël Mahl a citoval přitom Chateaubrianda, odmítajícího malou poznámku plnou naděje, vyslovenou milencem Julietty Récamierové: „Někdy se stane, že v některé dost silné duši láska přetrvá a přemění se ve vášnivé přátelství, stane se z ní úkol a vezme na sebe vlastnosti ctnosti; a pak ztrácí svou přirozenou slabost a žije ze svých nesmrtelných zásad.“

A co když má pravdu?

„Vid’, že budeš mít ráda mého tátu?“

Pršelo. Lea si ovázala vlasy starým šátkem od Hermèse a vydala se k Pont Royal.

Marně telefonovala do hotelu Regina, nikdo to tam nezvedal. Rozhodla se, že tam pojede, a tetičkám o tom neřekla.

Ulice byly liduprázdné a ztichlé, jen tu a tam se ozývala střelba. Na mostě ji mladí němečtí vojáci, kteří tam hlídkovali, nechali projít. Zahrada Tuileries byla jedna rozbahněná pláň, zbrázděná kolejem od pneumatik, kolem nichž stály vysoké stromy. V dálce tvořily triumfální oblouk a obelisk kříž, tyčící se k zamračenému nebi. Nepodařilo se jí dostat se přes zátaras na rue de Rivoli. Jeden poddůstojník se nicméně nechal přemluvit a šel se zeptat do hotelu Regina, před jehož průčelím stála socha Jany z Arku. Za chvíli se vrátil: všechny ženy odešly z hotelu brzy ráno, nikdo neví, kde jsou. Lea poděkovala a bezradně šlapala na kole pryč.

Na Voltaireově nábřeží potkala vozidla Červeného kříže a dvě auta, nacpaná členy F. F. I., zpívajícími partyzánské písně. Poblíž Guénégaudovy ulice ji zastavili dva mladíci s trikolorou na rukávu a hrubě jí trhli řídítky.

„Kam jedeš?“

To tykání Leu popudilo.

„Do toho vám nic není!“

Dostala facku, až se jí otočila hlava.

„Odpovídá se slušně, když s tebou někdo mluví. Věř mi, že ani silnější než ty nedělaly žádné cavyky, když je odvedli támhle za roh k holiči.“

„Pusťte mě!“

„Pozor, kotě, nebo se rozzlobíme. Tudy nikdo neprojde, dokud se nám neprokáže,“ houkl na ni ten, co dosud mlčel.

„Máme tady důležité šéfy, tak si musíme dávat pozor na zvědy. Hezky nám odpověz: kam jedeš?“

Lea pochopila, že tvrdohlavost jí tu k ničemu nebude.

„Za přáteli na náměstí Saint-Michel.“

„Na tu barikádu v rue de la Huchette?“

„Ano, do bytu nad ní.“

„Leo, co tady děláš?“

„Pierrote, můžeš jim říct, aby mě pustili?“

„Nechte ji, je to má sestřenice.“

„Dobrá! My jen plníme rozkazy.“

„Pojď, představím tě jednomu kámošovi, co tu hlídá barikádu.“

To tedy byla barikáda! Nejspíš na ni zabavili všechny peříňáky z celé čtvrti a vynesli všechno haraburdí z okolních sklepů: radiátory, rozbitá kola, dětské kočárky, sudy, bedýnky od ovoce a klece na ptáky, to všechno zpevněné pytlí s pískem. Byla tam i stará měděná vana. Hlavní část barikády tvořil nákladník bez dvířek a bez kol. Celá ta hromada byla ještě opevněná zelinářskými vozíky a rudly, které sloužily střelcům jako podpory. Prošli úzkým průchodem podél zdi. Z jednoho domu na ostrově Cité třesklo pár výstřelů.

„Pozor! K zemi!“

Lea s Pierrotem našli útočiště v jednom z oválných výklenků na mostě, kde se krčilo několik mužů. Lea poznala toho krátkozrakého muže z kavárny Flore a usmála se na něj. I on ji poznal a úsměv jí vrátil.

„Střílejí ze střech hotelu City,“ řekl a ukázal tam prstem.

„Takhle je to už od rána,“ řekl Pierrot. „Myslíme si, že ten chlap je tam sám. Je to určitě nějaký milicionář. Koukej, támhle na střeše jsou kamarádi.“

Skutečně, proti dosud temnému nebi se rýsovaly postavy ozbrojených členů F. F. I.

„To vy bydlíte na náměstí Dauphine?“ zeptal se velitel barikády společníka toho obrýleného mladíka.

„Ano.“

„Jak se jmenujete?“

„Henri Bern.“

„A vy?“

„Claude Mauriac.“

To je možná syn našeho souseda z Montillaku, pomyslela si Lea. Neměla čas se ho na to zeptat, protože velitel jim dal znamení, že mohou přejít, a zakřičel směrem na kolegy z F. F. I.:

„Nestřílejte!“

Oba muži vyběhli směrem k náměstí Dauphine, zatímco Lea s Pierrotem se vrátili za barikádu. Pierrot nepustil řídítka bicyklu.

„Neměla by ses takhle projíždět na kole, zbloudilou kulku můžeš dostat jedna dvě. Vidiš? Co jsem ti říkal!“

Na nábreží des Grands-Augustins právě padla nějaká žena.

Zraněná se doplazila za strom, aby se ukryla.

Od rue des Grands-Augustins se vynořili dva mladíci v bílých pláštích s nosítky a dívka v bílém, mávající praporem Červeného kříže. Nestarali se o hvízdající kulky, sebrali raněnou a odběhli s ní k provizorní ošetrovně, kterou poblíž zřídil doktor Debré.

„Půjdeme malými uličkami, to nebude tak nebezpečné.“

Na rue de Savoie byl všude klid. Před jedním starým palácem z 18. století stáli na stráži členové F. F. I..

„To je velitelské stanoviště jednoho z velitelů odboje,“ řekl Pierrot důležitě jako někdo, kdo ví.

„Musíš mi pomoci nalézt Francoise.“

„Tu děvku!“

Lea, ohromená tou nadávkou, se zastavila.

„Uvědomuješ si, co po mně chceš?“ pokračoval Pierrot. „Abych pomohl zachránit kolaborantku, zrádkyni své země...“

„To stačí! Francoise není žádná kolaborantka ani děvka, je to chudák holka, která měla ten nešťastný nápad, že se zamilovala do Němce, když spolu naše dvě země válčily. Za to se nestřílí.“

„Nestřílí možná, ale oholit a zavřít, to ano.“

„Oholit! Ty ses pomát! Radši bych byla mrtvá, než aby mi oholili hlavu.“

„Vlasy zase vyrostou,“ zašklebil se. Pružně se vyhnul Leině políčku.

Z rue Saint-André-des-Arts se ozýval smích a potlesk. Dav před sebou strkal asi padesátiletého plešatého muže, kterému stáhli kalhoty. V ponožkách, přidržovaných podvazky, z nichž jedna byla děravá, a s kalhotami a botami v ruce byl k politování směšný. Za ním plakala tlustá dívka v květovaných šatech, s oholenou hlavou ozdobenou namalovaným bílým hákovým křížem. Leu zaplavila silná vlna hanby. Pierrot sklopil hlavu. Dlouho zůstali bez hnutí stát. Pak ji chlapec vzal kolem ramen.

„Pojď, půjdeme ji hledat. Zajdeme na velitelské stanoviště plukovníka Rola.“

Na velitelské stanoviště v podzemce na stanici Denfert-Ro-chereau nikdy nedošli.

Blízko barikád na křižovatce bulváru Saint-Germain a bulváru Saint-Michel, které se říkalo „křižovatka smrti“, před nimi vybuchl granát, hozený kýmsi ze střechy. Lea, která šla trochu vzadu, ucítila, jak ji na hlavě něco škráblo. Jako ve zpomaleném filmu viděla, jak Pierrot odlétl a plavně dopadl na chodník; točily se kolem nich nějaké postavy v bílých pláštích; šedé nebe se zakymácelo a stromy na bulváru se na ni zřítily.

„A je to, nic vážného. Můžete jít domů.“ Otupělá Lea vstala. Mladý lékař jí pomohl slézt ze stolu, na kterém ji ošetřoval. Měl ztrhané rysy a vypadal vyčerpaně. „Další.“

Na stůl položili nějakého muže, zraněného na břicho.

„Kde je můj bratranec?“

„Nevím,“ řekl lékař, „zeptejte se u vchodu.“

Až do večera bloudila Lea v šatech potřísněných krví a s velikým obvazem na hlavě po chodbách nemocnice a hledala Pierrota. Nikdo jí nedokázal říct, co se s ním stalo. Ošetřovatelky, které je tam přinesly, nebyly k nalezení.

„Přijďte zítra,“ říkali jí všude.

S nepříjemným pocitem v srdci se nakonec odhodlala z nemocnice odejít. Nějaký policista s páskou F. F. I. na rukávě se slitoval, když viděl její zmatek a bezradnost, provedl ji přes průchody zřízené na prostranství před průčelím chrámu

Not-re-Dame a nechal ji na ulici Saint-Jacques, hned u ústí rue de la Huchette, kde se jí ujal jeden „fifík“ a odvedl ji do bytu na bulváru Saint-Michel.

Doma byl pouze Franck. Beze slova ji odvedl do svého pokoje, napustil jí vanu a pomohl jí se svlékáním. Zatímco jí natékala voda, šel jí uvařit čaj, který pak pila a drkotala přitom zuby, protože voda byla studená. Pak ji zabalil do dlouhého a příliš velkého županu, uložil do postele a držel ji za ruku, dokud neusnula. Po celou dobu si neřekli ani slovo.

„Pouštějte žilou! Pouštějte žilou! Pouštění žilou je dobré jak v srpnu, tak v květnu!“

Tento Tavannesův pokřik, rozléhající se za bartolomějské noci 24. srpna 1572 při masakru protestantů, se nyní honil Lee v hlavě.

Když ráno připravovala snídani Charlesovi, podívala se, jaké je datum, a viděla, že je zrovna svatého Bartoloměje. To jí připomnělo Brantómův *Život Karla IX.*, který četla poté, co přímo zhltdala *Paní z Monsoreau* a *Královnu Margot* od Alexandra Dumase, kde byla tahle zlověstná věta napsaná. V jejích snech se jí pletli Němci se žoldáky ve službách vévody Guise, do toho ženy s oholenou hlavou a admirál de Coligny, bojovníci z F. F. I. a budoucí Jindřich IV., mrtvoly naházené do Seiny, těla spálená plamenometem i Karel IX., střílející z arkebuzy oknem svého pokoje v paláci Louvre.

„Probud' se! Probud' se!“

Lea, bílá skoro jako obvazy, které měla na hlavě, otevřela oči.

„Co chceš?“

Franck byl velmi vzrušený, ztratil svou obvyklou flegmaticnost. Kroutil knoflíky na rádiu na vedlejším stolku. „Poslouchej!“

„Pařížané, radujte se! Přišli jsme vám sdělit zprávu o osvobození... Leclerkova divize vstupuje do Paříže! Za pár minut bude před pařížskou radnicí! Neodcházejte od aparátů.“

Za chvíli uslyšíte slavný hlas. Jsme šílení štěstím! Naše vysílání je nepřipravené; mluvíme k vám za špatných technických podmínek; už tři dny jsme nejedli... Jsou tu kamarádi, kteří se zúčastnili povstání a nejedli tři dny, a vracejí se k mikrofonu... Jsme možná opilí, ale opilí štěstím, radostí, že naše drahé město je opět...“

Lea se nadzdvihla a přisunula se k Franckovi. Bujaře ji objal.

„Právě se ke mně dostala jedna zpráva. Je krátká: v devět hodin patnáct minut kolem brány Pod topoly projela kolona Francouzů, Spanělů a Marokánců... Kde je brána Pod topoly?... –V Gentilly!... – Brána Pod topoly je v Issy... – A už jsou tady! Už jedou. V tomto okamžiku předjela Leclerkova vojska dvě obrněná vozidla a přijela před radnici. V jednom z nich je prý generál de Gaulle!... Jedno je jisté, na policejní prefektům i na radnici přijeli Spojenci a je pravděpodobné, že je mezi nimi generál de Gaulle... Otevřte okna a vyvěste vlajky... – Právě mi telefonovali z generálního sekretariátu Informačního úřadu. Generální sekretář mne prosí, abych sdělil všem kněžím, kteří poslouchají toto vysílání, že je žádáme, aby laskavě nechali okamžitě vyzvánět zvony. Takže opakuji: zde je Schaeffer, pověřený vysíláním francouzského rozhlasu, který se zmocnil vysílaček již před čtyřmi dny, za německé okupace. Jsem řádně pověřen generálním informačním sekretariátem provizorní vlády, abych promluvil ke všem farářům, kteří mě mohou slyšet, i kterým je možné to okamžitě vyřídit. A já jim říkám... aby okamžitě nechali zvonit naplno všemi zvony, aby oznámili vjezd Spojenců do Paříže...“

Franck a Lea si padli do náručí, smáli se a plakali. Oba se vrhli k oknu. Po celém náměstí Saint-Michel zacvakaly okenice, jedno po druhém se rozsvěcela světla! Konec s nočním zatemněním, konec s civilní obranou! Teď nastává

čas jasu a radosti! Na náměstí se ze všech stran sbíhali lidé, vrhali se jeden druhému kolem krku. Z rádií, puštěných na maximum, se ozvala *Marseillaise*; na náměstí všichni zůstali nehybně stát a přidali se sborem:

„Aux armes citoyens...”

Na západě zruřověly temné mraky, plující po nebi, jakýmsi ohromným požárem.

Lea s Franckem, stržení těmi zvuknými hlasy, zpívali s sebou a ani si neuvědomovali, že si tak silně tisknou ruce, až jim začínají modrat.

Náhle se osmělil první zvon, zprvu nesměle, ale stále silněji zněl pod pošmourným nebem toho posledního dne okupace Paříže. Odpověděly mu zvony od Svatého Severina, pak z kostela Saint-Julien-le-Pauvre, ze Saint-Germain-des-Prés, ze Sacré-Coeur a z kostela Saint-Etienne-du-Mont, pak z kostela Saint-Germain-l'Auxerrois, od svatého Sulpice, od svaté Genevieve, od svatého Eustacha a pak se k nim přidal i velký zvon z Notre-Dame a strhl celé město svým jásavým duněním.

Je 21 hodin 22 minut a kapitán Raymond Dronne právě zaparkoval před pařížskou radnicí svůj džíp, pokřtěný Smrt pitomcům, a za ním zastavilo jeho patnáct polopásáků a tři shermany: Montmirail, Champaubert a Romilly. Sto třicet mužů šlape poprvé po čtyřech letech po dlažbě svého hlavního města.

Hlasatel vzrušeně deklamuje verše Victora Huga:

„Réveillez-vous! assez de honte;

Redevenez la grande France!

Redevenez le grand Paris!”

”

(Vzbud'te se! již dosti hanby:

Znovu necht' jste velkou Francií!

Znovu necht' jste velkou Paříží!)

Dole na náměstí zapálili slavnostní vatru a tančí kolem ní. Náhle se ozvaly výstřely. Všichni strnuli a pak se s křikem rozprchli.

Leina a Franckova ruka se od sebe oddělily... Nadšený hlas v rádiu náhle začal blekotat:

„Možná jsme se trochu unáhli... Ještě všechno neskončilo... bude lépe znovu zavřít okna... musíte zavřít okna. Nenechte se zbytečně pozabíjet...“

Světla na náměstí jedno po druhém zhasla, okenice se znovu zavřely, vrátil se strach...

„Připomínáme vám příkazy civilní obrany, vydané plukovníkem Rolem... Projevte své nadšení jinak...“

Zvony jeden po druhém umlkají, kromě jednoho, pronikavého, výsměšně odpovídajícího na hluk kanonády, ozývající se kdesi od Longchamp. Pak zmlkne i on, kanón zmlkne taky a konečně utichne i střelba od radnice.

V Paříži zavládla noc. Všude kolem Lucemburského paláce a ve čtvrti kolem Odeonu, o které se říká, že je celá podminovaná, zalézají do sklepů kradmé postavy obtížené těžkým nákladem. Osvobození Paříže dosud neskončilo.

V noci propukla strašlivá bouřka. Lea zůstala dlouho vzhůru a pozorovala to řádění živlů, při němž se neustále střídaly blesky s hromobitím. Osvětlovaly bledým světlem Pont-Neuf, položený jako nějaká hračka přes nehybnou černou stuhu Seiny, bičované velkými dešťovými kapkami.

18. KAPITOLA

Kolem osmé hodiny ráno se Laura jako vítr vřítla do pokoje, kde spala Lea.

„Už jedou! Už jedou!“

Lea se celá roztřesená s trhnutím probudila. „Kdo?“

„Leclerkovi vojáci! Už jedou! Už jsou u Porte d’Orléans! Vstávej, jdeme tam... co je ti? Ty jsi raněná?“

„To nic není. Víš něco nového o Pierrotovi a o Francoise?“

„Ne, já myslela, že budeš něco vědět ty.“

Lea se tiše rozplakala.

„Neplač, najdeme je. Vstávej, půjdeme se podívat, jak přijíždějí naši.“

Vtom dovnitř vběhl jeden „fifík“, jak jim teď říkali, a křikl na ně: „Jsou na rue Saint-Jacques!“

A už byl zase venku.

„Slyšela jsi, jsou na rue Saint-Jacques! Pospěš si.“

„Jsem si jistá, že je mrtvý!“

„O kom to mluvíš?“

„Je mrtvý, říkám ti, že je mrtvý!“

„Ale kdo je mrtvý?“

„Pierrot.“

„Pierrot!“

Někdo zatukal na pootevřené dveře. Byl to Franck.

„Nestůjte u okna, zbloudilou kulku můžete dostat jako nic,“ řekl a odstrčil Lauru do středu místnosti.

„Dozvěděl ses něco o Pierrotovi?“ zeptala se Lea a vstala.

„Ne, obtelefonoval jsem několik nemocnic, ale žádný raněný z Latinské čtvrti neodpovídá popisu tvého bratrance.“

„No ale někde přece být musí, ať živý, nebo mrtvý.“

„Co se vlastně stalo?“ zeptala se Laura.

„Lea s vaším bratrancem byli včera ranění na ‚křižovatce smrti‘. Leu odvezli do městské nemocnice a o Pierrotovi se nic neví.“

Všichni tři mladí lidé na dlouhou chvíli zmlkli.

Franck se za těch pár dní hodně změnil. Jako by dospěl. Když viděl umírat chlapce svého věku, ať přátele či

nepřátele, přišel o to, co mu zbývalo z dětství a bezstarostnosti.

„Neboj se, najdeme ho.“

Nikdo z těch tří tomu ani na chvíli nevěřil. První zareagovala Laura.

„Vojska generála Leclerka vjíždějí na ulici Saint-Jacques, u toho musíme být.“

Lea se v rychlosti opláchla a sundala si obvaz, nechala si tam jen malý kousek gázy. Její šaty byly nepoužitelné, roztržené a zakrvácené. Franck šel prohledat šatník své matky a vrátil se s náručí různobarevných svršků.

„Budou ti určitě trochu velké, ale když si vezmeš pásek, mělo by to jít.“

Lea si vybrala šaty ze salonu Jeanne Lafaurie s drobnými kvítky tištěnými na modrém podkladě. Měly krátké rukávy. Uvázala si na hlavu modrou stuhu, která kryla její zranění, a nazula si bílé sandály na korkové podrážce.

Venku bylo nádherně. Lidé se sbíhali k rue Saint-Jacques. Ženy si přes noční košili přehodily župánek, muži neměli čas se oholit, mladé matky nesly své děti, děcka se pletla pod nohama, veteráni z války 1914-1918 vytáhli všechna svá vyznamenání. Studenti, dělníci, prodavačky, všichni běželi naproti Leclerkově divizi.

Ulice Saint-Jacques byla jediná ohromná jásající řeka, v níž majestátně proplouvaly shermany plukovníka Billotta, zasypané kyticemi a praporky, k nimž se vztahovaly tisíce rukou. Děvčata vylézala na tanky a líbala vojáky bez ohledu na jejich zaprášené uniformy i tváře. Lidé v šílícím davu mávali rukama, posílali vítězům polibky, podávali jim své děti, plakali, smáli se a křičeli:

„Bravo!... Ať žije Francie!... Děkujeme!... Ať žije de Gaul-le!... Bravo! Bravo!...“

Laura se vyšvihla na jedno samohybné dělo a objala řidiče, jenž se jí rozveseleně snažil bránit. Franck vší silou tleskal a jásavě vítal vojáky.

V té radostné skrumáži se Lea cítila cizí, skoro lhostejná, jako by tam nepatřila. Kolem projížděly tanky zvučných jmen: Slavkov, Verdun, Saint-Cyr, El Alamein, Mort-Homme, Exupérance... Exupérance? Ve věži tanku stál jakýsi rozzářený důstojník se zabláceným obličejem a zdravil dav. Jeho pohled sklouzl po Lee.

„Laurent!“

Její výkřik se ztratil v hluku motorů a v řevu davů. Pokusila se k němu dostat, ale čísi loket ji prudce udeřil do poraněné hlavy a přivodil jí krátkou nevolnost. Nějaký mladý člen F. F. I. si toho všiml a vytáhl ji z té skrumáže.

Vzpamatovala se v malé hospůdce na rue de la Huchette.

„Tumáte, krásko, dejte si sklenici, to vás postaví na nohy. Je to poctivé pití, to jsem si schovával na oslavu osvobození.“

Lea si vzala sklenici, kterou jí podávali, a polkla hlt zlatavé tekutiny. V ústech pocítila jakýsi výbuch, jehož vlivem se jí téměř okamžitě udělalo líp.

„Není nad dobrý armagnac, když chcete děvčeti vrátit barvu do tváří. Ještě kapičku?“

Takže Laurent je tady!... Když ho uviděla, srdce se jí rozbušilo jako v časech, kdy si myslela, že ho miluje... A co když ho pořád miluje? S pomocí alkoholu byla jako v růžové mlze. Bylo po všem. Vtom zvenčí třeskly výstřely.

„Všichni dovnitř, pozor na ostřelovače na střechách.“

Ulice se jako kouzlem vyprázdnila, což přivedlo Leu zpátky do skutečnosti: Laurent je opravdu tady, ale Camille je mrtvá. Při pomyšlení, že mu to bude muset oznámit, cítila, jak na ni jdou znovu mdloby. To, že by se měla postavit jeho bolesti, jí připadalo nad její síly. Ať mu to řekne někdo za ni. Zastyděla se za svou zbabělost a začervenala se. Nikdo jiný než ona mu to říct nemůže. Camille by to jistě nebyla chtěla jinak.

Tanky zastavily před průčelím chrámu Notre-Dame, ale tank se jménem Exupérance tam neviděla. Nějaká kolona

obrněných transportérů jela po nábřeží. Pařížané komentovali to, co viděli:

„Viděl jsi ty mašiny? Kdybysme tohle měli v roce 1940, tak jsme neprohráli válku.“

„Jsi si jistý, že to jsou Francouzi, v takovýchhle uniformách?“

„To je americká uniforma... Je to přece jen praktičtější než ty naše ovinovačky na lýtku.“

„No jo, ale nepoznáš, který jsou naši.“

„Na jejich uniformu se můžeš klidně vykašlat. Angličani, Američané nebo Rusové, důležité je, že dojeli až sem. Ať žije de Gaulle!... Ať žije Francie!...“

Lea kráčela podél nábřeží, lhostejná k tlačenci, zchvácená takovou únavou, že nebyla schopná souvislé myšlenky. V jejím zakaleném mozku se točil fantastický kolotoč.

„Laurent žije!... Co se stalo s Pierrotem?... Ztratila se mi Laura a Franck... Musím dát vědět tetičkám... Dozvěděly se něco o Francoise?... Dostal Charles dnes mléko?... Laurent se vrátil!... Jak mu mám říct o Camille... Proč všichni ti lidé tleskají?... Jo! Jsou tady Leclerkovi vojáci... Je s nimi Laurent... A co Francois, kde ten je?“

„Pardon, slečno,“ řekl nějaký člověk od filmu s kamerou na rameni, který do ní právě prudce vrazil.

Došla na náměstí Saint-Michel. Vyšla znovu po schodech do Franckova bytu. Po Lauře ani po něm nebylo ani stopy. Místo toho tam ale tábořilo asi patnáct „fifíků“. Bezvýsledně se snažila, aby jí věnovali pozornost. Ve svém rozrušení neposlouchali nic. Musela tam ale přitom nechat nějaký vzkaz, protože to vypadalo, že telefon, který po všechny ty bláznivé dny fungoval, začal teď stávkovat. V ložnici Franckovy matky našla růž na rty, již napsala na všechna zrcadla v bytě: „Jsem u tetiček. Laurent, Francoise a Pierrot tam jsou snad taky.“

Tou myšlenkou byla prodchnuta, když stoupala po schodišti, aby se vrhla na telefon. Když viděla, že přístroj je němý, rozhodla se, že se vrátí do Univerzitní ulice.

Tanky!... Tanky se shromáždily na náměstí Saint-Michel, obklopil je třestící dav a vítal je potleskem a křikem. Lea se na jeden z nich po jednom z pásů vyškrábala a vyšplhala až k věži.

„Nevíte, kde je poručík d'Argilat?“

„Ne, pana kapitána jsem neviděl od Orleánské brány.“

Uprostřed hluku zazněly povely.

„Sestoupit, zaútočíme na Senát.“

„Moc vás prosím, kdybyste ho viděl, řekněte mu, že Exupérance...“

„To je jméno jeho tanku!“

„Ano, já vím, řekněte mu, že Exupérance je v Paříži u svých tet.“

„Dobrá, ale na oplátku vám dám pusu.“

Lea ho z celého srdce políbila. „Nezapomenete?“

„To je váš milý? Ten má teda štěstí, že má holku jako vy. Moje čestné slovo, že nezapomenu. Leda by mě zabili, samozřejmě.“

Tato poznámka ji rozčilila. Samozřejmě, kdyby ho zabili.

Seskočila ze shermanu a dívala se, jak se tanky otáčejí. Vyjely za provolávání slávy davů, namačkaných podél chodníků, směrem k úzké uličce Saint-André-des-Arts, před krámkou se staženými roletami, z nichž na některých bylo napsáno křídou: „Pozor! V autě F. F. I. číslo... jezdí čtyři milicionáři! Střílejte na ně!“

Kolona zahnula vlevo směrem k Odeonu. Lea šla dál po rue de Buci. Je teprve poledne, pomyslela si při pohledu na hodiny, jejichž ručička se zastavila na číslici 12. Kavárničky měly znovu otevřeno. Dala si sklenici řezaného piva v hospůdce v ulici Bourbon-le-Château mezi místními obyvateli, kteří komentovali poslední události. Jeden z nich tvrdil, že na Pont--Neuf viděl americké tanky a nákladáky.

Tu a tam vlálo z oken budov pár trikolor. Lidé si na prahu domů vyměňovali své dojmy a občas přitom vrhali neklidné pohledy ke střechám.

V Univerzitní ulici byly dveře do bytu Leiných tetiček dokořán. U vchodu vládl neobvyklý nepořádek. „Proboha! Charles!“ pomyslela si a vrhla se do jeho pokoje. Seděl na postýlce a způsobně si listoval v albu Bécassine, které patřovalo Leině matce. Unavený obličejíček ozářil úsměv.

„Ty ses vrátila! Já měl takový strach, že už nepřijdeš.“

„Drahoušku, jak můžeš něco takového říct! Já tě nikdy neopustím. Obědval jsi?“

„Ano, ale nebylo to dobré. Venku je krásně. Půjďme na procházku?“

„Dnes ne, v ulicích je pořád ještě válka.“

„Já vím, před chvílí jsem slyšel venku střelení a lidi křičeli. Ale tetička Albertině šla stejně ven, a plakala.“

To se asi dozvěděla, že je Pierrot mrtvý, pomyslela si Lea.

„Já hned přijdu, jdu se podívat na tetičku Lisu.“

Lisu i Estelle našla v kuchyni v slzách.

„Konečně jsi tady!“ zvolala tetička.

„Co je vám? Co se stalo?“

Pláč obou žen ještě zesílil. Otevíraly ústa, ale nevycházela z nich žádná slova.

„No tak řeknete mi konečně, co se děje?“

Estelle se podařilo vyslovit:

„Slečna Francoise...“

Leu pojednou prostoupil chlad.

„Co je s Francoise! Co se jí stalo?“

„Ona byla... zatčená...“

„Kdy?“

Estelle jen pokrčila rameny.

„Přišla nám to říct cukrářka z rue du Bac,“ řekla Lisa jedním dechem. „Albertině hned odešla, ani neměla čas si vzít klobouk.“

Za jiných okolností by se byla Lea musela téhle známce usmát. Jenže to, že teta zapomněla na klobouk, signalizovalo, že jde o něco velmi vážného.

„Kam šla?“

„Na náměstí před kostel.“

„Už je to dlouho?“

„Možná tak půl hodiny.“

„Jdu tam. Ohlídejte Charlese.“

„Nechod' tam! Nechod' tam!“ křičela Lisa a věšela se jí na paži.

Lea se jí beze slova vymanila a vyšla z bytu.

19. KAPITOLA

Venku bylo nádherně, ve vzduchu byla cítit jakási sváteční atmosféra. Po ulici chodila hezká děvčata v krátkých světlých šatech a s červenomodrobílými kokardami nebo malými praporky ve vlasech a smála se; elegantní ženy, které bylo obvykle možné potkat na nedělní mši, trochu ubraly ze své obvyklé povýšenosti; staré dámy, zavěšené do starých pánů, kráčely se znovu nalezenou pružností. Všichni spěšně mířili na náměstí.

I když Lea věděla, co uvidí, strnula ohromením. Na náměstí by nepropadl špendlík.

Nahoře na schodech do kostela, kde se konávala různá představení, se hrálo jakési melodrama před žertujícím, chvastounským a posměvačným publikem, které gesty i pokřikem povzbuzovalo herce. Dekorace, zjednodušené na minimum, byly právě ve své jednoduchosti působivé: několik lavic, jedna slaměná židle a veliký bílý list papíru s nápisem, z něhož dosud stékal inkoust: ZDE SE STRÍHÁ ZDARMA, připíchnutý dýkou na vrata kostela. Představení už začalo. Herci hráli své role dokonale. Šašek, nějaký tlustý muž v

košili s páskou F. F. I. na rukávě, vyřvával zločiny ženských představitelk:

„Račte se podívat na paní Michaudovou, která udala svého manžela gestapu. Zaslouží si shovívavost lidového tribunálu?“

„Nezaslouží, nezaslouží,“ řvalo obecnstvo.

„Takžéééé...?“

„Ostříhááát!... hahaha.“ Obecnstvem zmítal hurónský smích. Na improvizované jeviště popostrkovali soudní zřízenci násilím paní Michaudovou a přinutili ji sednout si na židli. Objevil se „holič“, vyzbrojený velikými krejčovskými nůžkami, a s výkruty jako Maurice Chevalier jimi s cvakáním objížděl kolem její hlavy a propěvoval:

*„To jste ještě neviděli
naši panímámu
když si vezme nověj klobouk,
jakou v něm má ránu!“*

Vedle Ley se prohýbala smíchy nějaká tlustá dívka v bílém plášti ze sýrařství nebo z řeznictví, křečovitě se držela za paži vedle stojícího hasiče a hýkala.

„Já se z něj namouduši počurám... Hahaha... Já ti povídám, že už to snad nevydržím... Hahaha...“

Dav se zavlnil novým přívalem smíchu, z něhož se Lee zvedal žaludek. Pozorovala dlouhé prameny vlasů, nabízené holičem jako v aréně býčí uši a ocas, za jáсотu davů, připomínajícího povzbuzování při koridě. Odevšad se napřahovaly ruce, aby se chopily některé z těch smutných trofejí.

A po hrubém sestřihu – holení!

Paní Michaudová, zhroucená na židli, s opuchlým obličejem plným plivanců a slz, snášela spravedlivý a zasloužený úděl za to, že asi udala svého manžela gestapu. Co na tom, že tvrdí, že utekl k makistické skupině v Corrèze, aby se vyhnul totálnímu nasazení. Což ji neviděla jedna

sousedka, jak odpovídá nějakému německému vojákovi, který se jí ptá na cestu?

Lea cítila na své lebce chladný kov holicího strojek... Vedle ní několik žen zmlklo. Jedna z nich si setřela slzu, možná konečně ze solidarity k té ponižované bytosti, směšné se svou malou hlavičkou, vykukující z květovaných šatů, s cedulkou na krku, na kterou nějaká nešikovná ruka napsala: KURVA CO PRODALA MANŽELA.

Dva muži ženu zdvihli a dostrkali ji k těm, co už byly oholené. Ty jí udělaly místo na lavici. Posadila se vedle nějaké matky, která chovala dítě.

Lea dychtivě prohlížela ženy mající dosud vlasy, jestli mezi nimi není Francoise.

Nyní se posadila na židli nějaká elegantní vysoká tmavovlasá dívka.

„Podívejte se, dámy a pánové, jeden by jídal rozhřešení bez zpovědi, jak vypadá způsobně a slušně... A vidíte, dámy a pánové, je to děvka, která radši nastavovala zadek skopčákům, než nějakému správnému chlapovi od nás... Co si za to zaslouží?“

„Ostříhááát...“

Byla to hra, fraška, komedie, pašijová hra, jaké se kdysi dávaly na prostranství před chrámem pro povznesení ducha věrných oveček. Tohle nebylo ani *Mystérium o bláznivých a moudrých pannách*, ani *Hra o svatbě aneb loubí*, tohle bylo *Pašijové mystérium*. Nebylo to ono, které bylo hráno ve Valenciennes roku 1547 a za které diváci platili dva liardy nebo šest denárů, ale mystérium z téhle absurdní velkolepé doby, zbabělé i velkodušné, statečné i hloupé, hrdinné i zločinné, kterou prožívala Francie v prvních hodinách svého osvobození.

Ta elegantní tmavovlásky neplakala. Držela se velmi zpříma, s hrdou a bledou tváří. Pramen vlasů jí spadl na bílé ruce, které měla zkřížené na kolenou. Její prsty obemkly vlažnou kadeř. Rozprostilo se ticho. Dav očekával křik a slzy, a ona pro něj měla jen pohrdavý úsměv, zatímco její prsty

upustily hrstičku vlasů na zem. Publikem proběhl zklamáný šepot.

„Holič“, nepochybně popuzený její důstojností, zacházel s nůžkami schválně tak brutálně, až zákazníci poranil. Po tváři jí stékala krev.

„Oh!“ vydechlo publikum.

Lea sevřela pěsti a odvrátila hlavu. Copak tady není nikdo, kdo by učinil konec těm hanebnostem? Ještě štěstí, že tam není Francoise! Nebo?...

Žena, která chovala miminko, právě zdvihla hlavu. Vypadala vzdáleně jako Francoise, když se vynoří z vody při koupání v Garonně... Srdce se Lee bolestně rozbušilo. Ne... ne... tohle přece nemůže být její sestra! Jsem šťastná, že jsou táta i máma už mrtví, kdyby tohle viděli, tak to nepřežijou, pomyslela si. O paži se jí opřela čísi ruka. Byla to Albertině. V obličeji staré panny se zračily všechny hrůzy světa. Lea ji vzala kolem ramen. Vlastní dospělé gesto i to, jak se tetička náhle jakoby zmenšila, ji překvapilo.

Holicí strojek dokončil své dílo. Oběť sama vstala s výrazem takového pohrdání, že to v davu zamručelo a ozvalo se pár nadávek, když si povýšeně sedala na lavici mezi oholené, aniž se starala o krev, která jí stékala na šaty.

K židli byla dovedena další žena, tentokrát s řevem a s pláčem. Klesla před ní na kolena a blekotala:

„Promiňte... Já už to neudělám... Promiňte...“

Nůžky nad ní hrozivě zacvakaly.

„To stačí, přestaňte.“

Na schody se vyhoupl mladý muž v pumpkách s puškou v ruce. „Holič“ ho nejspíš znal, protože mu s plnou rukou vlasů jen řekl přes rameno:

„Nech nás dál dělat naši práci.“

S rázným cvaknutím ustříhl bujnou kštici.

Mladík srazil ruku toho surovce hlavní pušky. Muž upustil nůžky.

„Nemáš právo se takhle chovat. Jestli se ty ženy provinily, budou nestranně a spravedlivě souzeny. Musíš je vrátit na policii.“

Konečně vyšlo z komisariátu, vklíněného mezi kostel a vedlejší budovu, několik strážníků v uniformě.

„Rozejděte se... rozejděte se... tady není nic k vidění... Vraťte se domů. Tady není nic k vidění... Nebojte se, ty ženy budou potrestány, jak si zaslouží.“

Náměstí se počalo pomalu vyprazdňovat a policisté odváděli ženy na komisariát, zatímco soudní zřizenci si upravovali pásky na rukávy, brašny na náboje nebo revolvery a se smíchem se rozcházeli. Za chvíli tam nezůstal nikdo kromě Ley a její tety, jež se nehnuly z místa, kde stály. Pak se obě zároveň vydaly směrem ke komisariátu.

Ve stísněných prostorách vládl obrovský zmatek. Strážníci nevěděli, co mají dělat s plačícími ženami na konci sil. Ten mladík v krátkých golfkách zrovna telefonoval. Po chvíli zavěsil.

„Prefektura pro ně posílá nějaké vozidlo...“

„A kam je mají odvézt? Do vězení?“ zeptal se jeden strážník.

„Ne, odvezou je pod eskortou F. F. I. na Zimní stadion.“

„To je teda sranda,“ zašklebil se jeden ze strážníků, „zrovna jako Židy.“

Lea si vzpomněla, co jí napsala Sára Mülsteinová o tom zátahu na zimním stadionu a ohromeně pohlédla na muže, jemuž to připadalo jako „sranda“.

„Odejděte, dámy, tady nemáte co dělat.“

„Přišla jsem pro svou neteř.“

Muži překvapeně pohlédli na tu starou bělovlasou paní, jež jim říkala s klidem a s důstojností: „Přišla jsem pro svou neteř.“ Ta babka si teda troufá!

„To nejde, paní. Ty ženy jsou obžalované z kolaborace s nepřítelem, musejí je vyslechnout kompetentní orgány.“

„Francoise!“

S prázdným pohledem zdvihla hlavu, a zdálo se, že sestru nepoznává.

„Francoise, to jsem já, Lea. Už je po všem, přišly jsme si pro tebe.“

„O tom nemůže být řeč, slečno, tato osoba byla zatčena ve společnosti milenek německých důstojníků...“

„Já nikdy s žádným Němcem nespala,“ vykřikla paní Michaudová, „s těma ženskýma jsem se potkala dole na ulici, sebrali mě s nima omylem.“

„Mlčte, to rozsoudí tribunál. A vy, dámy, odejděte.“

„Moc vás prosím, pane, já za ni odpovídám, je to má neteř, pane, já ji znám už odmalička...“

„Nenaléhejte, paní.“

„Přece ji nechcete zavřít s tím dítětem?“

Mladík pohlédl na Francoise a jejího syna a pak na slečnu de Montpleynet a jeho pohled vyjadřoval vrcholné rozpaky.

„S tím dítětem teda nevím... Tak si ho tedy vemte s sebou, jestli vám ho svěří.“

Malý Pierre, jenž poznal Leu, k ní napřáhl ručky.

„Chceš, abychom ho vzaly s sebou?“

Francoise ho beze slova sestře podala.

„Nechte nám vaše jména a adresy,“ řekl nejstarší z policistů.

„Kdy za ní můžeme přijít?“

„To já nevím, paní. Musíme počkat, dáme vám vědět.“
Francoise napřáhla k Lee ruku.

„Co chceš?“

No jo, měla jsem si to uvědomit, pomyslela si Lea a sundala si modrý šátek, který měla na hlavě. Něžně ho uvázala sestře pod bradou.

20. KAPITOLA

Lea doprovodila tetičku s Francoisiným synem do Univerzitní ulice a pak utekla z bytu jako zloděj; chtěla být sama, promyslet si všechno, co se děje, a hlavně nalézt Laurenta.

Až ke kostelu Saint-Germain-des-Prés byla z bulváru Saint-Germain promenáda obyvatel z okolí. Od Bonapartovy ulice se atmosféra měnila; místo bezstarostných lidí na procházce tu byly skupiny s páskami na rukávě a s puškami, mladí lidé v bílých pláštích s červeným křížem, hospodyně, pátrající po nějakém otevřeném krámu na rue de Buci. Jedna z nich chytla Leu za řídítka bicyklu.

„Nechod'te kolem rue de Seine. Němčouři už tři dny střílejí ze Senátu pancéřovkami. Mají tu ulici pod palbou. Už tam pár lidí zabili nebo zranili.“

„Děkuju, paní. Ale já se chtěla dostat na náměstí Saint-Michel. Kudy bych tam mohla dojít?“

„Na vašem místě bych tam nechodila. Tam je to všude nebezpečné. Leclerkova vojska zaútočí na Lucemburský palác...“

Jako by chtěla potvrdit ženina slova, vybuchla střela před rybárnou na rue de Seine. Několik posledních výloh se vysypalo a tři kolemjdoucí byli zraněni v obličeji a na nohou.

Lea strkala kolo zpátky a šla se posadit na náměstíčko před staré arcibiskupství. Na všech lavičkách někdo spal. Chlapci a děvčata sedící kolem pískoviště si podávali láhev. Lea se posadila stranou a opřela se zády o strom. Zavřela oči a pokusila se srovnat si myšlenky. Hlavou se jí honily divoké a nesnesitelné obrazy. Aby je zahnala, třepala hlavou a pak jí začala bušit o kmen stromu, čím dál tím silněji, a ani si neuvědomovala, že jí po tváři stékají slzy.

„Přestaň, nebo si něco uděláš!“

Pohyby její hlavy zastavila malá špinavá ruka.

„Tumáš, dej si loka, to ti udělá dobře.“

Lea uchopila láhev a lokla si z ní tak lačně, že jí víno stékalo po krku.

„Na holku máš teda pořádněj splávek,“ řekl obdivné kluk, jemuž mohlo být sotva patnáct let, a vzal si téměř prázdnou láhev. „Nic ti tak nezvedne náladu jako dobré víno. To je burgundské, štípili jsme ho u Nicolase. Chceš cigaretu?“

Lea přikývla.

S rozkoší zatáhla z cigarety, pak ještě jednou, vdechovala kouř a cítila, jak v ní stoupá lehká opilost.

„Už je ti líp?... Dobrá. Tumáš, došli jsme k fontáně pro trochu vody, opláchni si obličej.“

Zatímco se poslušně myla, kladl jí další otázky:

„Proč pláčeš? Ztratila jsi kluka?... Tak tátu?... Nechceš nic říct?... Co se dá dělat!... Tumáš, ještě se napij. Víš, že jsi hezká?“

Při té chlapcově obdivné poznámce se musela usmát.

„No vidíš! Jsi mnohem hezčí, když se usmíváš. Co říkáte, vy ostatní, vám se to nezdá?“

Chlapci hlučně přisvědčili a přitom se pošťuchovali a hloupě se pochechtávali. Jediná dívka z celé party se ostentativně odvrátila stranou.

„Tvoje kámoška žárí.“

„Rita? To nic, nech ji být. Jak se jmenuješ?“

„Lea. A ty?“

„Marcel,“ řekl hoch. „Tohle jsou mí kámoši. To je Alphonse, támhle je Polo, tohle je Vonvon, tohle Fanfan a ten tlustý...“

„Cože?!... Já nejsem tlustý!...“

Lea se rozesmála společně s ostatními.

„On nemá rád, když se mu říká, že je tlustý, a přitom ani přes omezené přídělky moc nezhubl. Jmenuje se Minou, a ona je Rita.“

Všichni kluci jí podali ruku, jen Rita ne, ta se spokojila úklonem hlavy.

„Jsme všichni ze třináctého obvodu. Od devatenáctého jsme nebyli doma.“

„Vaši rodiče jistě mají starost.“

„Žádné strachy, ti se o nás nebojí. Podle posledních zpráv si hráli na válku někde kolem náměstí Republiky. My tady zase od začátku děláme poslíčky plukovníku Rolovi a plukovníku Fabienovi...“

„Tak to znáte mého bratrance Pierrota Delmase, je z Bordeaux,“ řekla chvatně.

„To je možné, je nás fůra.“

„Včera byl raněný na bulváru Saint-Michel. Od té doby ho nikdo neviděl.“

„Ale ne! Jen nezačni zas plakat. Slibuju ti, že půjdem tvého bratrance hledat. Jak vypadá?“

„Je velký asi jako já, má světle kaštanové vlasy, modré oči...“

„Co měl na sobě?“

„Měl khaki kalhoty, modrozelenou kostkovanou košili, šedé vlněné sako, pásku na rukávu a revolver.“

„Vonvone, jdi do kanálů a poptej se tam po tom chlapovi. Večer se uvidíme víš kde. Rito, ty projdeš nemocnice po levém břehu a Minou zase po pravém. A všichni se sejdeme víte kde. Jasno?“

„Ano, šéfe.“

„Ty jsi šéf?“

„To bych řek, sakra! Fanfane, ty se půjdeš s Polem podívat do rue de l'Abbé-de-l'Epée, jestli nás Fabien nepotřebuje. A při té příležitosti pozdravuj bráchu.“

„To bych se divil, kdybych ho tam viděl, ten přece jistě bojuje někde u Senátu.“

„Tvůj bratr je u policie?“

„Ne, ten je od černého řemesla. Když ho chtěli v roce 1943 poslat na práci do Německa, přidal se někde v Haute-Saône k makistům. A tam se setkal s Fabienem, alias Albertem, alias kapitánem Henrim a po jeho útěku velitelem Patriem. Nějaký čas tam roznášel letáky, dělal hlídky, sloužil jako spojka. Od září se zúčastňoval všech sabotáží v kraji. Se skupinou Liberté vyhodili zdymadlo v Conflandey, zaútočili na německou posádku u Semondans, tam byli zabiti tři

Fricové. Taky dělal sabotáže na železnicích, ničil mosty, lokomotivy, to všechno pod Fabienovým velením. A dneska Fabien ohlásil, že dobude Lucemburský palác, a to něco uvidíš, zvlášť když tu má teď Leclerkovy vojáky a ti mu pomohou.“

Lea už to obdivné chvastounství nemohla poslouchat.

„Já bych jedl,“ řekl Alphonse. „Co kdybychom si na něco zašli?“

„Dobrý nápad. Jdeš s námi?“

„Já nevím.“

„Moc nepřemýšlej, to škodí. Jíst se musí, to ti srovná myšlenky.“

„Máš pravdu. Kam jdeme?“

„Do rue du Dragon. Jedna známá mého táty tam dělá servírku v hospodě. Se šéfovou jsem zadobře a bašta není nejhorší. Kolo si vem s sebou, ať ti ho tu někdo neštípne.“

Přítelkyně Marcelova otce je usadila k jednomu stolku pod točitým schodištěm. Bez diskusí jim nandala na talíře hustou hrachovou kaši s klobáskami a přinesla karafu vína. Lea po dvou soustech odstrčila talíř, protože nemohla jíst.

„Ty nemáš hlad?“

„Ne,“ zavrtěla hlavou a vyprázdnila svou sklenku vína. Vyzunkla tak pod zaujatým pohledem Marcela a Alphonse ještě další tři nebo čtyři skleničky.

Celé odpoledne pak pila Lea se svými novými přáteli příšernou směsku vín, likérů a aperitivů. Kolem páté hodiny se do hospody vrátil Fanfan jako vichřice. Byl tak zadýchaný, že ani nemohl promluvit.

„Už to podepsali... Je konec... Choltitz podepsal kapitulaci.“

„Hurá!...“

„Takže co?... Je po válce?...“

„No tak povídej, s kým že to podepsal?“

„Dobře se podrž, za nás to podepsali taky.“

„Nekecej,“ zblekotal Marcel ztěžklým jazykem.

„Ale já nekecám. Plukovník Rol, velitel F. F. I. na Ile-de-France, podepsal smlouvu o složení zbraní společně s generálem Leclerkem a generálem von Choltitz.“

„Bravo! To se musí zapít...“

„Nemyslíš, že už máš dost?“

„Na oslavu vítězství toho člověk nikdy nemůže vypít dost.“

„Vítězství, to se snadno řekne. Pořád se ještě bojuje v Lucemburské zahradě, v kasárnách na náměstí Republiky, v Bourbonském paláci, na některých stanicích metra, a na předměstí určitě taky.“

„Já nemám žádné obavy. Fabien je všechny převálcuje. Jak to tam vypadá?“

„Dobře. Leclerkovy shermany zajely do rue de Vaugirard, a fifíci a marokánští spahiové z 6. pluku už pronikli na zahradu ulicí Augusta Comta a auta s tlampači z prefektury projíždějí celou čtvrtí a ohlašují letecké bombardování kolem sedmé večer, jestli se Němci nevzdají. Zastavení palby bylo dohodnuto na 18 hodin 35 minut, ale nemyslím, že by bylo potřeba posílat letadla. Jdeš se mnou?“

„Takhle ji tu nemůžeme nechat.“

„Já chci jít s vámi,“ zablekotala Lea a pokusila se vstát.

„Ty jsi dobrá! Víš, v jakém jsi stavu?“

„Já chci jít bojovat s tanky.“

„Pojď, jdem, přece se tu nenecháme otravovat opilou holkou.“

„Já nejsem opilá!... Jen jsem trošku pila na oslavu našich válečných hrdinů...“

„Jděte, já se o ni postarám,“ řekla číšnice. „Vstávej, maličká, půjdeš se natáhnout támhle nahoru.“

„Tak dobrá, ale napřed se ještě trochu napiju.“

„Napřed jdi nahoru, já ti tam pití přinesu.“

„Dáš na ni pozor, slibuješ mi to?“

„Marceli, vždyť víš, že na mě je spoleh. No ne, člověk by málem řekl, že ses zamiloval... Vím o jedné, které se to nebude moc líbit.“

Výrostek pokrčil rameny a vyšel ven.

S mnoha obtížemi se podařilo dostat Leu do místnůstky nad kavárnou, sloužící zároveň jako kumbál, salonek a ložnice. Sotva ji uložili, usnula s otevřenou pusou a za chvíli už tiše pochrupovala.

21. KAPITOLA

Spala až do večera. Pootevřenými dveřmi k ní stoupal hluk ze sálu. Vládl tam čilý ruch. Lea se nadzdvihla na lokti, pod čelem jí bušila migréna.

„Co tady dělám?“ zeptala se nahlas.

Kovové točité schodiště se rozezvučelo hlučnými kroky. Otevřely se dveře a stáli v nich Rita s Alphonsem. Rita se na ni dívala šíleným pohledem.

„Proč jsi ho nechala odejít? Proč?“ zvolala a s napřaženou pěstí se vrhla na Leu, která uhnula.

Nicméně ne dost rychle: rána ji zasáhla do obličeje a ještě více rozjitřila její migrénu a obnovila bolest ve zranění. Sklouzla z postele s hlavou v dlaních a zasténala. Děvče se na ni vrhlo, chytilo ji za vlasy a vší silou jí vlepilo facku.

„Přestaň!“ okřikl ji Alphonse.

„Vypadni, já tu děvku seřežu.“

„Přestaň, povídám!... Marcelovi by se nelíbilo, co tady děláš,“ řekl Alphonse a pokusil se ji zadržet.

Ruka, která bila, zůstala trčet v půli cesty. Prsty pomalu pustily Leiny vlasy.

Rita těkala očima od ležícího těla k Alphonsovi, jako by chtěla pochopit, co se to s ní děje.

Alphonse nemotorně napřáhl ruku, aby ji k sobě přitáhl. Pokusil se ji uklidnit:

„To není tvá vina. Marcel byl jako blázen, když viděl, že mu zranili bratra.“

„Byla bych radši, aby se s ní vyspal, než tohle...“
zabreptala.

Lea se vztyčila a nechápavě se na ně dívala.

„Co se stalo?“

Než chlapec odpověděl, hlučně se vysmrkal.

„Marcel padl na Tournonské ulici.“

„Ach ne!“

Rita se jí podívala zpříma do očí a vyštěkla na ni:

„Jo! A tvůj bratranec je taky mrtvý!“

„Mlč, Rito!“

„A co? Proč bych tady měla trpět jenom já!“

„Jak to víte?“

„Od jednoho z velitelů plukovníka Rola. Tvého bratrance odvezli do Val-de-Gráce. Tam ho teď našli. Uděláš líp, když půjdeš domů.“

„A jak se to stalo Marcelovi?“

„Zrovna jsme došli k bojové linii. Na Barvířské ulici jsme našli jeho bratra Clementa a ten na nás křičel, abychom se schovali. Marcel nechtěl, plížili jsme se za nimi podél zdi Vaugirardskou ulicí. Pálilo se tam jako o Božím těle. Za jedním hořícím tankem vylezl nějaký skopčák a kropil všechno kolem samopalem. Clément to dostal do nohou. Chvilí se plazil a ten Němčour do něj beze spěchu vyprázdnil zásobník a odběhl zpátky k Senátu. Marcel řval jako blázen... Snažila jsem se ho zadržet. Vyběhl beze zbraně, sebral bratrovu pušku a vrhl se za tím chlapem se samopalem. Chlap se zastavil a otočil se, myslím, že se usmíval. Zamířili oba najednou... Marcelova kulka zasáhla toho Němčoura do obličeje... A jeho kulky zase z mého kluka nadělaly kaši... Ted' to víš!“

Všichni tři mladí lidé stáli, klátili rukama a oplakávali jako ztracené děti toho patnáctiletého chlapce, Gavrošova mladšího bratra, který zemřel krásného srpnového odpoledne roku 1944, právě toho dne, kdy byla osvobozena Paříž.

Rita s Alphonsem si utřeli oči a bez jediného slova odešli. Když Lea zůstala sama, vrhla se s pláčem na postel, zaháněla

z mysli obličej svého bratrance a pak Marcela a slyšela jejich smích.

„Oni jsou mrtví!... Oni jsou mrtví!“ křičela do polštáře.

Paříž za radostného veselí rozebírala své barikády, všude se pilo víno a zazníval smích. Bylo krásně. Na Pont-Neuf lidé tančili kolem nějakého harmonikáře, dívky s vlasy vyčesanými do umných drdolů nebo rozpuštěnými po ramenou se otáčely v náručí bojovníků z F. F. I. nebo Leclerkových vojáků, kteří dostali vycházku do půlnoci. Na ulicích Mazarine, Dauphine i na rue de l'Ancienne-Comédie se chodilo ve skleněných střepích. Po nábřezích a na náměstí Saint-Michel stály zčernalé trosky aut, nákladáků i tanků, svědčící o prudkých bojích. Tu a tam nějaká skromná kytička položená přímo na chodník označovala, že na tom místě padl nějaký muž, žena nebo dítě. Někteří lidé poklekali před zahnědlými skvrnami.

Lea šla pomalu po nábřeží Grands-Augustins a přejížděla prsty po kamenech, dosud rozehřátých odpoledním sluncem, nebo po bednách bukinistů. Na náměstí Saint-Michel popojížděla za potlesku okolního davu obrněná vozidla. Lea stála opřená o zábradlí a nešťastná a zmatená se dívala, jak projíždějí kolem. Její vlasy, prozářené zapadajícím sluncem, vypadaly jako požár. Vojáci na ni z tanků pokřikovali, mávali na ni, aby se přidala k ostatním dívkám, sedícím kolem nich.

„Leo!“

Okolním hlukem k ní dolehlo její jméno a Lea se rozhlížela kolem sebe, odkud zazněl ten výkřik.

„Leo!“

Z tanku na ni mával jakýsi muž.

„Laurent!“

Musela se protlačit davem, aby se k němu dostala. Nechal tank zastavit a podal jí ruku, aby jí pomohl na něj vylézt. Aniž se staral o pobavený pohled svých mužů, tiskl ji v náručí a mumlal její jméno. Lea měla dojem, že všechno je neskutečné. Co tady dělá vstojе na tanku, jedoucím v

nádherném západu slunce k radnici, v náručí muže, páchnoucího střelným prachem, benzinem a špínou, z něhož se jí točí hlava?... Vždyť je to Laurent! Laurent, který jí říká, jakou má radost, že ji zase vidí, tak krásnou v tom nejpožehnanějším ze všech dnů, jakou má radost, že zase uvidí svou ženu a svého syna. O čem to mluví? Nerozuměla ničemu... Teď nebyla chvíle na řeči o nepříjemných věcech... Oni jsou tady, a žijí, smějí se a plácí jeden druhému v náručí. Così v ní řvalo jako zvíře, které se chce dostat ven z klece. Jak mu to má říct?... Je třeba počkat... Řeknu mu to zítra...

U Châteletu se k tankům Leclerkovy divize přidaly tanky Američanů, pozdravované pokřikem a potleskem Pařížanů.

„Ať žije Amerika!“

„Ať žije Francie!“

„Ať žije de Gaulle!“

Vzrušené nadšení davu se na ni pomalu přenášelo. Přitulila se k Laurentovi silněji.

Tank Exupérance se zastavil u věže Saint-Jacques, před níž stál kapitán Buis.

„No vidím, d'Argilate, že se nenudíte!“

„Není to tak, jak si myslíte, Buisi...“

„Já si nic nemyslím, jen konstatuju.“

Seskočil z tanku a rozpřáhl ruce. Lea sklouzla k němu.

Kolem nich se tvořily párky, smích nabýval na síle, slova na závažnosti, gesta na výmluvnosti a pohledy na dvojznačnosti. Všichni se chystali slavit osvobození Paříže tím nejjednodušším a nejpřirozenějším způsobem: milováním.

Lea pomalu zdvihla oči k Laurentovi.

„Camille je mrtvá.“

Bylo to jako náhlý výbuch. Kolem Laurenta všechno náhle vzplanulo a pak zase pohaslo. Zůstala světla chladných a mlhavých barev, ozařující předměty i postavy, pohybující

se s neskutečnou pomalostí... Bylo to, jako by uprostřed srpna padla ledová mlžná noc, z níž vystupovali všichni mrtví z celé Paříže... Co mají dělat s francouzským vojákem v americké uniformě, který pláče u věže Saint-Jacques, opřený o svůj tank, nesoucí jméno jedné zapomenuté svatě?... Nic, procházeli kolem, probuzení snad hlukem odrhovaček a milostnými vzdechy, které učinily té noci z Paříže od Boulogneského lesíka po Vincenneský a od navigace kolem Seiny až po všechny temné průchody hlavní město lásky.

Lea sledovala utrpení muže, kterého kdysi milovala. Pociťovala velkou soustrast, ale cítila se neschopná poskytnout mu dostatečnou útěchu, tak byla vyčerpaná, bez síly i bez naděje.

„Charlesovi se daří dobře.“

To bylo jediné, co ji napadlo.

„Co je vám, starouši? Nějaká špatná zpráva?“ zeptal se ho kapitán Buis a položil kamarádovi ruku na rameno.

Laurent se napřímil, aniž se pokoušel skrýt slzy, které mu stékaly po zašpiněných tvářích.

„Právě jsem se dozvěděl, že mi umřela žena.“

„Moc mě to mrzí... Jak zemřela?“

„Já nevím,“ vzdychl a obrátil se k Lee s tázavým pohledem.

„Zastřelili ji Němci a milicionáři při útoku na statek, kde měli ležení partyzáni.“

Všichni tři zmlkli, vzdálení radosti, propukající kolem nich. První se vzpamatoval Buis.

„Pojďte, chce s vámi mluvit šéf.“

„Už jdu... Kde je můj syn, Leo?“

„Je se mnou u tetiček v Univerzitní ulici.“

„Zkusím dostat na zítřek opuštěný. Dej za mě Charlesovi pusu.“

„Na shledanou, slečno, já se o něj postarám.“

Lea, otupělá únavou a smutkem, s bolestí hlavy, až se jí chtělo křičet, se vláčela po rue Jacob. Vráželi do ní lidé opilí

radostí a alkoholem. V Univerzitní ulici zůstala dlouho sedět potmě na schodišti, příliš slabá na to, aby vyšla nahoru. Rozsvítilo se světlo. Vida, už jde zase elektřina! Doploužila se k bytu tetiček a opřela se o zvonek.

„No jo, už jdu... Co se děje?... Tohle se přece nedělá! Slečno Leo! Vy nemáte klíče?... Co je vám?... Proboha!... Slečny... slečny...“

„Co se děje, Estelle?“

„Lea!... Rychle, Liso, Lauro...“

Albertině s pomocí své sestry a neteře odnesla Leu na pohovku do salonku. Když Lisa viděla, jak je Lea bledá, jaký má špičatý nos a ledové ruce, vyděsila se.

Albertině jí potírala spánky studenou vodou. Nozdry se jí uvolnily, obličejem jí proběhl nepostřehnutelný třas, oči se pootevřely a pak pomalu přelétly celou místnost. To se jí něco špatného zdálo!... Co to Laura chová za dítě? A proč pláče, když ho líbá na jeho blondáté vlásky?... Kde je matka toho mimina?...

„NE!“

Při jejím výkřiku beznaděje sebou všechny čtyři ženy trhly, probudil se Charles a přiběhl s očima zalepenýma spánkem. Vylezl na pohovku a přitulil se k ní.

„Neboj se, já jsem tady.“

„Celý den plakal a volal ji,“ zašeptala Estelle Lise do ucha, „a teď ji utěšuje. Je to zvláštní chlapec!“

Lea zasténala a přiložila si ruce ke spánkům.

„Estelle, připravte, prosím, pro slečnu Leu lipové thé a přineste jí aspirin.“

„Ano, slečno.“

„Uklidni se, miláčku. My jsme se o tebe tak bály.“

„Víte něco o Francoise?“

„Ne,“ odpověděla Laura. „Když mi telefonovala teta Albertině, co se stalo, přišla jsem, jak nejrychleji to šlo. Franck s jedním svým přítelem prošli všechno, kde by mohla Francoise být, a nic se nedozvěděli. Nevíme, kde je. Ale kde jsi byla ty?“

Lea radši ani neodpověděla.
„Viděla jsem Laurenta.“
„Ach! Konečně jedna dobrá zpráva.“
„Pierrot je mrtvý.“
Laura neřekla nic. Věděla o tom.
„Chudák malý,“ vzdychla Lisa, „budu se za něj modlit.“
Nebohá stará panna neviděla nenávistný pohled, který na ni Lea vrhla.
„Nemáš cigaretu?“ zeptala se sestry.
„Tumáš,“ hodila jí Laura zelenou krabičku s červeným kruhem.
„Lucky Strike... Ty jsem nikdy nekouřila.“
Estelle přinesla šálky lipového čaje oslazeného medem, který sehnala u hokynářky z rue de Seině, a tabletky aspirinu.
Albertině zdvihla Charlese, který usnul, a Lisa odnášela Francoisina syna. Obě sestry zůstaly samy, v tichosti pily lipový odvar a kouřily.

22. KAPITOLA

Dokořán otevřenými okny bylo slyšet pokřik a zpěvy, jaké v této poklidné čtvrti byly nezvyklé. Laura vstala a pustila si rádio. „Pozor, budeme vysílat projev generála de Gaulla z pařížské radnice.“

„Nač bychom měli skrývat dojetí, jímž jsme všichni zachvázeni, muži i ženy, kteří jsme zde, doma, v Paříži, jež povstala, aby se osvobodila, a která to dokázala vlastníma rukama. Ne! To hluboké a posvátné dojetí skrývat nebudeme. Existují okamžiky, přesahující život každého z nás (...)

Paříž! Potupená Paříž! Zlomená Paříž! Zmučená Paříž! Ale nyní osvobozená Paříž! Osvobozená vlastními silami, osvobozená vlastním lidem s přispěním armády Francie, s

podporou a přispěním celé Francie, bojující Francie, jediné Francie, skutečné Francie, věčné Francie!

Jelikož tedy nepřítel, který okupoval Paříž, složil do našich rukou kapitulaci, vrací se Francie do Paříže, domů. Vrací se tam zkrvavená, ale rozhodná. Vrací se tam poučená tou obrovskou lekcí, ale více než kdy předtím jistá si svými povinnostmi i svými právy.“

Byla přerušena elektřina a s ní zmlkl hlas toho, jenž byl po čtyři roky nadějí Francie a jenž nyní z ministerstva obrany, které před pár hodinami předtím opustili Němci, „vládl Francii“.

Laura zapálila petrolejku, postavenou na stoličce vedle pohovky, na níž ležela její sestra.

„Já jdu spát, ty bys měla jít taky. Zítra už budeme snad mít jasněji.“

„Ano, snad... Dobrou noc.“

„Dobrou noc, dobře se vyspi.“

Žluté světlo petrolejky zdůrazňovalo klid vládnoucí v salonku, jehož starobylé kouzlo trochu připomínalo Montillac. Lea vzdychla a zapálila si novou cigaretu. Odložila balíček Lucky Strike na taburet a všimla si odložených novin: „VČERA VE 22 HODIN PŘIJELA FRANCOUZSKÁ VOJSKA NA NÁMĚSTÍ PŘED RADNICI,“ hlásalo na šesti sloupcích Figaro. Na první stránce tam bylo jméno Francoise Mauriaka. Lea se začetla do článku nadepsaného „PRVNÍ Z NAŠICH“:

„V nejsmutnější hodině našeho osudu spočívala naděje Francie na jednom muži; byla ztělesněna hlasem toho muže – toho jediného muže. Kolik bylo Francouzů, kteří s ním tehdy přišli sdílet jeho samotu, těch, kteří vlastním způsobem pochopili, co to znamená, dát svou osobu do služeb Francie?“

Řádky se Lee roztančily před očima.

„Čtvrtá republika je dcerou mučedníků. Zrodila se v krvi, ale v krvi mučedníků. Krev komunistů, vlastenců, křesťanů, Židů nás všechny pokřtila společným křtem, jehož živoucím symbolem mezi námi je generál de Gaulle... Nedělejme si iluze o mužích... Stále myslím na verše starého Huga, jimiž jsem po ta čtyři léta často tišil svou bolest:

Konečně svobodná Francie!

Bílé šaty po orgiích!“

Noviny vyklouzly Lee z ruky. Usnula.

Znovu ji pronásledoval ten přízrak z Orleansu, tentokrát byl ozbrojený obrovskými nůžkami. V okamžiku, kdy už ji téměř dostihl, probudila se celá zpocená. Usnula znovu až nad ránem.

Byla to vůně kávy – opravdové kávy?... Odkud se vzala ta vzácnost, která ji vytrhla z neklidného spánku? Kupodivu se až na lehkou migrénu cítila dobře. Vstoupila Laura s tácem a na něm se kouřilo z šálku.

„To je káva?“

„Uhodla jsi. To přinesl Laurent...“

„Laurent je tady?“

„Ano, je s Charlesem ve tvém pokoji.“

Lea se prudce zdvihla.

„Ne, nechod’ tam. Charles mu vypráví, jak umřela maminka. Na, napij se, dokud je to teplé.“

„Chutná to úplně jako pravá káva... Co je to?“

„To je takový prášek z kávy. Zaleje se to horkou vodou a je z toho káva. Prý je to z Ameriky.“

„Pořád žádné zprávy o Francoise?“

„Žádné, ale volal Franck. Potkal se s jedním důležitým člověkem z věznice, starým přítelem jeho otce...“

„Já myslela, že jeho otec byl spíš kolaborant?“

„Byl, a ten druhý taky.“

„Já tomu nerozumím.“

„To je jednoduché, hodně jich využilo povstání a zamíchali se mezi F. F. I. Někteří prý dokonce projevili velkou odvahu. Když ho Franck potkal se samopalem a s páskou s lotrinským křížem na rukávě, byl překvapený. Ten kolaborant ho poznal a dostal strach, že bude mluvit. A tak souhlasil, že se ve sběrném táboře bude informovat, co je s Francoise. Když půjde všechno dobře, měli bychom k večeru vědět, jak na tom je.“

„A co Pierrot?“

„Jeho tělo leží v márnici, včera jsem ho byla identifikovat.“

„Včera?... nic jsi mi neřekla...“

„A k čemu to? Měli bychom to dát vědět strýci Lukovi. Tetička Albertině mi slíbila, že to udělá, jakmile se obnoví telefonické spojení mezi Paříží a Bordeaux.“

Ozvalo se zaklepání.

„Dále.“

Byl to Laurent, v náručí nesl Charlese. Oba měli zarudlé oči.

„Leo, táta se vrátil.“

„Dobrý den, Leo, čeká na mě generál Leclerc, nemohu se tu zdržet. Vráťím se po přehlídce na Champs-Élysées. „Děkuju za všechno,“ dodal a dal jí polibek na čelo.

„Večer na shledanou, Charlesi.“

„Já chci jet s tebou na tvém tanku.“

„To nejde, miláčku. Někdy jindy.“

Hošík začal pobrekávat. Lea ho stiskla do náručí.

„Neplač, půjdeme se na tátu podívat.“

„Opravdu?“

„Ano.“

Laurent naposledy políbil syna a odešel. Ten ale vypadá nešťastně, pomyslela si Lea.

Z Vítězného oblouku vlál obrovský červenomodrobílý prapor. Bylo nádherné počasí, na nebi ani mráček. Podél trasy, kterou měl projet generál de Gaulle s generály

Leclerkem, Juinem a Koenigem a s veliteli odboje a F. F. I., se shromáždil více než milionový dav Pařížanů. Od náměstí Etoile, přes náměstí Svornosti až po Notre-Dame byly ulice i chodníky zacpané lidmi. Po obloze létalo sem a tam malé letadélko Amerických aktualit. Lea s Laurou vedly za ruku malého Charlese a pomalu se jich zmocňovalo nadšení davu.

„Už jsou tady! Už jsou tady!“

Seděli nad náměstím Svornosti na zábradlí zahrady Tuileries a pozorovali přijíždět obrovský proud vozidel, posetý prapory a vlaječkami, v jehož čele se tyčil jediný vysoký muž: generál de Gaulle. Před ním jely čtyři francouzské tanky: Lauraguais, Limagne, Limousin a Vercelon. V jisté vzdálenosti se průvod zastavil před gardovou kapelou, která zahrála *Marseillaisu* a Lotrinský pochod. Z tisíců hrdel vytryskl zpěv.

„Ať žije de Gaulle! Ať žije Francie!“

Po létech napsal Charles de Gaulle ve svých Pamětech:

„Moře lidstva! Hlava na hlavě, snad dva miliony Pařížanů. I střechy a okna obsypaná, na požárních žebřících, sloupech i veřejném osvětlení visí hrozny lidí. Kam oko dohlédne, vlní se a všemi barvami ve slunci hraje to živoucí moře. A všude samé prapory.

Jdu pěšky. Tento den není vhodný pro lesk zbraní a břeskňý zvuk trubek, chci vychutnat radost z radosti druhých, ze sladké vůně svobody, do níž se národ, ještě včera zdeptaný porážkou a otroctvím, právě probudil. Toužím po bratrské, důvěrné blízkosti těch, jimž jsem byl po léta vzdáleným útočištěm a symbolem nadějí, chci se dotýkat té tak těžko vydobyté jednoty. (...)

Hluboce pohnut prožívám jeden z těch vzácných historických zázraků celonárodního uvědomění, který jednou za staletí ozáří dějiny národa, v němž se masa mění v jedinou myšlenku, jediný elán, jediný výkřik, kdy mezi chudými a bohatými mizí rozdíly, kdy se jednotlivec mění v buňku jednoho velkého organismu (...)

*Ale tak jako každá mince má svůj rub i líc, tak také neexistuje jen krystalická radost – ani pro vítěze. Vím dobře, že se celá Francie raduje z úsvitu svého osvobození a že tatáž vášnivá tužba znovu žít vstojí, která propukla včera v Rennes a v Marseille a dnes uchvacuje Paříž, zítra jako sopka vybuchne v Lyonu, Rouenu, Lilie, Dijonu, Štrasburku a Bordeaux. Stačí jen se dívat a naslouchat, aby si člověk byl jist, že země je odhodlaná vstát jako pták Fénix z popelu. Ale válka ještě pokračuje, ještě není vyhraná. Jakou cenu za ni ještě zaplatíme? Jaké trosky přibudou k těm nynějším? Jaké další oběti si z našich řad ještě vybere?“**

* Překlad Svetozár Pantůček, Naše vojsko, 1989

Generál oběma rukama pozdravil davy a pak nastoupil do velké černé renaultky bez střechy, která sloužila maršálu Pétainovi za jeho poslední návštěvy... V tom okamžiku třeskly výstřely.

„Ty svině, střílejí ze střech!“

„K zemi!“

Lidé se vrhli na dlažbu, zatímco vojáci konající bezpečnostní službu s revolvery v rukou tlačili ženy s dětmi do úkrytu za tanky a polopásáky.

To je binec, pomyslela si Lea a hleděla na náměstí Svornosti, jež bylo jedinou lidskou masou, zachvácenou strachem; vysoko vyhrnuté sukně, poražená kola, drátěné zátarasy, džípy, tanky. Pak se přikrčila za zábradlím, kam ji stáhla Laura s nadšeně pokřikujícím Charlesem. Agenti F. F. I. odpovídali palbou směrem k pavilonu Marsan. Zdálo se, že živější střelba se ozývá od nádraží Orsay a od ulice Rivoli. Pak střelba umlkla stejně rychle, jako začala. Pařížané omámeně vstávali a rozhlíželi se kolem sebe. Obě sestry s Charlesem, kterého držely za ruce a jež to vše očividně velmi bavilo, proběhly zahradou Tuileries, v níž to pro tu chvíli vypadalo jako na vojenském cvičišti.

„Nejsi unavený?“ sklonila se k němu Lea. „Ne, ne,“ vrtěl hlavou se smíchem, „já chci vidět tátu na jeho tanku.“

Chystali se přeběhnout přes avenue Paula Déroulěda, naproti oblouku Carrousel, když se výstřely ozvaly znovu. Vrhli se na břicho na trávník. Kolem nich se bezhlavě řítí dav zachvácený panikou. Nastal takový zmatek, že příslušníci F. F. I. z druhého břehu řeky stříleli na pavilon Floře a jejich kolegové z Tuileries to považovali za útok milicionářů a odpovídali na něj vlastní palbou.

„To by tedy bylo hloupé teď tady umřít,“ řekla si Lea, když se zdvihla a nedaleko ní se do stromu zarylo několik kulek.

U pokladen do Louvrů se potkali s Franckem, jenž tlačil kolo. Laura posadila Charlese na nosič a všichni se vydali k Notre-Dame.

Před vchodem do katedrály de Gaulle právě vystoupil z auta a políbil dvě děvčátka v alsaských krojích, jež mu podala červenomodrobílou kytici. Tanky zaparkované před chrámem se ztrácely pod hrozny lidí. Od chvíle, co generál vyjel z náměstí Svornosti, po celou cestu až k chrámu Notre-Dame neustávala střelba, vyvolávající příšernou tlačenici.

Všude se tísnili lidé, vyčerpaní čtyřletým přidělovým systémem a vynervovaní pouličními boji při osvobození Paříže, a snažili se vykřičet svou radost.

„Ať žije de Gaulle!“

„Ať žije Francie!“

„Ať žije Leclerc!“

Generál vykročil k portálu s Posledním soudem, když vtom zazněla ještě silnější střelba než předtím.

„Střílejí z věží na Notre-Dame,“ vykřikl někdo.

Většina generálových pobočníků se vrhla k zemi. De Gaulle vzpřímeně stál, klidně kouřil cigaretu a pobaveně celou scénu pozoroval. Hned nato Leclerkovi vojáci i „fifíci“ začali střílet na katedrálu, mrzačili přitom kamenné chrliče, z nichž padaly úlomky na lidi, stojící před portálem. Důstojníci 2. obrněné divize se rozeběhli na všechny strany, aby zjednali zastavení palby.

„Je vidět, že vaši vojáci nejsou zvyklí na pouliční boje,“ řekl ironicky plukovník Rol podplukovníkovi Jacquesovi de Guillebon z 2. obrněné divize.

„To nejsou, ale věřte mi, brzy si zvyknou,“ odpověděl pod-plukovník a změřil si ho pohledem.

Zatímco generál Leclerc tloukl holí nějakého vyděšeného vojáka, který střílel na všechny strany, generál de Gaulle si popuzeně setřásal prach z blůzy a vcházel přes práh na posvátné místo. Plukovník Peretti mu prorážel cestu nohama a lokty. Generál měl ve svém časovém rozvrhu třicet minut k dobru, protože přijel v předstihu, a proto tam ještě nebyl nikdo z kněží, aby ho přivítal. Varhany mlčely a v chrámu bylo příšeří, protože nešel elektrický proud. Sotva generál ušel pár kroků, střelba pokračovala uvnitř chrámu. Pobočníci poráželi židle a klekátka a zalehávali za sloupy, vyděšení ozvěnou výstřelů, rozléhající se chrámem.

„Milicionáři střílejí z chodby Králů.“

„Ale ne, tam nahoře jsou lidi z prefektury!“

Generál de Gaulle chladnokrevně prošel šedesát metrů chrámovou lodí mezi řadami pokácených židlí a přikrčených věřících s hlavou mezi lokty. Tu a tam se mezi nimi zdvihla na okamžik nějaká hlava, aby zakřičela:

„Ať žije generál de Gaulle!“

Za generálem šel Le Troquer a hudral:

„Vítá nás tu víc zadků než obličejů.“

Když došli ke kůru, zamířil de Gaulle k jednomu křeslu, postavenému vlevo před příčnou lodí. Za ním šli Parodi, Peretti a Le Troquer, zatímco kulky dál hvízdaly. Přistoupil k němu monsignor Brot, kněz z chrámu Notre-Dame.

„Pane generále, měl vás přivítat někdo jiný. Bylo mu v tom zabráněno silou. Pověřil mě, abych vám vyjádřil jeho uctivý, ale pevný protest.“

Generála de Gaulla měl skutečně původně přivítat kardinál Suhard, ale Prozatímní vláda téhož rána kardinálovi sdělila, že jeho přítomnost není vítaná. Proč? Někteří lidé mu vyčítali, že ve své katedrále přivítal maršála Pétaina a že

asistoval při pohřbu Philippa Henriota. A on přitom na tom pohřbu odmítl promluvit, jak ho o to žádaly německé úřady, a milicionáři pak o něm povídali:

„Je to gaullista.“

Ani gaullista, ani kolaborant, prostě kněz..., myslel si jistě monsignor Brot.

„Ať hrají varhany,“ přikázal Le Troquer. „Nejde proud.“

„Tak ať se zpívá.“

Pod klenbami se ozval zprvu váhavě zpěv *Magnificat*. Generál de Gaulle zpíval naplno a strhl s sebou i zbytek publika. Výstřely na okamžik zmlkly, ale pak uprostřed zpěvu se ozvaly znovu a tři osoby byly raněny. Mladí kněží dávali rozhřešení. Nápěv se na krátkou chvíli vytratil, ale vzápětí se za doprovodu hvízdajících kulek znovu nesl pod staletými klenbami.

Mladíci v bílých pláštích sbírali raněné a pohmožděné v tlačenicích. Zpěv *Magnificat* umlkl. Začínalo to tam být příliš nebezpečné. Dnes prostě *Te Deum* nebude.

Před generálem de Gaullem kráčel nádherný kostelní sluha a uvolňoval mu cestu.

Venku ho davы přivítaly hromovým provoláváním slávy:

„Ať žije de Gaulle!“

„Bože, chraň de Gaulla!“

„Svatá panno, chraň de Gaulla!“

„Bože, chraň Francii!“

Hrdina onoho dne zamával oběma rukama, poklidně nastoupil do auta a to se za všeobecných ovací rozjelo.

Charles byl nejšťastnější a nejpyšnější ze všech malých chlapců. Byl vysoko nade všemi okolo, ve věži tanku svého táty.

Laurenta d'Argilat našli před pařížskou radnicí, zrovna když se vracel z náměstí Svornosti. Oznámil jim, že ani ne za hodinu má zase vyjet.

„Tady si nikdo neuvědomuje, i když je tu po střechách pár ostřelovačů, že na severním pařížském předměstí se pořád ještě bojuje.“

„Ale Němci přece podepsali kapitulaci?“

„To platí pro ty, co spadali pod velení generála von Choltitz, a ne pro ostatní, tak to alespoň říkají jejich velitelé. Stáhli se do Bourgetu a do lesa v Montmorency. Mají čerstvé posily, které za nimi přijely na kolech z Pas-de-Calais, a hlavně tanky 47. pěší divize generálmajora Wahleho...“

„Tati, ukaž mi, jak to funguje.“

Lea, sedící na tanku, pleskla Charlese přes ruku.

„Nesahej na to, nebo to všechno bouchne.“

Laurem se neradostně zasmál. Políbil syna, zdvihl ho a přes jeho protesty ho podal Franckovi.

„Dávej na něj dobrý pozor, Leo. Jakmile to jen bude možné, přijedu za vámi. Promluvíme si o Camille, chci o její smrti všechno vědět.“

Charles a tři mladí lidé se dívali za tankem. Viděli ho, dokud nezabočil na bulvár Sébastopol.

Franck doprovodil obě sestry s hošíkem do Univerzitní ulice a slíbil jim, že se večer vrátí se zprávami o Francoise a o zásobování.

Procházka Charlese unavila, stěžoval si, že ho bolí hlavička. Estelle mu změřila teplotu, měl 39 °C. Stará služebná hubovala, že ona to říkala... neměl chodit ven... ještě nebyl doléčený. Lea ho uložila do postele, zůstala u něj a tiskla jeho malou ruku v dlani, dokud neusnul. Nejspíš také přecenila své síly, protože za chvíli spala i ona.

Ze spánku ji vytrhl vytrvalý hukot. Lea se podívala na hodinky: půl dvanácté! Ložnice byla ponořena v temnotě, hukot sílil. Letadla... To nad Paříží přelétávala letadla, nejspíš letadla Spojenců, letící bombardovat na frontu. Rozječely se sirény. Letadla se blížila, zdálo se, že letí velmi nízko. Lea se vrhla k oknu.

Od bombardování Orleansu nikdy neviděla tolik letadel pohromadě. Cáry svítících nábojů a sem tam řídká palba protiletadlových baterií jako by se jich příliš netýkaly. Náhle otřáslou celou čtvrtí ohromné výbuchy někde od radnice a od Halles a prozářily tmu.

„Musíme do krytů,“ zvolala Albertině a s Francoisiným miminkem v náručí otevřela dveře.

Chodbou proběhly rozcuchané Lisa a Estelle.

„Jděte dolů beze mne, vemte s sebou Charlese.“

Napůl probuzený hošík se jí křečovitě chytil.

„Já nechci... já chci zůstat s tebou...“

„Tak dobrá, zůstaneš tady.“

Charles, přitulený k Lee v jednom z velkých křesel v salonku, za chvíli znovu usnul. Lea kouřila cigaretu, zatímco německé bomby padaly ve čtvrti Marais, na rue Monge, na Bichatovu nemocnici, kde zabily sedm ošetřovatelek, zbořily část vinné tržnice a založily požár, osvětlující Paříž jako bengálský oheň.

Kolem půlnoci zahoukal konec poplachu. Výbuchy bomb vystřídalo zvonění hasičských vozů a sirény sanitek. Všichni si šli zase lehnout. Ne na dlouho. Kolem třetí hodiny ráno vytrhl Pařížany z postele nový poplach.

Druhý den napočítali kolem stovky mrtvých a asi pět set raněných. Pro ty, kdo si mysleli, že je po válce, to bylo tvrdé probuzení.

Za svítání 27. srpna 1944 si Paříž lízala rány. V chrámu Notre-Dame byly všechny vchody zavřené a odehrával se tam zvláštní obřad, nazývaný „rekoncilie“. Protože v kostele byla prolita podle ustáleného liturgického výrazu „zločinná krev“, musel být znovu vysvěcen, než se do něj věřící přijdou modlit. Msgre Brot z Notre-Dame obcházel společně s kanovníkem Lenoblem bazilikou zevnitř i zvenčí a vysvěcoval stěny „gregoriánskou vodou“, směsí vody, popela, soli a vína. Po tomto obřadu, který se odehrál pouze

za přítomnosti členů kléru, patřícího k Notre-Dame, byla sloužena normální mše.

Za onoho nedělního rána také před poměrně velikým davem, který se tam shromáždil, sloužil mši na barikádě na bulváru Saint-Michel, s vlajkami po obou stranách, kurát od F. F. I., partyzánský kněz z Haute-Savoie.

Lea odmítla jít s tetičkami na velkou mši do kostela Saint-Germain-des-Prés.

Na několikátý pokus se Albertině de Montpleynet podařilo dovolat se advokátovi Delmasovi. Spojení bylo velmi špatné, museli křičet, aby se slyšeli.

„Haló, haló... Slyšíte mě?... Tady je Albertině de Montpleynet... Jsem teta dívek Delmasových... Ano, jsou tady u mě... Daří se jim dobře... volám kvůli vašemu synovi... Ano, Pier-rotovi... Ne... Ne... Zabili ho... Je mi to moc líto... Němci... To bohužel nejde... Včera jsme identifikovali jeho tělo... Já nevím... Byl s Leou na bulváru Saint-Michel... Jdu se podívat, byla raněná... Nezavěšujte... Leo, tvůj strýc s tebou chce mluvit...“

„Já mu nemám co říct. Pierrota zabili jeho vinou.“

„Nebud' zlá, je to zlomený muž.“

„To je dobře.“

„Nemáš právo takhle mluvit, Leo. Je to bratr tvého otce, nezapomínej. Jestli to neuděláš z křesťanského soucitu, udělej to při památce na tvé rodiče z lidskosti.“

Proč mluví o rodičích? Oba jsou mrtví stejně jako Camille! Jako Pierrot!

„Haló,“ zavrčela, když vytrhla tetě sluchátko z ruky. „Tady Lea... Potkala jsem ho náhodou před několika dny, byl už rok v odboji s komunisty, poslali ho do Paříže jako spojku mezi veliteli povstání... Zabil ho granát... Nevím, jestli trpěl, byla jsem raněná, neodvezli nás do stejné nemocnice... Haló, haló!... Nepřerušujte nás... Haló? Kdo je u aparátu?... Philippe... Ano, je to strašné... Tady už jsme osvobozeni. Jak to vypadá v Bordeaux?... Cože?... Vy

doufáte, že Němci Američany odrazí?... Obávám se, že si neuvědomuješ, že Německo válku prohrálo a že lidi, jako jsi ty nebo tvůj otec, mohou být zítra nebo pozítří zastřeleni... Ne, neudělalo by mi to radost, bylo by mi to jedno!... Pierrot je opravdu mrtvý... Ano, změnila jsem se. Co máte udělat s pohřbem?... Zavolej mi k tetičkám... Littré 35-25... víte něco o strýci Adrienovi?“

Lea zavěsila, vypadala zamyšleně.

„Tetičko, to bylo strašné slyšet ho plakat,“ řekla slabým hláskem.

23. KAPITOLA

Září 1944 mělo být pro Leu měsícem závažných rozhodnutí.

Všechno vlastně začalo večer 30. srpna.

Kolem osmé hodiny večer zazvonil telefon. Zvedla ho Albertině:

„Haló... Ano, má neteř je tady, kdo s ní chce mluvit?... Prosím? Nerozuměla jsem... Pan Tavernier... Francois Tavernier? Dobrý den, pane... Kde jste?... V Paříži! Kdy jste přijel?... S generálem de Gaullem! Já vás tak ráda slyším... Ano, Lea se má dobře... Paní d'Argilat? Ach, pane, ta je mrtvá... Ano, to je strašné. Její chlapeček je tady. Před pár dny jsme se viděli s jeho otcem, ten teď bojuje někde na severu Paříže... Nepokládejte to, já vám předám Leu. Leo!... Telefon.“

Přišla v koupacím plášti, s mokkými vlasy.

„Kdo je to?“

„Pan Tavernier.“

„Francois...“

„Ano. Co je ti, maličká?...“

Krev jí tak prudce bušila ve spáncích, že se jí udělalo zle.

„Nic... to je dobré,“ řekla slabým hlasem a než si vzala sluchátko, posadila se.

Albertině de Montpleynet na ni hleděla se směsí něhy a znepokojení. Byla by dala všechno na světě, aby viděla dceru své drahé sestry Isabelly šťastnou.

„Tetičko... já bych chtěla být sama.“

„Samozřejmě, miláčku, promiň.“

Lea se neodvažovala zdvihnout sluchátko k uchu, navzdory tomu, že se z něj ozývalo čím dál netrpělivější „haló“.

„Haló... Francoisi?... Ano... Ano... Ne... já nepláču... Ne, opravdu ne... Kde?... Na ministerstvu obrany? Kde to je?... Ulice Svatého Dominika 14?... Už jdu... Jen si usuším vlasy... Francoisi... Dobrá, dobrá, nebudu ztrácet čas...“

Lea zavěsila, opilá radostí, smála se i plakala a měla chuť klesnout na kolena a děkovat Bohu. Tak on žije...

Od Camilliny smrti se pokoušela na něj zapomenout, nechtěla už trpět ztrátou nějaké drahé bytosti. Když znovu uviděla Laurenta, pocítila takové štěstí, že se jí zdálo, že se jí to podařilo. Teď ale stačil jen zvuk jeho hlasu a celé tělo se jí zachvělo, jako by ji hladil. Rychle, ať už je v jeho náručí, zapomenout na všechny ty hrůzy, nemyslet už na válku, nemyslet už na smrt, myslet jen na radost... Kruci, vlasy jí ještě neuschly, bude vypadat děsně.

Vrhla se do svého pokoje a energicky si ručníkem utírala hlavu, zalovila ve skříni po nějakých šatech. Kam se to poděly ty modré šaty, které jí tak slušely? Nebyly k nalezení, nejspíš jsou v koši na špinavé prádlo.

„Lauro, Lauro...“

„Ano, nekřič tolik, co chceš?“

„Mohla bys mi půjčit ty červenozelené šaty?“

„Ale ty jsou nové!“

„No právě. No tak, buď tak hodná, půjč mi je... Slibuju ti, že na ně dám veliký pozor.“

„Dobrá, tak abys neřekla. Kam jdeš?“

„Mám schůzku s Francoisem Tavernierem.“

„Cože! On se vrátil?“

„Ano.“

„Máš ty ale štěstí! Tak jdi už! Rychle, nenech ho čekat...
Jdu pro ty šaty.“

Když se Laura vrátila, byla Lea nahá a pudrovala si tělo.

„Ty jsi ale krásná!“

„O nic víc než ty.“

„Ale ano! Říkají to všichni mí kámoši. Tumáš, oblékni si ty šaty... dávej pozor, je to jemná látka.“

Laura jí pomohla navléknout lehoučký šaty z mušelínového krepu s hlubokým výstřihem a širokými krátkými rukávy, jejichž probraný pas dělal krátkou nabíranou sukni širší.

„Nemrzí tě to? Šaty od Jacquesa Fatha!“

„Vyměnila jsem je za pět kilo másla a pět litrů oleje.“

„To nebylo zas tak drahé.“

„Myslíš? Máslo je vzácnější než šaty z drahých salonů, a teď po osvobození dostaneš ty po bývalých německých paničkách pomalu zadarmo.“

„Ty jsi dobrá! Kdo by si byl pomyslel, že počestné děvče z Bordeaux, zamilované do maršála Pétaina, bude šmelit na černém trhu!“

„No a co? Každý se může mýlit, já jsem se mýlila s Pétainem, ty se můžeš mýlit s de Gaullem. A pak, jakýpak černý trh! Kdyby nebyl, byla by ses pořádně každý den nenajedla.“

„To je pravda, to ti ráda přiznám. Já jednoduše obdivuju tvůj smysl pro obchod. Pokud jde o de Gaulla, ještě štěstí, že jsme ho měli...“

„Uvidíme, je to voják jako tamten.“

Lea místo odpovědi pokrčila rameny.

„Žádné zprávy o Françoise?“

„Ne, Franck to pořád zkouší. Promluv o tom s Françoisem Tavernierem, toho jistě něco napadne. A co uděláme s Pierrotem?“

„Nevím, vymyslete něco s tetou Albertinou.“

„V kolik asi budeš zpátky?“

„Nevím. Řekni tetičkám, že jsem šla ven, a postarej se o Charlese.“

„No jo, na mě zbude služba,“ řekla Laura naoko rozzlobeně. „Aspoň se dobře pobav a dávej pozor na ty šaty.“

„Budu je chovat jako oko v hlavě. Nevím totiž, kde bych ti za ně sehnala pět kilo másla a pět litrů oleje.“

„To ses teda sekla, teď by to bylo deset kilo a deset litrů.“

„Jen pokračuj, takhle si naděláš celé jmění.“

„S tím taky počítám. Tak už zmiz, slyším Lisu; kdyby tě viděla, že jdeš ven, budeš jí to muset vysvětlovat hodinu. Kam jdeš? A s kým? Je to vhodné? Vždyť to znáš.“

„Už tady nejsem. Děkuju.“

Seběhla po schodišti takovou rychlostí, že minula poslední schod a natáhla se jak dlouhá tak široká na mramorovou podlahu. Při pádu si bolestivě zvrtila kotník.

„Do hajzlu!“

„Takové ošklivé slovo z tak krásných úst!“

„To je normální! Francku, jste to vy?... Když pořád vypínají ten zatracený proud, není tady vůbec vidět.“

„Jo, to jsem já.“

„Pomozte mi vstát.“ Když vstávala, vykřikla bolestí.

„Ublížila jste si?“

„To nic. Co to všechno nesete?“

„Zásoby jídla pro Lauru. Už vím, kde je vaše sestra.“

„Proč jste to neřekl hned?“

„Nedala jste mi čas.“

„Tak kde?“

„Na Zimním stadionu. Fifíci tam svezli všechny kolaboranty.“

„Dá se tam snadno dostat?“

„Když jste ostříhaná dohola, tak jo.“

„To tedy není žádná legrace.“

„Promiňte. Ne, není snadné se tam dostat, před branami je pořád banda křiklounů, kteří vyřvávají nadávky a bijí a

plivají na ty, co tam přivádějí. Advokáti, i když jsou s nimi členové F. F. I., tam dostanou vynadáno stejně jako ostatní.“

„Zjistěte to. Já mám teď schůzku s jedním přítelem, který slouží u generála de Gaulla, řeknu mu o tom.“

„Poproste ho, aby užil všechen svůj vliv, aby ji odtamtud dostal, jsou tam prý dost tvrdé podmínky. To není moc opatrné chodit dnes večer sama ven. Nechcete, abych vás doprovodil?“

„Ne, děkuju. Jdu do ulice Svatého Dominika, to není daleko. Děkuju za Francoise. Zavolám vám zítra a řeknu vám, co a jak.“

„Tak zítra, a hezký večer.“

Lea už ho neslyšela, protože vyběhla na ulici.

Sotva řekla na ministerstvu obrany své jméno, už ji dozorčí nechal odvést do prvního poschodí. Uvedli ji do velkého salonu, který dosud nesl známky předešlých obyvatel: portrét Führera pohozený v koutě, po zemi se povalovaly papíry a prapory s hákovým křížem, bedny napůl zaplněné úředními spisy, roztrhané dokumenty, všechno svědčilo o překotném odchodu.

„Velitel o vás ví, prosí, abyste pár minut počkala, je s generálem de Gaullem. Tady máte noviny.“

Po stolech byly rozloženy desítky novin ze všech možných krajů Francie: *la Nation*, *les Allobroges*, *le Franc-Tireur*, *Liberation*, *Combat*, *Defense de la France*, *la Marseillaise*, *l'Aisne nouvelle*, *Lyon libéré*, *l'Humanité*, *le Patriote niçois*, *le Libre Poitou*, *la Petite Gironde*... Tak Bordeaux je osvobozené!... Jednotky F. F. I. vstoupily do města kolem půl sedmé ráno. *La Petite Gironde* otiskla na první stránce Denní rozkaz číslo 1 Oblastní rady osvobození jihozápadu, oblastního vojenského přidělence Triangla (plukovníka Gaillarda) a vojenského přidělence z War Office Majora Rogera Landese (Aristida), určený pro Forces Françaises de l'Intérieur. Aristide!... Tak on žije! Adrien je jistě s ním. „Bordeaux slaví své osvobození,“ zněl titulěk

jedněch novin, které neznala. Bylo to divné, sídlily na stejné adrese a měly ve znaku stejného kokrhajícího kohouta jako *la Petite Gironde* z pondělí 28. srpna, ale ty z 29. srpna se jmenovaly *Sud-Ouest*...

Zabraná ve svých úvahách si ani nevšimla, že přišel, a ocitla se v jeho náručí, aniž ho spatřila.

„Pusťte... Francois!“

„Ty... ty...“

Jako by je zaplavila nějaká vlna a znovu je vyvrhla, pohazovala a točila jimi, drtila je a smýkala jimi. Potáceli se v objetí po místnosti, přisátí k sobě rty, naráželi do nábytku, opilí jeden druhým, takže si ani nevšimli, že tam nejsou sami.

„Vida, Taverniere, tak tohle byla tedy ta tolik důležitá schůzka?“

„Promiňte, pane generále, jak vidíte, byla vrcholně důležitá.“

„To vidím, slečna je kouzelná. Až s tou schůzkou skončíte, řekněme za hodinu, přijďte za mnou.“

„Ano, pane generále. Děkuji, pane generále.“

Ohromená Lea se dívala za vysokou generálovou postavou, vracející se do své kanceláře.

„To je opravdu on?“ zablekotala.

„Jo.“

„Já se stydím!“

„Nemusíš se stydět, je to muž...“

„No právě.“

„Teď ale máme před sebou hodinu s jeho požehnáním.“

„Chceš říct...“

„Ano.“

Lea zrudla. On se rozesmál.

„Nesměj se, to není k smíchu. Za koho mě bude mít?“

„Uklidni se, už na tebe zapomněl. Pojď, já tě chci.“

Lea zapomněla na svůj ostych a nechala se odvést do druhého poschodí.

„Tady je generálova kancelář,“ zašeptal, když procházeli kolem jedněch dveří, před nimiž stál na stráží mladý voják.

Na konci chodby poté, co otevřel několik dveří, našel Francois konečně to, co hledal. Byl to úzký kumbál, osvětlený vysokým oknem, v němž bylo složeno několik srolovaných koberců a pečlivě složených celt. Bylo tam vedro k zalknutí a silný pach prachu a naftalínu. Tavernier ji povalil na stoh aubussonsých gobelínů a padl na ni.

„Počkej, polib mě.“

„Až později, jsem strašlivě vzrušený, jen co na tebe a na tu tvou malou zadničku pomyslím; už nemohu čekat...“ Horečně se snažil strhnout jí kalhotky.

„Sakra, to je předválečná látka,“ ulevil si a prudce zatáhl.

„Přestaň, potrháš mi šaty.“

„Koupím ti jich deset. Ach!...“

To už do ní vnikl, tak hrubě, že z ní vyrazil výkřik bolesti a zlosti.

„Mě to bolí... Nech mě...“

„To radši umřu!“

Bojovala a pokoušela se zbavit toho pohlaví, jež se do ní dralo.

„Ty syčáku!...“

„Ještě, to bylo první slovo, co jsem od tebe slyšel.“

„Syčáku!... syčáku... sy...“

Francoisova touha se zmocnila i jí a změnila je na dvě hryzající se zvířata, ukájející se chvatně a bez jakékoliv rafinovanosti jedno druhým.

Ta náhlá krátká slast jejich touhu neukojila. Aniž by se od sebe oddělili, pomilovali se znovu a pociťovali celou svou bytostí rozkoš, na jakou se nepamatovali. Celí polámaní a ukojení dopadli do rudých závěsů, které jako by je chtěly celé obalit.

Dlouhé minuty zůstali beze slova ležet a naslouchali, jak v nich doznívá jejich slast. Francois se nadzdvihl na lokti a prohlížel si ji. Snad nikdy nezažil takovou odevzdanost v lásce. Jakmile se jí jednou zmocnil, podrobovala se bez nejmenšího studu všem jeho přáním. Lehce se dotkl jejích

naběhlých rtů. Přes Leina přivřená víčka zasvítíl slabý třpyt a vyvolal v něm nesnesitelné pohnutí.

„Podívej se na mě.“

Krásné oči se pomalu otevřely a vrhly na něj zakalený srdcervoucí a smutný pohled. Ta melancholie ho zmátla. „Máš mi to za zlé?“

Zavrtěla rozcuchanou hlavou a těžké slzy jí kanuly na purpurový samet.

„Já tě miluju, maličká, neplač.“

„Já se tak bála...“ vypravila ze sebe.

„Už je konec, jsem tady.“

Vztekle se vztyčila a odstrčila ho.

„Ne, není konec. Všude jsou lidi, co druhé zabíjejí a ponižují...“

„Já vím. Uklidni se. Pováš mi to později... O Camille vím...“

„Víš o Camille?... A víš o Pierrotovi?... A o Raoulovi... a o Francoise?“

„O Francoise?“

„Chytli ji F. F. I. a ostříhali dohola.“

„Jak víte, že to byli F. F. I.?“

„Měli pásky na rukávě.“

„Zamíchala se mezi ně spousta všelijakých ometáků, generál o tom ví. Udělá všechno pro to, aby obnovil veřejný pořádek a viníci byli potrestáni.“

„Nevím, jestli ti, co se zamíchali mezi osvoboditele Paříže, jsou ometáci, jak vy říkáte, ale mohu vás ubezpečit, že veškeré publikum, které se přišlo podívat, jak stíhají mou sestru a ty další dívky, si to ohromně užilo a nepřipadalo jim na takovémhle trestu nic divného.“

„Vzteky vám pořád moc sluší, má milá.“

„Ó!“

„Promiňte. Co s ní bylo pak?“

„Odvezli ji na Zimní stadion.“

„Tam je v dobré společnosti, je tam celá smetánka: Sacha Guitry, Mary Marquet... Neboj se, my ji odtud dostaneme.“

Proboha! Já už musím jít, generál na mě jistě čeká. Zavolám ti zítra ráno. Buď do té doby hodná.“

Na odchodu si zapínal kalhoty.

„Francoisi!“

„Ano?“ otočil se a vrátil se o pár kroků. „Jsem šťastná, že jsi zase tady.“

Zdvihl ji, přitiskl k sobě a políbil s něhou, jaká ji pokaždé překvapila.

V zadumání poslouchala, jak se vzdalují kroky toho muže, u něhož se vždy cítila plně v bezpečí a zároveň i ve velkém ohrožení. Jelikož neměla příliš sklony k analyzování, snažila se teď, zavřená v tomhle kumbále na ministerstvu obrany, rozmotat příčiny těch protikladných pocitů. Jde z něj strach. Jsem pitomá, proč bych měla strach, nikdy mi neudělal nic, co by tuhle úzkost ospravedlňovalo. A co jak jsem se bála, že už mě nemiluje? Ze mě opustí... No ano, samozřejmě, bojím se toho, ale cítím, že tohle není ono... Je to skoro fyzické... Chvěju se strachy, když mi řekne „anděli“... a přitom mě tak silně přitahuje, že bych za ním šla kamkoliv... Jenže on?... Říká mi, že mě miluje, ale pokaždé, když se zase znovu shledáme, jen na mě skočí a ani se nesnaží mi říct něco jiného, než „Pojď... já tě chci...“ Musím si přiznat, že mě to vzrušuje, jenže nemám nic ani proti těm „pohlazením na duši“, jakými jsou slova, jak by řekl Raphaël Mahl a Balzac... Je to zvláštní, proč mě dokáže tak rozzuřit?... Jako před chvílí s Pierrotem a s Francoise... Jako bych ho podvědomě činila zodpovědným za to, co se jim stalo... Nechápu to... Je to možná proto, že je to muž s dvojznačným chováním, dvojznačnou mluvou i dvojznačnými známostmi, a já tenhle druh mužů podezírám z toho, že jsou zodpovědní za válku... Dobře vím, že je to absurdní... Camille by jistě věděla... Jak ta mi schází... Je to skoro týž pocit opuštěnosti a samoty jako po smrti mámy... Když si pomyslím, že jsem ji zradila... že jsem jí chtěla přebrat manžela! Promiň mi to, Camillo... Je toho tolik, co

jsem ti neřekla. I cos neřekla ty mně... a teď je po všem. Po všem... Ach! dost už těch slzí! To není k ničemu... k ničemu.“

Lea se vztekla a bezúspěšně pokoušela uhladit zmačkané šaty.

Tyhle válečné látky! To budu vypadat, až takhle půjdu kolem dozorčího! Nakonec jí nezbylo, než se odhodlat přece jen opustit skladiště koberců a záclon. Pootevřela dveře, zkusila se podívat vpravo i vlevo a když viděla, že tam nikdo není, propížíla se ke schodišti a co nejdůstojněji sešla do přízemí. Vstupní hala byla plná mužů, vojáků i členů F. F. I., kteří se ohlíželi za tou hezkou dívkou ve zmuchlaných šatech a s rozčuchanými vlasy s pocity závisti vůči tomu, kdo ji uvedl do tohoto stavu. Prošla mezi nimi se vztyčenou hlavou, jako by nevnímala obdivné hvízdání, jímž komentovali její odchod, ale jakmile se ocitla na ulici, rozběhla se a rudá hanbou a šílená vztekem utíkala pryč.

V Univerzitní ulici ji přivítal Charles s hlasitým křikem.

„Cože? Ty ještě nejsi v posteli!?“

„Je tady táta! Je tady táta!“

Hošík ji chtěl odtáhnout do salonu.

„Počkej, musím se převléci.“

„Ne, pojď.“

„Hned, hned, miláčku.“

„Táto! Táto! To je Lea, ona nechce za vámi!“

Ve veřejích se objevila vysoká hubená Laurentova postava.

Objala ho. Ten ale vypadal unaveně!

„Počkej na mě, jdu si převléknout šaty.“

Pozdě, objevila se Laura.

„Konečně jsi tady! Moje šaty! Tys jim teda dala!“

„Promiň, já upadla.“

„Upadla?“

Lea se v rozpacích zavřela ve svém pokoji. Bude těžké to sestře vysvětlit.

Když vešla do salonu, pohlédla na ni tetička Albertině přísně.

„Víš, že nemám ráda, když chodíš večer ven a nic nám neřekneš.“

„Nezlob se. Byla jsem za Francoisem Tavernierem kvůli Françoise. Prý se o to postará. A viděla jsem generála de Gaulla,“ dodala, aby odvedla pozornost.

„Jaký je?“

Lea povyprávěla o svém krátkém setkání a vynechala při tom některé důležité okolnosti...

Slečny de Montpleynet, unavené všemi těmi událostmi, odešly do svých pokojů.

„Pane d'Argilat, váš pokoj je připravený.“

„Děkuju, slečno, děkuju za všechno.“

„I to nic. Přeju všem dobrý večer.“

Laura přistoupila k sestře a zašeptala jí:

„Doufám, že to za to stálo, jinak bych ti neodpustila, jak jsi mi ty šaty zřídila.“

Odpovědí jí byly Leiny rudé tváře.

„Tak dobrou noc, já si jdu lehnout. Dělat dětskou ošetřovatelku je pěkně vyčerpávající. Dobrou noc, Laurente, spěte dobře. Pojď, Charlesi, je čas jít do postýlky.“

„Ne, já chci zůstat s tátou.“

Laurem zdvihl chlapečka, který se k němu silně přitiskl.

„Ach, tatínku! Nech mě u sebe.“

„To víš, že si tě nechám, ale už je pozdě, musíš si jít lehnout. Přijdu ti dát dobrou noc.“

„A Lea taky.“

„Samozřejmě že Lea taky.“

„Tak šup, jdeme, čeládka neposlušná.“

„Děkuju, Lauro, dobrou noc.“

„Dobrou noc.“

Když zůstali o samotě, seděli dlouhou chvíli potichu a kouřili americké cigarety. Laurent vstal, šel k otevřenému oknu a prohlížel si hvězdnaté nebe. Aniž by se otočil, požádal ji:

„Vyprávěj mi, jak zemřela Camille...“

24. KAPITOLA

Slečno Albertino, někdo vás chce k telefonu.“

„Děkuji, Estelle.“

„Haló... Ano, to jsem já. Dobrý den, pane Taverniere... Ale ovšemže souhlasím s tím, že si vezmu neteř k sobě a zaručím se za ni... Kdy?... Během dne!... Jak vám mám poděkovat?... Ze s vámi pustím Leu na večeři? To mi připadá těžké, zrovna v den, kdy se vrátí její sestra... Mám ji zavolat? Ona ještě spí, seděla do noci s panem d'Argilat... Dobrá... Řeknu jí, že večer zavoláte.“

Albertině de Montpleynet zavěsila a zamyšleně kráčela k ložnici. Tiše za sebou zavřela dveře. Posadila se do starého ušáku, k němuž chovala zvláštní náklonnost. Srdce jí silně bušilo. Ruce jí zvlhly a zaťaly se do podušek. Radost z toho, že znovu uvidí Francoise, se pomalu vytrácela, a místo ní ji přepadla úzkost. Jak na to budou reagovat sousedé z domu, majitelé okolních obchodů, jejich přátelé, až uvidí Francoise, o které všichni věděli, že je milenkou Němce, ostříhanou dohola? Po celý svůj život s lidmi dobře vycházela, a teď se cítila ostrčená. Už během posledních měsíců okupace nebyla ušetřena různých nepříjemných poznámek o Francoisině německém „snoubenci“ i o Lauřině chování. Lisa, jež byla společenštější, tím trpěla natolik, že se vzdala svých každotýdenních partií bridže.

Albertině si vyčítala, že nebyla k Isabelliným třem dcerám, za něž se od smrti jejich rodičů cítila zodpovědná, dost přísná. Uznávala, že události i všechny ty natolik rozdílné, ale přitom stejně tvrdohlavé povahy jejích neteří jí úplně přerostly přes hlavu. Nebyla jsem na výši svého úkolu, nedokázala jsem ty děti ochránit. Co by tomu řekla jejich matka? Co se po téhle tvrdé zkoušce stane s ubohou

Francoise? Otto je určitě mrtvý... Svobodná matka, to je to slovo, které jí budou předhazovat, pokud ne ještě něco horšího... A co ten malý drahý andílek? Ach! Pane Bože! Slituj se nad námi... Dej Francoise sílu, aby překonala svůj smutek a ostudu... Odpusť mi, svěřil jsi mi poslání, ve kterém jsem zklamala... odpusť mi, pane Bože.

Albertině plakala s rukama v dlaních. Ve svém zármutku nezaslechla, jak se otevírají dveře.

„Tetičko, co je ti?“

U nohou jí klečela Lea a pokoušela se jí odtáhnout ruce, poseté hnědými skvrnami.

„Tetičko Albertino, prosím tě, uklidni se.“

Konečně se prsty uvolnily. Při pohledu na obličej zbrázděný smutkem této obyčejně spíše chladné ženy, jež své city dávala zřídka najevo, roztřásl Leu soucit i pochyby. Cože? Tak i ona, vždycky tak silná, zdrženlivá a důstojná? Znovu se jí hroutil svět dětských jistot a zůstávala sama. Při pohledu na hořící Montillac se v ní cosi zlomilo, byla ponechána sama se svou beznadějí a zbyly jí síly jen na přežití a ochraňování Camillina syna. Dnešní noci se vyčerpala tím, že se pokoušela utěšit Laurenta. Může ale člověk někoho utěšovat, když je sám k neutěšení? A co teď tady? Jaká má nalézt slova, aby vrátila té milované ženě odvahu? Camille by to uměla. Nakonec našla ta správná slova Albertině.

„Vstaň, miláčku, jsem starý blázen... To je jen chvilka únavy... Nemám si co stěžovat, když jiní trpí víc než já.“

Pečlivě si utřela oči a pak dodala:

„Telefonoval pan Tavernier. Francoise by tu měla být dnes odpoledne.“

„To proto jsi plakala?“

„Ano i ne. Nemysli si, jsem moc ráda, že se vrátí, ale přece jen mě to trochu znepokojuje.“

„A mně nic nevzkázal?“

„Chtěl tě pozvat na večeři a já mu řekla, že dnes to nejde.“

„Ale proč jsi mu to řekla?“ Albertině přísně vstala.

„Tvá sestra bude potřebovat lásku všech. Myslela jsem, že bude lepší, abys tu byla.“

Lea sklopila hlavu, cítila se unavená, tak unavená.

„Stejně ti bude ještě večer volat... Neříkej Lise, jak mi je, to by ji bolelo. Víš, jaká je to přímá a prostá povaha. Ona si bere všechno, co se děje, ještě víc než já, a přece jen to zanechává stopy na jejím zdraví. Slibuješ?“

Lea tetičku objala.

„Slibuju. Mohu tě požádat o radu?“

„Samozřejmě, děťátko. O co jde?“

„No, prostě...“

Zarazila se. Nač s ní má o tom mluvit, když to má sama všechno v hlavě tak pomotané.

„Proč jsi zmlkla? To je tak těžké mi to říct?“

„Rozhodla jsem se, že vstoupím do služeb Červeného kříže.“

„Do služeb...“

Kdyby byla Lea řekla „chtěla bych vstoupit“ místo „rozhodla jsem se vstoupit“, nebyla by se možná vrhla do toho dobrodružství takhle po hlavě. Takhle už sdělila hotové rozhodnutí, nemůže zpátky, v tom jí bránila umíněná hrdost.

„Slyšelas dobře. Rozhodla jsem se, že vstoupím do služeb Červeného kříže.“

„Ale ty přece nejsi zdravotní sestra!“ zvolala slečna de Montpleynet.

„Nechci tam jako zdravotnice, ale jako řidička.“

„Co je to za rozhodnutí, když my tě tady všichni budeme potřebovat? A co Montillac? Pomysli na Montillac.“

„Montillac je v troskách!“

„Dá se znovu postavit!“

„A za co? Nemáme žádné peníze!“

„Notáři...“

„Panství je zadlužené až po uši...“

„Leo!“

„Ale, prosím tebe! S krásnými řečmi je konec stejně jako s Montillakem.“

„Mysli na své sestry, na Charlese, který tě miluje jako svou mámu.“

„Sestry si beze mne moc dobře poradí. Podívej se na Lauru, je z ní skvělá obchodnice. A pokud jde o Charlese, má otce.“

„Kdy ses k tomu rozhodla? A proč?“

„Kdy? Já nevím... Možná dnes v noci, když jsem viděla, jak Laurent trpí, a když jsem si připomněla smrt Camilly a smrt tety Bernadetty, a Sidonie, a Raoula Lefèvra, a Pierrota, a spousty ostatních. Já chci jít s vojsky generála Leclerka, chci s ním vstoupit do Německa, chtěla bych být muž a mít samopal, abych mohla bojovat... Chtěla bych jich umět pozabíjet stovky...“

„Mlč, holčičko, ty ses pomátla.“

Byla celá bez sebe, obličej měla zarudlý a křečovitě stažený, oči svítící nenávistí, zkroucená ústa.

„Možná, ale chci vidět, jak oni trpí, chci být u jejich porážky, chci je vidět, jak se vláčí po bombardovaných silnicích, chci vidět jejich vyhřezlé vnitřnosti, vydloubané oči, jejich spálené děti... Chci vidět jejich zbořená města, zničená tábořiště, domy srovnané se zemí... A hlavně je chci vidět ponížené tak, jak oni ponížili nás, chci je vidět otrocké, tak jako jsme byli my, chci je vidět plazit se po kolenou... Chci, aby zmizeli...“

Její křik zburcoval Laurenta, jenž potají poslouchal strašlivá slova té krásné dívky.

Nervový záchvat byl na spadnutí. „Ah!“

Její slovní třestění zarazila facka. Ohromená Lea se dívala na Laurenta. Nikdy by si nepomyslela, že je schopen dát facku ženě.

„Pozor, udělá se jí špatně,“ zvolala Albertině. Laurent se k ní vrhl, ale Lea už zase pevně stála.

„To nic, už je mi líp.“

„Promiň...“

„To nic. Na tvém místě bych to udělala taky,“ vzdychla a pohlédla z okna.

„Víte, pane d'Argilat, co mi právě řekla Lea?“

„Ne.“

„Ze se dá k Červenému kříži!“

Laurent došel k Lee a přinutil ji, aby se otočila.

„Je to pravda?“

Ta úzkost v jeho hlase!

„Je.“

Přitáhl ji k sobě a velmi silně ji stiskl.

„Možná máš pravdu. Koneckonců...“

Albertině de Montpleynet pokrčila rameny a vyšla z místnosti.

Když Lea s Laurentem osaměli, zůstali dlouho potichu stát. Pak k ní přistoupil a jemně jí nadzdvihl hlavu. Umíněně se pokusila o odpor. „Proč?“

Ach! Ten pohled ztraceného dítěte! Jak rád by jí uměl zahnat z mysli všechny vzpomínky na hrůzy, které ji tížily, a vrátit jí bezstarostnost, patřící k jejímu kouzlu. Jenže on sám byl příliš svázán se svou bolestí, aby jí byl k něčemu. Hádal, že rozhodnutí dát se k Červenému kříži jí vnukl jen zmatek, který cítila při pomyšlení na budoucnost, jež se jí mohla jevit jen temná a těžká.

„Proč?“ řekl znovu.

„Protože se mi chtělo umřít.“

Za jiných okolností by se byl takovému mladickému zápalu asi zasmál, ale teď...

„Nemluv hlouposti, máš celý život před sebou...“

„Mluvíš jako tetičky!“

„Mluvím, jak mi káže zdravý rozum.“

„Pojďme si promluvit o zdravém rozumu! Ty víš, že máš zdravý rozum? Já ne. Já kolem sebe od začátku téhle války neviděla nic, co by vycházelo ze zdravého rozumu, ale spíš naprosté absurdity. Je to zdravý rozum, co vede davy k tomu, aby někoho zlynčovaly a ostříhaly dohola?“

„Uznávám, že žijeme v absurditě, ale nepřidávej k té absurditě ještě další tímhle rozhodnutím, které se k tobě vůbec nehodí. Přemýšlej, za pár měsíců je po válce, všechno se opraví, bude třeba žít jako předtím...“

„A ty bys mohl žít jako předtím? Po tom, co udělali Camille?“

Laurentovy rysy se prudce stáhly bolestí.

„Budu muset. Musím myslet na Charlese.“

„Ty máš svého Charlese! Já nemám nic.“

„Máš Montillac.“

„Já už nechci o Montillaku nic slyšet, na Montillaku je už moc mrtvých. Já to místo nenávidím... Nikdy se tam nevrátím.“

„Jak ty ses od včerejška změnila... Já myslel, že jsi šťastná, že ses shledala s Francoisem Tavernierem. To je muž, jakého potřebuješ.“

„Francois Tavernier myslí jenom na...“

„Který muž by na to nemyslel, když tě vidí.“

„Týne!“

V mysli se jim promítly vzpomínky na jejich jedinou noc v podzemí z červených cihel v Toulouse tak jasně, že se oba začervenali.

„On tě miluje, Camille mi to řekla. Myslela si, že ho taky miluješ.“

„To se mýlila.“

„Camille se mýlila zřídka kdy.“

„Už o ní nemluv. Je mrtvá... mrtvá... jako Montillac... Nech mě, Laurente. Prosím tě, nech mě.“

Vyšel z pokoje a potichu za sebou zavřel dveře.

Lea se chytila oběma rukama za hlavu, s ústy otevřenými dlouhým bezhlasým výkřikem, jenž se v ní rozléhal a celou ji rozklepal... Ne!... To není pravda, co jsem řekla Laurentovi, já nechci umřít!... Ale oni... oni mě každou noc volají... snaží se mě chytit... Cítím jejich ledové ruce, zbrocené krví... Oh! Ty prsty!... Mám strach!... A ten pach spáleného

masa, to zuhelnatělé tělo, které se pořád a pořád hýbá, a ten křik!... Oh! Sáro! Tvé nebohé proděravělé tváře... Mám dojem, jako bys ke mně mluvila z pekla... Sidonie... Máš hlas sladký jako tvé medové bonbony. Bezustání vidím tvé staré zmučené tělo... Slitování... zmlkni. Raoule?... Ty, ty jsi dobrý... Cítím, že chceš, abych žila, že sis s sebou odnesl naše nebohá gesta lásky... Tetičko Bernadetto! Moc tě prosím... nekřič tolik... ah!... Všechny ty plameny kolem tebe... Raphaëli... Jděte pryč... slitování! Mě to taky pálí... Promiň, teto Bernadetto, promiň... Mami... zachraň mě... zažeň je... oni chtějí, abych šla za nimi... Mami, řekni Pierrotovi, aby mě nechal... to není má vina, že mě nezabili zároveň s ním... A teď je tu Píšťalka... a pan Debray s paní Debrayovou... a... ty malé děti z Orleansu a jejich matka... a... Ne... ten muž!... Ten muž, co jsem ho zabila... Pomoc!... Mami... On mě chytá... Tati... Ať to nedělá... ta krev, všechna ta krev... Těch ale je...

„Leo! Leo, uklidněte se... Už je po všem... Zavolejte lékaře, rychle!“

Francois Tavernier zdvihl tělo své přítelkyně, nyní nehybné a zbrocené potem, a odnesl ho do ložnice, zatímco Laurent d'Argilat se pokoušel dovolat lékaři.

„Zavolejte doktora Prosta na ministerstvo obrany, to je můj přítel, a řekněte mu, aby okamžitě přijel.“

Francois bez okolků vyhnal slečny de Montpleynet i Lauru. Šílený strachy pozoroval ženu, kterou miloval, ležící tu v bezvědomí, ale s tělem zmítaným chvílemi prudkými záchvěvy. Lehl si k ní a potichu na ni mluvil:

„Srdíčko moje... Už se neboj, má sladká... má krásná... Jsem tady... Já tě ochráním... tak, moje malá...“

Zdálo se, že ji ten utišující hlas zklidnil. Využil toho, aby ji svlékl. Byl dojatý zároveň silnou i křehkou krásou toho těla, kterého se zmocňoval pokaždé s takovým okouzlením. I v téhle chvíli, rozrušená nemocí, zůstávala dojemná a

žádoucí. Musí za každou cenu pryč z Paříže, aby znovu našla rovnováhu. Ale proboha! Co ten Prost dělá?

„D'Argilate!“

Laurent strčil do pootevřených dveří.

„Ano.“

„Mluvil jste s doktorem Prostém?“

„Už jede. Jak je jí?“

„Trochu se zklidnila. Stalo se od včerejška něco zvláštního?“

„Co já vím, tak ne. Vyprávěla mi, za jakých okolností zemřela má žena...“

„Promiňte mi, příteli, já vám chtěl jen říct, jak... Měl jsem vaši ženu moc rád, vážil jsem si jí...“

„Děkuju. Promluvíme si o tom později.“

„Myslím, že už je tady lékař.“

„Neslyšel jsem zvonek.“

„Zapomínáte, že nám pořád nejde proud. Někdo klepal na vchodové dveře.“

Dolehl k nim hluk hlasů.

„Je to tady, pane doktore, pojd'te, prosím, dál.“

Vstoupil nějaký muž, nepříliš vysoký, ale s rameny jako zápasník a s býčí šíjí, v uniformě s kapitánskými prýmký, a zamířil k Tavernierovi.

„Co se děje?“

„Tví pařížští kolegové nejsou k sehnání, tak jsem si vzpomněl na tebe.“

„Tobě něco je?“

„Ne, mně ne, ale téhle dívce.“

„Je kouzelná.“

„Nech srandy, teď na to není vhodná chvíle.“

„Dobrá. Kde si mohu umýt ruce?“

„Pojd'te, pane doktore, tudy,“ ukázala mu Albertině dveře do koupelny.

„Přestaňte tu chodit sem a tam, pane Taverniere, mně se z toho dělá špatně.“

„Promiňte mi, slečno, ale mám starost, už ji prohlíží pomalu hodinu.“

„Žádnou hodinu, pane, ale deset minut.“

„Deset minut, hodina, to je stejné, je to moc dlouho.“

Salon se podobal čekárně u zubaře. Laura držela na klíně Francoisino miminko. Laurent stál a držel v náručí Charlese. Hošík pořád opakoval čím dál tím úzkostnějším hláskem:

„Ona neumře, vid’?... Ona neumře.“

Lisa se ovívala kapesníkem zmáčeným slzami a mumlala:

„Matko boží, smiluj se nad námi.“

Albertina seděla vzpřímeně se zavřenýma očima. Podle jejích chvějících se rtů se dalo usoudit, že se modlí. Konečně se dveře otevřely a kapitán jim pokynul, aby šli dál, ale Francois ho odstrčil a vstoupil do ložnice.

„Taverniere!“

Neposlouchal ho a vrhl se k ležící Lee, jež vypadala, jako když spí.

Uklidnil se, vstal a obrátil se k Prostovi.

„Tak co?“

Lékař jeho otázku přešel a obrátil se k Albertině.

„Mívá někdy záchvaty bezvědomí?“

„Ne... pokud vím. Je to má neter, pane doktore, je u mě teprve dva měsíce.“

„Nevíte, že by ji něco takového trápilo jako dítě?“

„Nevím, pane. Och, ano!... Když jí zemřel snoubenec, byla v bezvědomí několik dní.“

„Kolik?“

„Já už nevím, dva nebo tři.“

„Viděl jsem, že byla dvakrát zraněná na hlavě, to bylo bez následků?“

„Myslím, že ano.“

„Mívala často migrény?“

„Zřídka, ale zato velmi silné, musela zůstat v posteli.“

„Ale to je všechno minulost,“ zavrčel Francois Tavernier.

„Co je jí teď?“

„Bdělé koma.“

„Cože?“

„Je v bdělém komatu.“

„Co to znamená?“

„To znamená, že je v komatu, ale tak, že na některé věci, na některé bolesti reaguje. Nesmíte se, slečno, divit, když bude sténat a bránit se. Její duch není úplně komatózní.“

„A co máme dělat?“

„Nic.“

„Jak to, nic?“

„Prostě nic. Je třeba počkat.“

„Jak dlouho?“

„Já nevím... dva dny... čtyři dny... nejvýš týden, záleží na tom.“

„Záleží na čem?“ zeptal se Francois.

„Na přírodě a na Bohu, jestli chceš.“

„Já kašlu na Boha a na tebe taky. Jsi bídnej doktor, co ani není schopný ji vyléčit.“

„Nervi tak. Potřebuje klid. Já jí můžu předeepsat, abys ty odsud zmizel.“

„Pánové, buďte tak hodní...“

„Omluvte nás, slečno. Vy jste mě slyšela. Nedá se dělat nic než čekat. Dávejte jí pravidelně pít, zkuste do ní dostat trochu polévky, a hlídejte jí teplotu. Máte nějakého rodinného lékaře?“

„Ano, ale nevíme, co s ním je.“

„Přijdu zase zítra, jestli vám do té doby neseženu nějakého kolegu. Chci, aby u ní nepřetržitě někdo byl. Potřebovali byste nějakou ošetřovatelku.“

„To není nutné, pane doktore, je nás tu dost, my se vystřídáme.“

„Výborně. Jdeš, Taverniere?“

Ne ještě tu chvíli zůstanu. Přijdu za tebou později.“

„Nezapomeň, že za hodinu máme tiskovou konferenci.“

„Na tu já kašlu.“

„To řekni generálovi... Na shledanou, slečno. Nebojte se, je silná, dostane se z toho.“

„Kéž vás Bůh vyslyší, pane doktore.“

25. KAPITOLA

Než Lea v přítomí své ložnice otevřela oči, uběhlo dvanáct dní. První osoba, kterou uviděla sedět u své postele, byla její sestra Francoise, dívající se na ni pod roztřepenými vlásky, uvězněnými pod elegantním turbanem podzimních barev. Ani se tomu nepodivila, vlasy přece rostou tak rychle.

„Leo? Slyšíš mě?“

„Jo. Mám dojem, že jsem hodně dlouho spala.“

Francoise propukla ve smích, promísený slzami.

„Spíš už víc než týden.“

„Cože?“

„Byla jsi dvanáct dní v komatu.“

„Dvanáct dní! Jsi si tím jistá? To se muselo stát věci... Vyprávěj.“

„Ne, nesmíš se unavovat. Jdu zavolat ostatní a řeknu jim, že jsi přišla k sobě...“

„Ne! Počkej! Nejsem unavená. Já už si to moc dobře nepamatuju... Moje poslední vzpomínka je na tetu Albertinu, když mi říkala, že se vrátíš, a od té doby... že uběhlo dvanáct dní! Kdy ses vrátila?“

„Někdy odpoledne toho dne, co jsi onemocněla. Francois Tavernier pro mě přišel na Zimní stadion. Nechtěla jsem věřit svým uším, když mě jeden příslušník F. F. I. zavolal a řekl mi: Jsi volná, děvko!’ Kdybys viděla, jakou měli radost ostatní vězni. Jedna herečka, kterou neostříhali, si ustříhla pramen vlasů a zastrčila mi ho pod šátek...“

„Chápu.“

„...a objala mě. Já byla jejím gestem tak dojatá, že jsem se rozplakala. Převzala jsem různé drobné vzkazy pro rodiny některých z nich, a taky pár dopisů. Naštěstí neměli čas prohledat mi tašku. Francois Tavernier ji vytrhl z ruky

jednomu špinavému a podobanému ‚plukovníkovi‘, který se vyžíval v ponižování vězňů. Tady se ocitl v trapné situaci, v ruce převracel sem a tam papír s hlavičkou ministerstva obrany, se třemi nebo čtyřmi podpisy a několika razítky, na kterém byl příkaz k okamžitému propuštění. Francois mě strčil do nějakého auta s červenomodrobílou vlaječkou s lotrinským křížem a se šoférem v uniformě, a přitom mi řekl: ‚Pospěšte si, mám strach, aby si nevšiml, že ty papíry nejsou úplně v pořádku.‘ Taková drzost! Myslela jsem, že to se mnou sekne. Naštěstí to prošlo, ještě musím být definitivně vymazaná ze seznamu očisty.“

„Co to je?“

„Jo tak, ty o tom nevíš. Čistí se, to znamená, že se zatýkají, pak se vyslýchají, soudí a odsuzují všichni, co měli bližší nebo vzdálenější vztahy s Němci. Od obchodníků po poslance, spisovatele, herečky, ředitele novin, od majitelů hotelů po prostitutky nebo písáčky, prostě všichni.“

„A co jim pak dělají?“

„Pustí je, nebo je zavřou do vězení, a mezitím některé zastřelí.“

„Koho zatkli?“

„Mezi lidmi, jejichž jméno by ti mohlo něco říct, jsou Pierre Fresnay, Mary Marquetová, Arletty, Ginette Leclerková, Sacha Guitry, Jérôme Carcopino, Brasillach... a po dalších, jako je Céline, Rebatet nebo Drieu la Rochelle, pátrají. Každý den je seznam vyčištěných ve *Figaru*“

„Většina z nich nic neprovedla.“

„To jistě, ale hodně jich pozatýkali na udání nějakého žárlivého kolegy nebo protivné domovnice, kterým se jen zachtělo škodit.“

Lea zavřela oči, do takovéhle debaty se sestrou se jí nechtělo.

„Jsi unavená... Už nic neříkej, já půjdu...“

„Ne! Jak se má Charles?“

„Dobře, pořád se po tobě ptá, hlavně od té doby, co jeho otec odjel.“

„Laurent odjel?“ zvolala a prudce se nadzdvihla na lůžku.

„Uklidni se, ještě si ublížíš.“

„Kde je?“

„U 2. obrněné divize. Odjel osmého ráno někam na východ.“

„Jak mu bylo?“

„Nijak zvlášť. Byl zoufalý, že musí odjet, nechat tě tu v takovém stavu a opustit svého syna.“

„Nenechal pro mě nic?“

„Nechal dopis.“

„Dojdi pro něj.“

„Máš ho tady, ve svém sekretáři.“

Francoise otevřela zásuvku a podala sestře dopis. Lea byla ale tak nervózní, že se jí nedařilo roztrhnout obálku. „Otevři ho... a přečti mi ho.“

„Drahá Leo,

pokud čteš tyto řádky, znamená to, že se ti vrátilo zdraví. Ani nevíš, jak jsem trpěl, když jsem tě viděl v bezvědomí, jak sebou zmítáš, a já nevěděl, jak ti pomoci a vrátit tě mezi nás. Svěřil jsem Charlese tvým tetám a tvým sestrám, ale teď, když ses uzdravila, svěřuju ho tobě. Neodmítej, on tě miluje jako svou matku a potřebuje tě. Víím, že je to těžká zodpovědnost, ale ty jsi dost silná, abys ji unesla, o tom jsi už poskytla důkazy. Doufám, že jsi opustila ten bláznivý plán, že se dáš do služeb Červeného kříže. Tvé místo je mezi svými, u mého syna a tvých sester. Vrať se na Montillac. Napsal jsem notáři, který se stará o záležitosti mého otce, aby se pokusil prodat nějaké pozemky, což by vám pomohlo při opravách domu. Jsem zároveň šťastný i smutný, že znovu odjíždím do boje. Šťastný, protože při vojančení skoro zapomínám na tu hrůzu, že jsem přišel o Camillu; a smutný, protože tu nechávám tebe s Charlesem. Objímám tě, mám tě rád.

Laurent

P. S.: Jakmile to bude možné, dám ti vědět, jak se mi dá posílat pošta.“

„On má pravdu, to je šílenství dát se k Červenému kříži.“

„Do toho vám nic není, já udělám, co budu chtít.“

„Ale proč?“

„Nechci tady být. Necítím se tu dobře. Potřebuju si věci ujasnit.“

„Leo! Ty už jsi zase při vědomí. Pane doktore, má neteř je vyléčená.“

„Vypadá to tak, slečno. Tak co, děťátko, zachtělo se nám zahrát si na Šípkovou Růženku? To je škoda, že nejsem krásný princ. Jak se cítíte?“

„Dobře, pane doktore.“

Starý rodinný lékař, kterého konečně zase našli, prohlédl svou mladou pacientku.

„Výborně... výborně. Tlak je normální, srdce taky. Za pár dní můžete jít skotačit do lesa se svým krásným princem. Ten si o vás nadělal starostí, chlap jeden!“

Lea vrhla na sestru tázavý pohled.

Francoisina nemá odpověď znamenala: Jako kdybys o tom nevěděla.

„Já bych chtěla vstát.“

„Napřed musíte nabýt trochu sil. Kdybyste spustila chodidla na podlahu, neudržela byste se na nohou. Co teď potřebujete, je pořádné a zdravé jídlo. A v hojném množství.“

„V hojném množství? To nebude tak jednoduché,“ ušklíbla se Francoise hořce.

„Já vím. Musíte si nějak pomoci. Počítejte s krásným princem, to je muž, co si ví se vším rady, a co by neudělal pro rodinu své milované? No, dost žertů. Slečno, porozuměla jste mi dobře? Tahle malá musí mít denně maso, mléčné výrobky, ryby, vejce.“

„Zkrátka všechno, co není k dostání, pane doktore.“

„Pan Tavernier to sežene. Na shledanou, děvče, nechte se hýčkat.“

„Já vás vyprovodím, pane doktore.“

Po odchodu své tety Albertiny a lékaře se Lea rozesmála, dosud trochu slabým smíchem. Pořád stejný optimista a pořád stejně bystrozraký, ten starý nápadník tety Lisy.

„Francois sem chodil často?“

„Co často! Každý den, a několikrát denně, a mezi každou návštěvou alespoň jednou telefonoval, aby věděl, jak ti je.“

„A dneska už o sobě nejmíň hodinu nedává vědět,“ řekla Lea umíněně.

„Nebud' nespravedlivá; pokaždé, když mohl, strávil noc u tvé postele, mluvil na tebe, ukolébával tě, sám ani oka nezamhouřil. Člověku by puklo srdce, když ho viděl ráno odcházet, celého ubitého, neoholeného, s červenýma očima, jen si tu roztržitě vypil šálek kávy, kterou jsem mu uvařila. Někdy na něj před tvými dveřmi čekal Charles a on ho bral dovnitř a vedli spolu u tvé postele dlouhé diskuse. A když pak vycházeli ven, vypadali jeden i druhý lépe. Charles Francoise adoptoval a říká mu ‚můj velký kamarád‘. Máš štěstí, že tě někdo takhle miluje.“

Smutek v sestřině tónu se Ley dotkl: vyčítala si svou lhostejnost k jejímu neštěstí. Poprvé od svého návratu do Paříže si ji opravdu prohlédla. Jak se ta mladá zdravotní sestřička z Langonu změnila! Mladá žena, tvrdošíjně lpějící na lásce k německému důstojníkovi. Kam se poděla ta aureola krásy, jež kdysi ozařovala její trochu banální obličej mladé venkovanky z dobré rodiny? A kde jsou ty koketerie zamilované dívky, objevující radosti Paříže? A ta zářící mladá matka, jež tak hrdě vozívala své miminko po březích Seiny?

Lea si prohlížela tu neznámou osobu, jež byla její sestrou, a všimla si hořkých vrásek po obou stranách sevřených úst, jež jako by chránily nějaké tajemství, a propadlých tváří, jejichž bledost byla zdůrazněna nešikovně použitou rumělkou, očí s nepokojným pohledem, neustále těkajícím, a toho turbanu se směšným pramenem vlasů, který se podobal

příčesku nějaké staré filmové hvězdy z němého filmu. A ty ruce... ty ubohé křečovitě se svírající ruce. Teprve nad těmi roztřesenými prsty si patrně plně uvědomila sestřino fyzické i duševní utrpení. Byla by ji chtěla stisknout v náručí, poprosit ji o prominutí za své sobectví, ale bránil jí v tom jakýsi náhlý ostych. Zamumlala se srdcem sevřeným soucitem:

„Máš nějaké zprávy o Ottovi?“

Když Lea uviděla, jaká prudká změna se s její sestrou udála, zadržela výkřik: Francoise celá zešedla, tělo jí ochablo, vypadala náhle jako stařenka. Pomalu si sundala turban a takto vystavená na odiv, směšná s lebkou, jež vypadala jako ožraná od molů, s očima dokořán, a přece slepýma, se potichu rozplakala.

Lee se náhle zvedl žaludek a klesla na polštář.

Obě sestry spočinuly vedle sebe. Když Leu přešla nevolnost, nadzdvihla se na lůžku, doplazila se po posteli k té, kterou jako dítě trápila, a pohladila ji po uslzené tváři pohybem, v němž se mísil soucit a znechucení. Přes rty jí nepřešlo žádné slovo útěchy. Alespoň potichu prostěradlem otírala sestře obličej zašpiněný rozmazanými šminkami, až jí přestaly téct slzy.

„Děkuju,“ řekla prostě Francoise a nasadila si znovu turban. „Jdu pro tetičky... Ne, o Ottovi nic nevím.“

Leu přepadla nesmírná únava. Znovu si lehla a zavřela oči.

Když vstoupily Albertině a Lisa de Montpleynet, Lea už zase spala.

26. KAPITOLA

Večer spatřila nad sebou nakloněný jiný obličej.

„Francoisi!“

Do svého polibku vložili nepochybně všechno, co si nemohli a neuměli říct. Když se jejich rty znovu oddělily,

vrátila se jim oběma chuť do života, díky níž byli schopni překonat ty nejtěžší zkoušky.

„Poslyšte, má krásná přítelkyně, tohle všechno mi musíte zase něčím obalit, víte přece, že kost a kůže se mi nelíbí.“

„To při tom dnešním nedostatku nebude vůbec jednoduché.“

„Tyhle nízké starosti o domácnost laskavě přenechte mně.“

„A jak to zvládnete? Ze by vaši přátelé na černém trhu pořád ještě pokračovali ve své plodné činnosti?“

„Vidím, že vás nemoc nepřipravila o kousavost. To se mi líbí. Mí přátelé, jak říkáte, se vypařili, a v současné době jsou nejspíš v nějakých palácích v Baden-Badenu, nebo ve španělských hospodách, ale na jejich místa nastoupili jiní a jde jim to stejně dobře. Estelle vám vaří slepičí polévku, vajíčko naměkko a tvaroh, ten vám jistě bude chutnat, a k tomu všemu dostanete láhev starého Lafite-Rothschild.“

„Ale s tímhle já se vám neobalím, jak říkáte.“

„Vzpomeňte si na Kiplinga: ‚Na přílišný spěch doplatil žlutý had, který chtěl polknout slunce‘.“

„To je od vás milé srovnávat mě s hadem.“

„Vy jste ta nejkouzelnější zmijička, jakou znám,“ usmál se a pohladil ji po vlasech.

„Zítřka vám sem pošlu kadeřníka, máte vlasy jako slámu. A teď si aspoň dáte koupel.“

Po koupeli, při níž jí asistoval a která ho přivedla do takového stavu, že bylo třeba mu od něj odpomoci, přičemž ovšem nezapomněli otočit klíčem, ji uložil zpátky do postele.

Vrhli se hladově na jídlo, které jim připravila Estelle, a vyprázdnili láhev Lafite. Po víně se Lee vrátila barva do tváří a zasvítily jí oči. Francoisovy oči zase moc dobře vyjadřovaly jeho úmysl pokračovat v radovánkách, které byly z přemíry touhy ukončeny příliš brzy. Nebylo to však možné, jelikož Françoise začala silně bušit na dveře a křičela:

„Otevřte! Otevřte!“

Tavernier se vrhl ke dveřím a v náručí se mu ocitla mladá žena s šílenýma očima, která řvala:

„Pana Fayarda s paní Fayardovou našli ve studni!“

Za ní vešla Laura s rozrušeným obličejem.

„Někdo je zavraždil a hodil do studně na dolní vinici.“

„Kdo vám to řekl?“

„Telefonovala Ruth.“

„Kdo to udělal?“ zeptala se Lea, jež odpověď znala.

„Partyzáni.“

Několik okamžiků bylo slyšet jen Francoisin zrychlený dech.

„V Langonu, v Saint-Macaire a v La Réole se prý dějí strašné věci. Stříhají tam ženy dohola, vodí je se smíchem po ulicích a lidi na ně plivají, větší lidi na stromy, zabíjejí.“

„To je hrůza,“ zasténala Lisa, kterou nikdo neslyšel vejít.

„Proč tomu někdo nezabrání?“ vykřikla Lea.

„Generál de Gaulle se tomu už věnuje. Zapomněli jste, jak Němci mučili ženy a děti? Nevím, jestli si uvědomujete, že jsme na pokraji revoluce, a že je třeba veškeré generálovy autority, aby nevypukla, tak jak si to přejí komunisté. S tím záměrem přistoupil k utvoření vlády národní jednoty.“

„S komunisty?“ zeptala se Francoise bojovně.

„Oni byli pronásledovaní, tak je normální...“

„Já vím, strana popravovaných, jak říkali.“

„Neposmívejte se jim! Oni byli ti, kdo z Francouzů nejlíp bojovali proti Němcům, a taky za to zaplatili nejtěžší cenu.“

„No ano, to je jedna věc, ale pustit je do vlády...“ pronesla Lisa slabým hláskem.

„To se muselo. Copak není normální, aby v ní byly všechny směry odboje? Lidi by se právem divili, kdyby v ní nebyli muži politicky tak rozdílní jako Jeanneney, Frenay, Bidault, Tillon, Capitan, Teitgen, Mendès France, Pleven...“

„Snad máte pravdu. My toho o politice víme tak málo,“ řekla Laura.

„Ví se něco o našem strýci Lukovi a jeho synovi Philippovi?“

„Ne, vlastně ne,“ odpověděla Laura váhavě. „Mluv, co ti řekla Ruth?“

„Síří se různé protikladné fámy. Někdo říká, že strýce Luka zatkli a odvezli do pevnosti Ha, a někdo zase, že ho i s Phi-lippem zabili.“

„Jak?“

„O tom se taky nic neví. Někdo říká, že je oběsili, někdo zase, že je zlynčovali, a někdo, že je zastřelili. Linky mezi Langanem a Bordeaux ještě pořádně nefungují.“

„A ví se něco o strýci Adrienovi?“

„Ne, vůbec nic. Ale našli Alberta.“

„Živého?“ vykřikla Lea.

„Ne, mrtvého, umučeného gestapem.“

„Chudák Mireille... Copak ji smrt Fayarda a jeho ženy pomstí? Připravit někoho o život ještě nikomu život nevrátilo... A přitom má člověk chuť zabít ty, kdo způsobili smrt někoho, koho miloval...“

„Vzpomínáš si na Maurice Fiauxe?“ zeptala se Laura Ley.

„Jak bych mohla zapomenout na takového hajzla.“

„Byl popravený na rozkaz odboje.“

Jak lhostejně to říkala její sestřička, ta, jež si kdysi myslela, že je do toho mladého zabijáka zamilovaná. Ještě tolik mrtvých! Kdy to všechno skončí?

„Jak je Ruth?“

„Docela dobře. Pomalu se zotavuje ze zranění, ale sebralo ji, jak zemřel Albert, a pak správce Fayard a jeho žena. Do telefonu pořád jen opakovala: ‚Chlapi se zbláznili, chlapi se zbláznili.‘ S Fayardovými to muselo být děsné, prý je vyhnali z domu vidlemi a tloukli je holemi přes vinice až ke studni, tam je svázali a shodili přes obrubeň. Společně prý dlouze vykřikli, když padali dolů.“

„Slyším ten jejich výkřik až do konečného šplouchnutí. Ach! Mathiasi, tohle jsem nechtěla!“

Lea sklesla zpátky na polštář. Byla zbrocená potem a drkotala zuby.

„Jsme jak blázni, že o tom mluvíme před ní. Jděte pryč, nechte ji, ať si odpočine.“

Odešly všechny z ložnice jako v šoku.

Francois otřel Lee čelo a šeptal jí něžná a úlevná slůvka. Pozvolna se zklidnila a vyčerpaná usnula.

I přes tato vzrušení se Lea brzy zotavila. V neděli 24. září využil Francois Tavernier toho, že generál de Gaulle odjel na frontu na návštěvu vrchního velitelství de Lattre de Tassignyho, a vzal Leu na vzduch do lesa v Marly-le-Roy. I když jídlo, které si dali v proslulé restauraci v Saint-Germain-en-Laye, nestálo za nic, užili si naplno lesního vzduchu i mechu, jenž pohostinně poskytl útulek jejich netrpělivým tělům.

Večer, při večeři v jedné luxusní a tentokrát výtečné restauraci na Champs-Élysées, jí oznámil že musí brzy odjet.

„Kam pojedete?“

„Generál mi svěřil jednu misi.“

„Jakou misi?“

„To vám nemohu říct. Ale nemělo by to trvat déle než jeden nebo dva měsíce.“

„Jeden nebo dva měsíce! To snad nemyslíte vážně?“

„Ještě není po válce.“

„Neopouštějte mě, Francois!“

„Musím.“

„Já bych chtěla jet s vámi.“

Rozesmál se na plné kolo, až se hosté ohlíželi a přistoupil k nim číšník.

„Ráčí si pán něco přát?“

„Ano, láhev vašeho nejlepšího šampaňského.“

„Na co budeme pít?“ zeptala se Lea stroze.

„Na vás, srdce moje. Na vaše krásné oči, na vaše uzdravení, na život.“

Když ale viděl, jak se jeho přítelkyně tváří smutně, pokračoval střízlivě.

„Nebojte se, všechno dobře dopadne.“

„Já nevím proč, ale mám teď větší strach, než jsem měla za celé ty čtyři roky okupace.“

„To je normální, rodí se nový svět, bude mít jiné kvality a taky jiné chyby než ten starý. Máte strach z neznámého. Ale já vím, že nad ním zase získáte vrch. Vraťte se na Montillac, zrekonstrujte ho, to je úkol, do kterého se musíte pustit, než se vrátím.“

„Já se na Montillac nevrátím, leda za hodně, hodně dlouho. A pak, jak jste přišel na to, že budu trávit čas čekáním na vás? Vy byste mě asi nejradši viděl, jak štrykuju pro sirotky, připravuju balíčky pro zajatce, navštěvuju nemocné...“

„O, ano! Úplně vás vidím, jak se skláníte nad zraněnými nešťastníky, utěšujete uplakané vdovy, utrháváte si od úst, abyste mohla přidat pár sušenek nebo nějakou hračku... Au!“

Lein prudký kopanec zasáhl svůj cíl.

„To vás naučí.“

„Z vás je ale surovec! To se k vám nehodí. Z vás nebude nikdy pravá žena...“

„Jak se opovažujete říct, že nejsem pravá žena?“ vztyčila se Lea nad ním, prohnula se v kříži a chřípí se jí chvělo zlostí.

Bylo to silnější než on, musel si ji dobírat. Nikdy nebyla žádoucnější, než když se vztekala. Tady nebylo žádných pochyb, byla to pravá žena, jak je miloval, svobodná i poslušná zároveň, koketní i přirozená, statečná i slabá, veselá i melancholická, smyslná i cudná. Cudná... Ne tak úplně. Spíš provokovala. Nechovala se jako dobře vychovaná francouzská dívka, podobala se spíš těm hrdinkám z amerických filmů, dráždivým, tvářícím se nedotknutelně, ale přitom schopným vyhrnout si při sedání sukni tak vysoko, že jim je vidět okraj punčoch, a naklánět se, až je jim vidět do výstřihu. Mezi takové patřila Lea. Dobře věděl, jak ráda vzbuzuje mužské touhy. Pod mužskými pohledy přímo tála. Nepocítoval žádnou žárlivost, spíš jisté pobavené podráždění.

„Vždyť víte, že to bylo jen z legrace.“

Vtom je přerušil číšník, přicházející se šampaňským. Beze slova se napili, zabrání do svých myšlenek.

První přerušila mlčení Lea.

„Kdy odjíždíte?“

„Pozítří.“

Zbledla, po krásné tváři jí přelétl bolestný záchvěv. Vypila svou sklenku na ex.

„Už!“

To prostě pronesené slovo ho málem zdvihlo ze židle, aby ji k sobě přitiskl.

„Pojďte, půjdem!“ Vyrovnal účet a vstal.

Venku přeběhli Champs-Élysées. Na Balzakově ulici se ho zeptala:

„Kam jdeme?“

„Do hotelu.“

Tělem jí proběhla prudká slast. Byla by se ráda vzepřela a tvářila se uraženě nad jeho nenuceným a povýšeným chováním, chtěla mu říct, že nechce, aby s ní jednal jako s nějakou lehkou holkou, jenže nic z toho nebylo pravda. Choval se přesně tak, jak si přála.

V hodinovém hotelu, kam ji zavedl, bylo příliš růžových závěsů, křišťálových lustrů, vysokých koberců, příliš plstí tlumeného ticha, zrcadel, dveří nesoucích jména květin a personálu, tvářícího se lhostejně a přitom vyzývavě. V pokoji s obrovskou postelí s baldachýnem se vznášela vůně parfému té, co tam byla před ní. Vstoupila komorná, jak se patří půvabná a úslužná, a přinesla stoh tlustých růžových ručníků. Na stěně visela poměrně pěkná Fragonardova rytina, představující ženu, zavírající dveře na zástrčku. Musela se usmát, stejná bývala na Montillaku v otcově pracovně. „Pojďte honem.“

Sdílela jeho netrpělivost. Odhodila šaty a stála před ním svlečená. Ani nestáhla z postele starorůžový saténový přehoz a vyzývavě se na ni natáhla.

Něžné světlo procházející stínítky s růžovými volánky jemně osvětlovalo ležící těla obou milenců, kteří potichu kouřili. Leino tělo vypadalo jemně a křehce, Francoisovo jako by bylo z nějaké hrubé látky v barvě pálené hlíny. Mladá žena se nadzdvihla na lokti a prstem přejela po dlouhé jizvě, táhnoucí se od srdeční krajiny ke slabinám.

„Od toho Španělska už jste žádá zranění neměl?“

„Nic vážného, jednu kulku do ramene. Líbil bych se ti celý zjizvený?“

„Docela dobře se to hodí k vašim způsobům.“

„A jaké jsou moje způsoby?“

„Spatné, jak by řekl můj strýc Luc. To byste ho musel slyšet: ty nízké nevhodné způsoby.“

„Oh!“

Bušila mu pěstí do prsou, ale brzy ji obemkly jeho ruce, nohy uvízly v sevření jeho stehén.

„A co teď? Co uděláte? Jste mi vydaná na milost. Milujete mě?“

„Pusťte mě! Neodpovím vám, dokud...“

„Dokud co?“

„Ne, Francoisi! Už musím domů.“

„Ještě máme čas.“

„Ne, ne, já mám strach, že budu mít dítě!“

„A to mi říkáte teď?“

„Právě jsem si na to vzpomněla.“ Rozesmál se, až sebou trhla.

„Na to jste měla pomyslet dřív. Já bych s vámi měl dítě moc rád.“

„Vy jste se zbláznil!“

„Do vás, má krásko.“

„Pusťte mě... já nechci dítě!“

„Pozdě!“

Zprvu se Lea vzpírala, pak to předstírala, a nakonec se docela poddala té vždy nové slasti, kterou jí poskytoval ten muž, jež milovala, a přitom si to nikdy docela nepřipustila.

Po milování Françoise ty řeči o dítěti znepokojily. Ovšemže byl upřímný, když říkal, že by s ní rád měl dítě, jenže dokázal posoudit, jak je takové přání za současných okolností bláznivé. Dvakrát nebo třikrát se sice pokoušel říct, že by si měli dávat pozor, ptal se jí, jestli by se neměl radši jistit, ale ona to vždycky zamluvila. Sobecky to pak považoval za vyřízenou věc, a ona mu teď řekne, že má strach, aby neotěhotněla. Ženská pomatená! Co by dělal, kdyby čekala dítě? Znal sice jednu andělíčkářku poblíž stanice metra Cambronne, ale za nic na světě by nechtěl, aby se svými špinavými rukama dotkla tohoto břicha. Zůstávalo jediné řešení: oženit se s ní.

Dlouho se v něm při pomýšlení na svatbu všechno bouřilo: příliš miloval ženy a svobodu. Při myšlenkách na Leu ho to už nicméně napadlo. Jenže souhlasila by ona? To nebylo jisté. Byla v tomhle tak jiná než ostatní dívky! Nečekala na manžela kromě ve chvíli té holčičí touhy po Laurentovi d'Argilat, kterou v ní vzbudilo Laurentovo zasnoubení s Camillou. Teď z ní byla nádherná žena, jenže tak zvláštní, tak nepředvídatelná! Povaha, přecházející od radosti k slzám, od té největší troufalosti k hlubokému strachu. Příkládal to tomu, co zažila a viděla za ta poslední léta, ale nedařilo se mu být o tom skutečně přesvědčený.

„Pomozte mi dostat se do Červeného kříže.“

Už ji to zase bere! Co chce, k čertu, dělat v tom blátě a krvi a v té hrůze?

„Červený kříž vás nepotřebuje. Víím, že je tam hodně dívek z dobrých rodin, jenže to nejsou žádné společenské dýchánky.“

„Já víím. Já to myslím vážně, pomozte mi.“

Tohle skutečně vypadalo vážně. Srdce se mu sevřelo. A co když se takhle chce dostat z jeho dosahu? Aby byla blíž Laurentovi?

„Ale proč, kot'átko?“

„Napust'te mi vanu.“

Poslechl a zůstal dlouhou chvíli v koupelně, díval se do zrcadla a říkal si: Pozor, starouši, na to, co teď děláš, mohl bys ji ztratit nebo se octnout s obojkem na krku.

„Tak proč?“ zeptal se znovu, když vyšel z koupelny.

„Já ani nevím, mám nějaké nutkání to udělat.“

„Snažte se nad tím zamyslet, to není rozhodnutí, které se dá brát na lehkou váhu.“

„Já ho neberu na lehkou váhu, i když nevím proč... Nedá mi práci najít vám spoustu důvodů, jeden lepší než druhý... jenže... já už nechci vidět své sestry... a tety...“

„Laurent vám svěřil Charlese.“

„To je jediný důvod, který by mě tady mohl zadržet... Francoise se o něj postará mnohem líp než já.“

„Jenže on má rád vás!“

„Já vím... Neříkejte to! Já chci pryč. Cítím se tu jako v kleci... Nemyslím, že bych tady měla s někým něco společného...“

„Ani se mnou?“

„S vámi je to... jak to říct?... něco nádherného, když jsem ve vašem náručí. A potom... pak jako kdyby na mě všechno, čeho se bojím, najednou padlo a chtělo mě zadusit...“

„Ale Leo, přece dobře víte, že to jsou jen přeludy...“

„Snad, ale to na věci nic nemění... Prosím vás, jestli mě milujete, pomozte mi.“

Z její prosby číselá úzkost a rozhodnost. Přitiskl ji k sobě, pohladil tu hlavičku, v níž se honilo tolik bolestného zmatku.

„Udělám, co chceš... ale kdybys byla trochu trpělivá a mela ke mně více důvěry, vyhnal bych ti všechny ty přízraky z hlavy Trhá mi srdce, když tě takhle vidím a přitom pro tebe nemohu nic udělat... Ale jestli si myslíš, že tak nejlíp znovu nalezneš rovnováhu, pomohu ti.“

„Oh, děkuju!... Sakra! Ta vana!“

27. KAPITOLA

Druhý den jí Francois oznámil telefonem, že jí smluvil schůzku s vysokým činitelem francouzského Červeného kříže, který má na starost posuzování uchazečů, a že se na jeho žádost pan de Bourbon-Busset za ni zaručí.

„Co je to za pána?“

„To je ten, co založil v Paříži 24. srpna hlavní úřad pro repatriaci válečných zajatců, deportovaných a uprchlíků. Kromě toho je předsedou a generálním ředitelem francouzského Červeného kříže. Lepší doporučení mít nemůžete.“

„Řekněte mu, že nebude litovat a že mu děkuji.“

„Máte schůzku zítra ráno v devět hodin v ulici Octava Feuilleta číslo 21. To je v šestnáctém obvodu. Nezapomeňte si vzít s sebou všechny papíry. Přijme vás paní de Peyerimhoff. Buďte tam včas. Ona si prý hrozně potrpí na dochvilnost.“

„Děkuju, jste skvělý.“

„Neděkujte mi, já z toho žádnou radost nemám. Jenže jsem pochopil, že od toho neustoupíte. Jste tvrdohlavá jak mezek. Já odjíždím zítra brzy ráno. Trvám na tom, abyste se mnou strávila večer.“

„Tetičky nebude snadné přemluvit.“

„O to se nebojte, to si vezmu na starost já. Přijdu pro vás v sedm večer. Buďte krásná.“

Když Lea pokládala sluchátko, srdce jí silně bušilo. Pomyslení na odjezd se jí nelíbilo. Do mysli se jí vkrádal záludný neklid, silnější, než jaký pociťovala, když si vzpomněla na Laurenta na frontě. Při myšlence, že by se Francoisovi mohlo něco stát, ji přepadla náhlá slabost. O Laurentovi neměla žádné zprávy od jeho odjezdu a aby se s tím smířila, říkala si, že kdyby byl raněn – na nejhorší nechtěla pomyslet –, dozvěděla by se to první.

Květiny a bonboniéry udělaly se slečnami de Montpleynet zázrak. Albertině jen poznamenala, že by se Lea, sotva se

trochu uzdravila, neměla vrátit moc pozdě. Francois Tavernier jí to slíbil a odvedl Leu k luxusní limuzíně, zabavené jednomu velkému šmelináři. Odvezl ji na večeři do malé restaurace, kterou nedávno otevřeli na bulváru Montparnasse. Vypadalo to tam trochu jako v té tajné restauraci na rue Saint-Jacques.

„Co je s vašimi přáteli, Martou a Marcelem Andrieuovými? A co jejich syn René?“

„Když Reného zatkli...“

„Reného zatkli?“

„Ano. Mučili ho a poslali do koncentráku. Marta a Jeannette odjely i s dítětem počátkem léta zpátky do Lot. Marcel tu zůstal. Jeho domovnice ho udala jako kolaboranta, ale místní policejní komisař zakročil, a protože byl jedním z jejich hostů, očistil Marcela a řekl, že patří k odboji.“

„To byla pravda?“

„Ano i ne. Hodně odbojářům pomáhal a schovával je u sebe, ale nikdy nechtěl patřit k síti. René v odboji byl.“

„Chudák Marta.“

„Připijem si na její zdraví, to by jí udělalo radost.“

Jídlo bylo lahodné a navrátilo Lee zapomenutou radost. Tavernier zase jednou mohl obdivovat její vitalitu.

Oznámil jí, že otevřel účet na její jméno u Societě generále na bulváru Saint-Michel. Prostě mu poděkovala a nechala to bez komentáře. Jen si pomyslela: Budu si moct koupit nové boty.

Toho večera se milovali pomalu a něžně, jak u nich nebylo zvykem. Jako by vychutnávali každý kousek těla toho druhého. Slast v nich vzrůstala, nenucené a nezadržitelně, a zaplavila je téměř bolestnou něhou, z níž jim stoupaly do očí slzy. Aby ji prodloužila, obemkla nohama svého milence a držela ho pevně, šťastná, jen když cítila, jak se jeho pohlaví znovu zvětšuje. Rozkoš je opět vytrhla z přítomnosti.

Na chvíli usnuli jeden druhému v náručí. Ona se probudila první a pozorně si prohlížela toho muže, který ji za chvíli opustí. Così v ní jí říkalo, že ho teď dlouho neuvidí.

Vrývala si do očí ten obličej, jenž, uvolněný spánkem, vypadal jako obličej mladíčka. Kolik mu je let? Nikdy mu tu otázku nepoložila. Jak o něm může vědět tak málo, když už se znají několik let? Kdo ji nutil, aby nechtěla vědět, co je vlastně zač? Teď by se chtěla všechno dozvědět. O jeho dětství, o jeho mládí. Má nějaké sourozence? Jací byli jeho rodiče? Žijí ještě? Proč bojoval ve Španělsku? Jakou roli tam hrál? Zná dobře jejího strýce Adriena? Které ženy miloval? Čím byl před válkou? A co bude dělat, až bude po ní? Tolik otázek, které měly zůstat bez odpovědi, protože zítra odjede.

Jaký je krásný! Krásný? Ano, ty výrazné rysy, ta silná čelist, zjemnělá nádhernými ústy s plnými a pěkně vykrojenými rty, to silné obočí, zdůrazňující jeho pohled, tak tvrdý a chvíli nato zas něžný a ironický. Ta ironie ji často zraňovala, i když za ní tušila vášnivý zájem o vše, co se jí dotýká. Vzpomínka na ty pohledy ji vzrušovala.

Její prsty hladily široká ramena, ztrácely se v srsti na prsou a sklouzly k břichu, kde je zadržela silná ruka.

„Načapal jsem vás, srdíčko, jak zneužíváte spánku ubohého muže.“

Přivřenými víčky si ji prohlížel s pronikavostí, jež nešla dohromady s laškovným tónem jeho řeči. Byla z jeho zkoumavého pohledu nesvá a pokusila se ruku stáhnout.

„Pokračuj, mně se líbí, když se nade mnou takhle skláníš.“

Bez odporu pokračovala prsty v cestě k dřímajícímu pohlaví. Prsty ho obemkla a laskala, až se jí v ruce vztyčilo. Lea obkročila trup svého milence a pomalu se na něj nabodla.

Milovala se s ním a kontrolovala svou narůstající slast, zpomalovala svůj pohyb, když cítila, že se blíží vyvrcholení, a sledovala jeho působení na Francoisově obličejí.

„Jsem jen tvá milenka,“ řekla pohrdavě.

Spojení svými rozechvělými těly jeden s druhým se nespouštěli z očí, oba dovolili, aby je ten druhý viděl při tom nekontrolovatelném, nejindiskrétnějším projevu, při němž rozkoš znetvoří a sublimuje fyziognomii milované bytosti.

Lea se nezadržitelnou smyslnou rozkoší prohnula v napjatých Frangoisových pažích v kříži. Vychutnal si ten pohled, než v ní s očima vnořenýma do jejích explodoval.

Nevěděli, jak dlouho tak zůstali v bezčasu.

Pak na něj s výkřikem dopadla a křečovitě ho objala. Leželi s propletenými údy a Francois ji kolébal, až ustal třas, jenž se jí zmocnil.

Konečně se zklidnila a chvíli jako by ztratila vědomí. Mokrým ručníkem jí lehce navlhčil čelo a spánky a začal jí otírat břicho a stehna.

„To je studené,“ zašeptala a odstrčila ho.

Oblékl ji, jako by oblékal malé dítě. Upustil od česání jejích rozčuchaných vlasů. Stála před ním změkklá jako hadrová panenka.

Dojatě ji donesl až do auta a pak až do jejího pokoje. Když ji uložil nahou do postele, už spala s tím úsměvem v koutku úst, jaký mívají někdy snící děti.

Odtrhl se od toho pohledu, který se pro něj stával utrpením, a opustil byt v Univerzitní ulici, jako by prchal.

28. KAPITOLA

„Bordeaux, úterý 22. srpna 1944

Má drahá Leo, píšu ti tenhle dopis a nevím, jestli ho dostaneš, buď proto, že ho roztrhám dřív, než ho dopíšu, nebo proto, že pošta už nefunguje.

My kolaboranti, milicionáři, gestapáci nebo dobrovolníci pro boj v Německu se ve velikém vzrušení připravujeme k odjezdu. Musela bys je vidět, ty, co se ještě nedávno naparovali na Quinconces, v ulici Svaté Kateřiny nebo v Regentu, jak jsou teď malí, jak se plíží kolem zdí. Hodně se jich snaží přejít k partyzánům, ale chlapi z odboje nedůvěřují rekrutům na poslední chvíli. Od anglo-amerického vylodění k

nim přebíhají po tisících. Uvidíš, že až bude po válce, nebude větších hrdinů od F. F. I., než jsou tihle kolaboranti, co teď převlékají kabát. Je mi z nich nanic! Kdyby nastala nová změna situace, viděla bys, jak se vracejí zpátky k Pétainovi. Já jsem učinil opačné rozhodnutí, vezmu tuhle ztracenou věc za svou. Budu jako ti černí hrdinové z románů našeho dětství. Vzpomeň si, jak jsme je milovali, ty bludné rytíře, co uzavřeli smlouvu s ďáblem. Samozřejmě vždycky prohrávali, ale jakou cenu nechali za svou porážku zaplatit!

Píšu ti to všechno, abys věděla, že to, že jsem podepsal vstup do waffen SS, není z politického ideálu. Já už tu nemám co dělat, všechna budoucnost je mi zapovězená. Až bude po válce, noví vítězové budou mít jedinou myšlenku: pomstít se. Já nejsem žádná ovce, co čeká na řezníkův nůž.

Obávám se jen jediné věci, aby se nepomstili na mých rodičích. Otec dostal několikrát různé výhrůžky a neprávem mu dávají za vinu smrt tvé tety a požár Montillaku. Našli mrtvolu Maurice Fiauxe. Byl popraven odbojem. Aristide taky nechal popravit Grand-Clémenta a jeho ženu. Mají v moci celý kraj. Viděl jsem minulý týden tvého bratrance Philippa a poradil jsem mu, aby se ukryl na nějakém bezpečném místě. Říkal, že jeho otec o tom nechce ani slyšet, protože si nemá co vyčítat. Někteří lidé z Bordeaux jsou jiného názoru. Tady sledujeme pozorně, co se děje v Paříži. Předpokládám, že jsi na nějaké barikádě. Bylo by stačilo málo, a byl bych vedle tebe.

Protože tohle je možná poslední dopis, který ti napíšu, chtěl bych ti říct, že mě mrzí, jak jsem se k tobě choval, ale miloval jsem tě jako blázen. Já vím, že to není omluva, ale chtěl jsem ti to říct. Taky jsem ti chtěl říct, aby sis na mě zachovala jen šťastné vzpomínky z našeho dětství. Já si z tebe uchovám naše závody po vinicích, naše honičky kolem kapliček na křížové cestě nad Verdélais, naše koupání v Garonně a rvačky v seně.

Někdy si na mě vzpomeň a věz, že jsi jediná žena, kterou jsem miloval a kterou budu vždycky milovat a že si tě uchovám v srdci až do konce.

Tvůj věrný přítel Mathias

P. S. Za chvíli, v 17 hodin 10 minut, odjíždí z nádraží Svatého Jana vlak plný německých železničářů. Je tam pro nás rezervovaný jeden vagon.“

Mathias!

Kde asi teď je? Je živý, nebo mrtvý? Jeho dopisu trvalo asi tři měsíce, než došel. Poštovní dodávky ještě nebyly úplně obnoveny. Od Laurenta ani od Francoise ještě nedošel jediný dopis. Lea se tím příliš neznepokojovala, plně ji zaměstnával její výcvik na řidičku Červeného kříže.

Toho dne, co Tavernier odjel, se vydala na schůzku do ulice Octava Feuilleta. Vzbudila se pozdě a měla sotva čas na sebe navléknout šaty. Zdálo se jí, že narvané metro se zoufale plouží tunely, v nichž se jí před očima objevovalo do rytmu DUBO... DUBON... DUBONNET. Na stanici Pompě se prodrala skrz cestující a vrhla se k východu. Bylo devět hodin deset minut.

Paní de Peyerimhoff ve své dokonale nažehlené a skvěle střižené uniformě ji přijala chladně. „Jdete pozdě.“

„Ano, promiňte.“

„Doporučil vás náš předseda. Vy ho znáte?“

„Ne.“

„Aha,“ změřila si Leu pronikavým pohledem.

Lea sklopila hlavu.

„To se vždycky takhle češete?“

Ucítila, jak se červená jako dítě, přistižené při nějaké nepravosti.

„To je nová móda? Záleží na vkusu, člověk to musí mít rád... Nicméně vám doporučím, pokud vás přijmeme, abyste si zvolila nějaký účes, který bude lépe odpovídat naší uniformě. Umíte řídit auto?“

„Ano.“

„Vyměnit kolo? Opravit motor?“

„Ne.“

„Aha. To všechno se budete muset naučit. Samozřejmě taky neumíte dávat první pomoc raněným.“

Lea cítila, že už toho začíná mít dost. Už ji s těmi svými velkopanskými způsoby začíná štvát.

„Neumím.“

„Proč se k nám chcete dát?“

„Abych sloužila své vlasti.“

Uf! Vzala si k srdci Francoisovu lekci. Zdálo se, že její odpověď se paní de Peyerimhoff líbí, neboť řekla mírnějším hlasem:

„Dobrá. Jestli vás přijmeme, budete muset absolvovat šestitýdenní kurs, během něhož se naučíte základy automechaniky a první pomoci raněným, které budete vozit. Pak vás pošleme tam, kde bude vaše přítomnost nejvíc potřebná.“

„Kdy se dozvím, jestli jsem přijatá?“

„Během týdne. Máme mnoho kandidátů a chceme přijmout jen ty, kteří se nám budou zdát nejvíc schopní dostát své povinnosti. Když vás přijmou, dostanete povolávací lístek.“

Rozhovor byl ukončen energickým stiskem ruky.

O pět dní později Lea poprvé obědvala s novými sestřičkami v rue Francois Ier. Od prvních lekcí se projevila jako zvlášť obratná v demontování kol, čištění svíček a drobných oprav motoru. Alix Aubeineau, jenž vládl nad garážemi sanitek v rue de Passy, ji před kamarádkami pochválil, na což jedna z nich zareagovala s chápavým výrazem:

„U náčelníka rudých tváří to máš dobré.“

„Proč mu tak říkáš?“

„Tu přezdívku mu dala Claire Mauriaková.“

„Dcera toho...?“

„Ano. Je teď v Béziers, kde dělá úžasnou práci. Doufám, že se brzy vrátí.“

Za to, že Lea překonala strach i hrůzu, která na ni padla z dopisu od Ruth, došlého 7. října, vděčila bezesporu tomu kamarádkému prostředí i kursu, který se jí líbil. Začala ho číst nahlas sestrám a tetičkám.

„Verdelais, 2. října 1944

Mé milé,

už dva týdny odkládám ze dne na den chvíli, kdy vám napíšu. To, co vám musím říct, je tak strašné, že ani nejsem schopná udržet pero v ruce, což je také vysvětlení pro tenhle cár papíru.

Moje holčičky drahé, budete potřebovat hodně statečnosti, až si přečtete, co vám teď musím napsat. Albert je mrtvý. Jeho tělo našli zahrabané na zahradě vily v Bouscatu, ve které sídlilo gestapo. Podle pitvy prý asi spáchal sebevraždu, oběsil se, ale předtím ho mučili. Mireille je neuvěřitelně statečná ženská. Neuronila ani slzu, a přitom pořád nemá žádné zprávy o svém synovi. Pohřeb se konal v Saint--Macaire za přítomnosti bordeauxského starosty a spousty odbojářů. Při té příležitosti tam taky bohužel došlo k hanebným věcem. Padaly tam rány i urážky na některé kolaboranty, nebo na ty, co je za kolaboranty považují. Od té strašlivé smrti paní Bouchardeauové a Fayardových dostávám při sebemenším projevu nepřátelství nervový třas, který trvá několik hodin. Doktor říká, že to časem přejde.

Vašeho strýce, advokáta Delmase i s jeho synem zlynčoval v Bordeaux dav...”

„Oh! Proboha!”

Lise de Montpleynet se udělalo zle a musela odběhnout do koupelny, zatímco ostatní zůstali tupě zírat, jako by je přimrazil. Když se Lisa vrátila, bledá a ztrhaná, s mokkými vlasy, nikdo se ani nepohnul. Stará dáma položila ruku na paži své sestře. To oddané gesto vytrhlo Albertinu z její letargie.

„Pokračuj, Leo,“ řekla rozechvělým hlasem.

Lea musela začít několikrát znovu, aby se jí podařilo vyslovit slova, jež ji mučila:

„...a jejich mrtvoly pak nosili po ulicích města. Nakonec je pohodili na nábřeží de la Monnaie. Byt i kancelář lidi vyrabovali. Je to příšerné! Jejich stará služka, paní Dupuisová, za mnou byla v nemocnici. Řekla mi, že od té doby, co se váš strýc dozvěděl o Pierrotově smrti, už nebyl jako dřív; za pár dní zestárl o deset let. S Philippem a panem Giraudem, nejstarším zaměstnancem kanceláře, na něj marně naléhali, aby se schoval někam, kde ho neznají. Odmítl, ale poradil svému synovi, aby odjel. Jenže když sám nechtěl, zůstal váš bratranec s ním. Paní Dupuisová je přesvědčená, že váš strýc zůstal, aby se nechal zabít. Holčičky moje, já vím, že vás to všechno bolí, musíte mi prominout. To nejtěžší ale ještě zbývá...”

„Ne, on ne,“ zasténala Lea, jež musela několikrát čtení přerušit.

„Kdo je ještě mrtvý?“ zeptala se Francoise. „Tumáš, čti, já jeho jméno nechci vidět...”

„...přišli pro mě četníci, abych identifikovala nějakou mrtvolu, byl s nimi ne moc vysoký muž v uniformě a dva chlapi od F. F. I. Ti muži prohlédli mrtvolu a jeden po druhém ji identifikovali. Když přišla řada na mě, udělalo se mi zle. Je to nutné,“ řekl mi velitel četníků, „vy jste jediná z Delmasovy rodiny v celém kraji.“ A tak jsem se podívala. Kus obličeje mu ohryzala zvířata, ale podle zbytku ho bylo dobře poznat. Byl to váš strýc Adrien...”

Lea vyrazila výkřik, sesula se na podlahu a blekotala:

„Já to věděla... já to věděla...”

Albertině s Laurou ji zvedly a uložily na pohovku.

„Liso, zavolej doktora!”

„Jak zemřel?“ podařilo se jí vykótkat a odstrkovala ruce, které ji podpíraly.

„Francoise to dočte později. Teď víte to nejstrašnější. Proč se máte mučit ještě víc?“ řekla Albertině.

„Ne! Dočti to.“

„...doktor dospěl k závěru, že šlo o sebevraždu.“

„O sebevraždu?“ vykřikly.

„U kněze?... To není možné,“ pokřivovala se Albertině.

Lea, zdrcená bolestí a schoulená do sebe, drkotala zuby. Já to věděla, pomyslela si. Měla jsem to předvídat, když mi naznačil, že ztratil víru... Ale proč to udělal? Byl statečný...

A to, co dělal pro odboj, bylo důležité... A teď tahle smrt, která s ním vůbec nejde dohromady... Hluboko v sobě se snažila zapudit myšlenku na jeho sebevraždu, ale cosi jí říkalo, že je to pravda.

Albertině s Lisou padly na kolena se sepjatýma rukama a modlily se. Pro ty zanícené katoličky neexistoval větší hřích než sebevražda. Vědomí, že ten muž, jehož slova o lásce a o míru zněla pod klenbou katedrály Notre-Dame a byla lepším vodítkem pro jejich svědomí než slova jejich vlastního zpovědníka, to vědomí, že je zatracený, jim působilo nejen obrovskou bolest, ale také zpochybňovalo samotné základy jeho slov. Tím zrůdným činem páter Delmas odmítal existenci křesťanského Boha. To vnímaly zcela jasně.

Nakonec sebrala Laura dopis, který vypadl Francoise z rukou, a pokračovala v četbě:

„...Nikdo z nás tomu nechtěl věřit, ale podle vysvětlení kapitána četnictva a hlavně toho lékaře jsme to museli uznat. Váš nebohý strýc byl pohřben do rodinné hrobky na Verdelaish vedle ostatků vaší tety a vašich rodičů. Nebyla ani mše, ani posvěcení. Nebýt všech těch květin, jako by pohřbívali nějakého chudáka.

Já jsem teď na Verdelaish u své přítelkyně Simone. Zůstanu tady, dokud se mi zdraví nezlepší. Pak, když budete chtít, přijedu za vámi. Před deseti dny začalo vinobraní.

Úroda bude dobrá, ale víno průměrné. Musela jsem najmout na výpomoc německé zajatce. Mají takový strach z „makistů“, že pracují jako bobři. Bude třeba rozhodnout, jak dál s celým panstvím a s rekonstrukcí domu. Začala jsem se prohrabávat ve Fayardových papírech, ale pro mě je to všechno zmatené. Notář umřel, bude třeba najít nějakého jiného. Přemýšlejte o tom.

Drahé moje, promiňte mi ještě jednou ty hrozné zprávy a vězte, že zůstávám navždycky vaše věrná, oddaná a milující Ruth“

To je pravda! Vždyť je čas vinobraní, já zapomněla, pomyslela si Lea.

Celý den zůstali všichni zavření ve svých pokojích. Charles s malým Pierrem byli v kuchyni u Estelle.

Lea vynechala hodinu topografie. Albertině zatelefonovala paní de Peyerimhoff a částečně jí vysvětlila důvody neteřiny absence.

Během následujících dnů poznala ženskou solidaritu, o jaké neměla tušení.

Při zkouškách na rozbitých silničkách v Marly-le-Roi se Lea ukázala jako skvělá řidička a výborná automechanická. Vedoucí garáží na rue de Passy jí řekl, že po válce najde bez problémů místo v nějaké autodílně. Naproti tomu v péči o raněné se projevila zdrženlivě a nešikovně.

„Dávejte pozor,“ křičel lékař, který vedl kurs. „Když takhle nadzdvihnete nějakého muže, zraněného na břicho, vypadnou mu střeva... Pomalu, šoupáte s pacientem, který má určitě poraněnou páteř, jako s pytle brambor... Vám bych se nerad dostal do rukou.“

Večer se vždy shledávala s Laurou a jejími kumpány, kteří s americkými vojáky šmelili s cigaretami, s whisky, s benzinem a s punčochami. Někdy chodily tancovat až do jedné do rána, nechávaly se unést touhou po životě, kterou sdílela většina chlapců a děvčat v jejich věku. I když byla Lea hodně obletovaná, nereagovala na žádné návrhy, které jí

činili mladí vojáci, kteří přijeli z velké dálky, aby se zúčastnili osvobození Paříže. Flirtovala, smála se a pila, ale zachovávala si zvláštní odstup, jako by byla zároveň tady i někde jinde, nedostupná a vzdálená. Při tanci s těmi zábavnými mladíky se chovala natolik vyzývavě, že jí jednoho dne jeden veliký černý seržant, jenž neoceňoval její koketerii, dal facku.

V této atmosféře došel 7. listopadu první dopis od Laurenta s datem 28. října.

„Má drahá Leo,

od Francoise Taverniera, který přijel s nějakou misí ke generálovi Leclerkovi, jsem se dozvěděl, že už jsi zase zdravá. Měl jsem takovou radost... Taky mi oznámil, že dál trváš na svém přání vstoupit do Červeného kříže. Ty víš, že ti to úplně neschvaluju, ale každý je strůjcem svého osudu. Poděkuj za mne svým tetám za všechno, co dělají pro Charlese. Ať s ním o mně mluví, a ty, dokud jsi s ním, mu povídej o jeho matce.

Od 22. září žijeme v blátě. Autobusy veřejné dopravy, které jsme měli na převoz pařížských oddílů F. F. I., přičleněných ke Druhé obrněné divizi, zapadly až po nápravy, dva jsme museli nechat před přechodem řeky Meurthe, ostatní odtáhly Shermany. Pařížané říkají, že když je vidí, cítí se jako doma pod Eiffelkou. Měla bys ty chudáky chlapy vidět, jak se čvachtají v sajrajtu jen v sandálech nebo v polobotkách, oblečení každý pes jiná ves, bez čepic, s jednou puškou na dva. Chodí na patroly do lesa. 1 když pořád nadávají, před žádným úkolem nikdy necouvnu. Jsme skoro pořád pod minometnou palbou. Nepřítel už na tom není tak špatně se střelivem jako v srpnu. Mašírujeme a čekáme na opravdovou ofenzivu. Nám od obrněné divize se to nelíbí. Hloupě jsme přišli o dva výborné důstojníky, se kterými jsem se setkal v Africe a kteří byli mí přátelé, o kapitány Dubuta a Geoffroye. Nejnaštvanější je můj kamarád Georges Buis, který prý cítí, jak mu z nohou vyrůstají kořeny, a pořád jen

bručí, že jezdci nejsou od toho, aby se z nich staly hliněné sochy.

V kantýnách morálka mužstva upadá, už se vidí, jak stráví zimu v tomhle ‚svinském kraji‘; abychom se s Buisem trochu rozptýlili, občas si vyjdeme za bojové linie do jednoho dělostřeleckého piper-clubu. Skličující představa, všechno vidíme přes záclonu deště. Jsme hrdí spíš na těch pár kilometrů, co za den urazíme, než na to, kolik máme německých zajatců. Dokonce i kapitán Déré, veselý veterán z Tuniska s padesátkou na krku, mluví o tom, že se dá radši k Expedičnímu sboru, který odjíždí do Indočíny, prý aby aspoň viděl kus světa. To už není to nadšení jako při osvobození, spíš naprostá sklíčenost. Je už nejvyšší čas, aby nás generální štáb poslal do nějaké akce, jinak 2. obrněná divize rozměkne.

Právě jsem si přečetl, co jsem napsal, a říkám si, že ti tu nemaluju moc slavný obraz naší divize. Jenže tak to vůbec není. Od chvíle, co jsme vyjeli z Paříže, jsme se dost nabojovali. Za tohle moje rozčarování nejspíš může to ohavné počasí a ta poloviční nečinnost.

Od stolu v kantýně, kde ti píšu při světle vichrůzdorné lucerny, vidím oknem stanu, jak padá drobný déšť, co podrývá i ty nejtvrďší náтуры.

Ale dost už těch nudných řečí. Doufal jsem, že až ti budu psát, ozáří mě paprsek tvé krásy, a místo toho na mě i na tyhle řádky dolehla melancholická noc. Promiň mi to. Dej za mě pusu mému milovanému synovi. Něžně tvůj

Laurem“

Má se dobře, i přes tu černou mizernou náladu, zračící se z každé řádky. A Francois? Proč ten o sobě nedává vědět? Zašla na ministerstvo obrany, ale tam jí o majoru Tavernierovi nemohli dát žádnou zprávu.

20. listopadu složila Lea zdárně zkoušky i přes katastrofální ukázkou dopravování raněných na nosítkách, při níž jí ošetřovatel, který dělal raněného, spadl. Po projevu paní

de Peryerimhoff, Alixe Auboineaua a lékaře, který je vyučoval první pomoc, si pečlivě složila diplom řidičky sanitního vozu Francouzského červeného kříže.

O tři dny později byla poslána do Amiensu na zámek slečny de Guillencourt, který sloužil jako sídlo Červeného kříže. Tam se obětavě vrhla do záchrany civilních obětí. Děti potrhaných minami, umírajících vojáků vracejících se z fronty, belgických a francouzských rodin na útěku, nemocných trpících zimou, hladem, dyzenterii. Zpočátku si myslela, že to nevydrží, ale vzala si ji pod ochranu Jeanine Ivoy, dívka tak malá, že jí museli ušít uniformu na míru, a dodala jí odvahu.

Koncem prosince dostala Lea konečně poštu z Paříže. Jeden dopis od Francoise Taverniera, jeden od Albertiny, jeden od Laurenta a jeden od své sestry Francoise. Vrhla se do svého pokoje, který sdílela s Jeanine Ivoy, a vyndala dopis od Francoise s datem 17. prosince.

„Má drahá lásko,

nevím, jestli se k vám tyhle řádky dostanou. Laura, se kterou jsem před chvílí telefonoval, mi řekla, že jste odjela do Amiensu, ale nevěděla, jestli tam ještě jste. Po mé první misi mě generál pověřil další a teď mě posílá... nemohu vám říct kam, ale když počkáte, o nic nepřijdete, snad se mi nějak podaří, abych vás přijel překvapit do Amiensu nebo někam jinam. Moc mi scházíte, mám děsnou chuť vás sevřít do náručí a odjet s vámi někam daleko z Evropy. Až bude po všem, odvezu vás ke svým přátelům do Brazílie. Budeme se celé dny jen milovat na pláži a zapomeneme na ty čtyři roky. Dávejte na sebe dobrý pozor a nemějte mi za zlé, že jsem tak málomluvný, čeká na mě letadlo, které mě má dopravit tam, co musím. Už jsem vám řekl, že vás miluju? Takže aspoň teď. Líbám vás všude.

Francois“

Při té četbě si její tělo připomnělo laskání jejího milence. Od nohou po špičky prstů jí proběhla vlna slasti.

„Já ho taky miluju.“

Se šťastným povzdechem si zastrčila dopis do zářadří, přímo na tělo, aby měla na prsou ten kousek papíru, kterého se dotýkala jeho ruka.

Otevřela dopis od sestry.

„Drahá sestřičko,

přežíváme tady díky Lauřině šmelině. Opatřuje nám trochu uhlí a jídla. Řekla mi, abych ti za ni dala pusu, a vzkazuje, že je všechno v pořádku. Přijela za námi Ruth. Nepoznala bys ji, je z ní teď stařenka, která sebou škubne při sebemenším zvuku. Najali jsme nového notáře, aby dal do pořádku naše záležitosti, a ten našel jednoho důvěryhodného člověka na údržbu montillackých vinic. Ale na jaře se budeme muset rozhodnout: máme to prodat, nebo ne? Já s Laurou se kloníme k prodeji, k tomu sídlu a k těm pozemkům se váže příliš mnoho smutných vzpomínek. Nemáme peníze na rekonstrukci domu a rmoutí nás, že je z něj ruina. Co máme dělat?

Pierrovi se daří dobře, prohání se po celém bytě. Má teprve šest zubů, říkám si, jestli je to normální. Charles je na svůj věk moc hodný a tichý. Často se po tobě ptá, hlavně v noci. Tety čím dál víc stárnou, ale jsou na nás pořád úžasně milé. Vlasy už mi rostou, brzy už nebudu muset nosit ten turban. O Ottovi nemám žádné zprávy, ale cítím, že žije. Je to děsné, nevědět nic o tom, koho člověk miluje, a nemoci o tom s nikým promluvit, kromě sem tam s Laurou.

Ruth přivítala osvobození Štrasburku s dojetím, jaké si umíš asi představit. Čištění je pořád v plném proudu. Odsouzení nejsou vždycky ti, co nesou největší vinu. Všichni poslouchají francouzskou stanici z Baden-Badenu, odkud jsou slyšet známé hlasy: Brinon, Déat, Luchaire atd. Tuhle večer při jednom gala soaré v Comédie-Française, pořádaném odbojem, četli Claudelovu báseň na oslavu generála de

Gaulla. To bylo poprvé, co jsem šla ven. Všimla jsem si v publiku dvou nebo tří hlav s pěknými turbany... Vedle mě říkal jeden novinář svému kolegovi, že ta báseň byla napsaná v roce 1942 na počest maršála Pétaina a že pro tuhle příležitost byla lehce upravena:

*Pane maršále, zde leží Francie ve vašich rukou,
má jen vás a potichu vstává z mrtvých.
Francie, poslouchej toho muže, jenž se nad tebou sklání
a jako otec k tobě mluví.*

Zábavné, vid'?' Laura mě zatáhla do baru Crillon, kde se tlačí davy dam v uniformách a anglických i amerických důstojníků od všech možných jednotek, a soutěží v eleganci. Poznala jsem tam jednu bývalou milenku německého generála, zavěšenou do anglického plukovníka. Taky mě poznala a zamrkala na mě, jako by chtěla říct: ‚A je to!‘

Konečně zatkli Petiota, byl poručíkem nebo kapitánem u F. F. I.!...

Připravujeme pro děti Vánoce. Budeš nám scházet. Moc tě objímám. Tvoje milující sestra
Francoise“

Zdalo se, že Francoise všechno překonala. Pro její klid i bezpečnost by bylo lépe, kdyby byl Otto mrtvý. Svého syna byla schopná vychovat sama. Co záleží na tom, co bude s Montillakem... Jen samotné pomyšlení, že by na to měla myslet, jí bylo nepříjemné. Je třeba na něj zapomenout, udělat čáru za vším tím, co bylo dřív smyslem jejího života.

Dopis od Albertiny obsahoval jen samé rady a oznámení, že dostane k Vánocům balíček s vlněnými ponožkami a s teplým prádlem. To se celkem hodí, protože lehký gabardin uniformy Červeného kříže příliš nestačil v chladném vánku, prohánějícím se tím plochým krajem.

Lea převracela Laurentův dopis v prstech sem a tam. Konečně se odhodlala ho otevřít.

„Drahá Leo,

doufám, že ti není taková zima, jako Druhé obrněné divizi. Když viděl generál Leclerc zmrzlé tváře svých vojáků, nechal jim udělat králičí vesty, za což mu patří vděčnost nás všech. Po dešti a blátu přišel sníh a mráz. Vozidla trpí stejně jako vojsko. Určitě jsi sledovala v tisku náš postup. Po dobytí Baccaratu jsme pili šampaňské z pohárů s vyrytou pěstí v rukavici, určených Göringovi. Seznámil jsem se s plukovníkem Fabienem, komunistou, bývalým členem Mezinárodních brigád a pobočníkem plukovníka Rol-Tanguyho, velitele F. F. I. na Ile de France během osvobození Paříže. Je to zvláštní muž, vždycky chodí v rajtkách a ve vojenské blůze upnuté až ke krku. Se třemi tisíci muži, skoro všemi z pařížských předměstí, se přidal ke 2. obrněné divizi, společně se členy F. F. I., kteří přišli pomalu odevšad, hlavně ze skupiny Jansona de Saily. Pařížská brigáda byla přičleněna k americkému 3. armádnímu sboru generála Pattona a dala si jméno Lotrinské taktické uskupení. Na jeho žádost pak byla přičleněna k Prvnímu armádnímu sboru, kterému velí generál de Lattre. Generál udělal 10. prosince ve Ve-soulu přehlídku nových rekrutů, z nichž některým je sotva sedmnáct let. Jejich začleňování neprobíhá vždycky snadno. Dělá jim potíže přijímat rozkazy některých důstojníků a poddůstojníků, zvláště těch, kterým uniforma svítí novotou. Říkají jim „naftalíňáci“ a tahle přezdívka prochází bez komentářů.

Fabien je přitažlivý muž. V sedmnácti vstoupil do Mezinárodních brigád a byl raněný. To on zabil 21. srpna 1941 v metru na stanici Barbès-Rochecouart toho německého oficíra. Byl zatčený, mučili ho, ale utekl jim a vrátil se k odboji. Otce mu Němci zastřelili a matku poslali do koncentráku.

Poslední dny před útokem na Štrasburk byly pro všechny tvrdou zkouškou. Buis říká, že za to, že vojáci vyhledávají

rozbroje pro každou hloupost, může to špatné počasí. Všechny ty dny měl generál Leclerc náladu pod psa, chodil dlouhými kroky po vlhkých místnostech zámku Birkenwald, zrovna tam, co jezdil na prázdniny otec de Foucauld. Za svítání 23. listopadu lilo jako z konve, generál klepal mechanicky holí do podlahy, vraštil obočí a občas mu cukalo v levém koutku, což je u něj známka největšího rozrušení. Až v půl jedenácté vstoupila do místnosti, kde byli shromážděni všichni důstojníci z velitelského stanoviště, motospojka. Zmrzlými prsty podala generálovi list žlutého papíru, který posílal Rouvillois. Bylo to kódované: *„Látka je v jódu.“* To znamenalo, že vstoupil do Štrasburku. Generál Leclerc se rozesmál na celé kolo a rozkřikl se: *„Pojďte, odjíždíme!“*

Naštěstí jsme neměli moc velké ztráty, ale jedna námi všemi hodně otřásla. Smrt divizního kuráta pátera Houche-ta, který byl s Leclerkem už od Čadu. Když se generál tu zprávu dozvěděl, spěchal v noci do nemocnice. Viděl jsem ho, jak si utírá slzy před ostatky muže, který byl pro svou víru, veselí, dobrotu a neúnavnou oddanost nejoblíbenějším a nejrespektovanějším důstojníkem celé divize. Protože na druhý den vojáci, kteří měli přijít odnést rakev, nemohli dojít až ke kapli, odnesli jsme ji tam my, důstojníci. V neděli dvacátého šestého vlála standarta 12. pancéřového pluku na Kléberově náměstí před ztichlým a řídkým davem. Cítili jsme velké napětí. Pak se jedno po druhém otvírala okna, zavlály prapory, po chodnících se začala ozývat potichu Marseillaisa a pak zmlkla. Teprve po příjezdu generála Lec-lerka se obyvatelé Štrasburku poddali své radosti.

Po pěti dnech jsme znovu vyjeli naproti Prvnímu francouzskému sboru, který dobyl Belfort a Mulhouse. Němci teď byli odříznuti a zahnáni k Rýnu. Říkám vyjeli! Bylo to, jako když se popohání jankovitý osel, jak by řekl můj otec. Leclerkovi vojáci neměli nejmenší chuť nechat se přičlenit k Prvnímu sboru. Je děsné počasí. Déšť, sníh, bouře, ale duch 2. obrněné divize naštěstí všemu odolá. Dokonce ani humor se nevytrácí. Jeden příklad: nedávno jsme se

schovávali na takovém tom nádražíčku, na němž je na jedné straně napsáno Příjezd a na druhé Odjezd. Přes nástupiště jsme dostali salvu z osmaosmdesátek, což je dost vzácné, protože Němci nemají moc dělostřelectva. Když jsme se zdvihli, George Buis si jednou rukou oprašoval maskáče a druhou ukazoval na díru, kterou do nádraží udělal náboj: „Němci jako vždycky dodržují předpisy.“ A my jsme se museli rozesmát, protože ten náboj tam vletěl... Příjezdem. Tyhle šudácké vtípky uprostřed těžkých bojů, tohle kamarádství, které jsem kdysi míval za kasárenské, mi teď pomáhá, abych se nezbláznil, když pomyslím, jak trpěla a jak zemřela Camille. Občas v noci, když je mi velká zima a nemohu usnout, vídám její sladký obličej, jak se nade mnou sklání. A mívám pocit, že mě volá a že mi říká: „Pojď, pojď za mnou... nenechávej mě tu samotnou...“ a cítím, jako by mě přitahovala nějaká síla ze záhrobí.

Jsem to ale hlupák! Promiň mi, Leinko, já tě tady rozesmutňuju, a přitom jsi ji taky milovala. Jak se má Charles? Možná ale u něj nejsi? Možná jsi také na nějakém z těch míst, kde umírají muži... Jestli ne, mluv s ním o matce i o mně, vyrob mu vzpomínky z jeho raného dětství. Brzy budou Vánoce. Uvědomuješ si to? Já nikdy nestrávil Vánoce se svým synem... Nikdy, co se narodil! Rozmazluj ho, neskrbli bonbony, ani hračkami, ani svíčkami na stromku. Řekni mu, že na něj jeho táta ten večer bude myslet ještě silněji. Buď sbohem, má něžná lásco,

Laurent“

Při pomyšlení, že bude první Vánoce, kdy je část Francie osvobozená, tak daleko od všech, které má ráda, se Lea rozplakala jako dítě. Vybavily se jí všechny vzpomínky na dobu, kdy byla hýčkanou holčičkou: vroucnost a chlad při půlnoční mši v bazilice ve Verdelaire nebo pod středověkými klenbami v Saint-Macaire; dojetí nad betlémem a jeho prosícím andílkem, který kýval hlavičkou a zahrál první takty *Narodil se Kristus Pán*, když se mu hodil peníz do sádrové

urny, kterou držel, směs radosti a strachu při pohledu na osvětlený stromek, postavený jako zázrakem na dvoře před domem; bušení srdce, nervózní výkřiky a smích při otevírání dveří do salonu... a tam, u krbu, v němž hořel oheň z révových větví, dárky od Ježíška, hora barevných balíčků. A po krátké pauze a okamžiku falešného překvapení se všechny tři sestry vrhly na tu hromadu, okopávaly se naleštěnými střevíčky a pustily se do rozbalování jako šílené. S jakou energií trhaly papíry, strhávaly mašle, skákaly radostí a vrhaly se do náručí svých rodičů a Ruth, které podezíraly, že jsou s Ježíškem domluvení! I později, když vyrostly, mívaly stejně šťastné Vánoce a za nic na světě by byly nechťely ten den být někde jinde. Válka to všechno rozbila... Díky Leiným snahám o udržení té tradice, kterou zbožňovala, se pak slavily Vánoce i za okupace, i když byly smutné, bez jásotu a s chudými dárky. Tohle byly první Vánoce, které Lea stráví daleko od domova. V té chvíli jí nic nepřipadalo strašlivější než právě tohle, zapomněla na utrpení, které ji obklopuje, na válku, která pokračuje, i na všechny ty mrtvé, kteří patřili do jejího života.

„Co je ti? Nějaké špatné zprávy?“ zeptala se jí Jeanine Ivoy, jež vstoupila do místnosti.

Lea zavrtěla hlavou, neschopná přes vzlyky a skytání odpovědět.

„Tak proč tak teskníš?“

„Protože... jsou Vánoce...“ podařilo se jí vykoktat.

Jeanine se s pusou dokořán dívala na svou krásnou kamarádku a pak se najednou dala také do pláče. Dětství je tak dlouhé, že je to až k umření!... Nějakou chvíli plakaly a netroufaly si pohlédnout jedna na druhou, pak se jejich oči setkaly, bez přechodu propukly ve smích a vrhly se jedna druhé do náručí.

24. prosince se vrátily pozdě, vyčerpané převážením raněných do místních nemocnic. Když šly po schodišti ke vchodu, sotva pletly nohama. Předsíň tonula v polotmě, ale

ze salonu zářilo silné světlo a přes jazzovou hudbu se ozývaly veselé a živé hlasy. Co se to děje? Tohle tady nebývá zvykem. Zvědavě otevřely dveře a zůstaly ohromeně stát před obrovskou jedlí osvětlenou elektrickými girlandami a ozdobenou kousky vaty, představujícími sněh. V krbu hořel vysoký oheň a loktem se o něj opíral nějaký muž se sklenkou v ruce, který k nim s úsměvem vykročil.

„Jste poslední, pojd'te rychle dovnitř a zavřete dveře.“

Lea je pomalu zavřela a pak se otočila, s rukama za zády, pořád se křečovitě držícíma mosazné zdobené kliky, jejíž hrany ji řezaly do dlaně. Opřela se zády o veřej, aby neupadla, a dívala se jako v mlze, jak k ní jde ten muž, který ji uvedl do rozpaků.

Francoisovi Tavernierovi dalo velkou práci rozpáčit jí prsty. Došla k nim domácí paní.

„Slečno Delmasová, vzpamatujte se, jste celá bledá. To je jistě dojetím, že přijel váš snoubenec.“

Její snoubenec? O čem to mluví? Domácí pokračovala:

„Díky majoru Tavernierovi budeme mít opravdové Vánoce. Přivezl nám autem všechno, co je třeba pro oslavu Štědrého dne. Jděte se převléci, jste celé zablácené.“

Francois se uklonil před starou dámou a řekl se svým nejkouzelnějším úsměvem:

„Když dovolíte, doprovodím slečnu Delmasovou.“

„Ale prosím, pane majore, my zatím dokončíme prostírání.“

Lea se nechala odvést jako náměsíčná.

„Kde je váš pokoj?“

„Nahoře.“

V pokoji se na ni vrhl a zasypal ji polibky.

Nechala se líbat, nebyla schopná žádné reakce. Všiml si toho, odstoupil od ní, přidržel si ji na délku paží a pozorně si ji prohlédl.

„Doufal jsem, že budete nadšenější.“

Lea se naráz rozohnila.

„Vy se tady objevíte bez varování, a já myslela, že jste někde u všech čertů. Vy... vy se tu představíte jako můj snoubenec... vy se na mě vrhnete, a... Proč se smějete?“

„Už tě poznávám. To jsi ani nebyla ty, takhle pasivní.“

Začervenala se a zuřivě se vzepřela mezi pažemi, které ji znovu obemkly.

„Uklidni se, nemáme moc času. Hrozí mi válečný soud, že jsem za tebou přijel. Měl jsem být v Colmaru.“

„Proč jste řekl, že jsem vaše snoubenka?“

„Aby se nedivily, že jsem tak nečekaně přijel, a aby mě s tebou nechaly o samotě. Polib mě.“

Je blázen, že se s ním takhle hašteří. Měla takovou radost, že ho vidí, že myslela, že z ní umře. Vracela mu polibky a táhla ho k posteli.

„Pojď,“ řekla.

Pomilovali se nešikovně, jako by jim někdo počítal minuty. Ale jejich těla se tomu spěchu přizpůsobila a za chvíli je rozkoš přiměla zapomenout na čas.

Do skutečnosti je vrátilo diskrétní zaklepání na dveře. S bláznivým smíchem si urovnávali šaty.

„Dále,“ zvolala Lea.

Objevila se hlavička její spolubydlící.

„Promiňte, já se musím převléci,“ kníkla a neodvažovala se na ně pohlédnout.

„Jen račte, to já se vám musím omluvit, že jsem tu Leu zdržel. Nechám vás tu o samotě.“

Obě dívky se převlékly, aniž si řekly jediné slovo.

Šampaňské, ústřice i husí játra od Françoise Taverniera přispěly k tomu, že Štědrý den byl velmi veselý. Po jídle byla většina stolovnic lehce podnapilá. Chvilí po půlnoci se François Tavernier zdvihl ze židle, aby se rozloučil.

„Už!“ vydechly sborem kromě Ley, jež sklopila hlavu.

„Bohužel, k ránu musím být zpátky. Pokračujte v oslavě beze mě. Drahá, doprovodíte mě k autu?“

„Nashledanou, pane majore, a děkujeme za všechno.“

Venku je málem porazila sněhová bouře. Černý citroen byl pokrytý silnou vrstvou sněhu. Francois otevřel dvířka a strčil

Leu dovnitř. Jeho studené ruce zabloudily pod její sukni, až našly teplo jejího břicha.

„Rozepni mi kalhoty.“

„Ne,“ řekla, ale poslechla.

Zamotaní v šatech se tentokrát pomilovali s hrubostí, která neodpovídala slůvkům, jež si šeptali.

Zadýchaně se na sebe dívali v blikavém světle palubní desky. Potichu si oba vrývali do paměti obraz toho druhého. Muselo to být tou zimou, Lee se zdálo, že jí stéká slza a ztrácí se ve vlasech jejího milence.

Na blízké zvonici odbily dvě hodiny. Francois se otřepal a vystoupil z auta.

„Už musím jet.“

Nastartoval. Lea stála u dvířek, zabalená do plédu, páchnoucího benzinem. Nechal motor běžet a objal ji. „Kam jedete?“ zeptala se. „Do Alsaska.“

„Sám?“

„Ne, můj vojenský sluha mě čeká v jedné hospodě. Srdíčko, teď se dlouho neuvidíme. Po Alsasku letím do Ruska jako pozorovatel, vyslaný generálem de Gaullem.“

„Ale proč vy?“

„Oh! Asi z jednoho jednoduchého důvodu: umím rusky.“

Tak on mluví rusky! To jí nikdy neřekl. Je toho tolik, co o něm neví. Nestačil by jí jeden život na to, aby ho úplně poznala.

„Francoisi!“

„Mlčte... Když budete mluvit, nebudu mít odvahu odjet. Říkejte si, že si vás vždycky dokážu najít. Ale řekni mi stejně něco, co mi pomůže najít dost trpělivosti, až na tebe budu myslet.“

„Miluju tě.“

„To jsem chtěl slyšet. Ty s tím svým ‚miluju tě‘ tak skrblíš! Teď se rychle vrať dovnitř, jsi celá promrzlá.“

„Ne!... Polib mě!“

Políbil ji.

„Jdi už!“

Prudce do ní strčil, až upadla. Zadržel gesto, jímž jí chtěl instinktivně pomoci vstát. Auto vystartovalo a zasypalo Leu, jež se ani nepohnula, sprškou sněhu.

Až o nějakou chvíli později ji tam objevila jedna z kamarádek, znepokojená její dlouhou nepřítomností, schoulenou na zemi a skoro celou pokrytou sněhem. Za pomoci starého pomocníka pro všechno ji odnesli do jejího pokoje, tam jí dali vypít horký grog, uložili ji do postele s ohřívací lahví a přikryli ji celým stohem přikrývek.

Spala až do poledne příštího dne.

29. KAPITOLA

6. února, druhý den po uzavření Jaltské dohody, dostala | Lea dva zmuchlané dopisy, odeslané zároveň přes Červený kříž. Jeden z nich, ze 3. ledna, byl od Laurenta.

„Drahá Leo,

chci ti podle starého zvyku popřát hodně zdraví do nového roku. Ať ti rok 1945 přinese štěstí. Jsi pro mě zrozená víc než kdo jiný. Je v tobě životní síla, schopná překonat i ta nejtěžší trápení. Já naopak cítím, jak mě všechny životní touhy opouštějí. Bojuju proti těm morbidním sklonům, jak můžu, myslím na Charlese, ale pochmurné myšlenky mě vždycky znovu zanesou ke šťastným dnům patřícím minulosti, která se nikdy nevrátí.

Tady v tom světě bláta a deště se zdá přechod mezi životem a smrtí skoro banální. Ostych a skromnost mužů,

kteří jdou na smrt pro správnou věc, je jedna ze skutečností, která mě od počátku našich bojů nejvíc poznamenala. Třeba večer před útokem, kdy každý ví, že spousta vojáků padne, a že by to taky mohl být on sám, zavládne v táboře jakási zdrženlivá a zanícená horlivost. Chlapi si vyměňují dopisy, hladce se oholí, mluví potichu. Vědí ještě dřív než vrchní velení, že začne útok. Ani není třeba nic rozhlašovat. Kdybys viděla, jak krásný pohled, jakoby omytý ode vší špíny, má muž, který si říká, že zítra... Je to, jako by se díval za viditelné, a ještě dál. Taky tohle je válka, tahle nemá solidarita, ta důstojnost, která dělá reky, legendární bytosti, hrdiny z jedinců, kteří, kdybychom je vzali každého zvlášť, by možná nebyli ničím zajímaví, jenže tady se jimi díky nejvyšší oběti stávají a řadí se v dějinách po bok těm od Slavkova nebo od Marný.

Tyhle věty tě ode mne asi překvapují, tak jako překvapují mne samotného. Nepochybně, kdybych se nebyl přidal k Leclerkovi, kdybych nebyl ve 2. obrněné divizi, pronášel bych teď asi jako pacifista úplně jiné věty. Jenže se nedá žít bez následků mezi lidmi, kteří po tisících umírají za svobodu nejen samotné Francie, ale celého světa, a přitom si nepoopravit některé soudy, utvořené díky změkčilému životu a strachu z násilí.

Ve svém posledním dopise jsem ti psal o plukovníku Fabienovi; už je po smrti, 27. prosince ho ještě se třemi jeho kamarády úplně nesmyslně zabila mina. Hodně jsem myslel na jeho malou dcerušku, kterou po sobě zanechal.

Kdyby se mně mělo stát totéž, nezapomeň, že jsme ti s Camillou svěřili naše dítě. Před svým odjezdem jsem tě ve své závěti určil jeho opatrovníci. Mluv s ním o válce, ale tak, aby ji nenáviděl. Ale přitom mu řekni, aby nechoval zášť k německému národu. Byl oklamán. Dobře jsem znal Němce před válkou, mluvil jsem jejich jazykem, poslouchal jejich hudbu, četl jejich básníky, obdivoval jsem jejich odvahu. S přáteli z Berlína jsme si často připíjeli na Spojené státy

evropské. Po tolika hrůzách bude třeba mužů a žen, kteří by se té myšlenky ujali a dovedli ji do konce.

Drahá Leo, prosím Boha, aby tě ochraňoval na počátku letošního roku, a aby tě zahrnul svým dobrodiním. Objímám tě se vším, co ve mně zbývá z mé lásky. Tvůj přítel

Laurent“

„On zemře,“ zamumlala Lea zemdleně a ohromeně.

Obracela v rukou druhý dopis, pokrytý razítky stejně jako ten první. Písmo jí nic neříkalo. Konečně se odhodlala roztrhnout obálku. Když si přečetla jméno napsané vlevo dole na listu nekvalitního papíru, naráz pochopila a bez jediné slzy se pustila do čtení.

„Slečno,

nikdo nechce být poslem neštěstí. Nicméně z přátelství a abych dodržel dané slovo, jsem nucen vám nyní přinést smutnou zprávu: kapitán Laurent d'Argilat 28. ledna zemřel. Zároveň s ním bylo zabito šestnáct důstojníků. Stalo se to při dobývání Grussenheimu, jež stálo 2. obrněnou divizi vyšší ztráty než prolomení obrany ve Vogézách, dobytí Salernes i dobytí Štrasburku. Byl vydán rozkaz překročit řeku 111, dosáhnout Rýna a od Sélestatu rozdělit německou kapsu na dvě poloviny. Bylo půl metru sněhu. Mrzlo. Rozlehlá bílá pláň, přerušovaná remízky, kterou protíná mnoho kanálů a říček, byla pro hornissy, jagpanthery i osmaosmdesátky jako skvělá střelnice. 3. rota byla vyslaná jako předvoj a zmocnila se známé křižovatky 177. Druhá ji předjela a dostala rozkaz, aby se za každou cenu zmocnila Grussenheimu. Zbytek pluku za nimi zaujatě sledoval jejich boj, všichni se třásli o své kamarády a záviděli jim. Jednotky, které nebyly nasazené, se dobrovolně vzdávaly střeliva, aby si ty vpředu mohly co nejdříve doplnit zásoby. Právě při tomto útoku byl náš přítel zabit. Jeho tank vybuchl pár metrů od mého. Jeho tělo bylo vymršťeno ven.

Později jsme se pro něj vrátili. Vypadal, jako by spal, obličej měl klidný a na těle neměl žádná viditelná zranění. Odpočívá tam na vesnickém hřbitově do doby, než bude převezen do rodinné hrobky. Všichni jeho kamarádi ho litují. Šel smrti vstříc. Snad ji dokonce vyhledával. Kdybych vám řekl, co udělal v Herbsheimu, nevěřila byste tomu a zarazilo by vás to. Způsob, jak se člověk miluje se smrtí, je velmi osobní. Je to tajemství. Kvalitní lidé, kteří spáchají sebevraždu a přiblíží se tak k posvátné oponě, po sobě obvykle nechají papír, na kterém stojí jenom: ‚Nesnažte se to pochopit, nevím to sám...‘ Nemyslím, že by někdo opravdu věděl, proč riskuje svůj život ve válce. Člověk to dělá, protože ‚to tak musí být‘. Laurent žádný papír nezanechal, a je to tak dobře. ‚Dokonalý důstojník,‘ řekl mi jeden plukovník. Z úst toho starého skeptika to byl úžasný kompliment. Pro mě ale byl víc než to, byl to muž dost statečný na to, aby člověk neznal jeho slabosti.

Slečno, sdílím vaši bolest a hluboce s ní soucítím. Račte, prosím, přijmout mou hlubokou účast na vašem bolu a mou upřímnou soustrast.

Georges Buis“

Tak on odešel za Camillou. Přes smutek, který pociťovala, se Lee zdálo, že je to tak dobře. Pravda, je tady Charles a je tady jakoby zbabělost, že ho tak opustil, když nemá jinou rodinu než Delmasovy, ale Laurent po smrti toužil.

„Slečno Delmasová, zavolali jsme si vás, abychom vás informovali o vaší příští misi. Byla jste určena, abyste dopravila z Bruselu do Cannes jednoho těžce raněného britského důstojníka, jenž se má několik týdnů zotavovat na břehu Středozemního moře.“

Lea stěží ovládala svou radost. Její práce byla den ode dne těžší. Řízení po vymletých silnicích nebylo nijak příjemné, ale sbírat raněné s bezvládnýma rukama a nohama,

dávat jim první pomoc, slyšet jejich sténání, vidět jejich slzy nad amputovanými končetinami, slyšet je, jak před smrtí volají maminku, vynášet novorozeňata z trosek, žít v blátě, v krvi, hnisu a výkalech, to byla nepřestávající hrůza.

Od zprávy o Laurentově smrti se jí naplno vrátily její noční můry; každou noc viděla Camillu, plazící se ke svému dítěti, toho chlapa z Orleansu s nožem, slyšela smrtelný křik Bernadetty Bouchardeauové. Krev ve dne, krev v noci, žila v hrůze před usnutím a v úzkosti z probuzení. Snad by byla svůj úkol lépe snášela, kdyby její nové kolegyně, mimo Jeanine a hlavně její šéfky, neustále neprojevovaly žárlivost a nešíkaly ji. Vycházely na ni všechny nepříjemné práce a rajony: čištění bot, drhnutí ošetřoven, zametání kanceláří. Zpočátku všechno přijímala a považovala to za součást svých povinností, ale brzy si uvědomila, že to tak není. Když vznášela námitky, dávali jí najevo, že by se bez jejích služeb mohli obejít. Proto byla také tolik překvapená, že jí svěřili takové důležité a zároveň příjemné poslání.

„Vidím, že vás to překvapilo,“ pokračovala její nadřízená. „Vděčíte za to své znalosti angličtiny. Mluvíte dobře anglicky, vidíte? Máte to napsáno ve své složce.“

Lea přikývla a obávala se, aby ji nepožádali, aby řekla několik vět v Churchillově jazyku. Uměla anglicky jen ze školy, a to už bylo kolik let!

„Odjedete zítra s konvojem do Belgie. V Bruselu se přihlásíte u tamní organizace Červeného kříže. Všechny informace máte v téhle aktovce, a taky papíry, umožňující vám pohybovat se po Belgii i po Francii. Teď máte volno až do odjezdu. Šťastnou cestu.“

„Děkuju. Na shledanou.“

Lea využila volného odpoledne k tomu, že si zašla do kadeřnického salonu zřízeného v jednom baráku nedaleko zámku. Když odtud vyšla, se zkrácenými a umytými vlasy, cítila se jako znovuzrozená a přistihla se, že hledí do budoucnosti s mírnou nadějí. Té noci žádné noční můry neměla.

Ráno se rozloučila s dívkami a bez lítosti ten ledový kraj opustila.

30. KAPITOLA

Nebýt raněných, namačkaných v malých autech, a shonu, v němž převládaly spojenecké uniformy, byla by se Lea cítila jako na prázdninách. Už skoro měsíc trávila sladkým nicneděláním a radovánkami ve společnosti „svého“ raněného.

Sir George McClintock, plukovník armády Jejího Veličenstva, byl původem z Irska, měl radši bourbon než čaj, dával přednost pokerovým kartám před kartami z vrchního velitelství, a kouřil tlusté doutníky. Měl neutuchající humor, byl statečný až to hraničilo s hloupostí, a sukničkář jako nějaký gardový poručík, jak říkali jeho kamarádi. A navíc byl ohromně bohatý. O takového muže se tedy měla Lea starat. Byl raněný u Dinantu při ofenzivě v Ardennách a viděl smrt velmi zblízka, takže využíval každého dne života, který mu zbýval. Jakmile se mohl s pomocí berlí postavit na nohy, stal se z Leina života jeden zmatený vír: koktajly, garden-party, bály, pikniky, vyjížďky k moři, výlety do vnitrozemí. Chtěl ji mít neustále u sebe a říkal, že jakmile ji spatřil, hned věděl, že tahle malá Francouzka s rozcuchanými vlasy, vzrušujícími ústy, pyšnými a neklidnými očima a s tělem, jehož kouzlo tušil i pod špatně střiženou uniformou, mu zpřevrátí život naruby. S pomocí pár hrstí liber vyžadoval, aby její pokoj v hotelu Majestic sousedil s jeho.

Jelikož byl unavený, první dny hodně spal. Večer pátého dne ji požádal, aby ho svezla výtahem do hotelové jídelny. Cukl sebou, když viděl, jak si naproti němu sedá Lea oblečená v uniformě, dokonale vyprané halence, pečlivě uvázané kravatě a vycídných botkách bez podpatku.

„Vy na sebe nic jiného nemáte?“ zeptal se jí znechuceně a s přízvukem, který Leu zpočátku tak bavil.

Začervenala se a začala se cítit ošklivá.

„Nic jiného nemám. Jestli se za mě stydíte, mohu večeřet ve svém pokoji.“

„Promiňte mi to... my dear, promiňte mi to, nechtěl jsem se vás dotknout. Jste takhle kouzelná, ale... je to trochu monotónní.“

Na druhý den přišli za Leou do hotelu švadleny a obuvníci z místního obchodního domu. Napřed se bránila, ale neodolala, když viděla jejich večerní róby, jednu z černého mušelínu a druhou ze zeleného taftu, a nádherné italské střevíčky z „pravé“ kůže, vrchol luxusu! Jelikož večery byly ještě trochu chladnější, trval plukovník na tom, aby si vzala krátký pláštík ze stříbrných lišek.

Dva dny nato ho doprovázela na garden-party, kterou pořádal Club américain. Byl hrdý na její úspěch. Předháněli se, kdo jí přinese sklenku šampaňského, pomerančový džus, limonádu, talířek koláčků, šlehačku nebo ovoce. Lea se smála, vracela se jí její dívčí koketerie z dob, kdy byla bezstarostná a rozmazlovaná.

Počátkem března dostal George McClintock dopis z Londýna a oznámil jí, že je odvolaný do Anglie. Lea ho snažně prosila, aby ji vzal s sebou, za nic na světě se nechtěla vrátit do Amiensu.

„Vždyť mě ještě potřebujete,“ říkala mu.

„Teď už vás budu navždy potřebovat,“ řekl náhle vážně, jak neměl ve zvyku.

„Tak vidíte,“ odpověděla mu zlehka.

Usmál se, když si představil všechny ty administrativní těžkosti. Nebyla žádná maličkost získat souhlas Francouzského červeného kříže v Cannes a pak i z Paříže. Lein cestovní příkaz byl posetý úctyhodným množstvím razítek.

Přes časté bombardování a poplachy i přes strach, jaký budily střely VI a V2, byl nakonec týden, strávený v

Londýně, stejně bláznivý jako předešlé týdny v Cannes. Bylo to, jako by se všichni ti chlapci a dívky, z nichž nejstaršímu nebylo ani třicet let, vyhladověle a freneticky vrhali do tancování, flirtování a pitek, aby dohnali ztracený čas a v kouři a alkoholu zapomněli, že válka ještě neskončila.

Jednoho rána jí dopadl na táč se snídání mezi breakfast tea, vejce a bacon dopis od Mathiase, odeslaný Laurou z Paříže. Do Francie se dostal podivnými cestami přes Švýcarsko.

Z obálky nešlo vyluštit datum. Pokud šlo o dopis, na ten zapomněl Mathias napsat datum.

„Má milá,

„Mou ctí je věrnost.“ To je věta, která je napsaná nad vstupní branou do tábora ve Wildflecken, kde jsem se přidal k francouzským waffen SS. Toto heslo jsem přijal za své s myšlenkou na tebe. Je to heslo waffen SS. Tábor je v lesnatých horách uprostřed obrovského pečlivě udržovaného parku. Pár malých budov skrytých v zeleni podél dokonale udržované cesty, vedoucí na Adolf Hitler Platz. Disciplína je tu železná a výcvik hrozně krutý. Někteří se zpočátku během výcviku necítili nejlíp, teď máme všichni těla jako atleti; ostatně ti, co nestačí, jsou převeleni k jiným jednotkám. Tahle disciplína je nutná, aby se udržela u pěti tisíc mladých mužů bojovost. Mně se to líbí, pomáhá mi to, abych na tebe moc nemyslel. V listopadu se k nám přidalo dva tisíce milicionářů. Složili přísahu Hitlerovi, někteří nedobrovolně, 12. listopadu před Darnandem a de Degrellem. Byla příšerná zima. Legionáři z Legie francouzských dobrovolníků pochodovali v dokonalém šiku. Brigadeführer Kru-kenberg a Oberführer Puaud vykonali přehlídku svých jednotek. Nejvíc ale zapůsobil na gardisty projev monsignora Mayola de Lupé, našeho kuráta, který pronesl z koňského hřbetu v parádní uniformě waffen, na níž zářil pektorální kříž. Lhostejný k tomu, že mu jeho starý obličej bičoval sním, mluvil o Führerovi jako o Bohu a jeho požehnání se podobalo

hitlerovskému pozdravu. V tomhle působivém prostředí, v němž vlály červenomodrobílé vlajky, válečné vlajky Říše a černá standarta SS, opakovali milicionáři se vztyčenýma rukama po svých třech kamarádech, kteří přikročili k důstojníkovi s taseným mečem: ‚Přisahám, že budu věrně sloužit Adolfu Hitlerovi, veliteli waffen SS, v boji proti bolševismu.‘ Všiml jsem si, že všechny ruce se nezvedly.

Nikdy nezapomenu na den mé vlastní přísahy, jejíž text nebyl úplně stejný. Odehrálo se to velmi prostě mezi dvěma duby, jak to žádá germánský zvyk. Zkřížili jsme dvě dýky, na kterých bylo napsáno naše heslo, a jeden důstojník za nás za všechny přísahal německy. My jsme opakovali francouzsky: ‚Slibuji ti, Adolfe Hitlere, německý vůdce a reformátore Evropy, že budu věrný a statečný. Slibuji, že budu poslouchat tebe i velitele, které jsi určil, až do smrti. V tom ať mi pomáhá Bůh!‘ A taky nikdy nezapomenu, jak jsem poprvé pozdravil hitlerovským pozdravem a zvolal: *Heil Hitler!* Toho dne jsem pocítil, že jsem se definitivně odřízl od své minulosti.

Tady není žádný rozdíl v jednání s důstojníkem a s obyčejným vojákem. Žádná privilegia. Nejsou tu mše pro mužstvo, pro poddůstojníky nebo pro důstojníky; všichni společně jedí totéž. Když je runda šnapsu, dostanou vojáci jako první, a co zbude, je rozděleno mezi důstojníky. Čím máš vyšší šarži, tím máš víc úkolů. Jednou za týden při večerech, kterým se říká *Kamaradschaft*, má i ten nejobyčejnější voják právo dělat si legraci ze svých nadřízených, a pod hrozbou postihu je zakázáno ho potrestat. Tohle nás Francouze, zvyklé poslouchat velitele v pozoru a být nacpaní v barácích, zatímco oni se rozvalují v pozlacených salonech, překvapilo ze všeho nejvíc. Tady z nás dělají nové muže. Život ve Wildflecken je hodně tvrdý: vstává se v šest, světlo se vypíná v osm večer.

Máme pekelný výcvik: ledová sprcha, hlavní nástup, pozdrav Hitlerovi, kafe a pak řada nemilosrdných cvičení, manévřů, pochodů... Náš jediný odpočinek jsou teoretické

kursy o výzbroji a strategii. Večer se svalím na postel a z té mě občas vytrhne píšťalka na noční cvičení. To je třeba se poslepu ustrojít a vrhnout se do ledové noci, která ti zalézá až pod uniformu. Za dva poslední týdny jsem spal jen čtyři hodiny v jednom kuse. Mám dojem, jako bych nic nejedl – kde jsou naše opulentní snídaně na Montillaku? V poledne zelňačka s bramborami, v pět hodin uzenky, trochu margarinu na černý lepivý chléb... Nemohu uvěřit, že to stačí, abychom nabrali síly a uchovali si jasnou mysl. Ale zdá se, že si na ten režim zvykli i ti nejfrancouzštější ze všech Francouzů.

Nicméně není všechno růžové a od nějaké doby se atmosféra kazí hlavně kvůli milicionářům, kteří se často neumějí přizpůsobit. Od zformování francouzské brigády SS Char-lemagne skoro denně někdo dezertuje a přidá se k jednotkám, odjíždějícím na frontu. Někteří se tak dostanou k divizi Viking nebo k divizi Totenkopf.

Náš velitel je Oberführer Edgar Puaud, velel legii francouzských dobrovolníků v Rusku. Už pár dní je ze mě opravdový esesman: v podpaždí uvnitř pod levou paží mám vytetovanou svou krevní skupinu. S tím máme šanci, že nás zachrání, když budeme ranění, a že nás zabijí, když se dostaneme do zajetí. Už se všichni nemůžeme dočkat, kdy odjedeme na frontu. Myslíme si, že to je otázka několika dní.

Včera se kamarádům podařilo sehnat pár lahví německého vína a pronést je do tábora. To je přísně zakázané. Když jsme je otvírali, málem nás překvapil Brigadeführer Krukenberg. Myslím, že nebyl hloupý, protože když odcházel, slyšel jsem ho, jak říká: Jo, Francouzi!' Když odešel, připili jsme mu na zdraví. Bylo to bílé víno, spíš sušší, ale hodně parfémované, a nebylo špatné. Samozřejmě kam se hrabe na to z Montillaku. Říkám si, jaká asi byla letos úroda a jestli už vinobraní mohlo proběhnout za lepších podmínek.

Kde jsi? Neumím si tě představit jinde než tam. Ty pozemky se k tobě hodí. Jestli dostaneš tenhle dlouhý dopis a

jestli budeš mít trpělivost dočíst ho až do konce, bude to, jako bychom si spolu popovídali. Nezapomeň na mě a věz, že až do konce budu myslet na tebe.

Mathias“

Studený čaj a pomerančová marmeláda chutnaly divně. Lea si zkusila představit Mathiase v uniformě SS, ale nedařilo se jí to. Připadalo jí, že na počátku všeho bylo nějaké neuvěřitelné nedorozumění, které udělalo z milého a veselého chlapce surovce připraveného ke všemu. Ale nebylo to stejně absurdní, jako to, že ona je v Londýně ve starém útulném hotelu s pergamenem v oknech místo skleněných tabulek? Ozvalo se zaklepání na dveře.

„Tak co? Dostali jsme nějaké zprávy z domova?“ zeptal se George McClintock a vešel do pokoje.

Při pohledu na Angličanovu dobráckou tvář se na Leině tváři mihl smutný úsměv.

„Co je vám? Něco se stalo?“

„Ne, ne, to nic.“

„Tak vstávat! Odjíždíme.“

„Kam jedeme?“

„Do Německa.“

„Do Německa!...“

„Yes, musím se vrátit ke 2. armádnímu sboru.“

„Ale vždyť jste se sotva zotavil!“

„Jeden můj přítel lékař mě prohlásil za schopného služby. Neumím si představit, jak já jsem tady, zatímco mí kamarádi tam umírají.“

„A co já? Co budu zatím dělat já? Počkám tady v klidu, až válka skončí, vrátím se do Amiensu nebo do pařížského ústředí?“

„Nic takového, vy pojedete se mnou.“

„Já že pojedu...“

„Ano, jeden z mých kamarádů je... jak to říkáte?... prezidentem Britského červeného kříže.“

„Vy tedy ale máte kamarádů!“

„Yes, to se někdy hodí. Mluvil jsem s ním o vašich velikých znalostech materiálu na kolech a o vašich pozoruhodných schopnostech ošetřovat raněné.“

„To říkáte vy, ale radši ať mě z toho nezkouší.“

„Osoba, která tady má na starost řidičky sanitek, je přítelkyně paní de Peyerimhoff. Měla byste během pár dnů dostat provizorní přihlášku do služeb našeho Červeného kříže.“

Lea odhodila přikrývky a políbila Angličana na obě tváře.

„Vy jste úžasný, Georgi. Jak jste uhodl, že chci jet do Německa?“

„Co jsme přijeli, o ničem jiném nemluvíte.“

O týden později dostala Lea povolávací rozkaz a byla přidělena do služby k lékaři – generálu Hughesu Glyn Hughesovi, veliteli zdravotní služby 2. britského armádního sboru. V noci 5. dubna přistála poblíž Duisburgu, asi padesát kilometrů od fronty.

A tehdy pro ni začal sestup do pekel.

31. KAPITOLA

Stovky kilometrů odtud Mathias také prožíval peklo. 12. ledna 1945 vyrazily tři miliony dobře vyzbrojených ruských vojáků na pochod od Baltu k Československu, aby definitivně rozdrtili to, co zbývalo z pyšné armády Říše.

17. února vojáci waffen SS Charlemagne, z nichž se stala divize, odjížděli na frontu. 22. února dojeli do Hammersteinu, velkého města v Pomořansku. Byla strašná zima, celou tu krajinu lesů a jezer bičoval ledový vítr. Ubytovali se v bývalém táboře wehrmachtu a čekali na těžkou výzbroj. Z dálky bylo slyšet dělostřelbu.

Mathiasův 57. pluk se ubytoval na jihu města. Jakmile se dostavil Obersturmführer Feunay, odjel ve společnosti Ober-

junkera Labourdetta a Mathiase na inspekci pozic. Po zimě náhle přišla obleva a přeměnila blátivé cesty na močály, v nichž zapadali koně, vozy naložené těžkým materiálem, bednami se střelivem. Muži po deseti zdvihali vozy a tahali je z té břečky. V noci, jež padla brzy, znovu mrzlo. Podél celé jejich cesty se táhly nekonečné kolony uprchlíků, prchajících před Rusy. Starci, ženy i děti čvachtali v blátě, vyčerpání, v působivém tichu. Mezi nimi pár lotyšských esesmanů, špinavých a otrhaných, s rukama v kapsách a nepřítomným pohledem.

K prvnímu střetnutí došlo u Heinrichswalde. Během chvíle z toho byl masakr, bili se jeden proti deseti tváří v tvář sovětským tankům. Pozice francouzských SS rozdrtila dělostřelba a miny. Vedle Mathiase vykrvácel jeden z jeho kamarádů s roztrhanou nohou. Feunay vydal rozkaz vydržet.

Celou noc přijížděly na nádraží do Hammersteinu nové konvoje a vydávaly se rovnou na frontu. Jednotky 58. pluku se brzy ocitly pod ohnivou záplavou. Za svítání se na ně vyhrnuly s řevem tisíce Rusů. Dvakrát je odrazili, ale díky ruské početní převaze byli brzy rozdraceni. Byl vydán rozkaz k ústupu. Ti, co unikli, se znovu seskupili a čekali. V bitvě nefungovalo spojení. Divize Charlemagne nastoupila na bitevní linii bez jediné vysílačky. Pěší spojky běhaly s rozkazy ze štábu od jedné čety ke druhé. K poledni se ozval ohlušující hluk tankových motorů. Francouzi se zakopávali do dř, ukrytých na okraji lesa. Přes les se pokusili dostat k 57. pluku Feunayovi vojáci, ale našli z něj jen pár zbylých mužů, bloudících po lese a vláčejících raněné. K večeru se vrátili do tábora u Hammersteinu, z něhož ráno vyjeli. Snědli trochu hrachové polévky a vyčerpáním usnuli v barácích na slavnících plných vši. Ze čtyř tisíc pěti set mužů, kteří odjeli z Wildflec-kenu, se jich nevrátilo patnáct set. To byla na jednu bitvu, která netrvala ani dva dny, dost krutá bilance. Všichni z divize Charlemagne, kterým se podařilo uniknout, se znovu seskupili v Neustettinu, městečku o šestnácti tisících obyvatel, přečpaném uprchlíky i vojáky. Zpráva o smrti

Jacquesa Doriota vzala odvahu těm, kteří tam přišli s ním a na jeho popud. Pátého března se zuřivě a zoufale bili v Kórlinu po boku jedné roty wehrmachtu. Nedaleko Mathiase byl zasažen jeden německý tank. Vyskočil z něj voják v hořící uniformě a běžel rovnou za nosem. Vrhł se na něj poručík od zdravotní služby, aby udusil oheň. Mathias se k němu přidal a pomohl zdravotníkovi odtáhnout vojáka do úkrytu. Ten slabě sténal. Ztratil přilbu a celá záda měl zuhelnatělá. Chudák chlap, pomyslel si Mathias a chtěl se vrátit do boje. Náhle se zastavil a vrátil se zpátky. Sklonil se nad umírajícím, hrstí sněhu a špinavým hadrem mu otřel obličej. Nebylo pochyb. „Kapitáne Kramere... slyšíte mě?“

Když zraněný uslyšel, že ho někdo volá francouzsky, obličej se mu zachvěl. S námahou otevřel oči a pohlédl na německého vojáka, kterého pod vrstvou špíny a bláta nebylo možné poznat.

„Kapitáne Kramere, já jsem Mathias... z Montillaku.“

„Montillac...“

„Ano, vzpomeňte si, Lea...“

„Francoise...“

„Ano...“

„Francoise... můj syn...“

Otto se pokusil nadzdvihnout, pak toho nechal a řekl slábnoucím hlasem:

„Vemte si... v mé kapse... papíry... a dopis... je pro Francoise. Když se z toho dostanete... dejte jí ho... i ty papíry. Slibte...“

„Slibuju.“

Mathias zajel rukou pod vojenskou blůzu. Vytáhl odtud náprsní tašku, pečlivě zabalenou do kousku voskovaného plátna, které mu připomnělo stůl v montillacké kuchyni, a zastrčil si ji za košili přímo na kůži. Umírající z něj nespouštěl oči. Pokývl hlavou na souhlas. Rusové se blížili, Mathias musel pryč. Otto se pokusil promluvit a Mathias si spíš domyslel, než uslyšel, co říká:

„Proč... Francouz... jste tady?“

Pokrčil rameny. Co mu měl odpovědět?

Brigadeführer dal rozkaz k ústupu. Mathiasův pluk se pokusil uniknout směrem k Odře, pak na Bielgorod. Bassompierreův pluk zůstal, aby nepřítele zdržel.

Vojáci 57. pluku postupovali metr po metru za klidné ledové noci ve svitu požárů, ozařujících Kórlin. Ve dne se schovávali a v noci pochodovali, často pár metrů od „Popofů“, jak říkali Rusům. Střetnutí bývala krátká a divoká. Střelivo docházelo, koně pomřeli nebo utekli. Už dlouho bylo jejich jediným jídlem to, co si nakradli v německých domech, kde plakaly znásilněné ženy a dívky. Když už v domech nic nebylo, jedli syrovou řepu, ze které měli průjem. Usínali schoulení, přitisknutí jeden ke druhému, aby se zahřáli. Probouzeli se pak poštipání od vši. V záhybech těla se jim hromadila mastná Špína. Někteří žertem říkali, že je to aspoň hřeje a chrání od vši. Postupovali kupředu jako automaty, se strnulou maskou únavy na obličejích, z něhož jim svítily zapadlé oči, podlité krví. Nepřítel byl všude, bez ustání je napadal. Zima přestala naráz, na polích se objevilo jemné zelené chmýří. V jednom lesíku, kde se zastavili, šlapali v rozkvetlých fialkách. Mathias se do nich natáhl a vdechoval jejich vůni. Bývala to vždycky velká událost, když s Leou objevili první fialky na loučce ukryté pod křížovou cestou. Jako kluk z nich dělal kytičky, které pak jeho přítelkyni provoněly pokoj. Mozolnatýma rukama trhal ta kvítka. Jeho druhové se na něj zprvu dívali posměšnými pohledy, a pak se pod jakousi instinktivní silou začali shýbat a také si jich opatrně pár natrhali. Strkali si je do obalů, v nichž měli doklady. Na chvíli jim to trochu zvedlo náladu. Pocítili naději, že pro ně také rozkvetne jaro. „Vypadáme strašně,“ řekl jeden z nich. Podívali se jeden na druhého. Vypadali opravdu strašně. V křoví poblíž zurčela říčka. Strhli ze sebe zabláčené uniformy, vytřepávali svršky, z nichž vypadávaly obrovské vši, a vrhali se do vody. Byla strašně studená.

Protože neměli mýdlo, třeli se energicky hrstmi hlíny. Úporně se drhli a smáli se jako kluci. Aby se usušili, honili se pak nazí kolem stromů. Feunay na ně zamyšleně hleděl. Už dlouho neměli žádné ponožky. Všichni si zvykli na „ruské ponožky“ – čtverec látky, do kterého se zabalila noha. Napřed se obalily prsty, látka se ohrnula přes levou stranu a pak přes pravou a silně se stáhl zbytek látky vzadu. Když byly cípy dobře překřížené, člověk se mohl about. Úžasné to chránilo nohu.

K hořicímu Belgradu se dostali ve dvě hodiny ráno, prošli hřbitovem a zmizeli ve tmě. Kolem čtvrté hodiny došla do Belgradu hlavní část divize s Oberführerem Puaudem, asi tři tisíce mužů. Roztroušené ruské střelecké posty je přivítaly kulometnou střelbou a minomety. Jednotky waffen SS se propíjily do města a střelbu opětovaly. Ti, co přebíhali přes hlavní náměstí, museli překračovat stovky mrtvol starých lidí, dětí a žen.

Puaud s kulkou v lýtku postupoval kupředu jako náměstíčník, obličej měl ještě červenější než obvykle. Střelba za městem ustala a vystřídalo ji vrčení motorů a skřípění pásů, rozléhající se pochmurně po širé pláni. Nepřátelé byli všude. Divize Charlemagne se přesouvala v mlze. Když se ráno mlha rozptýlila, nacházeli se obklopení tanky Rudé armády na širé holé pláni. Na jedné i na druhé straně nastalo jakési ohromení, čas se zastavil, všechno zmlklo... a pak náraz nastala jatka... Ani ne za dvě hodiny byla většina divize Charlemagne zničená... ranění byli dobiti, zajatí seřazeni a pak hnáni na cestu k zajateckému táboru. Několika z nich se podařilo utéct do lesa.

Pět set mužů z Mathiasova pluku došlo ve zbídačeném stavu k hradu Messeritz, ranění, trpící dyzenterii, ale šťastní a hrdí na své velitele, kteří je dočasně dostali z toho kotle.

Druhý den se za slunečného počasí, odvšivení, oholení, s puškami na řemeni vydali na další cestu, společně s nimi šlo i dvě stě padesát vojáků z 58. pluku, z divize SS Holstein, z jednoho maďarského pluku a z divize SS Nordland. Chtěli se

dostat k ústí Odry pod Krukenbergovo velení. Pozdě odpoledne dosáhli města Horst na pobřeží. Všude samí uprchlíci, čekající na lodi do Švédska a mísící se s vyčerpanými vojáky.

V noci došel Mathias s několika svými druhy do malého lázeňského městečka Rewahl. Stejně jako Horst bylo plné uprchlíků a vojáků na útěku. Celého toho davu se zmocňovalo nepřítelův třetění. Ženy se milovaly s prvním, který přišel, nechaly se hladit špinavými a zavšivenými muži a obracely do sebe velké hlty šnapsu. Děti se na to lhostejně dívaly, zatímco jejich rodiče jako slepí pokračovali ve svém zoufalém pochodu. Do vzduchu prosyceného jódem, vanoucího od Baltu, se mísily výfuky motorů, pach krve a hnisu zraněných, nasládlá vůně spermatu, zápach výkalů a tisíců špinavých těl, a nad vším tím vyděšeným davem se vznášel všudypřítomný pach zelňačky.

„Rusové jedou! Pospěšte si!“

Muži i ženy, nákladáky, koně i tanky se vrhli jedni proti druhým a v boji odstrkovali, káceli a drtili a zabíjeli všechno, co jim stálo na útěku v cestě. Podél celého mořského pobřeží kráčelo procesí ztracenců, snažících se uniknout před ohněm a peklem. Sílené matky, tisknouce si k vyhublé hrudi mrtvé dítě, dívky, vrhající se z útesů, aby unikly znásilnění, muži, strkající své ženy pod pásy tanků, vojáci, vyprazdňující zásobník na řidiče kamionů, aby zaujali jejich místo... řev dětí... ržání koní... kvílivý štěkot psů... hluk příboje... dunění kanónů... hvízdání nábojů... výbuchy min... smrt... smrt... smrt.

Muži z divize Charlemagne kráčeli pořád dál, bojovali a opíjeli se, když někde objevili víno. Společně s hordami uprchlíků pokračovali po plážích směrem na západ, čas od času je dostihl nějaký dělostřelecký granát a k bouřlivému nebi ve sloupu písku vylétla roztrhaná těla. Dav šel dál, lhostejný ke křiku raněných i ke sténání umírajících.

Devátého března pozdě v noci se dostali k německým liniím ve vsi Dievenow. Na druhý den za svítání ji Rusové

bombardovali, zaútočili na ni a byli odraženi. Odpoledne jim otevřeli skladiště německého vojska. S úžasem se dotýkali automatických dvaatřicetiranných pušek, nových uniforem, které si pro zábavu zkoušeli a kouřili jako komíny cigarety, které nechtěli nechat nepříteli.

Konečně pod jejich bagančaty zadunělo dřevo a železo pon-tonového mostu, položeného přes Odru. V pochodovém tvaru, v čele s Brigadeführerem Krukenbergem v nových rukavicích a Obersturmführerem Feunayem tak vyšli z „kotle“, v němž zůstalo devadesát procent z nich.

Příští den Fihrerův Hlavní stan oznámil v komuniké, že se zbytky divize Charlemagne zúčastnily osvobození uprchlíků z Pomořanska. To povzbudilo jejich hrdost. Od Swinemünde pochodovali se zpěvem:

*Před námi se všechno chvěje
A ďábel se tomu jenom směje.
Ha, Ha, Ha, Ha, Ha, Ha, Ha!
Plápolá plamen očistný
A my jsme věrnost slíbili!*

Konečně je znovu seskupili tři sta padesát kilometrů od Berlína v městečku Neusterlitz a v okolních vesnicích Zinow, Karpin, Goldenbaum, Ródlin... asi osm set dobrovolníků ze sedmi tisíc, kteří odjížděli z Wildfleckenu.

Krukenberg nechal 27. března vylepit denní rozkaz:

*„Bratři ve zbrani,
právě jsme prožili dny plné bojů po obtížných pochodech.
Nebojovali jsme jako jednotka ztracená v německé armádě,
ale coby samostatná francouzská divize. Pod jménem
Charlemagne byla obnovena francouzská udatnost a
odolnost; nejednou nás tvrdé boje sjednotily. S hrdostí si
připomínáme, jak jsme východně od Burenwaldu zastavili
nepřítele, který pronikl do linií wehrmachtu, jen v okolí měst
Elsenau a Bárenhutte jsme za necelou hodinu zničili čtyřicet*

tanků. Vzpomínáme na Neustettin, kde naše baterie roztrhala na kusy silné předsunuté jednotky nepřítele.

Prokázali jsme svou chrabrost a to, že dokážeme bojovat jako poslední na bitevním poli, když to vyžadují zájmy německé armády, jsme prokázali zvláště v Kórlinu. Třikrát za sebou jsme vesnici znovu dobyli a udrželi ji až do ranních hodin 5. března, což umožnilo části německých armád i nám samotným vymanit se z ruského obklíčení.

Za tento úspěch nevděčíme jen svému bojovému duchu, ale zvláště naší pevné disciplíně.

Nesmíme zapomenout na naše soudruhy zSS a z Legie francouzských dobrovolníků, kteří byli v Kólbergu několikrát na Fuhrerův rozkaz pochváleni za zvláště pozoruhodnou chrabrost.

Ještě v této chvíli brání členové naší divize po boku svých německých bratrů ve zbrani město Dantzig. My, členové SS, my, členové Legie francouzských dobrovolníků, jsme přispěli k zastavení či zpomalení postupu bolševiků. Tento těžký boj nemohl být veden bez vážných ztrát a mnoho našich bratrů, kteří padli jako zajatci do rukou nepřítele, se nemohlo vrátit do našich řad. Doufejme, že Oberführer Puaud je mezi nimi a že s dalšími hrdinnými bojovníky jednou opět zaujme místo mezi námi.

Boj nás sjednotil, naše divize, která se v hrdinných bojích ztenčila, se musí ještě více semknout a drtit vše, co se postaví proti Adolfu Hitlerovi. Podařilo se nám znovu proslavit naši vlajku a víme, že všichni Francouzi, kteří s námi bojovali za svobodu naší nové vlasti a za nový evropský pořádek, na nás hledí s hrdostí.

Vždycky jsme říkali, že na obrodě Francie mohou spolupracovat pouze ti nejtvrdší, kteří se spolu s Němci osvědčili v nej-těžších bojích; kvality vojsk SS museli uznat i naši nepřátelé.

Francouzi, po dlouhých měsících výcviku jsme mohli prokázat svého bojového ducha, jenž nás v příštích dnech

dovede k novým úspěchům a k tolik očekávanému dni, kdy se zúčastníme osvobození naší vlasti. Ke zrádcům budeme nemilosrdní.

Dějiny nás učí, že po bitvě nesmíme cítit únavu, ale soustředit veškerou energii na nový boj.

Doba, kterou prožíváme, je rozhodující; s novým zápalem se postaráme o to, aby kamarádi, kteří zmizeli z našich řad, byli pomstěni.

Sláva Legie francouzských dobrovolníků na východě, úspěchy Sturmbrigády Frankreich v Karpatech, i boje milicionářů na dalších místech stmelily blok potvrzený francouzskou krví, prolitou za Národní socialismus, a v budoucnu dají vzniknout tradici, hodné revolučního ideálu, za který bojujeme.

Naše víra ve vítězství je nezlomná, i když se musíme urputně bít ve stínu a po boku našich německých bratrů ve zbrani, abychom překazili všechny tahy nepřitele.

Rozhodnutí zvítězit, nebo zemřít, stojíme za Führerem.

Heil Hitler!

SS maschiert in Feindes Land
Und singt ein Teufelslied
Ein Schütze steht an Wolgastrand
Und leise summt er mit:
Wir pfeifen nach unten und oben
Und uns kann die ganze Welt
Verloren oder verschworen
gerade wie's jedem gefällt.
Wo wir sind da ist immer vorn
Und der Teufel der lacht nur dazu.
Ha, Ha, Ha, Ha, Ha, Ha, Ha!
Wir kämpfen für Freiheit
Wir kämpfen für Hitler
Der Rote Kommt nicht mehr zu Ruhe!“ *

*

SS pochodují nepřátelskou zemí
a ďábelskou píseň si zpívají
na pláži u Volhy střelec stojí
a tichounce si bzučí s námi:
kašlem na to dole i na to nahoře
a nás může celý svět
zatratit nebo se proti nám spiknout
jak se komu zlíbí.

Naše místo je vždycky v čele
a ďábel se tomu jenom směje.
Ha! Ha! Ha! Ha! Ha! Ha!
Za svobodu bojujeme,
za Hitlera bojujeme
rudý už klid nenalezne!

Krukenberg si shromáždil důstojníky a požádal je, aby pro příští boje vybrali jen dobrovolníky. Ostatní utvoří pracovní pluk, který by měl okamžitě opustit Karpin. Tři sta mužů odjede s jediným důstojníkem. Ti, kteří se rozhodnou zůstat, podepíší přísahu, v níž slíbí naprostou věrnost Führerovi až do smrti.

Divizi Charlemagne sužovala nuda a špatná nálada, jak to bývá v armádě čekající na boj. Muži, kteří byli solidární během všech těch zkoušek, kterými prošli, a tváří v tvář nepříteli stateční, až to hraničilo s opovázlivostí, se teď rvali pro každou maličkost. Největší nespokojenosti teď vyvolávala strava: dvě stě gramů chleba, dvacet gramů margarínu, polévka jednou překořeněná, jindy přesolená, náhražka kávy a dvě cigarety na den. Přísná německá disciplína nestačila udržet na uzdě Francouze, kteří si tropili švandu z jejich tajné zbraně, která má zachránit Německo. Na vítězství Říše už nikdo nevěřil.

Morálka divize nejvíce upadla v polovině dubna, čtyři dobrovolníci byli zastřeleni za krádež jídla ze skladu. Dostali rozhřešení od jednoho malého kněze z Legie dobrovolníků,

jenž nastoupil po Monsignoru Mayolovi de Lupé. Zemřeli bez jediného výkřiku.

Dvacátého dubna fasovali vojáci na počest Hitlerových narozenin sušenky, jakousi načernalou věc, které se říkalo čokoláda, a tři cigarety. Oslavili Führerových padesát šest let zpěvem a vínem, které se Krukenbergovi podařilo u zásobovačů sehnat.

Promítli jim film se Zarah Leanderovou, jejíž chraptivý hlas je lechtal v podbřišku. Po představení zhlédli týdeník. Německý komentátor komentoval obrázky davu, rozbíhajícího se na všechny strany před katedrálou Notre-Dame, aby se skryl před ostřelovači z okolních střech při příjezdu generála de Gaulla. Střelbu přisuzoval komunistům. Francouzští esesmani vycházeli ze sálu přesvědčení více než kdy jindy, že jsou poslední baštou proti bolševické invazi. Někteří už se dokonce viděli, jak je jejich krajané vítají jako hrdiny při přehlídce na Champs-Élysées, a jak je vítají ti, kdo v nich vidí obránce Západu... Ti nejjasnozřivější si ovšem nečinili žádné iluze: ať tak nebo tak, čeká je popravčí četa, v lepším případě dlouhá léta vězení.

V noci z 23. na 24. duben 1945 dostal Brigadeführer Krukenberg rozkaz, aby s francouzskou divizí SS Charlemagne

odjel do Berlína.

Důstojníci nechali na ubytovnách nastoupit mužstvo. „Dobrovolníci pro Berlín jeden krok vpřed!“ Postoupili všichni.

Ráno jim byly rozděleny zbraně: granáty, sturmgewehry a pancéřové pěsti. Odcházeli s plnou polní, s hrudí ověšenou kulometnými pásy, s kulatými granáty zavěšenými na knoflících a granáty s rukojetí za páskem. Ještě nikdy nebyli tak dobře vyzbrojení. Čtyři sta dobrovolníků nasedlo na osm kamionů, které zapůjčila luftwaffe, šťastní při myšlence, že jedou bránit Führera. Němci, prchající ze svého hlavního

města, se s úžasem dívali na vojáky, kteří do něj vjížděli se zpěvem.

32. KAPITOLA

Po uzavření francouzsko-sovětské dohody dala sovětská vláda souhlas k tomu, aby po vstupu sovětských vojsk do Německa zde mohl působit jistý počet francouzských pozorovatelů, pověřených sestavením seznamu všeho, co označí za výzbroj pocházející z francouzské armády. Obě strany víceméně předstíraly, že tuto misi berou vážně. Francois Tavernier, jenž už nebyl pro sovětskou rozvědku neznámou osobou, byl jedním z důstojníků, vyslaných francouzskou vládou. Před jeho odletem z Paříže mu profesor Joliot-Curie přesně popsal pravý důvod jeho mise; bylo to trochu vážnější, než se shánět po nějakém zrezivělém materiálu...

Až do patnáctého března hrál major Tavernier hodně šachy, obohatil si svou ruskou slovní zásobu o různé sprosté výrazy a opil se vodkou tak důkladně, že si vysloužil obdiv Georgije Malenkova, šéfa tajné služby, pověřeného zabíráním německého průmyslového a vědeckého vybavení, a zejména tajných zbraní.

Během týdnů, které Francois Tavernier strávil po různých sovětských vojenských velitelstvích v Moskvě, málem ztratil trpělivost.

Nakonec byl přidělen k Prvnímu běloruskému frontu a mohl v posledních březnových dnech odjet na frontu, kde se užíral nudou a jediným jeho rozptýlením byly šachové partie a rozhovory s generálem Vasiljevem, s nímž se jednou setkal v Alžíru, kde Vasiljev působil jako vojenský atašé.

Konečně udeřila hodina velké ofenzivy na Berlín.

Šestnáctého dubna ve čtyři hodiny ráno osvětlily na rozkaz generála Zukova tři červené světlice břehy Odry na

chvíli, která se všem zdála nekonečná, a ozářily svým rudým světlem zemi i oblohu. Naráz se rozsvítily silné světlomety i reflektory tanků a nákladňáků a světelné kužele protiletectkých světlometů začaly pročesávat nepřátelské linie. V tom světle, oznamujícím konec světa, zavládlo neskutečné ticho.

Pak vzlétly k nebi tři zelené světlice a země se začala otřásat. Dvacet tisíc dělových hlavní plivalo oheň. Horký vítr smetl všechno, co mu stálo v cestě, a zapaloval lesy, vesnice i kolony uprchlíků. Do tohoto hrozivého rachotu prořezával vzduch pronikavý svistot katů.

První běloruský front maršála Zukova, Druhý běloruský front generála Rokosovského a První ukrajinský front generála Koněva přešly do útoku. Milion šest set tisíc mužů, většinou opilý touhou po pomstě za otce, za bratra nebo za přítele, kterého zabili nacisti, postupovalo německými rovinami. Německá města se vyliďňovala, jejich obyvatelé za sebou nechávali jen popel. Tavernier rozuměl té nenávisti, jež hnala do bitvy bojovníky od Stalingradu, od Smolenska, od Leningradu i od Moskvy, kteří prošli celým Ruskem, aby se dostali až k Odře. Daň, kterou zaplatili válce, byla nejtěžší v celé Evropě. Aby se pomstili za to, čemu byly vystaveny jejich matky, ženy a dcery, zavládl v celé Rudé armádě zákon odplaty. Pomsta byla dokonána.

Francouzský důstojník začal pociťovat přátelství k těm statečným mužům, kteří v boji zcela pohrdali nebezpečím, a dělili se s vězni o své hubené přídělky. Rusové zvědavě pozorovali toho muže, který hovořil jejich jazykem, pil jako oni a i když nebojoval, nacházel se vždycky přímo uprostřed bitvy.

„Držte se stranou,“ řekl mu generál Vasiíjev, když za ním přišel na polní obvaziště, kde mu právě fačovali zraněnou nohu.

„To se vám říká,“ zahučel Tavernier.

„Nejen že jsem ještě nepadl na žádný materiál, který by nám patřil, vy mě ještě chcete držet stranou. Říkám si, co tady vůbec dělám, když nesmím bojovat po vašem boku.“

„Dobře víte, jaké máme rozkazy. Všichni důstojníci cizích armád, přidělení k našim jednotkám jako pozorovatelé, jsou na tom stejně jako vy.“

Francois se popuzeně odvrátil stranou. Byl by se třeba nechal zabít, jen kdyby to bylo se zbraní v ruce. Tahle úřednická práce pro něj nebyla.

33. KAPITOLA

Jestli měla Lea dosud nějaké pochybnosti o nezbytnosti rozdrtit nacistické Německo, pak to, co uviděla 15. dubna 1945, ji utvrdilo v její nenávisti a znechucení. George McClintock se marně pokoušel odporovat tomu, aby jela se skupinou lékařů a ošetřovatelek doktora Hughese, velitele zdravotních jednotek 2. britské armády, do tábora Bergen-Belsen, který byl právě osvobozen. Nakonec ustoupil před jejím argumentem, že s nimi musí, protože zdravotního personálu není dost.

Kam oko dohlédlo, rozkládaly se louky a borové háje. Silnice stoupala ke špičaté kostelní věži, tyčící se nad domky, obklopenými záplavou květů, ve vesnici Bergen. Nebyt obrněných vozů a vojenských nákladňáků, stojících podél silnice, zdálo by se, že válka je někde hodně daleko.

A náhle se za zatáčkou, na holé pláni, objevil svět hrůz, ježící se ostnatými dráty a strážními věžemi, které obklopovaly podlouhlé nazelenalé baráky vyrovnané vedle sebe. Po šedém šterku bloudily bytosti podobné kostlivcům, oblečené v pruhované pytlovině. Někteří z těch přeludů jim přišli naproti až k závoře, napřahovali k nim bezmasé paže, pokoušeli se o úsměv a po zpustošených tvářích jim stékaly

slzy. Ty úsměvy vyvolávaly u vojáků zděšení. Zůstali dlouhou chvíli neschopni pohybu, jako by se obávali toho, co objeví. Doktor Hughes nechal rozdávat teplou kávu. A pak tam vešli.

Na ostatních drátech visely polonahé mrtvoly. Po zemi další mrtvoly mužů, žen i dětí, nahých nebo v jakýchsi cárech, ubohé trosky lidských bytostí. Angličané pomalu vcházeli do nepředstavitelného světa, zabydleného bytostmi, které před nimi couvaly a chránily si obličej paží, nebo prkenně kráčely k nim a klesaly pod tíhou vlastního těla. Pohybovaly se s lehkým zvukem, podobajícím se šustění tisíců hmyzích nožek.

Lea kráčela vzprímeně a nemohla odtrhnout oči od těch obličejů prapodivných barev: hnědočerných, zelených, šedých, fialových.

Dav chodících mrtvol se před nimi rozestupoval. Udělali obchůzku napravo, pak nalevo. Odhalovaly se před nimi všechny pochmurné a zdrcující hrůzy tábora. V určité vzdálenosti od ostatních drátů se mezi baráky krčily na bobku nějaké bytosti neurčitého věku; další, ležící na šterku, se už nehýbaly. Doktor Hughes vešel do jednoho z baráků a pokynul svým kolegům, aby zůstali stát na prahu. Když po dlouhém čase znovu vyšel ven, vypadaly jeho ztuhlé křídově bílé rysy jako maska, oči mu vyděšeně těkaly a ruce se mu třáslly.

„Vyneste je odtud,“ zakoktal.

McClintock zabránil Lee, aby šla dál.

„Dojděte pro svou sanitku a požádejte ostatní, aby jeli za vámi s kamionem příkrývek.“

Když se Lea vrátila, na zemi ležely desítky žen. Z jejich těl stoupal odporný zápach. Strhali z nich špinavé cáry, do nichž byly oblečeny. Vylézal z nich hmyz a paraziti. Zabalili ty ubohé trosky, pokryté vředy a výkaly, do příkrývek.

Celý den pak ty nešťastnice převáželi, myli je a krmili. Skoro všechny trpěly dyzenterii, a protože neměly sílu vstát, ležely ve vlastních výkalech. Velmi brzy jich asi stovka

zemřela. Celou noc pomáhali lékaři, ošetřovatelky i vojáci vězňům z té smrduté díry. Čtyřicet pět vězeňských baráků vypadalo v záři světlometů jako dekorace k nějakému hororu: potácející se kostlivci, choromyslní vězni tančící kolem ohňů jako vymknutí z kloubů, slintající a zanechávající za sebou hnědavé šmouhy, obličej, na nichž byly již pouze vystouplé lícní kosti a velké doširoka otevřené oči, sledující pomalu pohyby svých osvoboditelů.

Velící lékař Hughes bombardoval hlavní štáb, aby mu zřídili nemocnici se čtrnácti tisíci postelemi a aby mu urychleně poslali lékaře, ošetřovatelky a tisíce tun materiálu a léků, aby se mohl pokusit zachránit padesát šest tisíc osob internovaných v táboře Bergen-Belsen, trpících hladem, tyfem a jinými břišními chorobami, nebo tuberkulózou.

Druhý den za svítání napočítali tisíc mrtvých mezi těmi, kterým se již dostalo nějaké lékařské péče. Všechno bylo šedé, nebe i lidé, podlaha byla zablácená, baráky měly barvu popela, lidé se pohybovali pomalu a vyčerpaně, všude byly rozvěšené různé cetky, v blátě se válely rozličné odpadky. Muži i ženy umírali bez křečí. Pršelo. Lea spolu s Georgem šla k východu z tábora, aby si venku trochu odpočali. Šli kolem širokého nezaházeného příkopu, plného nahých děsivě hubených mrtvol. Lea zůstala stát na okraji a zahleděla se dolů, aniž se jí pohnul sval ve tváři. Ty paže, ty nohy, ty obličej, ty patřily mužům i ženám, kteří se smáli, milovali, trpěli. Zdálo se jí to nepředstavitelné. V té změti údů nebylo nic lidského, ty nemohly patřit lidským bytostem, jako je ona. Così jí unikalo... Proč?... K čemu to?... Proč oni?...

„Pojďte, Leo, půjdeme přes les.“

Šla za ním bez odporu.

„Podívejte!“ vykřikla a ukázala prstem.

Mezi mladými smrčky byly vyrovnány stovky těl.

Skupina německých civilistů, popoháněných anglickými vojáky, nosila mrtvoly a ukládala je jednu vedle druhé. Lea a její společník přistoupili blíž. Zsinalí Němci vedle nich

položili tělo ženy, jejíž roztrhané šaty odhalovaly nohy s vyčnívajícími kostmi pokryté podlitinami. V padajícím dešti vypadal její obličej jako obličej utopence.

„Leo...“

Mladá žena se otočila k Georgovi. Ten ale popošel dál a bavil se s jedním z vojáků.

„Leo...“

Kdo to na ni volá tím slabounkým hláskem, který jako by vycházel ze země? Sklopila oči a pohlédla pod nohy. Oči té ženy s obličejem utopence se otevřely a hleděly na ni. Strnula děsem.

„Leo...“

Nesnila, to ji skutečně volala tahle žena. S vynaložením velkého úsilí se nad ní sklonila. Do tváře se jí upíraly obrovské oči, hluboko zapadlé v důlcích. Kdo je ta poloviční mrtvola, šeptající její jméno? Žádný z rysů té ubohé tváře jí nic nepřipomínal. Zapadlé rty, zbrázděné tváře, na kterých... ne!

„Sáro!“

Při jejím výkřiku se George a vojáci otočili. Chvatně k ní došel nějaký anglický důstojník.

„Co je vám?“

„Sára! To je Sára!“

„Ale ta žena žije,“ zvolal voják, který se k nim mezitím přidal.

McClintock ji zdvihl a odběhl s ní do narychlo postaveného stanu, který sloužil za polní nemocnici. Položili umírající na polní lůžko, stáhli z ní cáry a přikryli ji pokrývkou. Lea si klekla vedle ní a vzala ji za ruku.

„Ty žiješ, Sáro, jsi naživu. Odvezeme tě daleko odsud a budeme tě léčit.“

„Žádná z osob, které jsou tu ošetřované, nesmí opustit tábor, slečno.“

„Ale proč?“

„Aby se nešířily epidemie. Zjistili jsme mnoho případů tyfu. A navíc není schopna převozu.“

„Ale...“

„Nechte to být, Leo, doktora je třeba poslouchat. Pojd'te si odpočinout, vrátíme se sem později.“

„Já ji nechci opustit.“

„Bud'te rozumná.“

Lea se sklonila nad Sárrou a políbila ji na obě tváře, které jí kdysi spálil Masuy.

„Odpočiň si, už je po všem, já se vrátím.“

Mlčky šli směrem ke kantýně. Dostali tam čaj a kousek biskupského chlebičku. Nebyli schopni jíst. George jí podal balíček playersek.

„Pomozte mi dostat ji odsud.“

„Slyšela jste to jako já, nesmí se to...“

„Mně je jedno, co se nesmí, musíme prostě Sárrou odvézt.“

„Kam ji chcete odvézt?“

„Do Anglie.“

„Do An...“

„Ano. Nějak to jít musí.“

„Ale...“

„Zaříd'te to, moc vás prosím.“

„Oh! Leo, prožíváme tady noční můru, mám dojem, že jsem se zbláznil.“

„Teď není čas na naříkání. Najděte nějaké letadlo do Anglie.“

„A jak myslíte, že bych... Jsou tady sice...“

„Co? Rychle, povídejte!“

„Jsou tady letadla, která odvázejí domů raněné.“

„Ano, to je ono! To je skvělý nápad. Nějak to zařídíte, abych byla jmenovaná jako doprovod k transportu.“

„Nejtěžší bude dostat ji z tábora. Zdravotní služba určitě posílí dozor u vchodu.“

„Nějak to musíme vymyslet. Informujte se, abychom věděli, kdy odlétá příští letadlo.“

„Vezmu si to na starost. Ale slibte mi, že si trochu odpočnete.“

„Dobrá.“

„Sejdeme se k večeru u vaší přítelkyně.“

Lee nebylo dáno, aby si odpočala. Sotva vyšla z kantýny, poslala ji její šéfka, Miss Johnsonová, aby pomáhala s převozem nemocných. Za Sárou mohla zajít až pozdě večer. George už tam byl. Ubožačka spala.

„Konečně jste tady! Pozítří letí letadlo,“ zašeptal. „Velitel je přítel, kterému jsem zachránil život. Řekl, že nám pomůže. Sebral jsem uniformu jednoho z našich mrtvých kamarádů. Zítra večer, až bude tma, do ní Sáru oblékneme a převezeme ji ve vaší sanitce, se kterou tam během dne zajedete. Jste převelená na transport raněných. Budete je doprovázet až do Anglie, tam je pak rozvezou do nemocnic po celé zemi.“

„Ale přitom přece uvidí, že je to žena?“

„Jeden z mých přátel, královnin lékař, bude u příletu letadla. Na rozkaz Jejího Veličenstva převezme do své péče některé ze zraněných.“

„Vy jste úžasný!“

„Ještě nejásejte, to nejtěžší je před námi: dostat ji odsud živou.“

„Jak to, živou?“

„Doktor Murray si myslí, že nepřečká dnešní noc.“

„Tomu nevěřím,“ řekla Lea a přistoupila k posteli.

Sára těžce dýchala, vychrtlé paže jí sálaly horečkou. Lea, skloněná nad ní, si ji pronikavě prohlížela. Nemocná pomalu otevřela oči. Když uviděla obličej tak blízko svého, ustrašeně ucouvla.

„Neboj se ničeho, to jsem já.“

Přes rty jí přelétlo cosi jako stín úsměvu.

„Odvezeme tě, ale musíš nám pomoci, musíš trochu nabrat síly. Je to nutné, slyšíš? Je to nutné.“

„Neunavujte ji, slečno. Nechte ji, ať si odpočine.“

„Nashledanou, Sáro, zítra zase přijdu. Nech mě odejít.“

Lee dalo práci rozpojit jí prsty, jimiž se jí křečovitě držela. Zašla za lékařem, který prohlížel nějaké asi desetileté dítě, zachráněné z pokusné nacistické nemocnice.

„Pane doktore, co je mé přítelkyni?“

Než se k ní obrátil, něžně dítě přikryl. Když viděla Lea jeho vzteklý výraz, ucouvla.

„Co je vaší přítelkyni? To je tedy zajímavá otázka! Je jí všechno! Ještě nemá tyfus, jako tenhle, kterému ho naočkovali, ale možná jí dali injekci syfilisu, nebo černých neštovic, nebo moru, možná ji sterilizovali, pokud jí neimplantovali šimpanzí embryo...“

„Mlčte, pane doktore!“

„Tak se mě neptejte, co jí je. Trpí, tečka, a hotovo.“

Otočil se k ní zády a sklonil se nad další postelí.

George na ni čekal a hryzal krátkou vyhaslou dýmku.

„Ten váš doktor Murray se úplně zbláznil!“

„Ještě ne, ale mohl by. Protože to, co tady vidí, si nikdy ani nedokázal představit, a hlavně že by se k něčemu takovému mohli propůjčit lékaři. Celý svět se mu zřítíl.“

„Ten nás nikdy nenechá Sárú odvézt.“

„Slyšela jste: tyfus nemá. Požádám doktora Hughese, aby ji převezl do nemocnice pro nenakažlivé.“

„A když nebude souhlasit?“

„Tak si poradíme jinak.“

Poradili si. Před pátou hodinou odpoledne přišel do nemocnice doktora Murrraye plukovník McClintock v doprovodu asi deseti osob.

„Tohle je mužstvo, které vás má vystřídat, abyste si mohli trochu odpočinout. Doktore Murrrayi, představuji vám doktora Collinse.“

„Ale pane plukovníku...“

„Je to rozkaz velícího lékaře.“

„Dobrá, pojd'te, Collins, seznámím vás s těmi nejzávažnějšími případy.“

Sára k nim naštěstí nepatřila.

Po odchodu doktora Murrraye odvedl McClintock pozornost nového týmu zdravotníků. Lea s pomocí plukovníkova pobočníka oblékla Sárú do ukradené uniformy.

Kolem ležící Sářiny družky, sdílející její utrpení, sledovaly bez jediného slova každý jejich pohyb.

Sára nebyla přes veškerou snahu schopná udržet se na nohou. Lea s plukovníkovým pobočníkem ji podpírali každý za jednu paži.

„Zase jeden z našich mužů, co nevydrží pohled na ty hrůzy,“ řekl Georges a postavil se mezi Sáru a doktora Collinse.

Lea se z toho vzpamatovala, teprve když se dostali k letadlu. S další ošetřovatelkou uložila Sáru na nosítka a odnesla ji do letadla.

Přes křik a sténání vládla uvnitř letadla atmosféra téměř jako při odjezdu na prázdniny. Pro většinu těch mladých mužů válka skončila.

Po celou cestu držela Lea pevně Sáru za ruku.

34. KAPITOLA

Berlíňané se beze slova dívali na projíždějící nákladní auta vypůjčená od divize Nordland, na nichž jeli esesmani s trikolorou na výložkách a zplna hrdla zpívali chvíli francouzsky, chvíli německy a do taktu si bušili pěstmi do bočnic:

*„Všude, kudy projdem, tanky hoří
A ďábel se tomu s námi směje.
Ha, Ha, Ha, Ha, Ha, Ha, Ha!
Září plamen očištný,
A věrnost je naší ctí!“*

Přistupovaly k nim ženy oblečené v černých šatech a podávaly jim jednou dítě, jindy kousek chleba. Dívky jim

posílaly hubičky. Mladí muži mávali rukama a pak zmizeli mezi troskami, zatímco zdáli duněla dělostřelba.

Onoho večera, 25. dubna, snědl Mathias plechovku chřestu a pak usnul na koženkové lavici v jedné pivnici na Hermann Platzu.

Téhož dne se na Labi, jižně od Berlína, blízko Torgau, setkali vojáci 5. divize 1. ukrajinského frontu maršála Koněva s Američany z První divize.

V noci bombardovalo ruské letectvo v mocných vlnách město. Mocné výbuchy probudily obránce Berlína, kteří se vrhli ke svým zbraním, aby odrazili sovětský útok. Ale letadla odlétla a po nich nastalo tíživé ticho.

Druhý den před svítáním se vydali k radnici ve čtvrti Neukölln. Počínající ráno v sobě mělo příslib nádherného dne. Konečně byl dán rozkaz k útoku.

Rusové stříleli ze všech stran. Francouzští vojáci SS se plížili podél zdí, pohybovali se přískoky od jednoho vchodu ke druhému. Mathias zničil pancéřovou pěstí svůj první tank.

Bitva zuřila celé dopoledne a zahynulo v ní asi dvacet dobrovolníků. Kolem nich se všechno řítilo v troskách. Téměř na všech stranách osvětlovaly požáry nebe rudou září. Brzy bylo všude tolik zvířeného prachu, že nebylo vidět na půl metru. Země se chvěla rachotem motorů a skřípěním pásů, v němž zanikal křik umírajících i volání raněných.

Hauptsturmführer Feunay byl zasažen do nohy, ale dál řídil boj. Neuköllnská radnice byla přeměněna na pevnost, v níž se bránili vojáci divize Charlemagne s pomocí chlapců od Hitlerjugend a starých bělovlasých vojáků a stříleli odtud všemi otvory. Brzy si museli přiznat, že jsou obklíčeni. S obrněnými vozidly divize Nordland, kterým docházelo palivo i střelivo, už nemohli počítat. Se sevřeným srdcem se dívali, jak mizí v oblacích prachu.

Feunay vydal rozkaz k evakuaci radnice a k návratu na Hermann Platz.

Pozdě v noci se octli ve sklepeních Opery.

Vládl naprostý zmatek a na zajištění obrany Berlína neexistovalo nic alespoň trochu účinného: pár zbytků cizineckých divizí waffen SS, kluci a starci tváří v tvář stovkám tisíc sovětských vojáků.

Během odpoledne 27. dubna Mathias zasáhl a zapálil tři tanky T 34.

Byl raněn do hlavy, ošetřili ho v ošetrovně Hitlerova bunkru. Pak se mu podařilo vrátit se do stanice metra Stadtmitte, z níž si udělal Krukenberg velitelské stanoviště. Stáhla se tam většina těch, kdo z divize Charlemagne přežili. Vagony s rozbitými okny sloužily za obvaziště, za kanceláře nebo za skladiště potravin. Mathias kouřil svou první cigaretu za dva dny. Na nástupišti předal Brigadeführer železné kříže těm, kdo se zvláště vyznamenali v bojích v Neuköllnu. Mathias se na své vyznamenání díval s pohnutím.

Za svítání v sobotu 28. dubna tlak Rusů neustále sílil. Francouzští esesmani, ukrytí za okny a za vchodovými dveřmi, čekali. Sedavým ranním přísvitem postupovaly tanky.

Střela z pancéřové pěsti přesně zasáhla první z nich. Objevily se plameny, ozvala se série výbuchů a po nich obrovský zážeh, jenž rozmetal po okolí kousky oceli. Z tanku T 34 byla jen hromada zohýbaného šrotu, z níž visela zuhelnatělá těla. Tanky však nezadržitelně postupovaly dál. Ze všech stran na ně pršely protitankové střely. Mathias zalíčil svůj sturmgewehr na skupinu pěšáků. Pět mužů padlo.

„Krásná práce, Fayarde,“ řekl mu kapitán Feunay a dal mu herdu do zad.

Pak byl Mathias raněn do ramene, odvedli ho do hotelu Adlon, přeměněného na nemocnici. Dostal se z něj až v noci, nebo spíše v panujícím temnu. Denní světlo zmizelo už dávno. Ztratili ponětí o čase.

Budova, v níž byli zabarikádováni Francouzi, dosud jakýmsi zázrakem stála. K protitankovým dělům se přidaly ruské minomety. Konečně se vrchní poschodí zřítila a v jejích

troskách zahynula asi desítka dobrovolníků. Mathias, napůl udušený a s plícemi plnými žlutého prachu, se vyhrabal z trosek. Zraněné rameno ho bolelo. Všude zuřily požáry.

Těm, co přežili, se podařilo zaujmout nové pozice tak, aby se vyhnuli hořícím trámům, padajícím kusům zdí a kulkám. Za svítání ustoupili do Puttkammerstrasse.

K večeru se nacházeli u stanice metra Kochstrasse, což bylo předsunuté stanoviště obrany Kancléřství. Po chvíli odpočinku na velitelství pluku, zřízeném v jedné velké zničené knihovně, se vydali v krvavě červené mlze do útoku.

Den 30. dubna proběhl jako ty předešlé, v prostředí Dantova pekla, kam je zaválo jejich snění nebo jejich zklamání. Bojovali ve víře, že ochraňují vůdce, na nějž přísahali, že za něj hrdě zemřou. Bránili už jen bunkr s mrtvolami. Hitler spáchal v 15 hodin 30 minut sebevraždu s Evou Braunovou, s níž se předtím oženil. K večeru Rusové po velmi těžkých bojích dobyli Reichstag. Poručík Berest se dvěma četaři vyvěsili ze střechy budovy sovětskou vlajku. V noci navrhl velitel Hlavního štábu wehrmachtu generál Krebs generálu Žukovovi jednání o kapitulaci Berlína.

Večer 1. května museli francouzští esesmani opustit knihovnu a uchýlit se do podzemí ministerstva vnitra. Za svitu svíček, zastrkaných do jakýchsi svícňů z pálené hlíny, používaných za nocí zimního slunovratu, jímž se říkalo *julturm*, rozdával Feunay železné kříže, které připínal na potrhané maskáče, často potřísněné krví.

Mathias byl znovu raněn, tentokrát vážně, do hrudi a do nohou. S několika dalšími se mu podařilo uniknout a odplazit se do stanice metra Kaiserhof. S pomocí kamarádů se nakonec schoval v metru pod Potsdammerplatz, kde byl schovaný za hromadou sutí svědkem zajetí Feunaye a asi šesti svých společníků. Tam ho později v horečce našla jakási německá dívka a s pomocí svého otce ho ukryla ve sklepě.

35. KAPITOLA

Přátelství majora Klimenka umožnilo Francoisi Tavernierovi, aby se zaujetím sledoval postup Rusů v Berlíně a po celou dobu bojů mohl obdivovat jejich statečnost. Řval s nimi radostí, když uviděl zavlát rudý prapor nad Reichstagem. Bestie byla skutečně mrtvá.

K večeru 4. května bloudil Tavernier zbořenými berlínskými ulicemi. Vzduch byl vlhký, prosycený pachem mrtvol, pohřbených v sutinách. Zuhelnatělé trosky budov se neskutečně tyčily k modrému nebi. Z trosek vyšla mladička dívka a pomrkávala očima, obličej měla začernalý od sazí. Vrazila do něj.

„Pozor, děvče,“ řekl jí francouzsky.

Dívka na něj nevěřicně pohlédla.

„*Sind Sie Franzose?*“*

„*Ja*“

„*Kommen Sie mit!*“

(„Vy jste Francouz?“

„Ano.“

„Pojďte se mnou.“)

Vzala ho za ruku a odtáhla mezi trosky. Překračovali hromady rumu a pak vklouzli do nějaké úzké škvíry. Sli dolů po schodech zasypaných sutí. Zavedla ho do sklepa, osvětleného svíčkou. Tam spočívalo celé vyčerpané lidstvo. Mladá matka chovala plačící dítě, jiná zase ovazovala kolem hlavy nějakého děvčátka bílý obvaz. Všichni dostali strach, když poznali sovětskou uniformu, kterou měl na sobě Francois od té doby, co byl u Rudé armády. Dívka jim ale řekla pár slov na uklidněnou. Zavedla ho do rohu, kde sténal raněný.

„*Franzose,*“ ukázala prstem na postavu, která tam ležela s hlavou opřenou o sklepní kóji.

Tavernier přistoupil blíž a sklonil se nad mužem s tvářemi zarostlými vousy, očima svítícíma horečkou, hrudí ovázanou špinavým obvazem, nasáklým krví. Z jedné z jeho nohou, obalené hadry, se linul odporný puch. Ten muž byl v deliriu.

„*Er muss ins Krankenhaus*“, řekla dívka.

„*Dazu ist es zu spät, er liegt im Sterben.*“

„*Nein, Sie müssen ihm helfen!*“

(„Musí do nemocnice.“

„Je příliš pozdě, umírá.“

„Ne. Musíte mu pomoci.“)

„Haló, kamaráde, slyšíte mě?“ zeptal se francouzsky.

Zraněný přestal naříkat a pomalu otočil hlavu.

„Mám žízeň.“

Francois Tavernier se otočil k dívce, která bezmocně rozhodila rukama:

„*Wir haben kein Wasser mehr, mein Vater ist unterwegs um was zu holen.*“

(„Už žádnou vodu nemáme. Otec pro ni šel.“)

Ve stavu, v jakém ten ubožák je, mu trochu vodky nemůže nijak uškodit, pomyslel si a vytáhl stříbrnou kapesní láhev, kterou vyhrál v pokeru na jednom ruském důstojníkovi. Jemně nalil nešťastníkovi pár kapek na rty.

„Děkuju... Věrnost... to bolí...“

„Nehýbejte se, jdu někam pro pomoc. Už je po válce, už se vám nemůže nic stát.“

„Ne,“ zachytil se mu raněný za rukáv. „Rusové mě zabijou.“

Francois Tavernier na něj pozorně pohlédl. No ano, samozřejmě, to je jeden z těch lumpů, co bojovali v německé uniformě.

„Waffen SS?“

„Ano... Charlemagne... divize Charlemagne... O kamarády jsem přišel... Všichni jsou mrtví... To je hloupé, umřít tady... Pít...“

Polkl naprázdno a rozkašlal se. Bolestí, která se mu zařízla do prsou, vykřikl a z úst mu vytékala krev.

Mladá Němka mu s velkou něhou otírala obličej.

„Leo,“ zamumlal.

„Ich bin nicht Lea, ich heisse Erika.“

(„Nejsem Lea, jmenuju se Erika.“)

„Leo... Promiň...“

„Jak se jmenuješ?“ zeptal se Tavernier.

„Leo.“

„*Er heisst Mathias, seinen Nachnamen kenne ich nicht.*“

(„Jmenuje se Mathias. Příjmení neznám.“)

Francois zalovil raněnému ve vnitřní kapse roztržené vojenské blůzy. Vytáhl odtud balíček pečlivě zabalený ve voskovém plátně a stažený gumičkou. V balíčku byly dvě vojenské knížky. Kramer Otto, přečetl si. To jméno mu něco připomínalo.

„Otto Kramer,“ řekl nahlas.

„Je mrtvý... Viděl jsem ho umřít... Dal mi dopis... Pro Francoise... musí se doručit...“

Ze druhé knížky vypadla fotografie. Erika ji sebrala.

„*Wie hübsch die ist!*“

(„Ta je ale krásná!“)

François jí vytrhl fotografii z ruky. Hleděla z ní na něj Lea, usměvavá, hlavou se opírala o rameno mladému muži, jehož postoj i výraz jasně vyjadřovaly hrdost nad tím, že ji má po boku. Na zadní stranu Lea napsala: „Mathias se mnou na Montillaku, srpen 39.“

Tavernier se vlastně nikdy nedozvěděl, co mezi nimi bylo, věděl jen, že to byl její nejmilejší kamarád z dětství.

Od vchodu do sklepa se ozvala změt' hlasů. Vešlo dovnitř pět nebo šest ruských vojáků. Ženy s křikem vstaly a tiskly si děti na prsa. Jeden poddůstojník přistoupil k Tavernierovi. Když poznal ruskou uniformu, zasalutoval.

„Co se děje, soudruhu?“

„Nevím. Je třeba ho odvézt do nemocnice, je těžce raněný.“

Voják se zašklebil.

„To je zbytečné, ten zhebne.“

Rusové vyvedli Berlínany ze sklepa. Erika vrhla při odchodu na Mathiase prosebný pohled. Když zůstal Francois sám, prohlédl si Mathiase zamyšleným pohledem.

„Leo...“

Uvědomil si, že má pořád v ruce tu fotografii. Zastrčil si ji i s vojenskými knížkami do kapsy a posadil se vedle umírajícího. Zapálil cigaretu a vstrčil mu ji mezi rty.

„Děkuju,“ vydechl Mathias.

Potichu kouřili s myšlenkami obrácenými k téže ženě. Raněný chvílemi slabě zasténal. Kašel ho přinutil vyplivnout oharek. Francois se nad ním sklonil a otřel mu čelo.

„Napište Lee... mám její adresu v kapse... napište jí, že když jsem umíral, myslel jsem na ni...“

Nadzdvihl se a s neuvěřitelnou silou chytil Francoise za uniformu.

„Řekněte jí, že jsem ji miloval... že jsem vždycky miloval jenom ji... Leo, promiň...“

Mathiasovy ruce bezvládně sklouzly nazpět. Už nikdy neuvidí sluncem prozářené stráně, po kterých se proháněl s tou, která byla jeho soužením i jeho radostí. Ve smrti měl výraz překvapeného dítěte. Francois Tavernier mu jemně zavřel oči, přikryl ho cípem přikrývky a vyšel ven.

36. KAPITOLA

Vnoci ze 7. na 8. květen se Francois Tavernier dozvěděl z právě došlého telegramu, že do Berlína přiletí generál de Lattre de Tassigny, pověřený generálem de Gaullem, aby se zúčastnil podpisu kapitulace Německa. Generál ho žádal, aby ho přijel přivítat na letiště Tempelhof.

Přijel tam ve svém džípu před desátou hodinou a očekával ho ve společnosti generála Sokolovského, zástupce maršála Žukova, pověřeného vítáním delegací Spojenců, které přiletí, aby se zúčastnily podpisu. S nimi je očekávala ještě skupina ruských důstojníků.

Pluk čestné gardy stál přesně nastoupený v řadách po dvanácti, s puškami opřenými o rameno kolegy v řadě před sebou.

Přesně v poledne přiletěla DC3 s britskou delegací, doprovázená sovětskými stíhačkami. Vystoupili z ní admirál Burrough a maršál letectva Tedder se třemi dalšími osobami v uniformě, z nichž jedna byla žena. Generál Sokolovskij jim vykročil naproti, aby je přivítal. Galantně políbil ženě ruku.

Když se všichni představili, pluk jim vzdal čest.

Ve dvanáct hodin a deset minut narolovalo na pistu letadlo s Američany. Sokolovskij opustil Angličany a šel naproti generálu letectva Spaatzovi. Stejně jako předtím pluk vzdal čest, zatímco se členové britské delegace vydali k vozidlům, která je měla dopravit na předměstí Berlína do Karlshorstu. Francois mechanicky sledoval očima hezkou postavu té Angličanky a říkal si, že je to jedna z mála osob ženského pohlaví, která i v uniformě vypadá jako žena. V jejím způsobu chůze bylo cosi nenuceného a důvěrně známého...

„Majore Taverniere, letadlo s Francouzi přistává... Majore, slyšíte mě?“

Francois odstrčil sovětského vojáka a rozběhl se za Angličany. V davu u východu se zdržel a doběhl před budovu zrovna v okamžiku, kdy se dvířka auta zavírala za párem hezkých nohou. Vůz se rozjel ještě dříve, než k se k němu dostal.

„Pane majore...“

Tavernier si přejel rukou čelo.

„Já už ji vidím všude,“ pomyslel si. „Co by dělala v Berlíně s Angličany?“

„Pane majore...“

„Ano, už jdu.“

Byl nejvyšší čas, generál de Lattre v doprovodu plukovníka Demetze a kapitána Bondouxe už kráčeli naproti generálu Sokolovskému.

Auta se plnou rychlostí řítily mezi dosud kouřícími troskami hlavního říšského města. Na křižovatkách stála mladá ruská děvčata v dokonale vyžehlených uniformách s nahými koleny nad vysokými holínkami a červenými a žlutými praporky řídila dopravu. Všude se táhly fronty otupělých ubožáků v civilu na trochu vody z fontány nebo z požárního hydrantu.

Francois roztržitě naslouchal řečem kapitána Bondouxe. V Karlshorstu zavedli Francouze do jedné skoro nedotčené poddůstojnické školy, v níž měl maršál Zukov svůj generální štáb. Odtud je odvedli do ubytovny pro školní zaměstnance. Ubytování to bylo narychlo zařízené, ale na matracích položených přímo na zemi bylo zářivě bělostné povlečení.

Generál Vasiljev se šel pozdravit s generálem de Lattre, s nímž se znal už z Alžírsko. Oba muži měli ze setkání radost. Tavernier toho využil, aby šel zjistit, kde je britská delegace. Nalezl maršála Teddera i admirála Burrougha, ale po té hezké dívce, která je doprovázela, ani stopy. Nepřipadalo v úvahu, aby se vyptával těch vojenských hodnostářů, co se s ní stalo.

Zbytek dne byl věnován výrobě praporu s francouzskou trikolorou, který by mohl figurovat vedle ostatních spojeneckých praporů v sále, kde se měla odehrát ceremonie podpisu. Rusové byli samá dobrá vůle a vyrobili prapor z kusu červené látky, vypůjčené z hitlerovské vlajky, z bílého ubrusu a z modrého plátna vystřiženého z kombinézy jednoho mechanika. Výsledkem byla naneštěstí vlajka holandská. Bylo třeba začít znovu. Konečně v osm hodin

večer byla francouzská vlajka umístěna mezi vlajkami Velké Británie a Spojených států, nad nimiž přečnívala rudá vlajka se srpem a kladivem.

Přesně o půlnoci maršál Zukov s hrudí pokrytou všemi svými vyznamenáními zahájil zasedání. Přivítal představitele Spojenců a pak rozkázal, aby přivedli německou delegaci. Vešel maršál Keitel ve slavnostní uniformě s maršálskou holí, kterou za mrazivého ticha pozdravil všechny přítomné. Nikdo nevstal. Očima přejel celý sál, zastavil se na praporech a pak na generálovi de Lattre.

„Ach!“ zabručel, „*Franzosen siná auch hier! Das hat mir gerade noch gefehlt!*“

(„Ach, Francouzi jsou tu také? To mi ještě chybělo.“)

Podrážděně hodil hůl i čepici na stůl a posadil se. Napravo od něj usedl generál Stumpf a nalevo admirál von Frendenburg. Za nimi se postavilo do pozoru šest německých důstojníků, všichni měli na krku kříž s dubovými ratolestmi a s diamanty. Fotoaparáty akreditovaných novinářů cvakaly.

V 0 hodin 45 minut vyšel maršál Keitel ze sálu. Právě podepsal bezpodmínečnou kapitulaci nacistického Německa. Šest německých důstojníků se ztrhanými tvářemi stěží zadržovalo slzy.

Noc skončila banketem, pořádaným maršálem Zukovem pro spojenecké delegace. Když se účastníci rozcházeli, bylo po sedmé hodině ráno. Francois pořád ještě neviděl tu mladou ženu z Tempelhofu.

V devět hodin doprovodili Rusové své hosty na přistávací plochu ověšenou sovětskými vlajkami, kde se odehrála stejná ceremonie jako při příletu. Tam se Tavernier dozvěděl, že anglická i americká delegace odletěly hned po skončení banketu. Rozloučil se s Francouzi a vrátil se na své stanoviště.

Když se vrátil do Berlína, nechal pohřbít Mathiasovy ostatky. O měsíc později byl odvelen do Paříže.

Ihned po přiletu spěchal do Univerzitní ulice, kde mu nikdo nemohl podat o Lee žádné zprávy. Její poslední dopis přišel z Londýna. Byl ze 30. dubna. Na velitelství Červeného kříže mu paní de Peyerimhoff řekla, že je Lea v Německu v Luneburgu a údajně se zasnoubila s nějakým anglickým důstojníkem. Předal Francoise vojenskou knížku Otty Kramera, kterou našel u Mathiase, a dopis pro ni, který v ní byl vložený. Francoise neplakala. Poděkovala a odešla do svého pokoje.

„Má milovaná,

dnes večer se mi chce s tebou mluvit, zapomenout na tu hrůzu, která mě obklopuje: na mé mrtvé kamarády, na mou rozbitou zemi, a myslet jen na ty šťastné chvíle, které jsme zažili. Příliš krátké chvíle, uloupené válce. Dala jsi mi všechno, co si muž může přát: svou lásku a syna. Toho syna, kterému jsem nemohl dát své jméno, vychovej ve cti a v důstojnosti. Nauč ho milovat mou nebohou zemi a pomáhat při obnově našich národů. Teď právě bojujeme společně s cizinci, kteří vstoupili do waffen SS. Těžko jsem chápal, co vlastně ti troubové dělají v tomhle boji, do kterého jim nic není. Sním o tom, že až to všechno skončí, budeme spolu žít v tom bordeauxském kraji, který jsem si zamiloval. Rád si vás představuju, naše dítě a tebe, v tom starém domě nebo na terase nad vinicemi. Vrať se tam, nalezněš tam mír. Za dlouhých zimních večerů si budeš sedat k pianu a budeš hrát naše nejmilejší skladby. Hudba je nejlepší balzám na duši.

Má drahá ženo, už tě budu muset opustit. Rusové se blíží k pobořenému domu, kde jsme se ukryli. Musím se vrátit do tanku. Těch pár okamžiků, které jsem s tebou právě strávil, mi dodalo klid a zahnalo všechnu tíseň posledních dní. Odcházím do boje silný naší láskou. Sbohem,

Otto“

37. KAPITOLA

Po krátké zastávce v Berlíně se Lea vrátila k Francouzskému červenému kříži. Byla to totiž skutečně ona, koho François zahlédl. V letadle britské delegace bylo jedno místo volné a v Británii si mysleli, že by mohli navázat kontakty s organizacemi Červeného kříže spojeneckých zemí. Zatím to nebylo možné.

Po „únosu“ Sára se z ní stala ve vojenských kruzích kolem maršála Montgomeryho skutečná hrdinka. Maršálovi i jejím nadřízeným chodily intervence, aby nebyla propuštěna.

Sáru dali v Anglii do karantény s podezřením na tyfus: pomalu znovu nabírala síly. Z hezké mladé ženy, která kdysi Leu okouzila, už nezbývalo nic. Byla to nyní zlomená, předčasně zestárlá žena, která se rozechvěla, kdykoliv někdo zvýšil hlas. Odmítala říct, co všechno prožila. Neustále si opakovala ten okamžik, kdy ji tak zázračně objevila Lea, a mluvila o tom se srdceryvnou vděčností. Když jí skončila karanténa, ubytoval ji George McClintock u své rodiny. Britský důstojník se jí svěřil se svým záměrem oženit se s Leou. Sára mu odpověděla tichým a znaveným hlasem:

„Ta není pro vás.“

Když se George vracel do Německa, opouštěl Leu smutný a zklamaný.

Pozoroval Leu s potlačovaným zájmem. Změnila se, byla zároveň koketnější i něžnější, celé noci propila a protančila s mladými důstojníky. Byla neustále obklopená kruhem oddaných obdivovatelů, s nimiž jednala s vyzývavou nenuceností. George jí dával občas najevo, že její chování není příliš vhodné, a ona ho líbala na tvář a říkala mu, že je staromódní, a přitom ji občas napadlo, že by z něj byl ideální manžel. Občas, když zatoužila po odpočinku, přivedlo ji to k myšlence, že by se mohla vdát za Angličana.

Pak ji poslali do Bruselu a odtud do Luneburgu, kde se znovu setkala s Jeanine Ivoy a seznámila se s Claire Mauriakovou a s Mistou Nou de la Houplière. Společně

odvážely vězně z koncentráků a svým mládím a krásou jim vracely naději na nový život. Začaly nosit místo vojenských lodiček kulaté kloboučky, protože si uvědomily, že ta obyčejná pokrývka hlavy připomíná vězňům jejich bachaře. Navzdory, či naopak právě kvůli všem těm hrůzám z koncentráků vládlo ve francouzské sekci veselí.

Přijely do Berlína počátkem srpna a ubytovaly se v britském sektoru na Kurfürstendammu číslo 96, v jedné z mála budov, která bombardováním příliš neutrpěla. Společně se svými belgickými kolegyněmi byly jediné, jež obdržely povolení projíždět územím zabraným Rusy a vyhledávat ve sběrných táborech příslušníky svých národů. Nejednou k sobě do sanitky braly také Angličany, za což se jim britská strana odvděčovala benzinem a potravinami. Mezi nejobtížnější z jejich úkolů patřilo odnímat Němcům děti, které měly francouzského nebo belgického otce. Jak to jen bylo možné, trávily večery v anglickém klubu, kam chodily tančit s důstojníky, nebo se opalovaly u bazénu v *Blue and White*.

Mistou, Claire i Lea bydlely na Kurfürstendammu v jednom pokoji. Jejich přítelkyně mu říkaly „pokoj hospodyněk“, neboť se ho všechny tři snažily zkrášlit, ale hlavně na ně některé z nich žárlily. Stačilo, aby vešly do některého ze spojeneckých vojenských klubů, aby všichni muži opustili své partnerky a šli je žádat o tanec. Šibalské oči a zářivý úsměv Mistou dělaly mezi muži hotovou spoušť. Melancholická kráska Claire zase měla oči jen pro kapitána Wiazemského, kterého osvobodili Rusové a on se s nimi dočkal konce války. I když ho o to žádali, odmítl se s nimi vrátit do své rodné země, a vrátil se k francouzské armádě.

Pokud jde o Leu, ty, kteří se kvůli ní trápili, už ani nešlo spočítat.

Když se jednou navečer vracela s Claire a s kapitánem Wiazemským ze zvlášť obtížné a namáhavé mise, vrazila do nějakého francouzského důstojníka.

„Promiňte.“

Byla příliš unavená, aby mu vůbec mohla odpovědět, a šla dál.

„Leo!“

Stál tam před ní, ještě větší, než v jejích vzpomínkách. Už zapomněla, jaký má jasný pohled, a jaká ústa...

Naráz přestaly existovat všechny ty trosky kolem, hubení a podlézaví Němci, všichni ti bloudící kostlivci, opuštěné děti, krev, mrtvoly i strach. On stál tady, živý, tak živý v jejím náručí. Proč tedy pláče? On se snad zbláznil, plakat v takové chvíli. Copak ona pláče? Plakala i smála se zároveň a všichni kolem ní také. Mistou, která se k nim přidala, si beze studu otírala slzy a šeptala:

„Láska je krásná.“

„Chudák McClintock,“ poznamenala Jeanine. Claire tiskla ruku svému krásnému kapitánovi.

„Už od května vás všude hledám,“ mumlal jí Francois do vlasů.

„Já o vás neměla žádné zprávy, myslela jsem, že jste mrtvý.“

„Vaše sestry vám neřekly, že jsem za vámi byl v Paříži?“

„Ne,“ kroutila Lea hlavou a posmrkávala. Mistou jí podala svůj kapesník.

„Nestůjte tady tak, jestli vás uvidí šéf, tak vám to spočítá. On si hrozně potrpí na to, jak se jeho děvčata chovají. Přijďte za námi za chvíli do anglického klubu. Musíme se vykoupat, páchneme lyzolem jako mršiny.“

„Mistou!“ zvolala Claire.

„A není to snad pravda? I když jsi říkala, že zase budeš mít migrénu.“

„Já bych tě s takovou migrénou chtěla vidět,“ odsekla uraženě.

„Děkuju pěkně, nech si ji pro sebe. Jen na to pomyslím, a rozbolí mě hlava.“

„Přestaňte se tady hašteřit,“ řekla Lea. „Hele, tady jde Jeanine. Pamatuješ se na Francoise Taverniera?“

„Abych si na něj nepamatovala!... Díky němu jsem měla nejkrásnější Štědrý večer v životě. Dobrý den, pane majore, ráda vás zase vidím.“

„Dobrý den, slečno.“

„Tak honem, děvčata, podat hlášení. Nemyslete si, že se z toho jen tak vyvlíknete. Za chvíli na shledanou, pane majore.“

Oba muži zůstali sami a vzájemně se prohlíželi. Nakonec se dohodli, že se sejdou v osm hodin v anglickém klubu.

Všichni, kdo onoho večera viděli, jak se Lea směje a jak tančí, pochopili, že u ní nemají žádnou šanci. McClintock na ni hleděl se sevřeným srdcem. Mistou si toho všimla a přikročila k němu.

„Netvařte se tak, plukovníku. Vemte mě radši na taneční parket.“

Když se pak na parketu míjeli, vrhla na ni Lea vděčný úsměv.

Francois ji k sobě tiskl s takovou silou, že málem nemohla dýchat. Ale za nic na světě by si nepostěžovala. Při tanci si nevyměnili ani slovo, byli nad slovy. Klouzali po parketách a nemysleli na své pohyby, instinktivně se nechali vést hudbou, mechanicky měnili rytmus, tvořili spolu jedno tělo. Jako kdysi v Paříži na německé ambasádě pokračovali v tanci, i když už dozněl poslední tón. Smích a potlesk je navrátily do reality. Po několika skleničkách odešli z klubu.

Večer byl vlahý. Nastoupili do džípu zaparkovaného před vchodem. Jeli v tichosti přes pláň plné trosek a projeli zničeným parkem, v němž se pokroucené a zuhelnatělé kmeny podobaly ve svitu bledého měsíce pochodující armádě. Francois zastavil na terase Charlottenburgu. Celá krajina kolem sloupu Vítězství vypadala jako malomocná. Pouze pozlacený symbol s rozepjatými křídly se nedotčený výsměšně tyčil nad tím rozbitým městem poražené země.

Francois jemně přitáhl Leu k sobě. Bez hnutí tak stáli v objetí, oba se nechali zaplavit vřelým teplem toho druhého a

zavírali oči, aby lépe vychutnali to překvapivé štěstí: být zaplavený láskou, cítit své srdce uvězněné v těle, které už vám nepatří. Na tom pochmurném místě se v nich asi poprvé probudila jejich milostná něha a strhávala je do pomalého víru zjitřených citů. V té chvíli nepociťovali touhu po milování, byli příliš zaplaveni radostí, kterou jim překypovalo srdce.

Nablízku zahoukal nějaký noční pták. Oba se tomu zasmáli.

„To je dobré znamení, noční ptáci se vracejí,“ řekla Lea.

„Pojedeme.“

Projeli před kostelem postaveným na oslavu císaře Viléma. Čtyři zvonice se tyčily svými napůl rozbořenými věžemi a nad nimi dosud čněla jakoby s'atá centrální věž. „Vy už mě vezete domů?“

„Ne, srdíčko, leda byste chtěla. Když jsem vás tam teď na chvíli opustil, šel jsem pronajmout pokoj k jedné staré dámě nedaleko odtud.“

„Jak se vám to podařilo? Vždyť nikde nic k pronajmutí není.“

„Prostě jsem si poradil.“

Zaparkoval v jedné uličce poblíž Hohenzollerddammu. Nízké domky tam přechkaly bez úhony. Francois otevřel velkým klíčem prosklené dveře. U vchodu hořela olejová lampička. O nohy se jim přišla otřít veliká kočka. Oba si vzali jednu ze svíček položených na prádelníku a se záchvaty smíchu vyšli po schodech. Ložnicí se linula vůně uvadlých růží.

Francois ji ve svitu svíček svlékal z uniformy. Pomalu nechal sklouznout ramínka růžového kombiné. Šustot hedvábí jim hrál na nervy. Leina pokožka se zachvěla pod chladivou látkou. Vykročila z vlahého prádla a Francois do něj zabořil obličej a lačně vdechoval jeho ženskou vůni. Ovládal se, aby jí příliš prudce nestrhl kalhotky ozdobené krajkovím. Když byla nahá, zůstal chvíli klečet u jejích nohou a hleděl na ni. Cítila na sobě jeho pohled, kterým ji

hltal a pod nímž se jí celé tělo roztřásl a kolena jí podklesla. Zachvěla se, když se dotkl rty vnitřní strany stehů a stoupal k jejímu břichu. Cítila, jak se její pohlaví otevírá a vzpíná milenci naproti. Ukojila se vestoje s prsty zaťatými do Francoisových vlasů. Odnal ji na postel a pomalu se také svlékl, aniž ji spustil z očí. Něžně se s ní spojil. Lea se důvěřivě nechala vést. Když pocítila, jak v ní narůstá rozkoš, vykřikla: „Silněji, silněji!“

Před svítáním ji odvezl domů. Vklouzla potichu do pokoje hospodyněk, aby své družky neprobudila.

Příští den si vyprávěli, co zažili od Vánoc strávených v Amiensu. Francois vyslechl, jak byla vysvobozena Sára a jak se pomalu zotavuje v Anglii, s takovou radostí, že Lea skoro žárlila. Bála se, jak jí má oznámit Mathiasovu smrt. Začal smrtí Otty Kramera a vyprávěl o své návštěvě u Françoise.

„Vy jste byl u toho, když zemřel?“

„Ne, našel jsem jeho vojenskou knížku v kapse jednoho francouzského esesáka, který ho znal.“

Lea zavřela oči. „Co je s tím Francouzem?“

„Je mrtvý.“

Po hezké tvářičce jí stékala slza.

„Jak se jmenoval?“

Francois ji vzal do náručí a potichu jí všechno vyprávěl.

„Když umíral, volal tě a prosil tě o odpuštění. Plač, holčičko, plač.“

Lea se otřásala holčičími vzlyky. Jak je těžké opustit dětství!

Večer chtěla zajít na Mathiasův hrob. Položila na něj pár květin, které koupila od jedné malé květinářky stojící na rohu Kronenstrasse.

„Můžeme ho nechat repatriovat, jestli chceš.“

„Ne. Tady zemřel, tady zůstane.“

„Co to děláte?“

„Seberu si trochu té země a smíchám ji se zemí na Montillaku.“

Pocítila jakési sladkobolné štěstí.

„Co je vám?“

Nebylo jí nic. Prostě poprvé po dlouhé době znovu pomyslela na to, že by se mohla vrátit na ty zbožňované pozemky. A vnukl jí to Mathias. Freneticky si naplnila klobouček hlínou. Když vstala, zářil jí v očích jakýsi nový svit.

Dva týdny se denně setkávali. Claire a Mistou kryly Leinu nepřítomnost a její nerozvážnosti, jak mohly. I přesto práce, kterou v Berlíně vykonávaly mladé ženy od Červeného kříže, vyvolávala u všech obdiv. Jeanine Ivoy, velitelka čety, napsala paní de Peyerimhoff:

„Ze služebního deníku jistě vidíte, že jsme pracovaly dobře. Díky práci, kterou jsme dělaly pro Brity, se nám podařilo od nich získat svolení k prodloužení naší mise v jejich sektoru. Oni totiž nedostali svolení k tomu, aby mohli jezdit do ruské zóny hledat své zmizelé vojáky (přibližně třicet tisíc), a proto pro ně při našich jízdách děláme totéž, co děláme pro naše lidi. Někdy se vracíme se stovkami potvrzení o úmrtí nebo se seznamy hrobů nalezených v těch nejmenších vesničkách, které je třeba rozdělit podle národnosti. Takového papírování!

V každém družstvu je nás už jen pět řidiček a jedna ošetřovatelka, protože Angličané pro nedostatek potravin snížili počet personálu.

Stále přicházejí Alsané a Lotrinčané a my je všechny s velkou radostí vypravujeme domů. Chudáci lidi, co ti toho vytrpěli. Za deset dní naše děvčata oblékla, nakrmila a ošetřila sedm tisíc lidí z Alsaska-Lotrinska. Jejich neúnavná oddanost vzbudila obdiv francouzských i britských úřadů.

Neustále očekáváme další vlaky s obyvateli z Alsaska-Lotrinska (má jich být asi tři tisíce) a britská okupační správa

si pak okamžitě telefonicky vyžádá naši pomoc. Ti lidé jsou ve strašně špatném tělesném stavu a my jsme šťastné, že jim jako Francouzský červený kříž můžeme poskytnout morální i materiální podporu, kterou tolik potřebují.

Velmi často vídáme generála Kellera, který přiletěl z Moskvy. Oznamuje nám příjezdy vlaků. V táborech po celém Rusku je vašich lidí spousty.

Máme opravdu ohromné štěstí, že můžeme jezdit do ruské zóny. Máme jejich důvěru a všude nás velmi mile vítají. Při posledním průjezdu sanitního vlaku jsme šly intervenovat k jednomu důležitému generálovi, abychom mohly odvézt ty nejhůř nemocné. Před námi telefonoval do Moskvy. Odpověď byla záporná, ale alespoň jsme to zkusily. Ten krok nebyl zbytečný, protože tento týden nám ty nejtěžší případy předají a pak budou moci odjet sanitním vlakem, který právě přijel.

Vládne tady úžasná atmosféra. Mohu se na kolektiv plně spolehnout, zvláště pak na slečnu Mauriakovou, slečnu Nou de la Houpliëre, slečny Delmasovou, Farretovou, d'Astierovou a d'Alveryovou, jež jsou stále pohromadě a opírají se jedna o druhou..."

Francois Tavernier dostal rozkaz, aby se vrátil do Paříže, odkud měl odletět do Spojených států. Lea ho po noci strávené v domku staré Němky doprovodila na letiště Tempelhof. Když ho viděla nastupovat do dakoty, zmocnil se jí třas. Samým strachem, že už ho nikdy neuvidí, se málem zhroutila na letištní plochu.

Její družky dělaly všechno možné, aby ji trochu rozptýlily. Mistou s Claire se nakonec podařilo, že se jí trochu bývalého veselí zase vrátilo. Navštívily spolu s kapitánem Wiazemským Kancléřství a Hitlerův bunkr. Všichni odtud vyšli sklíčení tím místem vystlaným telegramy, napůl spálenými novinami, roztrhanými portréty Führera, vysypanými zásuvkami a zašpiněnými vyznamenáními.

38. KAPITOLA

V polovině září dostala Lea rozkaz, aby odjela s transportem malých dětí do Paříže. Opouštěla Berlín i své kamarádky se směsí smutku a úlevy. Příliš mnoho trosek, příliš mnoho utrpení, příliš mnoho mrtvých.

V Paříži jí paní de Peyerimhoff dala dovolenou. Spěchala do Univerzitní ulice a našla tam zavřené dveře. Domovnice jí předala klíče a řekla jí, že všichni odjeli do kraje Gironde. Lea to nechápala.

Ona, která se tolik těšila, že stráví pár dní v Paříži, nakonec běžela ještě tentýž večer na Slavkovské nádraží.

Vlak byl přečpaný a nepohodlný. Strávila noc mezi jedním dotěrným vojákem a jednou mrzoutskou tlustou ženou. Pokaždé, když ji přemáhal spánek, slyšela bolestný řev své tety nebo Raoulovo sténání. Jak dlouho ji ještě budou ty přízraky pronásledovat? Nejspíš se musela zbláznit, že se vrací na Mon-tillac. Co tam doufá nalézt? Když už viděla tolik trosek, proč si má v mysli k tomu seznamu bídy přidávat ještě další? K čemu se tam vracet? Ty mrtvé ani ten starý dům už nikdo k životu nenavrátil.

Když vyčerpaná došla do Bordeaux, rozhodla se, že nastoupí do příštího vlaku zpátky do Paříže. Z vedlejšího nástupiště odjížděl starý vláček do Langonu. Bez přemýšlení se k němu rozběhla. Otevřenými dveřmi jí někdo podal ruku, naskočila.

Nádraží v Langonu se nezměnilo. S kufříkem v ruce se vydala do centra městečka. Toho dne zrovna byl trh. Před hotelem Oliver se bavili dva četníci.

„Ale vždyť to je mladá Delmasová!... Slečno!“

Lea se otočila.

„Vy mě už nepoznáváte? To my jsme vás tenkrát odvezli s vaším strýcem a s tou ubohou mladou paní k Píšťalce.“

Ano, samozřejmě že se pamatovala.

„Tak vy jste se vrátila zpátky domů? Jo, tady se děly věci... nic moc pěkného. Kde máte ten váš bicykl?... Tak my vás odvezeme... Přece vás nenecháme na holičkách. Vid', Laffonte?“

„Ze se ptáš, Renaulte! Nikdo nesmí říct, že francouzskému četnictvu chybí galantnost.“

Lea nevěděla, jak jejich návrh odmítnout. Nastoupila do jejich auta.

Oba muži mluvili a mluvili, a ona neslyšela, co říkají, měla plné oči té tolik milované krajiny, o níž si myslela, že už ji nikdy neuvidí, a zaplavovalo ji dojetí. Nenaléhali, když je požádala, aby ji vysadili pod svahem na Prioulette. Než se vydala na další cestu, počkala, až auto odjede.

Bylo přesně jedno z těch krásných odpolední babího léta, za něhož zlátnou hrozny vinné révy a vinice jsou zality sluncem, ohlašujícím podzim.

Svah jí připadal příkrý, zvolňovala krok. Tam, za hradbou stromů, byl Montillac. S bušícím srdcem došla k bílé ohradě.

Ve vzduchu bylo cítit jakousi novou vůni, jaká byla v těchto místech nezvyklá: vůni čerstvého dřeva. Dolehly k ní dobře známé zvuky: kvokání slepic, psí štěkot, vrkání perliček, koňské zařetání. Za blokem statku se musí tyčit ruina domu. Lehký větřík jí čechrал vlasy. Vykročila na další cestu, každý krok jí působil utrpení. Pronikavý jekot cirkulárky... Údery kladiva... A do toho nějaký mužský hlas zpíval:

*„Tohle je přece ten pařížský květ
Ze staré Paříže, úsměv na rtech
Je to totiž ten náš návratu květ,
Návratu nových šťastných dní a let.“*

Dělníci pokládali tašky na nový krov. Jedna strana střechy už byla pokrytá... Do kuchyně, v níž se nic nezměnilo, bylo otevřeno jedno křídlo dveří... Potácivě ustoupila mezi stodoly, kde tomu v dětství říkali „ulice“. Z terasy se ozýval křik dětí... Lea měla chuť prchnout, utéct před tím přeludem, ale jako by ji nějaká obrovská ruka strkala tomu smíchu a pokřiku vstříc. Mezi sloupky, kolem nichž se ovíjely glycinie, se houpala houpačka... Čas se zastavil, a pak se začal točit nazpátek: teď byla na houpačce malá holčička s rozčuchanými vlásky, a říkala:

„Výš, Mathiasi, výš, výš!“

Pak se všechno zamlžilo a vrátilo znovu na své místo: nehybně stojící habry, alej lemovaná růžemi, vinice mezi cypřiši... v dáli přešel vlak, začal zvonit zvon... Poznala hlasy svých sester.

Jako by se nic nezměnilo. Lea vykročila kupředu. Proti ní šel nějaký muž a vedl za ruku Charlese.

Poděkování

Autorka chce poděkovat za spolupráci, nejčastěji nedobrovolnou, následujícím osobám:

Jean-Pierrovi Ábelovi, Paulu Allardovi, Henrimu Amourouxovi, Robertu Antelmovi, Louisi Aragonovi, Robertu Aronovi, Alix Auboineau-ové, Lucii Aubakové, Michelu Audiardovi, Colette Audryové, Marku Augierovi, Claudu Avelinovi, Marcelu Aymému, Francoisi Barazet de Lanurien, Maurici Barděchovi, Georgesí Beau a Leopoldu Gaubusseau-ovi, Pierru Bécampsovi, Suzanne Bellengerové, Jacquesi Benoist-Méchi-novi, Christianu Bernadakovi, Georgesí Bernanosovi, Pierrovi Bertau-xovi, Nicholasovi Bethellovi, Maximu Blocq-Mascartovi, Georgesí Blondovi, M.R. Bordesovi, Jean-Louisi Borymu, Alphonsu Boudartovi, Pierru Bourdanovi, P. A. Bourgetovi, Robertu Brasillachovi, Georgesí Buisi, Calvovi, Raymondu Cartierovi, Louisi-Ferdinandu Célinovi, Jacquesi Chaban-Delmasovi, Marguerite Chabayové, René Chambemu, Richardu Chaponovi, Jean-Francoisi Chegneauovi, Bertrandě Chezalo-vé, Winstonu Churchillovi, Maurici Clavelovi, René Clémentovi, Guy Cohenovi, Colette, Larry Collinsovi, Arthuru Contemu, E.H. Cookrid-geovi, Lucienu Corosimu, Gastonu Courtymu, Jean-Louisi Crémieux-Brilhacovi, francouzskému Červenému kříži, Jean-Louisi Curtisovi, Adrienu Dansettovi, Jacquesi Debû-Bridelovi, Marcelu Degliame-Fouché-mu, Jacquesi Delarue, Jacquesi Delperrié de Bayacovi, Abbé Desgrange-sovi, Maje Destremové, Davidu Diamantovi, Jean-Pierru Diehlovi, Documentation française, Friedrichu-Wilhelmu Dohsemu, Jacquesi Doritovi, Paulu Dreyfusovi, Raymondu Dronneovi, Claudu Duclouxovi, Ferdinandu Dupuymu, Jeanu Dutourdovi, Georgette Elgeyové, Dr. Epagneulovi, Jeanu Eparvierovi, Robertu Escarpitovi, Raymondu Es-cholierovi, Hélène

Escoffierové, Marc-Andrému Fabrovi, Mistou Fab-rové, Yvcsi Fargeovi, J. N. Faure-Biguetovi, Henrimu Fenetovi, Richardu de Filippi, Marie-Madeleine Fourcadové, Anie Francosové, Jackymu Frayovi, Henrymu Frenayovi, André Frossardovi, Liliane a Fredovi Funckenovým, Jean-Louisi Funk-Brentanovi, Jeanu Galtier-Boissière, Paulu Garcinovi, Romainu Garymu, Charlesi de Gaullovi, André Girar-dovi, Jeanu Giraudouxovi, Alici Giroudové, Leonu Grocovi, Richardu Grossmannovi, Georges A. Groussardovi, Gilbertu Guilleminaultovi, Georges Guingouinovi, André Halimimu, Hervé Hamonovi, Robertu

Hanocquovi, René Hardymu, Maxi Hastingsovi, Philippu Henriotovi, Jean-Héroidovi Paquisovi, Rudolfu Hôssovi, Sabine Hoisneové, Hoover Institute, Raymondu Huguetotovi, Bernardu Irelinu, Jacquesi Isornimu, Jeanine Ivoyové, kapitánu Jacquesovi, Claudu Jametovi, maršálu Juino-vi, Bernardu Karsentymu, Josefu Kesselovi, Jacquesi Kimovi, Serge Klars-feldovi, Karlu Kollerovi, Maurici Kriegel-Valrimontovi, Jeanu Lacou-turovi, Jeanu Lafourcadovi, Christianu Laigretovi, Christianu de la Mazière, Henrimu Landemerovi, Rogeru Landesovi, Dominique Lapi-erovi, Jeanu de Lattre de Tassignymu, Jacquesi Laurentovi, Eriku Le-febvrovi, Rogeru Lemesleovi, Alainu Le Ray, Jeanu Mabiropi, Grégoi-rovi Madjarianovi, René Maisonnasovi, Franzi Masereelovi, Pierru Masfrandovi, Micheline Maurielové, Claudu Mauriakovi, Francoisi Mauriakovi, Williamu Peteru McGivernovi, Leonu Mercadetovi, Edouardu a Francoisi Michautovým, Henrimu Michelovi, Edmondu Michele-tovi, Margaret Mitchellové, Francoisi Mitterrandovi, Jeanu Mou-linovi, André Mutterovi, Jeanu Nocherovi, Henrimu Noguèresovi, Pierrovi Nordovi, Jacquesi Oberlému, Albertu Ouzoulisovi, Guy Pa-chouovi, Jeanu-Jacquesi Pauvertovi, Robertu O. Paxtonovi, Gillesi Per-raultovi, Philippu Pétainovi, Jacquesovi Peuchmaurdovi, Eriku Picquet--Wicksovi, L.G. Planesovi a R. Dufourgovi, Theodoru Plieverovi, Edouardu de Pomiane, Rolandu de

Purymu, Sellection of Reader's Digest, Lucienu Rebatetovi, P.R. Riedovi, plukovníku Rémymu, Jeanu Renaldovi, Françoise Renaudotové, Ludwigu Rennovi, André Reybazovi, Patricku Rotmanovi, Davidu Roussetovi, Claudu Royovi, Raymondu Ruffinovi, Corneliovi Ryanovi, Maurici Sachsovi, Georges Sadoulovi, Saint-Bonnetovi, Antoinu de Saint-Exupérymu, Saint-Loupovi, Saint-Paulienovi, Henrimu Sanciaumovi, Jean-Paul Sartrovi, Régine Sauxové, Simone Savariaudové, Lily Sergejevové, Service d'Information des crimes de guerre, Williamu L. Shirerovi, Jacquesi Sigotovi, Knutu Singero-vi, Sisley-Huddlestonovi, Michelu Slitinskému, A. Soulierovi, Philipu Johnu Steadovi, Lucienu Steinbergovi, Pierru Taittingerovi, Guy Tassignymu, Elisabeth Terrenoireové, Geneviève Thieulieuové, Edith Thomasové, Charlesi Tillonovi, H.R. Trevor-Roperovi, Pierru Uteauovi, Jeanu Valtinovi, Pierru Veilletetovi, Dominique Vennerové, Jeanu Vi-dalencovi, Camille Villainové, Gérardu Walterovi, Pierru Wiazemskymu, kněžně Wiazemské, knížeti Yvanu Wiazemskymu, Karlu Wilhelmovi, Olze Wormserové.

Régine Deforges
Modrý bicykl/3, Ďáblův smích

Z francouzského originálu Le Diable en rit encore La Bicyclette Bleue 3 (Editions Ramsay, 1985) přeložil Hugo Sochor.

Obálka Jana Šťestná.

Redigovala Hana Kotyková.

Vydala Euromedia Group k. s., v Praze roku 2001 jako svou 1375. publikaci.

Odpovědná redaktorka Jana Fousková.

Technický redaktor David Dvořák.

Počet stran 368.

Sazba SF SOFT, Praha.

Tisk Finidr, spol. s r. o., Český Těšín. Vydání první.